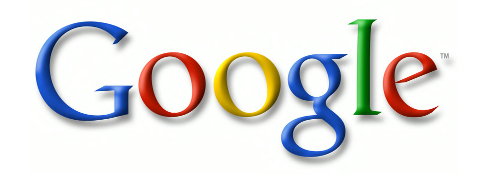
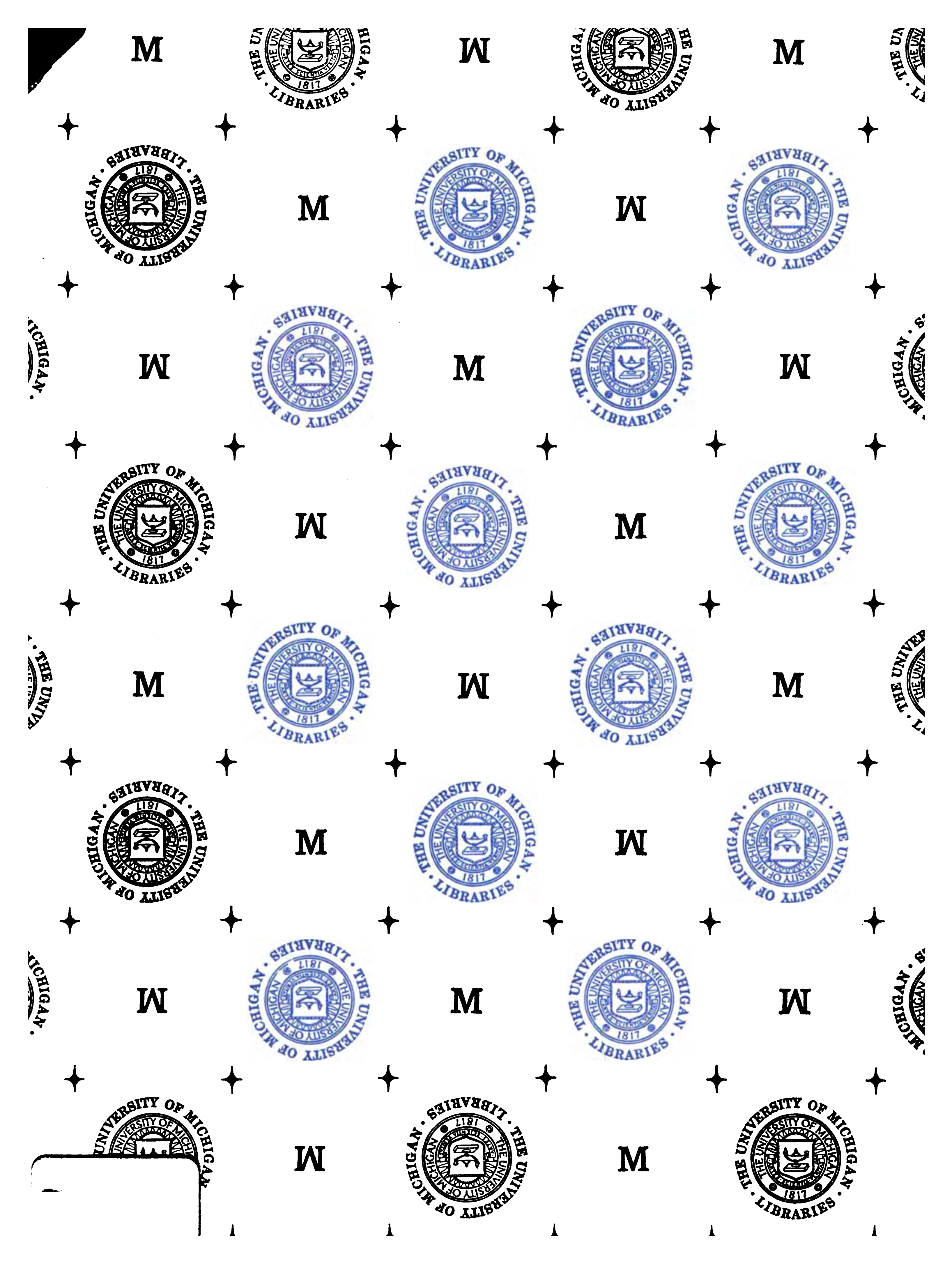
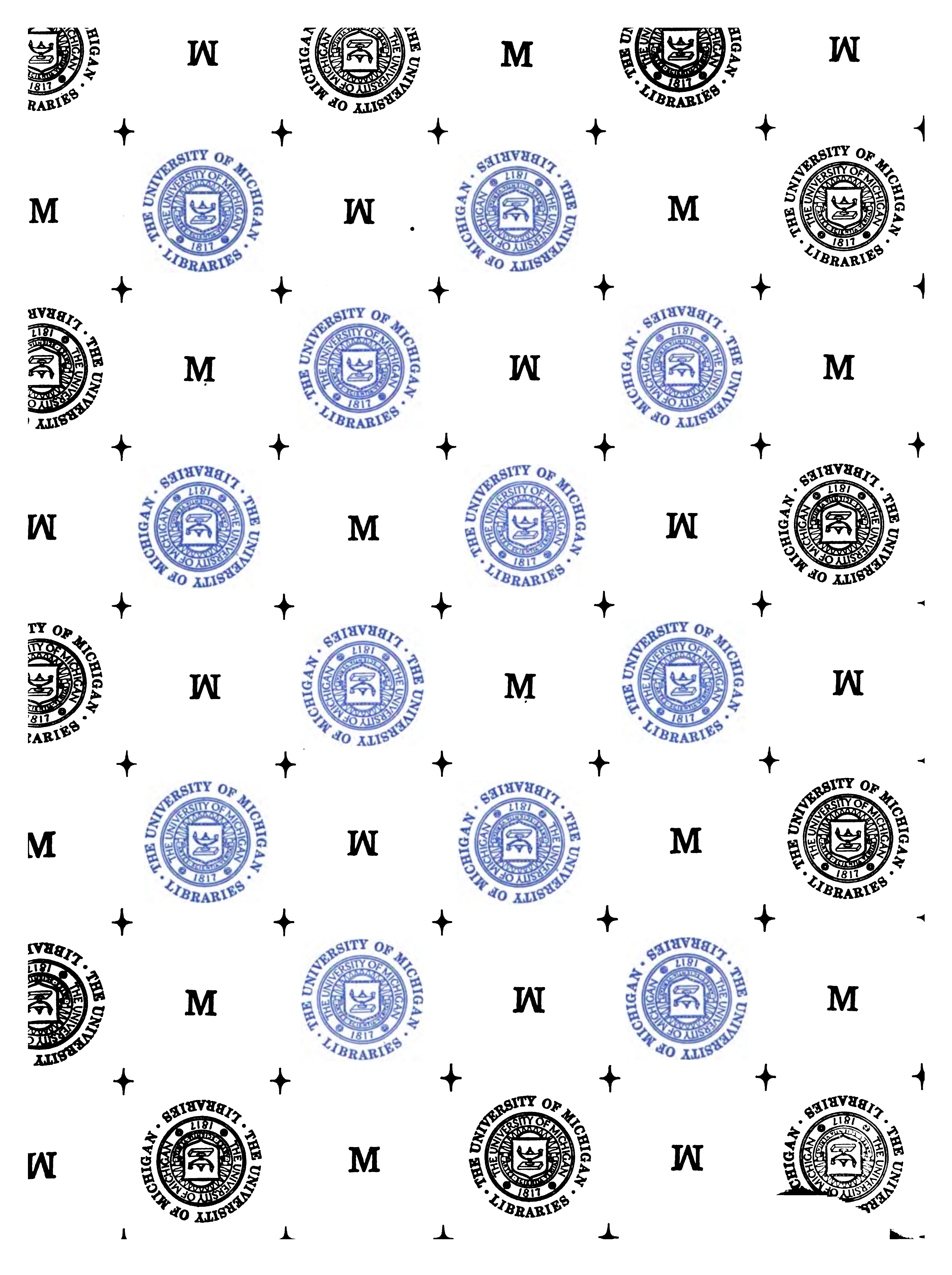
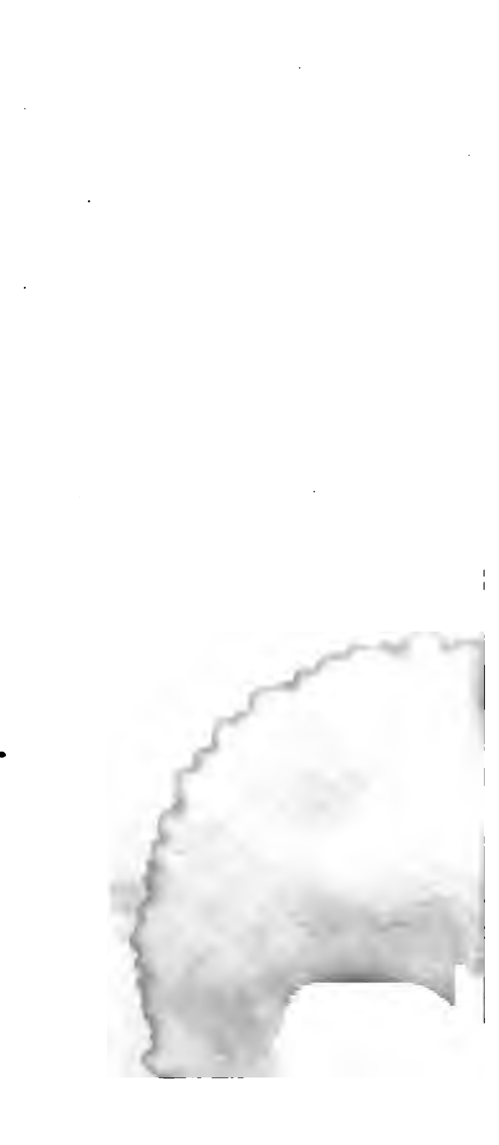

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
LIBRARIES
1817
M

Fra Andria Kačić Miošić

rodjen u Bristu 1690 umro 1760

U Zadru k. Abelić

VIENAC

UZDARJA NARODNOGA

O. ANDRIJI KAČIĆ-MIOŠIĆU

NA

STOLIETNI DAN PREMINUTJA

1861

U ZADRU.

PIESNIKU

RAZGOVORA UGODNOGA

NA

VIEČNU SPOMENU

NAROD

PIESNIKU

RAZGOVORA UGODNOGA

NA

VIEČNU SPOMENU

NAROD

Tisk. Demarchi-Rougier.

1416046-235

BRIST

KRATKI ŽIVOTOPIS

M. P. O.

ANDRIJE KAČIĆ-MIOŠIĆA

IZ BRISTA

U GORNJEM PRIMORJU

TOJEST

U KRAJINI.

I.

Andrija Kačić-Miošić rodi se u Bristu, Selu gornjeg Primorja, ili ti *Krajinê*, kod Neretvê, godinê 1690. — Staro i glasovito Pleme Kačića, prvo izmedju dvanaest starinskih hrvatskih plemenah u Dalmaciji, (tim i knezovi ugarski) razgranâ se na mnogo kolienah; tako da od Kačića Mijê, prozvaše se Kačić-Miošići; od Kačića Bariše, Kačić-Barišići; od Kačića Vicka, Kačić-Vickići; od Kačića Andrijaša, Kačić-Andrijaševići; od Kačića Petka, Kačić-Pekići; od Kačića Stipe, Kačić-Stipići — i t. d. — Glavno kolieno Kačića skoro utrglo se. Ostali ogranci živu i danas. —

U Andriji, odma od dietinstva, ukazaše se biliezi oštrê pameti u tvrdoputnu tielu. — Radi šta, njegov ujac, M. P. O. Fra Luka Tomašević, Malobratjanin S. O. Franê, Državnik u Dalmaciji, s dogovorom Bratjê Redovnikah, uzê ga na Nauk u stari Samostan, koji se nalazi u Selu imenom *Zaostrog*, u Krajini. Ondi Andrić potvrdî svoju vriednost. — A budući podrastao do 16. godin', nadahnut Milostju Božjom, odkrî želju da bi se Redovnikom zavietovao. — Roditelji njegovi (kojim ostajaše doma Šimun Brat Andrićev) priložiše se želji njegovoj, i sdružiše svoje molbe š njegovim kod Redovničkih Starešinah; od kojih bî zagrljen i metnut na Prokušanje. — Budući paka on podpuno zadovoljio Zakonim Prokušanja, Starešine ga opremiše u Budim Ungarski, da bi ondi Mudroznanstvo i Bogoslovje izučio. — Budim biaše tada srce triuh današnjih Državah Malobratjanskih; to jest — Ungarskê, Bosanskê, i Dalmatinskê; koje se potle razdieliše, i ova se posliednja prozvâ Državom „*Presvetog Odkupitelja*“, do danas. — Ondi

Fr' Andrija Djakom, daleko od oka ujčeva, nieśto se srdnu i zagrize, ter natrag doma pobieže. — Dali njegov ujac, što nemože *razlogom*, dovrši *konopom;* i brže bolje, opet u Budim odpravî ga. Ondi ga uzdržâ strah od ujca, dok se svojom pametju dostiže. — I onaj strah donese plod; tako da sve Nauke, što se ondi pridavahu, dovrši podpuno. — Svaka mu godina u Nauku bî okrunjena pohvalom i Nadarenjem; i u svakomu Nauku Prvienac, ili uz Prvienca, bî. Njegovi ga Učitelji jošte ljubljahu i za njegovo Redovničko ponašanje. Neomrči bo čela ni obraza; niti ugíibâ Redovničku odieću svoju. — Povratî se u otačbinu umietan i naučan; radi šta, hvaljena i častjena, siedošê ga na stolac Mudroznanstva u Samostanu Makarskomu. Ovdi složi knjige: „*Elementa Peripatethica, juxta mentem subtilissimi Doctoris Joannis Duns „Scoti* — " — Pečatopisane u Mletcim godinê 1752. — S ovoga stolca uzajde na drugi, Bogoslovja, u Šibeniku, gdie uzletî na veliku visinu. — A na potvrdjenje, evo jedan čudan dogodjaj. — U ona vremena, na izkušanje učenikah, i na ukriepljenje učiteljah, biahu često po Crkvam očita Pregovaranja Bogoslovska. Na jedno tako pregovaranje, u Crkvi Stolnoj Šibeničkoj, prispije nieko momče inostranče, umietno i oštropametno; dali, uzput, ponosito, služeći se svojim umienjem na izpraznu slavu. Pri tomu Pregovaranju, za niekoliko danah, nadmudrî i nadvladâ sve okolostojeće, učenike i Učitelje; tako da jim obraz opadaše. Presvietlomu i Prepoštovanomu Biskupu to od svojih vidieti veoma žao biaše. Poslâ daklem On po Fr' Andriju, i dokazavši mu svaka, potaknû ga da Otačbinu i otačbenike osvietla. — Fr' Andrija su dva velika oka omierî onoga *božjega pievca*; ter kakono sokol, naletî na njega; i su malo besiedah „*O uputjenu Sina Božjega*" svladâ ono ponosito momće, koje se zamrsî i zastidî; tako da od ljutinê, do osam danah crče! — Što Fr' Andriji milosrdnu veoma žao bî, ter okajâ onu nehotnu smrt postom i molitvom. — A kad Fr' Andrija dovršî vrieme zabilieženo svojê službê, okruniše ga kakono Nadučitelja, i od toga truda oprostišê. — Dali On nedangubiaše nikad, nego iztumači našim nariečjem Bosno-dalmatinskim „*Pet knjigah Mojsijevih*", i niekoliko Proročanstvah iz Svetoga Pisma, ter ji složî u jedne knjige, kojim nadije ime „*Korabljica*"; knjige koje se pomiču po svoj Dalmaciji, Bosni, i Ercegovini. — Sveto Siedalište Rimsko naprtî ga paka briemenom Poslanstva Apoštolskoga u Dalmaciji, Bosni i Ercegovini, koju službu On izpunjaše dragovoljno i bogoljubno za mnogo lietah, s velikom pokornostju ovezih krstjanah, i s dobrim izgledom ljubavi bratimskê, i milosrdja. — Tako da, veće putah, gdie nitko nevidjaše, susretnuvši gologa, svukao bi svoju pododieću, ter bi siromaha zaodio; a On, iz pod odiećê Redovničkê, gol ostajaše. Oblazeći daklem On, kakono Poslanik Apoštolski, Dalmaciju, Bosnu i Ercegovinu, iztraživaše Predaje, Pismosviedočbe, i svakojake uzpomene svrhu Naroda Slovinskoga. Sakupî svašta, savezâ u snop, i one časove koji bi mu izostali iza njegovih Redovničkih trudah, u slaganje različitih piesamah, za svoj vlastiti razgovor, uložî; pak ji potle u jedne knjige sastavî, i pečatopisom izvede, pod Naslovom „*Razgovor ugodni Naroda Slovinskoga*" —. Te se knjige po svemu Narodu Slovinskomu razasijaše; i obično zovu se „*Piesmarica*". —

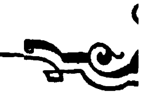
I pod svoju starost Fr' Andrija nestajaše danguban svomu Redu; nego, kakono Otac Redobitieli (Gvardian) upravljaše Samostane. — Najskoli na vrh Brača u miestu zvanu „*S. Martin*“, gdi osnovâ novi Samostan za Ukloniště Redovnikah svoga Reda, po izgledu Samostanov' Talianskih — Podiže ga od zemlje za života, i On isti nosiaše kamenje na svojim ramenim — Nastojaše kakono Otac Obitieli, dali nemariaše za nikakvo Starešinstvo glasovito. — Budući bo imenovan Državnikom, ponizno zahvalî, nehtijući prigrliti ovo počastjenje. Tada, namiesto njegovo, M. P. O. Fra Grgur Despot iz Zaostroga, Državnikom imenovan bt. —

Dogodî se paka da nieki siromasi: Jure Levrić, Ivan i Šimun Rabušići, gornjî Primorci, vozeći u ladjici nješto sierka, u Neretvi izprošena, s rdjavim vriemenom, *pod tankom puntom kod Bačine*, izvrnuše se, ter hranu i sebe potopiše. Šimun se Rabušić udušî, a ostali izplivaše. To budući začuo milosrdni Fr' Andrija, žalosteći se o nesrieći ovezih nevoljnikah, dozvâ Jurja i Ivana; ter On š njima, za nje, ode u Neretvu u prošnju žita; tako da jim trostruko, neg biahu utopili, izprosî. — A vraćajući se s toga ljudoljubna puta, navalî na nje kiša, i stopiše se kano pievci. Radi šta, naskoči na Fr' Andriju teška tišnja, koja ga do malo danah prekide. Umrjè tako u Zaostrogu, od 70 lietah, godinê 1760, uzrokom svoga milosrdja; i bt ukopan ondi. Ovo malo spomenakah o životu Fra Andrijê Kačić-Miošića sakupismo Predajom po gornjem Primorju, od starih Redovnikah Franovacah, i starih Bristjanah, njegova Roda, i njegova Sela. I kako ji sakupismo, tako ji u sviet šaljemo na Uspomenu Njegovu, za harnost Narastjaja koji zapoznaje njegovo Zadostojanstvo: o komu ćemo napried probesiediti. —

A za tvrdju sviedočbu ovoga kratkog Životopisa, prinosimo naški što piše latinski „*Lucio Narentinus*“ — tiskopisom u Mletcim, 1770, neimenovanog tiskopisara. — (*Chronicon archiviale, continens brevem descriptionem principii et continuationis venerabilis conventus Sanctæ Mariæ Zaostrogiensis* ecc. — *a domino Lucio Narentino* ecc —).

XI. „M. P. O. Andrija Kačić-Miošić iz Brista u Primorju, Štioc okrunjeni, čoviek stanovito pravodostojno glasovit, ne manje po Rodu, nego po Krieposti. — Ovaj najprvi od Naroda Slovinskoga (Ilirikah) dade, do sad, pečatopisom, a latinskim jezikom, Mudroznanstvo (Filosofiu); Tvor od svih ljudih umietnih pohvaljen. Takodjer nieke popievke, čudnovatim načinom, a Slovinskim jezikom, složî: u kojem jeziku hitar pievaoc biaše. — Po isti način Sveto Pismo, u Slovinski jezik, imenom „*Korabljica*“ prenese; i sva ova tiskopisom na sviet izvede. Za jednu samu godinu bt i. Nadsamostanikom (Gvardianom) u Zaostrogu (1753), gdi on dietetom najprva slova izučio biaše. Čoviek milosrdan i bogoljuban; doživî godin' 64 —. Umrjè u Zaostrogu presvetim Sakramentim pokriepljen“ —

(pag. 26 — De viris illustribus, qui ex hocce Monasterio (Sanctæ Mariæ Zaostrogiensis) effloruerunt). —

II.

Knjige po kojim se Fr' Andrija najviše spominje i hvali u Puku, jesu njegov „*Razgovor ugodni Naroda Slovinskoga*“ — ili ti njegova „*Piesmarica*“; u kojoj On sam sebi nadio je ime „*Milovan*“ —. S ovim knjigam njegova je namiera bila napominjati priprostim seljanim Poviest Slovinskê Starinê, i junaštva njihovih Diedah protiv Turcim; nastojeći uzdržati živu uzpomenu silê i nevierê od onih krvopijah Naroda Slovinskoga. — Radi šta Milovan ovako piše: „Talianski ko razumi, neka štije Sagreda, Berlecia, i Giammariu „Biemi Brešanina, iz kojizih sam u kratko ovo izvadio, i u Slovinski jezik „složio za siromahe *težak*e i *čobane*, koji latinski neznadu; i svršujem pri„poručujući da mi reku: „*Pokoj ti duši Milovane*“ — “.

Izvori odklem je On crpio dogodjaje, bili su nješto prepoviedke u puku, a niešto rečene Knjige talianskih zgodopisnikah, koje su mu u njegova doba došle do ruke — I, kako bi ga koj dogodjaj u srce dirnuo, tako bi o njemu Piesmu izveo. Nieki misle da je Fr' Andrija po Narodu piesme sakupljao, ali ko tako misli, onaj nije njegovu piesmaricu dobro proučio. Najskoli nieki talianci, koji se o našim poslim, i našem jeziku, nerazume; ter svakako klapaju da u njima neleži. — U ovoj Piesmarici Milovanovoj niesmo našli nego pet piesamah što isti Milovan kaže da ih je On tako čuo pievati. Sve ostale piesme u njegovoj piesmarici njegova su kova. — Milovan zagrlio je u njegovoj Piesmarici Dalmaciju, Liku, Krbavu, Slavoniju, Srbiju (Rašiju), Bosnu, Ercegovinu, Arbaniju (Skenderiju), i Bulgariju. Ovo je sve On držao kakono jednu pogaču od naših neprijateljah izkrižanu i razdieljenu. — Osobito paka Milovan je pievao junake i vitezove Dalmatinske, koji su iz pod krila Dužda Mletačkoga vojevali protiva turcim; ili četam, ili osobitim mejdanim. —

Kúde Milovana da je vrlo nizoko letio, ter da nije probirao ni gladio jezik ni pero; nego daje uza sebičnje gusle javorove popievao. Baš za to i je da njegova Piesmarica po svemu se je Narodu razasijala, i svemu Narodu ugodila; zašto ju Puk razumi brez mukê i naukê: „*Daj der Puku na poruči — Da razumi brez da uči* — “ — Pače Milovan tako pieva, i tako slovi, da nitko nemože su manjim da ga nerazumie; i valja da ga razumie. — Njegov uzrok (Povjest narodna), njegova svrha (mržnja na krvopiju Slovinskoga), i njegov posredak (Sloga Narodna), usilovali su ga da trče vrcem k srcu, brez obhoditi kroz moždane. Jer, dok se rieči biraju, često se ohledene. Nekroji po latinsku, nego po slovinsku. Nepotiče na mudrovanje, nego na vojevanje. Nedivani s Dvoranim, ne učti s Gospodom, nego se razgovara s prostracim. Ko dakle Milovana kudi, on ga nerazumie; i dok misli suditi ga kakono učitelj, neumie biti mu ni učenik. — Milovan na tvrdu vieru kaže što je štijo. Neizmišlja, nego prepovieda. Milovan nepribira Riečnjake, nekuje besiede, nerazlaga Slovnice. Pieva prostim jezikovanjem bosanskim, kako ga svaki prostak može Jasno razumieti. Pače, da nemože ino da ga nerazumie. Jerbo Milovan za svoju svrhu negleda na ljusku, nego na jezgru. Negleda na lišće, ni na cvieće; nego na voće. Slovo i slovitba;

zavičaj i običaj; krv i mlieko; tielo i duša; sve je slovinsko, sve je zgoljno domače pučko; i okraćenu čovieku na dohvatu. — I u ovomu sastoji najveća vriednost onih priprostih knjigah. Dali, u onoj priprostosti, ko razumie uvriet će se kao crv do slasti; — a ko nerazumie, ostali će ko lepirica na listu. U laži, istina; — u šali, zbilj; — u rutini, dukat. —

Pred ovom sviećom, prouči Stioče nasliedbu Kraljah Slovinskih, od Oštrojila Kralja I (492 po Porodjenju Jesusovu) do Dobroslava imenom I, a redom XXIX Kralja Slovinskoga; — i nauči, — kako Zemlja Slovinska (prie imenom Ilirska) naraste i ukriepi se; tako da Dobroslav — „*imadući pod sobom* „*Bulgariju*, *Rašiju*, *Srbiju*, *Slavoniju*, *Bosnu*, *Ercegovinu*, *Liku*, *Krbavu*, *i* „*svu Dalmaciju gornju i dolnju*, *učini se tako velik* da se nijednoga *kralja* „*nebojaše*“ — Za to veljaše Vladimir:

„— Svega ima naša Zemlja Slavska,
„Svega ima, dali Slogê nema!....
„A da bude medju Slavcim Sloga,
„Nitko nebi svladal ji do Boga!....“ —

Evo ti, Štioče, u skladu i jedinstvu domaćemu *muška jakost.* —

Sliedi napried, i prouči, od Dobroslava do Vukašina, Kralja Slovinskoga, redom Pedesetoga (1371, po Porodjenju Gospodinovu), ter nauči kako Zemlja Slovinska po neskladu i zavadi u Dvorim Kraljskim, i medju Gospodom Narodnom, razdrobî se i oslabî; tako da, komad po komad, pade u čeljusti zmaja otmanskoga. — Evo ti, Štioče, u neskladu i zavadi domaćoj, *ženska slaboća.*

Marko Kraljević, sin rečenoga Vukašina, toliko hvaljen u piesmam, kakono junak Desnicom, neumide ništa pametju za svoj Narod, kakono umide Jure Kaštriotić. —

Prouči Stioče oholost i nenavidost kćerih Lazara Grebljanovića. Prouči nevieru Vuka i Jurja Brankovića, i smionost Miloš Kobilića. — Prouči, plači, i uzdiši!.... —

Prouči paka Poviest Kraljah Bosanskih, od Tvrdkê I Kotromanovića, do nesretnoga Stiepana Tomaševića —; „*Koga turci uhvatiše na vieri*, (govori „Milovan) *i dovabiše gospodu Bosansku pod grad Jajce*, *obetavši jim život*, „*pomir*, *i povlastice.* — *Dali Car učinî odrieti na mieh Kralja Stiepana i* „*Radivoju Strica njegova; a devet hiljadah plemićah*, *gospodê*, *i zapovie*-„*dnikah*, *učinî posieći na vieri godine 1463; ter tako svršî Kraljestvo Bo*-„*sansko*, *od nevierních turakah i danas pritisnuto*, *i ugrabljeno na pri*-„*vari.*“ — A Kraljestvo Bosansko sastojaše od sliedećih Državah: Rašije (Srbije), Bosnê, Ercegovinê, Dalmacijê primorskê, i Krbavê. — Krv Stiepana Tomaševića, i našê braćê Bosanske, na vieri posiečene, i dan danas vapije sa zemlje . . . . i još nije osvećena! . . . —

Prouči napried Stioče, i prebroji Kralje Bulgarske, od Jasena do Šišmana, redom Dvades’-devetoga; i nauči kako po neslogi, i po domaćoj griznji, i ovo kraljestvo bî proždrto od otmanskoga zmaja.

— „*Evo moj Štioče* (vapije Milovan) *kud se okrenû slava Bulgarska,*
„*i ostalih Kraljah Slovinskih: Nesklad i nemir medju braćom bî kuće Otma-*
„*novića uzvišenje, a slavnih kraljah skončanje.* — “

Zato Biskup Lišnjić govorio je turcima:

„— Naši Diedi sagriešiše teško,
„Nehtijući brata kao brata:
„A mi sada dvorimo tudjina,
„Podnoseć ga kao dušmanina —.“
„— Ali kad se pokora navrši,
„Koju nam je Gospod zapisao:
„Tad će žica poletit ljubavi
„Kano munja kad se užičavi —“
„— Nanizat će raznizano zrnje,
„U dugačku struku na okolo;
„K Elešmoru potierat će ždrale,
„Kakon' orli kad na-nje navale —“

. . . .

Sliedi naprìed, i prouči Štioče, život i junaštva Jure Kaštriotića, ili ti Skenderbega. — Ono je pravi Junak rukom i pametju, — od mladosti do starosti! — Ono je plemeniti Izgled ljubavi prama Otačbini i Narodu svome. — Ni odgoj plemski u Dvoru Carevu; ni poturčenje od dietinstva; ni uzvišenje na Gospodstvo; ni čast, ni bogatstvo, udušiše u Kaštriotiću spomenu i ljubav prama njegovoj otačbini, i njegovu Narodu. — S malom vojskom, ali hrabrenom, predobî Paše i Care. Zašto bo:

„— Junaci se nebroje na glave
„Nego pobre na srca junačka:
„Nemiere se laktom ni kantarom,
„Neg junačkim skokom i mejdanom. —“

Pretrpî neviere i izdaje od svoga najdražega Prijatelja Musê, i svoga milog sinovca Amidže. — Dali se Jure nepreplašî ni pridade; nego čudnovato nadrvâ svoje neprijatelje i svoje nesreće. I doživî da predobije Musu svojom veledušnostju, i da mu opet povierî Milost i Gospodstvo. Uzvišeno jeste dielo Jure Kaštriotića prama Musi; dali preuzvišeno jeste dielo Musino, u pravomu pokajanju, i sramotê svoje osvietlanju. — Jure i Musa, velika su dva Muža, po svojoj vrsti; i Milovan liepo ih je u zviezde zakovao. Ovo su dva velika svietnjaka na Izgled nama. Blažen koj se u nje ogleda, i koj se od onih ogledalah koristi! —

Potvaraju nieki Milovana da je u svojim piesmam vriedjao Hristjane, kao da nîsu naša bratja Slovinska. — Koristno je daklem ovdi prinieti rieči Milovanove: „— Nerazumim, moj blagodarni Štioče Hristjanine, zlo govoriti o „Hristjanim, koji su od našega mnogočastnoga i slavnoga Jezika i Naroda; „jer nenahodim da su oni početak nesklada, smutnje i razdieljenja bili; nego „mrzim na oholost Grčku, koja bî uzrok neskladu medju bratjom, i izgubljenju

„Carstva njihova, i svih Banovinah Slovinskih, što ječe pod teškim jarmom „turskim, razdilivši brata od brata, i prijatelja od prijatelja, neka prie skončaju, „i lašnje sebe i svoje imanje izgube. — A vami nosim čast i svako po- „štenje, kakono junakom, vitezovom i Gospodi Slovinskoj —." Ali da je Milovan naša doba doživio, i vidio mlada junaštva Grčka protiva turcim; tada bi zavapio: — „Živio mladi Narašćaj Grčki, koga možemo prilikovati Musi „Arbanasu, i zapievati: „— *Posli Musa bolji junak biše!* —" ..... —

Dovle dopire Prvi Dio Piesmaricê Milovanove.

Sada prouči, Štioče, Drugi Dio onezih knjigah, i naći ćeš zgoljne poviesti i pohvale Plemićim i Junacim Dalmatinskim; koji, iz pod krila Mletačkoga Lava, zaliećali su se na Otmanskoga zmaja. — Slavu i junaštvo Dalmatinskih Plemenah i Plemićah omiera Milovan po broju turskih glavah odsiečenih. I stanovito, začudno biva kako Primorje Dalmatinsko moglo je odolieti sili turskoj. Istina je da ovo Primorje imalo je zapleće od galiah Principovih; ali su galie branile i Grčke Otoke, dali ji nisu obranile. Nego Primorska obrana (kano i Crnogorska) sastoji navlastito u našim planinam, kojeno su zaklonjak primorski proti konjiku turskomu. A turčin brez konja, slabčina. — U Primorju daklem sahranio se je okrajak starê Dalmacijê, a posliednjê Bosnê; i u ovome okrajku, sieme Vitezovah Slovinskih, što uteče sablji Otmanovića. A iz ovoga gniezda opet će se poleć Sokolovi, koji će svoju staru Otačbinu prekriliti. —

To biaše najposliednja želja našega Milovana. Koga Glas viekoviečno žive medju nami, po njegovim piesmam; što nam je za razgovor i *ponutkovanje* ostavio. —

Uzradovale su se Kosti Milovanove na ovu Čast našu njegovoj Stolietnici: Čast iz koje neokuša sebi ponos, nego slast izpunjenê svoje želje; — da u ovoj časti slagaju se *misli*, *srca*, i *desnice* bracê Slovinskê na domaće blagdanovanje *badnjega dneva*, skladnom pripravom *Novome Božiću* —!

Mrtvim pokoj, živim zdravlje liepo;
S dobrom srećom, nazivlje vam Stiepo!.. —

STIEPAN IVIĆEVIĆ.

PIESMA POSLANICA

ANDRIJI KAČIĆ-MIOŠIĆU

NA

DAN 14. PROSINCA 1860

STOGODIŠNJI NJEGOVE SMRTI.

Ours be the gentler wish, the kinder task
To give the tribute Glory need not ask,
To mourn the vanish'd beam — and add our mite
Of praise in payment of a long delight.
Lord Byron.

Evo tebi *starče Milovane*
Sitne knjige s' ovog svieta strane
Što ju piše malo i veliko
Na ubaviest tebi naša diko;

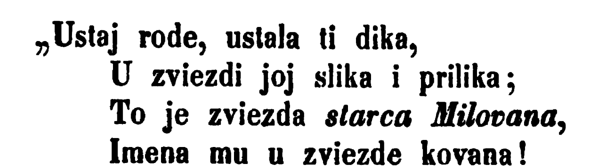
Dano znadeš što se dogodilo
(Nami milo, a i tebi bilo!)
Na današnji stogodišnji danak
Od kad smrtni boraviš nam sanak.

* *
*

Na klisuri pokraj mora sinja
Zapievala Vila povodkinja,
Usred noći kad joj nije hora
Zapievala pokraj sinja mora.

Posestrime planinkinje Vile
Piesmu čule, piesmu prihvatile,
I budile prije zore rane
Sviet *Slovinski* na sve četir strane.

„Ustaj rode sokolova gniezda,
Na nebu ti znamenita zviezda,
Razsjala se sve u zlatne trake,
Pozlatila na nebu oblake!

„Ustaj rode, ustala ti dika,
U zviezdi joj slika i prilika;
To je zviezda *starca Milovana*,
Imena mu u zviezde kovana!

„Eto minù sto godinah dana'
Od kada te dopadnula rana,
Ljuta rana u sriedi njedarca,
Smrt nemila *Milovana starca!*

„Do sad niêsi rane osietio,
Jer si s' mnogo drugieh obolio,
Ajde sada, barem iza vieka,
Privij listak i njojzi od lieka!“

Vile piele rodu *Slovinskome*,
Rod ih slušô tiho mramorkome,
Slušao ih na sve četir strane
I ustao prije zore rane.

Podigla se Lika i Krbava,
Plemenita Hrvatska država,
Crnagora, Srbija ponosnâ,
Dalmacija i junačka Bosna;

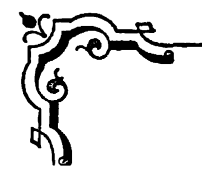
Podigla se Krajina vitežka,
Slavonija i zemlja Hercežka,
Ravni Banat, Bačka i Bugarska,
Posestrima stranom i Ugarska.

Pohitilo Gudstvo na ustanje,
A ustalo sve na putovanje
K Zaostrogu gradu malenomu,
A u gradu, starče, grobu tvomu.

Kao lišće u kasnoj jeseni
S ljuta mraza kada pocrveni
A vjetar ga vije sa planinah,
Crvenilo stere po dolinah,

Tako ti je pogledati bilo
Narodnieh kapah crvenilo,
Što od svuda sipalo se dolje
I pokrilo Zaostrožko polje.

Skupila se silesija svieta,
Sve po izbor narodnoga cvieta,
Svake vrsti, spola i plemena,
Svake dobe, stara i malena.

Tú se dalo vojvodah i banah,
I knezovah, slavnieh kapetanah,
I još druge visoke gospode,
Što no kolo u narodu vode.

Tú se dalo sivieh sokolovah,
Na oružju slavnieh vitezovah,
Kojim strepe srca i desnice
Bojak biti, osvietljat si lice.

Tú se dalo siedieh staracah,
Sve na glasu narodnieh sliepacah,
Što no hode za slavom i kruhom
Štap u ruci, gusle pod pazuhom.

Tú se dalo bakah ostarielih,
S duga žitja u izkustvu zrelih,
Hitra uma, a govora viešta,
Što no znadu o svačemu nešta.

Tú se dalo dievah liepoticah,
Razcvietanih rumenieh ružicah,
Što po naših rastu perivojih,
Svoj na ponos, na milinu svojih.

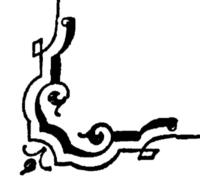
U svečanom sve došlo odielu,
Pod crvenim sve u ruhu bielu,
Svi junaci u oružju sjajnom,
Sve dievojke u nakitu bajnom.

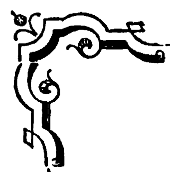
Širom polja ljudstvo se razsulo,
Po navadi svojoj prionulo
Gdiegod stane da se i nastani,
Razveseli, napoji, nahrani.

Uzdigle se po polju sienice,
Razpalile vatre grijanice,
Zacvrčali na ražnjih ovnovi,
Zaškripjele pipe i čepovi.

Zatutnjile puške i kubure,
Zaigrale gusle i tambure,
Zazvečale čaše i čašice,
Zaorile piesme nazdravice.

Tú se rodstvo dočekalo milo,
Tú se znanstvo mnogo obnovilo,
Tú sbivša se kod čašicah sloga
Sbila nova pobratimstva mnoga.

Teklo ljudstvo uz polje niz polje
S dobre sreće i blažene volje,
Rojilo se po veselju svome
Kò po cvieću pčele prolietnome.

Zazezalo polje se težinom,
Zajektilo glasovah množinom;
Silni žamor okò tiha groba,
Silni tabor a u mirno doba!

Ali podne kada zazvonilo
Sve umuklo, grobu povrvilo,
Okò groba redjati se stalo,
U divno se kolo poredjalo.

Bože mili čuda današnjega,
Nikad liepšeg, nikad milijega!
Silno ljudstvo u kolu savito,
Kò u viencu cvieće različito!

Usred kola sliepci posiedali,
Poskočnicu piesmu zaigrali,
Poskočilo kolo uzorito,
A pievalo gromno glasovito:

„Nebo ima svietlieh zviezdicah,
Zemlja ima osvietljanieh licah;
Što su zviezde nebeskoj pučini
Svietla lica to su domovini.

„Lice svietlo od *Slovinske* strane,
Naša diko, *starče Milovane*,
U tvom svietlu evo sto godina'
Već se sunča naša domovina.

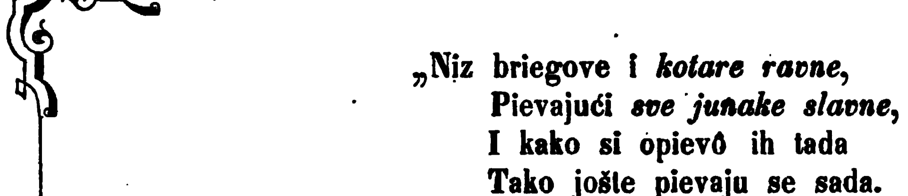
„Što je bilo na zemlji živućih,
Svoga roda slavu pievajućih,
Nije rodu omililo svome,
Kò što ti si rodu *Slovinskome*.

„*Razgovorom* tvojim *ugodnime*
Ugodio njemu si sasvime,
Prôšasti mu razpievao tminu,
Na zabavu sveo mu istinu.

„U Dubravi *) slavnoj kada mile
Slavulj-ptice žubor popustile
Ti poprimi gusle javorove,
Te se spusti moru niz briegove;

*) Dubrovnik.

„Niz briegove i *kotare ravne*,
Pievajući *sve junake slavne*,
I kako si opievô ih tada
Tako jošte pievaju se sada.

„Iz pod vedrog, nebeskoga hrama
Zvuk se ori tvojieh piesama'
Jekom slave od gorah do gora',
Od jednoga do drugoga mora.

„Uz gusle su svuda razpievane,
U pameti svuda upisane,
Svako diete uz zabavu svoju
Po gdjekoju gunda piesmu tvoju!

„Tvoje piesme bašča su narodna,
Svakom mila i svakom ugodna,
Cio narod po njoj kupi bilje,
Za liek bilje, za nakit kovilje.

„A narod ti nije uspomenu
Nit u gvoždju niti u kamenu
Uzdigao na priznanje veće!
Nije starče — a možda i neće!

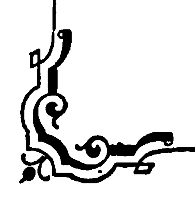
„Gdje već ljubav ljubit zaboravlja
Miesto sebe tù spomenik stavlja,
Al' gdje ona plamti kao tebi
Tú nemisli na zamienu sebi.

„Spomenik su tebi naše grudi,
Stan života neumrlieh ljudi'.
Tú nam živiš — tú nećeš umrieti
Dok je Slavi slava u pameti.

„Živiš svuda jošte medju nama,
Kò da smrtna nekrije te tama,
Te da stupiš sada na vidilo
Nebi čuda, već radosti bilo.

„Ele starče da nam se probudiš
Gusle primiš i na njih zagudiš,
Ter opeta *niz kotare ravne*
Staneš pievat *sve junake slavne*,

„Nebi tvoja korila nas *korba*
Da uz gusle prazna ti je torba,
Nit bi tebi uzfalilo *vina*
Do Stambula, kamo l' *do Karina*.

„Na susret bi tebi svekoliko
Izlazilo mało i veliko,
Ljubilo ti skuta i koljena,
Dizalo te s tleha na ramena!

„Častilo te na kopnu i moru,
U kolibi i gospodskom dvoru,
I dalo ti novo-izrezane
Javor-gusle zlatom okovane.

„Ali starče, kad ti nije moći
Prah obući i medju nas doći,
Da ti svietlo lice ugledamo,
Da te častno svuda dočekamo;

„Da te bielim hliebom nahranimo,
Da te rujnim vinom napojimo,
Da ti damo novo-izrezane
Javor-gusle zlatom okovane,

„A ti primi na milo i drago
Iz nutarnje naše rude blago,
Suho zlato: ljubav i štovanje,
Čisto srebro: hvalu i priznanje.

„Toga srebra i zlata u kovu
Pišemo ti nadgrobnicu novu,
Ne u hladni na grobnici kamen,
Već u živi našieh srcah plamen:

„TU PREBIVA STARAC MILOVANE,
SLAVAN PIESNIK JUGOSLAVSKE STRANE,
KOJ' U SRCA SVUDA SE UPIEVÔ,
TE U SRCIH SVUDA ŽIVI EVO!

* * *

Tako kolo svršilo se slavno
Na tvom grobu već u doba tavno
Kada noćca razpustila krila,
Cio vidik u crno zavila.

Tihom noći sve krenulo svomu
Koje bližjem, koje daljem domu,
U radosti domu putovalo,
Putem tebe, starče, spominjalo!

P. P.

PIESNE.

PRVI RAZRED.

NARODNE.

I.

GUSLARSKE.

Ženidba Kraljevića Marka.

Kad se ženi Kraljeviću Marko
Svu obajde Liku i Krbavu,
A nenajde za sebe dievojke.
Govori mu ostariela majka:
„O moj sine Kraljeviću Marko! 5
„Našla sam ti liepotu dievojku,
„Liepu kćercu Dužda Mletačkoga,
„Već se spremaj prositi dievojku.“
Jedva Marko toga dočekao,
Ter uzimlje tanke brašenice, 10
Uputi se u Mletke bijele,
Zdravo dojde do mlade dievojke.
Liepo ga je Dužde pričekao,
Daje njemu liepotu dievojku
Pod ugovor do tri nedieljice; 15
Jednu Marko dokle doma dojde,
Drugu kitne dok pokupi svate,
A u trećoj dok dievojci dojde.
Silno Marko potrošio blago
Doklen na nju prsten udario. 20
Kad je na nju prsten udario
Zlatnu ju joj robu pokrojio;
I potrati tri tovara blaga.
Sve darova Kraljeviću Marko
Kogod biše u Duždevu dvoru. 25
Ali njega niko nedarova,
Taki adet u Mletčanah biše.
To je Marku puno žao bilo,
Jerbo Marko adet neznadiše.
Paka hode dvoru bijelomu, 30
Muči Marko ništa negovori.
Pitala ga ostariela majka:
„Što je tebi moje diete drago?
„Al ti Dužde nedade dievojke?
„Al te nije liepo pričekao? 35
„Što li si mi Marko neveselo?“
Govori joj Kraljeviću Marko:
„Projdi me se moja stara majko
„Dužde meni dade dijevojku;
„Al da znadeš moja stara majko 40

„Silno sam ti potrošio blago!
„Dok sam na nju prsten udario!
„Al me niko nehti darovati;
„Da ti mi ju ostaviti majko.“
Govori mu ostariela majka: 45
„Nemoj sinko Kraljeviću Marku,
„Neostavljaj mladjane dievojke.
„A neznaš li moje diete drago.
„Da je taki adet u Mletčanah?
„Jer se u njih sada nedariva, 50
„Već kad dojdeš po mladu dievojku.
„Ako t' oni nisu darovali
„Tvoja će te darovati majka.
„Dat ću tebi ključe od sandukah
„Uzmi blaga koliko ti drago. 55
„I još će te darovati majka:
„Dat ću tebi od zlata tepsiju,
„U tepsiji jabuku od zlata,
„U jabuci hiljadu dukatah,
„Na jabuci zmija opletena, 60
„A na zmiji kruna od bisera
„I u njojzi dva draga kamena,
„Pred kojim se može putovati
„U po noći ka' no i u podne.“
Kad je Marko majku razumio, 65
Piše knjige na sve četri strane,
Sve junake k sebi zovijaše.
Kad je vrieme od nedielje bilo
Sakupi se liepa kita svatah,
I pojdoše put bielih Mletakah. 70
Kad su bili pred Mletke bijele
Gledala ih mladjana dievojka
Sa prozora na gornjem tavanu,
Staricu je dozivala majku:
Nu pogledaj stara moja majko, 75
„Nu pogledaj svate Kraljevića:
„Od kada su Mletči sagradjeni
„Nisu liepši svati sakupljeni,
„Što sakupi Kraljeviću Marko,
„Liep je Marko i odora mu je.“ 80
Kada ih je Dužde ugledao,
Posla odmah po gradu telare
Da po Mletcim čoha prostire se
Kud će Marko s konjom prolaziti,
I njegova liepa kita svatah. 85
Kada Marko uljeze u Mletke
Dužde čini veliko veselje,
Sve Mletčane na pir pozivaše
Gostiše se nedieljicu danah;
Kada li je po nedielji bilo 90
Tad govori Kraljeviću Marko:
„Da ti Boga Dužde Mletčanine!
„Ja ću poći k bielom dvoru momu.“
Kad su oni Marka razumieli
Poče njega svaki darivati: 95
Liepo ga je Dužde darivao,
Dade njemu britku sablju svoju.
Koja valja više od Mletakah,
A na ćordi dva kamena draga,
Pri kojim se može večerati 100
U po noći ka' no i u podne.
Liepo ga je baba darovala,
Dade njemu od zlata tepsiju,
U tepsiji od zlata jabuku,
U jabuci hiljadu dukatah, 105
Na jabuci zmija opletena,
A na zmiji kruna od bisera,
I u kruni dva draga kamena,
Koji sjaju ka' no sunce žarko.
Liepo su ga svasti darovale, 110
Svaka dade po siva sokola,
Po sokola od suhoga zlata.
Liepo ga je mlada darovala,
Dade njemu vezenu košulju
Više zlata nego biela platna, 115
Da je moći izmieriti platno
Suho bi ga pritegnulo zlato.
Pak s' uputi Kraljeviću Marko,
Uputi se k bielom dvoru svomu.
Kad su bili u gori zelenoj 120
Tute im je loša srieća bila,
Puhnu vietar s visoke planine
Pa dievojci lice odgrćuje.
To od svatah i nevidi niko,
Već dievere Mujo Alaj-Beže. 125
Kako ju je okom ugledao
Za njom se je mamom pomamio.
Kad su bili na sried polja ravna,
Tute ih je noćca uhvatila.
Stade Marko penjati čadore 130

Jednog sebi i svomu konjicu,
A drugi je čador razapeo
Djeverovim i mladoj dievojci,
Treći čador skupštini svatovah.
A kada je od pol noći bilo 135
Ustade se Mujo Alaj-Beže
I govori mladim djeverovim:
„Da vam Boga dva careva sina!
„Dajte meni mladjanu dievojku.“
Nehtiše mu dati dijevojku; 140
Al im veli Mujo Alaj-Beže:
„Dajte meni liepotu dievojku,
„Dat ću vami tri tovara blaga.“
Za blagom se dieca primamiše,
Dadoše mu liepotu dievojku. 145
Tad govori Mujo Alaj-Beže:
„Da ti Boga mladjana dievojko!
„Daj mi ljubit bielo lišce tvoje.“
Al govori mladjana dievojka:
„Nij' me toga naučila majka, 150
„Da ja ljubim brkata junaka,
„Nego liepo momče golobrado
„Ka' no moga Kraljevića Marka.“
Kad to čuje Mujo Alaj-Beže
Poče briti siedu bradu svoju, 155
U pregljaču mladjanoj dievojci.
Kad to vidi mladjana dievojka
Ona bieži Marku pod čadore,
Pak mu siede povrh ruse glave.
Jedna joj se suza otisnula 160
Pa je Marku na obraz padnula;
Ožeže ga ka' no iskra vatre,
Probudi se Kraljeviću Marko.
Kad ugleda mladjanu dievojku
Srdito je njojzi besiedio: 165
„Što si došla jadna se rodila!
„Al te majka ljubit naučila?
„Ali misliš rodila se jadna
„Da ja nemam bielih dvorah mojih?“
Ona njemu plačuć odgovara: 170
„Nisam Marko mili gospodare;
„Već da znadeš Marko gospodare:
„Htieo mi je lišce obljubiti
„Oni kleti Mujo Alaj-Beže
„Da se nisam izmaknula Marko.“ 175
Kad to čuje Kraljeviću Marko,
Jedva čeka doklen zora dojde;
A kada je zora zabielila,
Tad prihvati britku ćordu svoju,
Naglo hode k Muji Alaj-Begu. 180
Govori mu Kraljeviću Marko:
„Jel istina kurvino kopile
„Da si htieo obljubit mi ljubu?“
Odgovara Mujo Alaj-Beže:
„Istina je Kraljeviću Marko.“ 185
Kad je Marko rieči razumio
Mahnu ćordom odsieče mu glavu.
Tada zove dva careva sina
Da i njima odsijeće glave;
Al govori mladjana dievojka: 190
„Nemoj Marko odsiecat im glave
„Jer su dieca luda i nejaka,
„Za blagom se oni privariše.“
Prosti Marko carevim sinovim,
Pak s' uputi k bielom dvoru svomu 195
Gdie ga čeka ostariela majka.
Maleno je vrieme postajalo
Malo vrieme manje od godine
Ljuba njemu porod porodila,
Porod liepi sina jedinoga. 200

Andjelija sestra Hercega Stiepana.

Knjigu piše Care iz Stambola,
Pa je šalje Hercegu Stiepanu,
U knjizi ga liepo pozdravljaše,
I ovako njemu besiedio:
„O Stiepane moje diete drago! 5
„Eto tebi biela knjiga moja,
„Kad proučiš odmah se opremaj,
„Pa mi dodji ka Stambolu bielu.“
Brzo Stiepu knjiga dohodila,
Knjigu štije Herceže Stiepane, 10
Knjigu štije, grozne suze lije.
Gledala ga seka Andjelija,
Gledala ga pak je besiedila:
„O Stiepane brate od matere!
„Odkle knjiga? ona izgoriela! 15
„Teško ti je ona jadovita!
„Još je tebi knjigah dolazilo,
„Ali ni je tako žalovita!“
Besiedi joj Herceže Stiepane:
„Nepitaj me moja seko draga! 20
„Ova knjiga od Stambola grada
„Od onoga Cara silenoga;
„U knjizi me lijepo pozdravlja,
„Da ja idem ka Stambolu gradu;
„Ako li mu ka Stambolu neću 25
„Eto njega ka Hercegovini,
„Uzet će mi krunu i gospodstvo,
„I još k tomu sa ramena glavu.
„Ja kako ću sestro Andjelijo!
„Kako ću ti zemlju ostaviti, 30
„I mladjahnu vierenicu ljubu,
„Kojom sam se skoro oženio,
„Pa je jošter ni vidio niesam
„A kamo li lice obljubio?
„Što ću seko od života svoga?“ 35
Kad je Andje brata razumiela,
Ona njemu tiho besiedila:
„O Stiepane moj brate rodjeni!
„Daj m' oružje i odielo tvoje,
„Iz podruma debela djogina, 40
„Ja ću otić do Stambola grada,
„Do onoga Cara silenoga.“
To Stiepanu puno mučno bilo,
Pak je s plačem rieči izmiešao:
„O Andjušo seko od matere! 45
„Mogo bih se u te pouzdati,
„I u moga debelog djogina,
„I u moje svijetlo oružje,
„Da ti možeš pute putovati,
„Ka Stambolu bielu dohoditi; 50
„Al mi te je vrlo žao seko:
„Poznat će te Carevi dvornici
„Po tvojemu licu bijelomu,
„I tvojemu glasu gospodskomu,
„Pa te neću viditi nikada, 55
„Ni svojega djoge golemoga!“
Al to cura haje i nehaje,
Već se skače na noge lagahne,
Pa oprema biesnoga djogina,
I oblači muško odijelo, 60
I prepasa junačko oružje:
Sinu cura ka' no žarko sunce.
Devet kolan' djogi pritegnula,
Pak uzima tatarku kandžiju,
Pak se baci na konja vilena, 65
Pak potjera brdu i dolini.
Za njom bratac daleko izšeta,
Pak je curu svieta naučio:
„Slušaj seko, šta ću ti govorit.
„Kada budeš ka Stambolu bielu, 70

„Blizu dvora Cara silenoga
„Bez izuna razjaši djogina,
„Pak mu baci dizgin na jabuku
„Nek se djogat po avliji voda;
„A ti siedi turskim običajom, 75
„Pak zapali dugoga čibuka;
„Odmah će te Care ugledati,
„Pak će znati od koga si grada,
„Koga li si roda i plemena.“
Al to cura haje i nehaje, 80
Već je njemu riječ besiedila:
„Nas je jedna porodila majka,
„Jednoga smo srca junačkoga!“
Pak obode konja vilenoga
Tere hode brdom i dolinom, 85
Kudgod idje, ka Stambolu sidje,
Kroz Stambol je djogu nagonila,
U Careve dvore ugonila,
Bez testira Cara silenoga
Bez izuna djogu razjahala, 90
Pak mu baca dizgin na jabuku,
Sam se djogo po avliji voda;
Ona siede turskim običajom
A zapali dugoga čibuka.
Gledao je Care sa pendžera, 95
Pak je sluge svoje dozivao:
„Eno nama Hercega Stiepana!
„Svežite mu pretila djogina,
„Njeg’ vodite na saraje moje.“
To su sluge težko dočekale, 100
Prehvatiše konja golemoga;
Njemu nose skute i rukave
Ter ga vode Caru na saraje.
Poklon čini Andjuša dievojka,
Savija se do zemljice crne. 105
Car se mače s minderluka svoga
Pak je Andji miesto načinio.
Duhan suču, mrku kahvu srču.
Od svašta su oni besiedili,
I o pušci i o desnoj ruci, 110
O konjima i o junacima,
A najviše o Hercegovini,
O Neretvi vodi plemenitoj,
O Mostarskim rodnim vinogradim.
Vrlo ju je Care zamierio. 115

U tomu ih noćca poklopila,
Hode spati mlada Andjelija.
Osta Care slugam besiedeći:
„Čujete li moja dieco draga!
„Glavom junak Herceže Stiepane 120
„Od velika roda i plemena,
„O svačemu umje besiediti!
„Ja bi rekô da Stiepane nije,
„Već njegova seka Andjelija!
„Već čujete l’ moja dieco vierna, 125
„Kad se svane i ograne sunce
„Uzmite mi Hercega Stiepana,
„Vodite ga u nove dućane,
„Povadite svilu i kadifu
„I još k tomu sjajna ogledala. 130
„Ako bude kićena dievojka,
„Uzimat će svilu i kadifu
„I za sebe sjajnih ogledalah;
„Akol bude Herceže Stiepane,
„Uzimat će praha i olova 135
„I još tanke za fišekah karte.“
Gdie legoše tude osvanuše.
Kada svanu i sunce ogranu,
Idje Andja Caru na divane
Da popije kahvu jutrenjaču. 140
Kad popiše kahvu jutrenjaču,
Odšetaše u novu čaršiju,
Otvoriše sve nove dućane,
Iznosili svilu i kadifu.
To Andjuši vrlo mučno bilo, 145
Pak je njima riječ besiedila:
„Boga vama Careve delije!
„Zar ste danas ludo izludili,
„Te vadite svilu i kadifu,
„Ko da sam vi za djerdjefa rasto, 150.
„Te da vezem svilene mahrame
„A ne pašem sablju o bedrici,
„I ne jašim konja pretiloga,
„I ne dielim junačkih mejdanah?
„Što li će mi sjajna ogledala? 155
„Ja negojim mrkijeh solufah,
„Da ih mažem uljem primorskiem
„I da splećem na trostruke ruke
„Ter da mamim momke neženjene.
„Dajte meni mojih potrebicah: 160

„Crna praha i težka olova,
„I još tanke za fišekah karte,
„Čiste zobi za moga djogina.“
Vratiše se k Caru u saraje:
Sluge njemu po istini kažu 165
Što je bilo, i kako je bilo.
Al se Care ni tom nevieruje,
Već je njima opet besiedio:
„Čujete li moja dieco draga!
„Ma beli je srca junačkoga, 170
„Ali nije pogleda muškoga,
„Jer navija često trepavice!
„Neg uzmite golema djogina,
„Vodite ga na polje široko
„Gdie no moja viežba mi se vojska. 175
„Ako bude srca junačkoga,
„Na ordiju nagonit će djogu;
„Akol bude Andjuša dievojka,
„Vojske će se žensko preplašiti.“
To su sluge jedva dočekale. 180
Izvedoše pretila djogina,
Pa uzjaši Andjuša dievojka,
Pa odoše na polje zeleno,
Gdie se Carska izviežbaše vojska.
Bože mili, čuda golemoga! 185
Da je komu stati pa gledati
Kako jaši konja vilenoga,
Sve od biesa na kolače djisa,
Vučki skače, zečki poskakuje,
Dok doćera do Careve vojske. 190
Adžun čini na ordiju silnu,
Kroz ordiju sokak načinila,
Proletila i tamo i amo,
Pak se vraća uz to polje ravno,
Pak uzlazi Caru na saraje. 195
Car je njojzi tiho besiedio:
„O dietiću Herceže Stiepane!
„Jesil moju begeniso vojsku?“
Dievojka mu liepo besiedila:
„Ja sam tvoju begeniso vojsku.“ 200
Ni to Caru dosta ne bijaše,
Već on zove svoje sluge vierne,
Pak je njima turski besiedio:
„Ma beli je srca junačkoga!
„Ali nije pogleda muškoga 205
„Jer uzvija često trepavice!
„Vodite ga k široku jazmaku,
„Do zalieva onog dubokoga
„Gdie no tonu ladje i djemije.
„Ako bude srca dievojačkog, 210
„Neće smieti na vodu gaziti.“
To su sluge jedva dočekale:
Andju jamlju za bijelu ruku,
Pak ju vode k široku jazmaku,
Do zalieva onog dubokoga, 215
Gdie no tonu ladje i djemije.
To Andjuši vrlo mučno bilo,
Ali joj se na ino nemože,
Nek se skače na noge lagahne
Jezus! reče, na djogina kleče, 220
Pak zapliva u more duboko.
Dobar konjic dobra srieća bila,
Na obalu suhu j' iznosio.
To gledao Care sa pendžera.
Al da vidiš kićene dievojke! 225
Ona razpe puca niz njedarca,
Pak bijele pokazala dojke;
A skiduje srmali kauke,
Pak prosiplje sitne pletenice
Na sramotu Cara Stambolskoga, 230
Na sramotu i velike jade.
Pak obode djogu golemoga,
Pak odleti prieko polja ravna,
Kako zviezda prieko vedra neba,
Ka svojemo župnu zavičaju, 235
Pravo zdravo u Hercegovinu.
Davno bilo moja braćo draga!
Davno bilo, sad se spominjalo. 238

Marko Kraljević i sestra devet bratje.

Hvalio se Kraljeviću Marko:
Kudgod junak hodio po svietu
Da je mlade dievojke ljubio,
A da nije sestru devet bratje;
Al' da će je junak obljubiti 5
Da bi znao ne nositi glave.
Misli Marko nitko ga ne čuje
Začula ga dievojčina majka.
Trkom trče, te sve sinom kaže:
„Eto ste mi devet bratje mile, 10
„U vinu se Marko zahvalio:
„Kudgod junak hodio po svietu
„Da je mlade djevojke ljubio,
„A da nije sestru devet bratje;
„Al' da će je junak obljubiti 15
„Da bi znao ne nositi glave.“
Al' im veli dievojčina majka:
„Eto ste mi devet bratje mile
„Vi zgradite do devet gradovah,
„A deseti toran pokraj puta, 20
„I na tornu samo jedna vrata;
„Ondeka mi sestru zatvorite;
„Dajte ključe da ja držim majka.“
Što svietuje oni izpunjaju.
Sagradiše do devet gradovah, 25
I deseti toran pokraj puta,
A na tornu samo jedna vrata,
Ondeka su sestru zatvorili,
Ključe daju majci dievojačkoj.
I tomu se Marko domislio; 30
Oko torna konja napasao
Bojno koplje u zemlju nabio
I za koplje konja vezivao.
Na se meće liekarsko odielo,
Ka' no da je liekar iz primorja 35
Tek on udje dievojačkoj majci
Božju joj je pomoć nazivao:
„Božja pomoć majko dievojačka.“ —
„Bog te prija neznani putniče“ —
„Čuo jesam, a vidio nisam, 40
„Da u tornu bolestna dievojka;
„Poslaše me svoje devet bratje
„Neka vidim bolestnu dievojku,
„Bili kakva lieka iznašao
„Da ozdravi bolestna dievojka. 45
„Boga tebi moja stara majko,
„Podaj meni od toranah ključe.“
Privari se majka dievojačka
Poda njemu ključe od toranah,
Ter on udje u toran dievojci; 50
Još ni na po' otvorio vrata,
Poznade ga, nasmije se mlada.
Kada ju je Marko obljubio
On gre vanka iz onoga torna;
Kad izasô iz onoga torna 55
On pojaše vranca konja svoga;
Kad došeta po sried crne gore
Liepo Marko grlom zapievao:
„Mili Bože na svemu ti hvala!
„I u tornu obljubih dievojku 60
„Jedinicu medju devet bratje.“
Misli Marko nitko ga ne čuje,
Začula ga majka dievojačka,
Začula ga ter mu govorila:
„Ne hvali se Kraljeviću Marko 65
„Da s' u tornu ljubio dievojku;
„'Ko te čuje devet bratje mile,
„Pogubit će i tebe i mene“.

Starina Novak i Juda od Primorja.

Četu kupi starina Novače
U gorici pod jelom zelenom,
Malu četu, stotinu Turaka',
Od stotine manje ni jednoga,
Od stotine više ni jednoga. 5
Kad je starac četu sakupio,
Siede starac pod jelu zelenu,
Pa on pije vina rumenoga;
Al' govori starina Novače:
„Oj junaci draga dieco moja! 10
„Lieto prodje a zima nam dodje,
„Po zemljici trava posahnula,
„Sa gorice listak saletio;
„Pogledajte jedan po drugome,
„Ne vidite da smo ogoljeli? 15
„Je li majka rodila junaka,
„Junačkim ga nazivala glasom,
„Svilenim ga opasala pasom?
„Bi l' ko znao dvore nerobljene,
„Nerobljene, nit' vatrom paljene?“ 20
Svi junaci nikom ponikoše
I u crnu zemlju pogledaše,
Oni glede kako trava raste;
Trava raste kada kiša pade,
Ka' no dojke u mlade dievojke. 25
Ne poniče tursko momče mlado,
Već govori tursko momče mlado:
„Dragi babo starina Novače!
„Mene majka rodila junaka,
„Junačkim me nazivala glasom, 30
„Svilenim me opasala pasom,
„Da ja znadem dvore nerobljene,
„Nerobljene, ni vatrom paljene.
„U Primorju, u 'nog Jude mlada,
„Služio sam devet godin' dana', 35
„Nis' mi dali ručka ni užine,
„Od večere ni spomene nema;
„On imade tri bijele kule:
„Jedna kula do neba vedroga,
„Druga kula do oblaka' došla, 40
„Treća kula od trideset hvati';
„Koja kula do neba vedroga,
„U onoj je čoha nemierena;
„Koja kula do oblaka' došla,
„U onoj je svila i kadifa; 45
„A koja je od trideset hvati',
„U onoj su škudi i dukati.
„A Juda je ošo po Primorju,
„Po Primorju zakupljivat' robe;
„A Judkinja dobra i predobra, 50
„Lasno ćemo prevarit' ju mladu:
„Pred kućom joj drvo javorovo,
„Na drvo ću s' gore popinjati,
„Zakukati ka' no kukavica,
„A prevraćat' ka' no lastavica 55
„U po zime kad joj nije vrieme;
„Oćutit' će sluškinjica mlada,
„Probudit' će Judkinju gospoju.“
Kad je starac riěči razumio,
On uhvati jarca devetaka, 60
Devetaka od devet godina',
Pa on stade živa derat' jarca,
Jarca dere a sve jarac reve;
A govori starina Novače:
„Oj junaci draga dieco moja! 65
„Ko nemože 'vake muke trpit',
„Nek ne ide u četu junačku!“
U večer ih stotina omrklo,
A u jutro tridest osvanulo,
Sve junaka', sve golih Turaka', 70

Koji nema ni otca ni majke,
Niti brata nit' rodjene seke,
A za ljubu nigda i neznade:
Puška šarka i otac i majka,
A desnica bratac i sestrica, 75
Britka sablja ovijerna ljuba,
Na sablji mu trostruka kandžija,
Kabanica kuća kamenita,
Koja stere i obuću daje,
Komu žao poginuti nije. 80
Pa odoše pod Judine dvore.
Kad su došli pod Judine dvore,
Ništa nesta Ture neženjeno,
Pa se penje gore na javora,
A zakuka ka' no kukavica, 85
A prevraća ka' no lastavica
U sried zime kad joj nije vrieme;
Al' oćuti sluškinjica mlada,
Ona budi Judkinju gospoju;
„Ajd' ustani Judkinjo gospojo! 90
„Došao je Juda iz Primorja,
„Doveo je tri sindžira roblja'."
Kad oćuti Judkinja gospoja,
Ona skoći na noge lagahne,
Bosonoga i još gologlava, 95
Golovrata i još razpasana,
Pa otvori na gradu kapiju;
Kad za sobom obazriela mlada,
Al' avlija puna aramija',
Od Turaka' nikog nepoznaje, 100
Već poznaje tursko momče mlado,
Služilo je devet godin' dana'.
Al' govori tursko momče mlado:
„Gospojice, Judinice mlada!
„Donesi nam od kulina' ključe, 105
„Da nosimo 'robu svakojaku."
Al' govori Judinica mlada:
„Davor jeste Turci janičari!
„Čedo s' jučer s ključevim igralo,
„Pak je čedo ključe pogubilo." 110
Niš' nestade Ture neženjeno,
Već uzima trostruku kandžiju,
Pa udara Judinicu mladu.
Kad je jadna mlada ugledala
Da nij' drukče, da dat' ključe mora, 115
Ona ode u gornje čardake,
Pa donese od kulina' ključe
I otvori na kulinam' vrata.
Kad stadoše plijeniti Turci,
Iz kulina' blago iznositi, 120
Tad neosta pare ni krajcare;
Zaodješe sebe i konjice,
Podieliše blago s kalpacima;
Čohu nose od jele do jele,
Dok u goru opet zamakoše. 125
Pa odoše s Bogom pievajući,
Judinica osta tugujući.

Sin starine Novaka.

Rano rani starina Novače,
Zametnuo tikvu na motiku,
Pa on ide sadit' vinograde;
Kako koju lozu usadjuje,
Tako onu suzom podalieva. 5
Tud je legla tanjena stazica,
Po njoj šeće neznana delija,
Pa govori neznana delija:
„Aj Boga ti starina Novače!
„Nečudim se što vinograd sadiš, 10

„No se čudim što suzom zalievaš?“
Al’ govori starina Novače:
„Oj Boga ti delijo neznana!
„Nečudi se što suzom zalievam,
„Već se čudi što vinograd sadim: 15
„Jer ja imah jedinoga sina
„I poslah ga na carevu vojsku;
„Evo danas devet godin’ dana’
„Nit’ mi sina, nit’ od sina glasa;
„Sad mi snaša rane pozledjuje, 20
„Jer se mlada za drugog udala,
„K večeri će svatovi joj doći.“
Al’ govori neznana delija:
„Oj Boga ti starina Novače!
„Bi l’ mi znao kazivati dvore?“ — 25
„Lasno ćeš mi poznavati dvore:
„Dvori su mi šindrom pokriveni,
„Oko dvora kopje i jabuke,
„A po dvoru čoha posterana.“
Al’ on ide dvoru bijelome, 30
Pa on nadje staru milu majku,
Dvore mete a suze prolieva.
Al’ je pita delija neznana:
„Aj Boga ti stara mila bako!
„Nečudim se što ti dvore meteš, 35
„No se čudim što suze prolievaš?“
Al’ govori stara mila majka:
„Aj Boga ti delijo neznana!
„Nečudi se što suze prolievam,
„Već se čudi što ja dvore metem: 40
„Ja imadoh sina jedinoga
„I poslah ga na carevu vojsku;
„Evo danas devet godin’ dana’
„Nit’ mi sina, nit’ od sina glasa;
„Sad mi snaša rane pozledjuje, 45
„Jer se mlada za drugog udala,
„K večeri će svatovi joj doći.“
Al’ govori neznana delija:
„Aj Boga ti stara mila bako!
„A gdie mi je tvoja mila snaša?“ — 50
„Eno j’ ona gore na čardaci,
„Ona slaže svoje ruho drago.“
On njoj ide na gornje čardake,
Lijepu joj pomoć nazivao:
„Bog pomogo moja mila snašo!“ 55
Liepo mu je snaša odvraćala:
„Bog pomogo delijo neznana!“
Na to njojzi neznana delija:
„Ta’ Boga ti moja mila snašo!
„Nečudim se što ti ruho slažeš, 60
„No se čudim što suzom zalievaš?“
Al’ snašica njemu besiedila:
„O Boga ti neznana delijo!
„Nečudi se što suzom zalievam,
„Već se čudi što ja ruho slažem; 65
„Jedan put mi saložila majka,
„Druga mi je razložila majka,
„Sad ga moram na novo salagat’:
„Imala sam u prvoga vojna,
„Pak poslala na carevu vojsku; 70
„Evo danas devet godin’ dana’,
„Sad nit’ vojna, nit’ od vojna glasa,
„Sad ja svekru rane pozledjujem,
„A i mojoj premiloj svekrvi:
„Ja se mlada za drugog udala, 75
„K večeri će svatovi mi doći.“
Istom oni to u rieči bili,
Al’ eto ti kićeni svatovi,
S njima ide starina Novače,
Zametnuo tikvu na motiku. 80
Kad siedoše večer večerati,
S njima siede delija neznana,
Pa pievaju što i koji znade;
Al’ govori starina Novače:
„O Boga ti neznana delijo! 85
„Der zapievaj dvije do tri rieči.“
Al’ govori delija neznana:
„Je li testir meni zapievati,
„Zapievati dvije do tri rieči?“ —
„Testir ti je koliko ti drago!“ 90
On zapieva u grlo bijelo:
„Mili Bože i mila Marijo!
„Vila gniezdo tica lastavica,
„Vila ga je devet godin’ dana’;
„A kad ga je htiela nadoviti, 95
„Naletijo soko ptica divna,
„Pa on hoće da obori gniezdô;
„Al’ tud legla tanjena stazica,
„Po njoj šeće delija neznana,
„Pa on neda oboriti gniezdo, 100

„Već ga pravi višeg nadoviti.“
Kad podjoše čaše nazdravljati,
Svi svatovi čaše nazdravljaše,
Najposlje će delija neznana:
Polak pije, polak snahi daje, 105
I u čaše zlaćenog prstena,
Još što mu je baba prikazala;
Po prstenu poznade ga ljuba.
Al' govori delija neznana:
„Aj družino draga braćo moja! 110
„Sad hajdete kudgod koji znate,
„Moji dvori i moji timari
„I moja je stara mila majka,
„I starina moj mio babajko
„A moja je i previerna ljuba!“ 115

Starina Novak i starac Obradina.

Pije vino trideset junaka'
U gorici pod jelom zelenom,
I med njima stari Obradina;
Vinom služi crni Arapine.
Kada su se ponapili vina, 5
Rujna vina, studene rakije,
Stadoše se neko nečim hvalit';
Al' se hvali stari Obradina:
„Ni junaka nad mene starine!
„Nit' konjica nad dorata moga!“ 10
Al' govori crni Arapine:
„Nebudali stari Obradino!
„Ak' savežeš starinu Novaka,
„I njegova strica Tatumira
„I njegova Grujicu vojvodu 15
„I njegova nejakog Stevana,
„Dat' ću tebi stotinu dukata'.“
Al' se skoči stari Obradina,
Pa uzjaši svojega dorata,
Pa on ide gori Novakovoj. 20
Al' je Grujo rano lov lovio,
Pa je njemu žedja dodijala,
Pa on ide krčmarici Mari,
Pa on pije hladjaano vino.
Tuda ide stari Obradina, 25
Iz daleka starac povikuje:
„Oj Boga ti krčmarico Maro!
„Iznesi mi sto dukata' vina.“
Sve mu Mara u čabrovie' vuče;
On mi pije i doru napaja: 30
„Pij mi doro, pij mi dobro moje!
„Daleko je gora Novakova
„I u gori Novakovi dvori;
„Dok savežem starinu Novaka,
„I njegova strica Tatumira 35
„I njegova Grujicu vojvodu
„I njegova nejakog Stevana,
„U tomu će dost' vriemena proći.“
Kad je Grujo rieči razumio,
Na njemu se živa koža mienja. 40
Al' govori stari Obradina:
„Oj Boga ti neznana delijo!
„Il' te ljuto tvoja boli glava,
„Ili ti je na um pala draga,
„Pa se na teb' živa koža mienja?“ 45
Al' govori Grujica vojvoda:
„Nije meni na um pala draga,
„Niti mene moja boli glava,
„Veće meni zubak zaboljava.“ —
Pa on ide dvoru bijelome. 50

Kad je došô dvoru bijelome,
Al' govori Grujica vojvoda:
„Jao' babo starina Novače!
„Kakva sila Romaniju tiska!
„Al' me tiska stari Obradina. 55
„On je došo krčmarici Mari,
„Pa on kupi sto dukata' vina,
„Pije vino, konjica napaja:
„„Pij mi doro, pij mi dobro moje!
„„Daleko je gora Novakova 60
„„I u gori Novakovi dvori;
„„Dok savežem starinu Novaka,
„„I njegova strica Tatumira
„„I njegova Grujicu vojvodu
„„I njegova nejakog Stevana, 65
„„U tomu će dost' vriemena proći.““
Al' govori starina Novače:
„Idi sedlaj svojega djogina,
„Pa ti uzmi okovanu ćordu
„I ti uzmi trostruku kandžiju; 70
„Ak' pogubiš starog Obradinu,
„Mlada će te oženiti babo.“
Ode Grujo jere iti mora,
Pa on sedla svojega djogina
I uzima okovanu ćordu 75
I uzima trostruku kandžiju,
Pa on ide starom Obradinu;
Iz daleka povikuje Grujo:
„Vrat' se natrag stari Obradino.
„U ludo ćeš izgubiti glavu.“ 80
Na to starac haje i nehaje.
Na njeg' Grujo konja nagonjuje;
Udariše s' konjici prsima,
Junačkima junaci plećima.
Niš' nestade stari Obradina, 85
On uzima trostruku kandžiju,
Pa udari Gruju po pojasu;
Kako ga je lako udario,
S crnom ga je zemljom sastavio;
Grujo pade a Obrad popade, 90
Saveza mu i noge i ruke,
Pa ga meće u strunjaru torbu.
Kad to smotri starina Novače,
On mi šalje nejakog Stevana:
„Idi sedlaj svojega dorata! 95
„Pa ti uzmi okovanu ćordu,
„I ti uzmi trostruku kandžiju
„Pa pogubi starog Obradinu;
„Mlada će te oženiti babo,
„Gruja neću nikad ni ženiti.“ 100
Ode Stevo jer mu biti mora;
On osedla svojega dorata
I uzima okovanu ćordu,
Pa on ide starom Obradinu;
Iz daleka Stevo povikuje: 105
„Vrat' se natrag stari Obradino.
„Vrat' se natrag izgubit' ćeš glavu!
„I pusti mi moga brata Gruju.“
Na to starac haje i nehaje.
Na njeg' Stevo konja nagonjuje; 110
Udariše s' konjici prsima,
Junačkimi junaci plećima;
Niš' nestade stari Obradina,
Pa istrže trostruke kandžiju,
Pa udara Stevu po pojasu; 115
Kako ga je lako udario,
S' crnom ga je zemljom sastavio;
Stevo pade a starac popade,
Saveza mu i noge i ruke,
Pa ga meće u strunjaru torbu. 120
Kad to smotri starina Novače,
Al' govori starina Novače:
„Idi striče, idi Tatumire!
„Idi sedlaj svojega vrančića,
„I ti uzmi okovanu ćordu, 125
„Pa ti uzmi trostruku kandžiju,
„Pa pogubi starog Obradinu.“
Ode striče jer mu biti mora,
Pa on sedla svojega vrančića
I uzima okovanu ćordu, 130
Pa uzima trostruku kandžiju,
Pa on ide starom Obradinu.
Iz daleka striče podvikuje:
„Vrat' se natrag stari Obradino!
„Pusti moja dva sinovca mlada, 135
„U ludo ćeš izgubiti glavu.“
Na to starac haje i nehaje.
Na njeg' striče konja nagonjuje;
Udariše s' konjici prsima,
Junačkima junaci plećima; 140

Niš' nestade stari Obradina,
On istrže trostruku kandžiju,
Pa udara strica po pojasu;
Kako ga je lako udario,
S crnom ga je zemljom sastavio; 145
Striče pade a starac popade,
Saveza mu i noge i ruke,
Pa ga meće u strunjaru torbu.
Kad to smotri starina Novače,
Pa on sedla svojega alata 150
I uzima okovanu ćordu
I uzima laka buzdovana
I uzima trostruku kandžiju,
Pa on ide starom Obradinu:
„Vrat' se natrag stari Obradino! 155
„U ludo ćeš izgubiti glavu;
„Pa mi pusti dva mladjana sina,
„I pusti mi strica Tatumira."
Na to starac haje i nehaje.
Na njeg' Novak konja nagonjuje; 160
Udariše s' konjici prsima,
Junačkima junaci plećima,
Istrgoše trostruke kandžije,
Jedan drugog po očiju' bije;
Potrgoše trostruke kandžije, 165
U zelenu pohitaše travu.
Potrgoše lake buzdovane,
U rukama su ih pokršili,
U zelenu travu položili.
Istrgoše okovane ćorde, 170
U rukama su ih pokrsili,
U zelenu travu pološili.
Uhvatiše s' o kosti junačke,
Pa padoše na zelenu travu;
Držaše se dva bijela dana', 175
Valjaju se od jele do jele,
Svaku jelu u temelju krenu;
On spopade starinu Novaka,
Pa Obrad ga ljuto savezuje:
Saveza mu i noge i ruke, 180
Na njeg' meće troje lisičine
I joštera troje bukagije,
Troje nove, a troje polovne,
Pa ga vieša sedlu o unkašu,
Pa on ide kroz goru zelenu. 185
Al' govori starina Novače:
„Oj Boga ti stari Obradino!
„Pravo kaži što ću te pitati,
„Što si s nama sada naumio?"
Al' govori stari Obradina; 190
„Kad me pitaš pravo ću ti kazat':
„Evo danas devet godin' dana'
„Kako pravim ja nova viešala,
„Još nikoga objesio nisam,
„Prvoga ću tebe objesiti." 195
Kad je Novak rieči razumijo,
On se miče plećima junačkim,
Popucaše troje bukagije,
Popucaše troje lisičine;
Uhvati ga starina Novače, 200
Uhvati ga za desnicu ruku,
S njim udara o zemljicu crnu;
Starac pade, starac ga popade,
Pa mu rusu odsiječe glavu;
Pa on pusti dva sina nejaka 205
I on pusti strica Tatumira;
Pa odoše gorom pievajući.
Osta Obrad nogom kopajući,
Bez promiene doklen je Krajine.

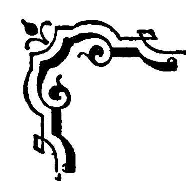
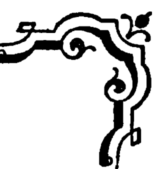

Starina Novak i Mamut-aga.

Širom pobro šator do šatora,
Ispod 'noga bijeloga Livna;
Tu se šeće Grujo momče mlado,
Pa tražio za sebe junaka,
S kojim bi se Grujo ogledao. 5
Ali tuđe ne ima junaka,
Pa on ode pod vodu Maricu,
I on nadje svilen šator razpet,
Pod šatorom neznana delija
I on pije crveniku vino; 10
Niti olbom, niti okom pije,
Već polokom od trideset oka',
Polu pije, polu konju daje,
On popije, al' konjic nemore,
Pa tiho je besiedijo dori: 15
„Pij dorate, ta pij dobro moje!
„Mnoge ćeš mi gore preletiti:
„Tri jelove i tri jasenove
„I u sedmu goru Romaniju;
„I tri ćeš mi doro savezati: 20
„A prvog ćeš starinu Novaka,
„A drugoga starog-Radivojna,
„A trećega Novakova sina,
„Gruju momče od šesnaest lieta'.“
Kad je Grujo razumio rieči, 25
Pa on bieži tragom u natrage
I on dodje svojemu babajku,
I odmah se potužio babu:
„Jaoh babo starina Novače!
„Ja se šetah ispod biela Livna 30
„I ja tražih za sebe junaka;
„Nigd' ne nadjoh za sebe junaka.
„Kad ja dodjoh pod vodu Maricu,
„Al' da jada vidiš iznenada!
„Pod Maricom Ture Mamut-aga 35
„I on pije crveniku vino;
„Niti olbom, niti okom pije,
„Već polokom od trideset oka';
„Polu pije, polu konju daje,
„On popije, al' konjic nemore, 40
„I tiho je besiedio dori:
„„Pij dorate, ta pij dobro moje!
„„Mnoge ćeš mi gore preletiti:
„„Tri jelove i tri jasenove
„„I u sedmu goru Romaniju; 45
„„I tri ćeš mi doro savezati:
„„A prvog ćeš starinu Novaka,
„„A drugoga starog Radivojna,
„„A trećega Novakova sina,
„„Gruju momče od šesnaest lieta'.““ 50
To se babi vierovalo nije,
Al' je ipak straže postavio:
Seb' junaka na prvu busiju,
A na drugu brata Radivojna,
A na treću svojeg sina Gruju; 55
Tiho im je babo besiedio:
„Oj moj brate dragi Radivojno!
„I moj sine Grujo momče mlado!
„Ja ću gledat' u prsa bijela,
„A ti brate u bijelo čelo; 60
„A moj sine Grujo momče mlado!
„Ako ja ga sine nepogodim,
„Gledaj sine babi u litarje.“
Još junaci razgovor imaše,
Al' eto ti Ture Mamut-aga, 65
Lulu pije, uz tamburu bije,
Tambur' zveči, crna gora ječi.
Ugleda ga starina Novače
I potegnu staru kocijanku,
Pak pogleda po nišanu šarki: 70

„Puško šarko i otac i majko!
„Ak' nezgodiš Ture Mamut-agu,
„Razbit' ću te o jelu zelenu."
Puče šarka žalostna joj majka!
Nepogodi neznana junaka; 75
Kad je konjic vatru opazio,
Ture hvata starinu Novaka,
Pak saveza starinu Novaka:
Slabo veže, al' kruto priteže,
Iz nokata' crna krvca hvrca, 80
I meće ga konju na unkašu.
Kad na drugu vatru udario,
Ugleda ga bratac Radivojna,
Pak potegnu svoju pušku šarku
I pogleda šarki po nišanu, 85
Pa ljuto je zaklinjao šarku:
„Puško šarko i otac i majko!
„Ak' nezgodiš Ture Mamut-agu,
„Razbit' ću te o jelu zelenu."
Puče šarka žalostna joj majka! 90
Nepogodi neznana junaka;
Kad je konjic vatru opazio,
Ture hvata brata Radivojnu,
Pak saveza brata Radivojnu:
Slabo veže, al' kruto priteže, 95
Iz nokata' crna krvca hvrca,
Pa ga meće konju na unkašu.
Pak on ode svojim putem dalje
I na treću vatru udario;
Ugleda ga treći od junaka', 100
Treći junak Grujo momče mlado,
Pa pogleda po nišanu šarki:
„Jaoh šarko i otac i majko!
„Ak' nezgodiš Ture Mamut-agu,
„Razbit' ću te o jelu zelenu." 105
Puče šarka žalostna joj majka!
Nepogodi neznana junaka,
Već pogodi u jelu zelenu;
Kad je konjic vatru opazio,
Tad uhvati Gruju momče mlado. 110
Dok je Turčin savezao Gruju,
Dotle se je razvezao babo,
Rastrgnuo troje lisičine,
Troje nove a troje polovne,
Pak potrže mača poganoga 115
I udara Turčina junaka,
Te presieče njega i konjica,
I zahvati brata Radivojnu,
Tri aršina zemlje zahvatio,
A četiri mramora kamena; 120
Da nebieše mramora kamena
Sama b' ćorda u zemlju zapala.
Kad je junak Turu rasporio,
U Turčina tri srca junačka:
Jedno mu se istom umorilo, 125
A drugo se istom razigralo,
Ali treće još za boj neznade;
Na trećem je guja troglavkinja.
On razveza svog jedinog sina
I svojega brata Radivojna, 130
Pak on ode tragom u natrage,
Uprav svome dvoru bijelome;
On mi ide dvoru pievajući,
Ali Turčin osta tugujući
Bez promiene doklen je Krajine. 135

Ilija Smiljanić i Kladuša dizdar.

Pokliknula iza gore Vila:
„Aj Boga ti Petre najimare!
„Osta kula od sada na vieke,
„Osta kula bez kosti junačke;
„Ako Bog da' i nedielja mlada, 5
„Dok ja mahnem tamo i ovamo,
„Bit' će mesa orlu i gavranu,
„Bit' će krvi konju do koljena
„I junaku do svilena pasa.“
Pa govori iza gore Vila: 10
„Oj Boga ti Kladušo dizdaru!
„Što si sieo hladno vino piti?
„Vino ti se na lice izdalo,
„A rakija kroz grlo bijelo!
„A nerobiš ti vlaško Kotarje? 15
„Sad ga moreš najlašnje porobit',
„Niti ima kod kuće Kotara',
„Nit' Kotara', nit' njôvih serdara'.“
Niš' nestade Kladuša dizdare,
Već on ide u vlaško Kotarje, 20
Ter on nadje momče kod ovaca';
Veže njemu i noge i ruke,
Al' govori čoban od ovaca':
„Aj Boga ti Kladušo dizdaru!
„Hajde robi ti vlaško Kotarje, 25
„U Kotarju nigdie nikog nêma,
„Svi otišli hitar lov loviti.“
Odveza mu i noge i ruke,
Pak mu daje tri dukata žuta:
„Na ti diete, pa se napij vina!“ 30
Kad se diete vina ponapilo,
Na tri hvata u visinu skače,
A četiri ravna polja predje;
Na mnoge je udario Turke,
Mnogo im je odsiekao glava'; 35
Al' su njega obrànili Turci,
Odsiekli mu o ramenu ruku,
Lievu nogu i još desnu ruku.
Lievu nogu nosi u strunjari,
Desnu ruku u lijevoj ruci, 40
Ter on dodje pod vlaško Kotarje,
U goricu pod kišicu jelu,
Pa on nadje Petra Mrkonića,
I s njime je Smiljanić Ilija
I joštera Prlića Antune; 45
Pa govori momče od ovaca':
„Oj Boga vam moja braćo draga!
„Vi siedíte pa vino pijete,
„A vaši su dvori popaljeni.“
To izusti a dušicu pusti. 50
Liepo su ga braća sahranila,
Nadžacima raku izkopali.
Pa kad su ga braća sahranila,
Al' govori Smiljanić Ilija:
„Pobratime Petre Mrkoniću! 55
„Dè se popni na kišicu jelu,
„Pa pogledni u vlaško Kotarje,
„Bjelu li se crkve i oltari
„I vide l' se kuće kaludjerske?“
On se popne na kišicu jelu, 60
Pa govori Petre Mrkoniću:
„Pobratime Smiljanić Ilija!
„Ne biele se crkve i oltari,
„Nit' se vide kuće kaludjerske,
„Već se vide ta l'ognjišta crna.“ 65
Al' govori Smiljanić Ilija:
„A Boga vam moja braćo draga!
„Sad hajdete kako koji more,
„Ja ću ići kako konjić more.“
Pa odoše dvoru bijelome. 70

Kada Iljo dodje svojem dvoru,
Dvori su mu ognjem izgorieli;
Na pó dvora kolac udarili,
Pa za kolac majku prevezali;
Al' govori Ilijina majka: 75
„Oj Ilija drago diete moje!
„Kad mi Iljo trebuješ u dvoru,
„Onda t' Iljo nêma u dvorima;
„Kada Iljo netrebaš u dvoru,
„Onda s' Iljo čitav dan u dvoru.“ 80
Al' govori Smiljanić Ilija:
„Oj starice moja mila majko!
„Bi l' mi znala poznavati Turke?“
Al' govori mila stara majka:
„Nemogu ti poznavati Turke, 85
„Kako bi ti poznavala Turke?“
Al' govori Smiljanić Ilija,
Al' govori svojoj miloj majki:
„Ako li su Turci Udbinjani,
„Kratke puške a duge dolame; 90
„Ako li su Turci janjičari,
„Duge puške a kratke dolame.“
Progovara stara mila majka:
„Nemogu ti poznavati Turke;
„Sam' poznadoh Kladušu dizdara: 95
„On je tvoje popalio dvore
„I tvoje je odvodio seje;
„Seku vodi da mu bude ljuba,
„Ljubu vodi da mu bude seka.“
Al' govori Smiljanić Ilija: 100
„Oj družbino draga braćo moja!
„Da idemo u 'nu goru crnu,
„Što je gora kostma ogradjena,
„Tu ću naći Kladušu dizdara.“
Otidoše u tu goru crnu. 105
Kad je došo u tu goru crnu,
Zametnuo krvave busije:
Sve dvojicu meće za jednoga.
Pa niš' nesta Smiljanić Ilija:
Pa je sebi zavijao čalmu, 110
Pa on ide Kladuši dizdaru,
Pa ga ljubi u skut i u ruke,
Siede s njime hladna piti vina,
A služi jih Ilijina ljuba,
Pa služeći Iliju poznaje; 115
Al' Ilija u nju i negledi,
Već Ilija Turke razgovara.
Kad se Iljo vinom okitio,
Tad govori Smiljanić Ilija:
„Aj Boga ti Kladušo dizdaru, 120
„Kako s' mlado zarobio roblje!
„Prodaj meni jednog roba svoga.“
Al' govori Kladuša dizdare:
„Nebudali neznana delijo!
„Ti si bio u vlaškom Kotarju, 125
„Što se ntsi roblja narobio?“
Al' govori Smiljanić Ilija:
„Oj Boga ti Kladušo dizdaru!
„Prodaj meni oba roba svoja.“
Dosieti se Kladuša dizdare: 130
„Id' otale neznana delijo!
„Ako l' trgnem iz korica ćordu,
„Osieć ću ti tvoju rusu glavu.
„Dal sam tebi roblja zarobio?“
Al' govori Smiljanić Ilija: 135
„Oj Boga ti Kladušo dizdaru!
„Nîsam došô roblja zarobiti,
„Već sam došô da te ja upitam:
„Kud ćeš svoje provoditi roblje?“ —
„Kad me pitaš pravo ću ti kazat': 140
„Ja ću moje provoditi roblje
„Kroz te tiesne klance, jadiklance,
„Gdie no mnoga jadikuje majka.“
Al' govori Smiljanić Ilija:
„S Bogom ostaj Kladušo dizdaru! 145
„Ako Bog da' i nedielja mlada,
„Sutra ć' tvoja jadikovat' majka.“
Pa on ode u goru zelenu.
Kad u jutro danak osvanuo,
Al' ti ide Kladuša dizdare: 150
Otud puca Smiljanić Ilija,
Otud puca Prlića Antune
I joštera Petre Mrkoniću
I za svakim trideset junaka';
Pak pobiše janjičare Turke, 155
Pobiše jih listom do jednoga,
A Kladušu živog uhvatiše:
Saveza mu Smiljanić Ilija,
Saveza mu i noge i ruke;
Najprij' mu je oči izvadio, 160

Pa mu desnu on osiekô ruku;
Lievu ruku pa obadvie noge;
Pa govori Smiljanić Ilija:
„Kurvo kučko Kladušo dizdaru!
„Tako s' moju ti mùčio majku.“ 165
Ode Iljo dvoru bijelome,
I odvede svoju viernu ljubu
I još svoju sestricu nejaku.

Ženidba Iva Senjanina.

Mili Bože i mila Mario!
Vino pije trideset Senjana',
Medju njima Senjanine Ivo;
Al' govori Senjanine Ivo:
„Oj družino braćo moja draga! 5
„Ženjen nîesam, ženiti se neću
„Dok ne ljubim Ajkunu dievojku,
„Milu kćercu od Klise dizdara.“
Senjani mu tihi govorili:
„Oj Boga ti Senjanine Ivo! 10
„Junak jesi nad mnogo junaka',
„Al' ti nemaš konja ni oružja,
„Na čemu bi doveo Ajkunu?“
Al' govori Senjanine Ivo:
„Nebudalte trideset Senjana'! 15
„Ja imadem ujaka svojega,
„Baš ujaka starinu Novaka;
„Ujko ima konja kosnatoga,
„U koga je griva do kopita;
„Ujko će mi pokloniti vranca 20
„I poklonit' svijetlo oružje,
„Dok dovedem Ajkunu dievojku.“
Niš' nestade Senjanine Ivo,
Već on ide u goru zelenu.
Kad on dodje u goru zelenu, 25
Al' on nadje svojega ujaka,
Pa govori Senjanine Ivo:
„Oj starino moj mio ujače!
„Bi l' mi mogô pokloniti vranca,
„Pokloniti vranca i oružje? 30
„Dok dovedem Ajkunu dievojku,
„Milu kćercu od Klise dizdara.“
Al' mu reče starina Novače:
„Drago diete Senjanine Ivo!
„Ja ću tebi pokloniti vranca, 35
„Pokloniti vranca i oružje,
„Dok dovedeš Ajkunu dievojku,
„Milu kćercu od Klise dizdara;
„U vranca je griva do kopita,
„Koga ganjaš uteći ti neće, 40
„Koga tukaš pobieći ti neće.“ —
Liepo mi se opravio Ivo,
Još je bolje konja opravio:
Seb' oblači baš u suho zlato,
A konjica u zelenu svilu. 45
Puštô konju svilu do kopita,
A zlaćenu do koljena uzdu,
Pa on ide za goru na vodu.
Kada dodje za goru na vodu,
Pod vodicom udarao koplje, 50
Pa za koplje konja privezao,
Pa on siede i on pije vino.
Otud ide od Klise dizdare
I s njim ide Hodža od Novoga.
Al' govori Hodža od Novoga: 55
„Mili Bože i mila Mario!
„Mili Bože da liepa junaka!
„Da mi ga je s konjem razstaviti,
„A ja bi ga baš njegovom glavom.“
Al' govori od Klise dizdare: 60

„Nebudali Hodža od Novoga!
„Imam kćerku Ajkunu dievojku,
„Ta je liepša već žareno sunce;
„Ona će ga s konjem razstaviti
„I u naše dvore umamiti.“ 65
I on ide dvoru bijelome,
Pa govori Ajkuni dievojki:
„Draga kćerko Ajkuno dievojko!
„Sad ti uzmi viedro olagano,
„Pak ti idi za goru na vodu; 70
„Za gorom je ranjena delija,
„Nebi li ga s konjem razstavila
„I u naše dvore umamila,
„A ja ću ga razstaviti glavom.“
Kad Ajkuna rieči razumiela, 75
Ona ide na gornje čardake,
Svilu svlači, pa zlato oblači,
I oblači devet kavadara',
U svakome po devet džepova',
A u svakom hiljada dukata'; 80
Malo joj se to vidilo blaga,
Još uzimlje blaga u njedarca
I uzima kupu dizdarevu,
Koja košta sama Carigrada;
P' onda uze viedro olagano, 85
Pa otide za goru na vodu.
Kad je vidi Senjanine Ivo,
Niš' nestade Senjanine Ivo,
Već on siede konju u sedalce,
Pred dievojkom vodu zamućuje; 90
Al' govori Ajkuna dievojka:
„Id' otale delijo neznana!
„Nemoj meni vode zamućivat';
„Ja sam došla za goru na vodu,
„Poslo me je moj mili babajko, 95
„Da donesem hladjane vodice,
„S čim će babo razhladjivat' vince.“
Al' joj reče Senjanine Ivo:
„O Ajkuno drago srce moje!
„Dodaj meni viedro olagano, 100
„Da s' napijem hladjane vodice,
„Jere evo umriet' ću od žedje.“
Niš' nestade Ajkuna dievojka,
Već podiže viedro olagano
Da se junak vodice napije. 105
Neće junak ni gledat' na vodu,
Već ju uze za desnicu ruku,
Pa ju baci za se na konjica:
Tri je puta opasao pasom,
A četvrti od uzde kajasom; 110
Pak on sinu preko polja ravna,
Kano zviezda preko neba sjajna.
Ode Ivo, odvede dievojku.

Opet ženidba Iva Senjanina, ali drukčije

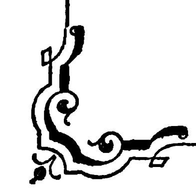
Hrani babo glavitu dievojku,
Hranio je do trideset ljeta',
Dok joj bile noge za pašmaga',
Dok joj bile uši za mendjuša',
Dok joj bila ledja za kavada', 5
Dok joj bili prsti za prstenje;
Kad joj bile noge za pašmaga',
Jedne noge četvore pašmage;
Kad joj bile uši za mendjuša',
Jedne uši četvore mendjuše; 10

Kad joj bila ledja za kavada',
Jedna ledja četvore kavade;
Kad joj bili prsti za prstenje,
Jedni prsti četvore prstenje.
Al' to čuo Višnjiću Selime, 15
Piše junak Višnjiću Selime
U Primorje od Primorja banu:
„Aj Boga ti od Primorja bane!
„Pravi meni gospodsku večeru;
„Ja ću tebi na večeru doći, 20
„U subotu u oči nedielje;
„I dovest' ću stotinu Turaka',
„To će biti stotina svatova';
„Odvest' ću ti glavitu dievojku,
„Odvest' ću je da mi bude ljuba.“ 25
Kad je bane rieči razumio,
Knjigu štije, grozne suze lije;
Al' ga pita glavita dievojka:
„Da moj babo od Primorja bane!
„Odkle ti je, od koga li grada, 30
„Koga li ti zapovieda jada?“
Al' joj reče od Primorja bane:
„Draga kćeri glavita dievojko!
„Volio bi kćeri da si sliepa,
„Već što si mi tako odveć liepa; 35
„Knjigu piše Višnjiću Selime
„Da mu pravim gospodsku večeru,
„Da će k meni na večeru doći
„U subotu u oči nedielje;
„I dovest' će stotinu Turaka', 40
„To će biti stotina svatova',
„Odvest' će te da ga ljubiš kćerko!“
Kad je ona rieči razumiela,
Ona ide na gornje čardake,
Ona piše sitnu knjigu lista, 45
Pa je šalje Senjaninu Ivu:
„Aj Ivane draži od očijuh!
„Kad sam bila u kolievku mala
„Za te me je babo namienio:
„Eto ide Višnjiću Selime, 50
„U subotu u oči nedielje
„Vodit' će me da mu budem ljuba;
„Već ti dodji pa me vodi dvoru.“
Kad je Ivo knjigu razgledao,
A dievojke ni vidio nije, 55
Niš' nestade Senjanine Ivo,
Već dozivlje svoga pobratima:
„Pobratime Smiljanić Ilija!
„Ja sam ti se muški oženio,
„Al' dievojke ni vidio nisam; 60
„Hoćeš samnom iti u svatove?“
Obeća se Smiljanić Ilija.
Kad u jutru danak osvanuo
Sam' mi dodje Smiljanić Ilija,
Pa siedoše dva dobra junaka 65
Na dva dobra vranca karavranca,
Pa odoše u Primorje ravno.
Kad dodjoše pod banove dvore,
Al' je veće Selim doselio,
U banove dvore ulazio. 70
Na tom dodje Senjanine Ivo,
Pa govori Senjanine Ivo:
„Pobratime Smiljanić Ilija!
„Pridrž' pobro konja mog' i svoga
„Dok ja idem na gornje čardake 75
„Da ja vidim za što ć' vojevati.“
Al' Ilija ostati nesmiede;
Rasrdi se Senjanine Ivo,
Baci konju uzdu na unkaše,
Pa on ode na gornje čardake, 80
Za njim ide Smiljanić Ilija.
Kad dodjoše na gornje čardake,
Pa dodjoše u dvanaest soba',
Al' nadjoše devet dieverova'
I nadjoše devet dieveruša' 85
I desetog dievera Omera;
Uze Ivo trostruku kandžiju,
Pa on šiba devet dieverova',
Pa on šiba devet dieveruša'
I desetog dievera Omera; 90
Al' med njima glavita dievojka,
Pa govori glavita dievojka:
„O Ivane ogrijano sunce!
„Hoćeš li me skoro ogrijati?“
Njojzi Ivo s očim namiguje 95
Da njegovo ime nespominje,
Da se Turci nebi dosietili.
Al' eto ti Višnjiću Selima,
Pa govori Višnjiću Selime:
„Hajde kume ti diži svatove! 100

„Da vodimo glavitu dievojku.“
Kad rekoše odmah potekoše,
Svi se Turci noguh dohvatiše,
Pa podjoše dvoru bijelome;
Najprednji je Višnjiću Selime, 105
Za Selimom Senjanine Ivo,
Za Ivanom glavita dievojka,
Za dievojkom Smiljanić Ilija,
Za Ilijom devet dieverova'
I joštera devet dieveruša' 110
I deseti dievere Omere.
Kad dodjoše na raskrstje puta,
Tamo seli Višnjiću Selime,
'Vamo ode Senjanine Ivo,
Za Ivanom glavita dievojka, 115
Za dievojkom Smiljanić Ilija.
Al' povika devet dieverova'
I povika devet dieveruša':
„Aj Boga ti Senjanine Ivo!
„Nevodi nam glavite dievojke. 120
„Ak' osieti Višnjiću Selime
„Tvoju će ti on osieći glavu.“
Al' to čuo Višnjiću Selime,
Obletio i pred njeg' izašô;
Konji im se prsma udariše, 125
A junaci čelma o čelenke,
A junaci na sablje dostaše;
Pa kud sieće Višnjiću Selime
Iz Ivana crna krvca hvrca;
A kud sieće Senjanine Ivo 130
Iz Selima oganj vatra hvrca.
Al' povika glavita dievojka:
„Oj Ivane ogrijano sunce!
„Zaš' nebiežiš u goru zelenu?
„Zar nevidiš okovan je gvoždjem?“ 135

Dosieti se Senjanine Ivo,
Pa uteće u goru zelenu,
Pa potrže tanku kocijanku,
Pa udara Višnjića Selima;
U dobro ga miesto udario, 140
Medj' obrve u čelo bijelo;
Čelo puče, oči izkočiše.
Kad se Ivo krvi osietio
Sieče Ivo, ka' no vatra pali,
Sieče Ivo, ka' no voda nosi; 145
Od Turaka' niko neostade,
Od Kaura' niko nepogibe;
Al' im nêma glavite dievojke.
Za tiem malo postajalo vrieme,
Al' eto ti glavite dievojke 150
Zasukala do lakata' ruke,
Krvava joj do balčaka ćorda;
Pa govori glavita dievojka:
„Oj Ivane ogrijano sunce!
„I ja sam ti od pomoći bila: 155
„Izsiekla sam devet dieverova'
„I izsiekla devet dieveruša'
„I desetog dievera Omera;
„Bogom brate Senjanine Ivo!
„Jesi l' mnogo rana' zadobio?“ 160
Na to joj je Ivo govorio:
„Boga tebi glavita dievojko!
„Nisam mnogo rana' zadobio;
„Kolik' ima u godini dana',
“Tolik' ima na Ivanu rana'.“ 165
Vodila ga dvoru materinom,
Devet godin' liečila g' od rana'.
Kad je Ivo rane prebolio,
Onda j' Ivo uzeo dievojku.

Ivo Senjanin i Rnjica Alijaš.

Dvore mete Rnjičina majka
A Rnjica u pepelu spava;
Al' govori Rnjičina majka:
„Oj Rnjiče moj jedini sine!
„Zaš' ne ideš u goru junačku, 5
„Pa nekupiš ti četu junačku
„Kò što ti je kupio babajko?"
Na tom Rnji vrlo žao bilo,
Pa on ode u goru zelenu.
Devet godin' po gori hodio, 10
Sa gorice hladnu rosu pio,
Izpod sebe crnu zemlju jeo,
Dok je sebi četu sakupio.
Liepu Rrnjo četu sakupio,
Sakupio trideset četnika', 15
U živu bi vatru uskočili,
Za golu bi sablju uhvatili.
Al' govori Rnjica Mustafa:
„Oj družino draga braćo moja!
„Braćo jesmo svi dobri junaci; 20
„Vi siedite, pite hladno vino,
„A ja idem dvoru materinom
„Da dovedem braca Alijaša,
„Da mi nosi barjake pred društvom."
Pa on ide dvoru bijelome. 25
Daleko ga ugledala majka,
Još je bliže pred njeg' izšetala;
Nepita ga stara mila majka
Kako ga je poslužilo zdravlje,
Već ga pita stara mila majka: 30
„Oj Rnjiče moj jedini sine!
„Jesi l' Rnjo četu sakupio?"
Progovara Rnjica Mustafa:
„Oj starice moja mila majko!
„Liepu sam ti četu sakupio, 35
„Sve četnike što s' dojako bili,
„U živu bi vatru uskočili,
„Za golu bi sablju uhvatili;
„Već sam došô po brata Aliju
„Da mi nosi barjake pred društvom." 40
Al' govori stara mila majka:
„Nebudali Rnjice Mustafe!
„Još Alija za družinu nije,
„Još dugačku košuljicu nosi."
A to čuo diete Alijašu, 45
Pa govori diete Alijašu:
„Idem majko s bratom u goricu,
„A ja idem makar i nedošô."
Pa on ode u goricu s njime.
Kad dodjoše medj' družinu svoju, 50
Piše, ješe tri bijela dana;
Al' govori Rnjica Mustafa:
„O družino draga braćo moja!
„Je li majka rodila junaka
„I sestrica brata odgojila 55
„Na prečistom dievojačkom krilu?
„Pak da s' popne na vrh Velebića
„Da pogleda na vrh Velebića,
„Da pogleda Senju žestokome:
„Kosu l' kosci, žanju l' žeteoci, 60
„Je li doma Senjanine Ivo?
„Slavi l' Ivo svoje ime krstno?"
Sva družina nikom poniknula;
Neponiče diete Alijaše,
Već govori diete Alijaše: 65
„Oj Boga ti moj brate Mustafe!
„Popet' ću se vrhu Velebića,
„Pogledat' ću Senju žestokome,
„Kosu l' kosci, žanju l' žeteoci,
„Je li doma Senjanine Ivo, 70

„Slavi l' Ivo svoje ime krstno."
Pa on ode na vrh Velebića,
Pa pogleda u žestoko Senje,
Pa je svomu bratu besiedio:
„O moj brate Mustafe Rnjico! 75
„Kosci kose, žanju želeoci,
„Ivo slavi svoje ime krstno:
„U dvoru mu tri kola igraju:
„Jedno kolo samîh dievojaka',
„Drugo kolo samieh momaka', 80
„Treće kolo samîh udovica';
„Sad ja idem u žestoko Senje."
Al' mu bratac tiho govorio:
„Oj Alijo moj brate jedini!
„Kada dodješ u žestoko Senje 85
„Ti nekaži da si gorsko Ture,
„Već ti s' kaži banova katana:
„Da je ovo baš deveti danak
„Kako s' knjige otud pronosio,
„Izgubio bez biljega vranca, 90
„Pa si došô tuda pitat' ljude."
Al' on ide u žestokó Senje.
Kada dodje Senjaninu Ivi
Liepu mu je pomoć nazivao:
„Bog pomogo Senjanine Ivo!" 95
Al' govori Senjanine Ivo:
„Bog pomogo Ture iz gorice!" —
„Ja nijesam Ture iz gorice,
„Veće ja sam banova katana;
„Evo danas baš deveti danak 100
„Kako ja sam tuda prohodio,
„Prohodio, knjige pronosio,
„Izgubio bez biljega vranca,
„Pa sam došô ovud pitat' ljude."
Dade njemu jedan perčin vina; 105
Uze diete, pa u grlo slieva.
Dade njemu drugi perčin vina,
Uze diete, pa u grlo slieva.
Kad se Iljo vinom okitio,
Al' govori diete Alijaše: 110
„Oj Boga ti Senjanine Ivo!
„Je l' mi testir u kolo s' uhvatit'?" —
„Testir ti je u koje ti drago."
On se hvata u 'no kolo divno,
A do one Ivanove seke; 115
Kako kurva kolom zamahnuo
Na petero kolo rastrgao,
Hvata seku za bijele dojke.
Al' govori seka Ivanova:
„Id' otale neznana delijo! 120
„Nîsam za te lice ubielila,
„Nîsam za te ugojila dojke,
„Već za onog brata Rnjičina,
„Za Aliju od sedam godina'."
Iljo ćuti ništa negovori; 125
Kako kurva kolom zamahnuje
Na šestero kolo rastrguje,
Hvata seku za bijele dojke;
Al' govori seka Ivanova:
„Id' otale neznana delijo! 130
„Nîsam za te ugojila dojke,
„Nit' sam za te ubielila lice,
„Već za onog brata Rnjičina,
„Za Aliju od sedam godina'."
Niš' nestade diete Alijaše, 135
On raskopča na prsi dolamu,
Pa sinuše toke Rnjičine;
Al' govori Ivanova seka:
„Oj Alijo dražji od očijuh!
„Hoćemo li u goru zelenu?" 140
Ćuti Iljo ništa negovori,
Veće kurva kolom zamahnuje;
Kako kurva kolom zamahnuje
Na šestero kolo rastrguje,
Hvata seku za bijelu ruku, 145
Pa je vodi u goru zelenu.
To vidio Matiša vojvoda,
Al' govori Matiša vojvoda:
„Oj Boga ti Senjanine Ivo!
„Ode Ture, odvede dievojku; 150
„Da bi koju nebi ni žalio,
„Već baš tvoju sestricu Jelicu."
Za to Ivo haje i nehaje,
Već on siedi, hladno vino pije.
Al' govori Matiša vojvoda: 155
„Oj Boga ti Senjanine Ivo!
„Ode Ture, odvede dievojku;
„Da bi koju nebi ni žalio,
„Već baš tvoju sestricu Jelicu."
Al' niš' nesta Senjanine Ivo, 160

Od hitrine gola konja jaši,
Od brzine golu sablju paše,
U gaćica' i u papučica';
Ali Iljo već pod Velebićem.
Tad poviknu Senjanine Ivo: 165
„Idi Ture, ostavi mi seku."
Al' to Iljo haje i nehaje,
Već sve dalje u goru uzmiče.
Opet Ivo tiho poviknuo:
„Idi Ture, ostavi mi seku." 170
Al' to Iljo haje i nehaje,
Već sve dalje u goru uzmiče.
Kad je treći putak poviknuo,
Govorio Senjanine Ivo:
„Idi Ture, ostavi mi seku, 175
„Jer ljuto sam napunio šarku,
„Gdie pogledjem zabaciti neće,
„Gdie pogodim preboljet' nemože."
Na to Iljo haje i nehaje,
Već sve dalje u goru uzmiče. 180
Niš' nestade Senjanine Ivo,
Već on gledje po nišanu šarke:
Puca šarka, živi oganj daje
I udara diete Alijaša;
U dobro ga miesto udario, 185
U obličje gdie kalpak domiče,
Čelo puče, oči izkočiše,
Pade Iljo u travu na glavu.
Kad vidiela sestra Ivanova,
Pa uzimlje Alijinu šarku, 190
Ona gledje po nišanu šarki:
Puca šarka, živi oganj daje,
Al' Ivanu sreća priskočila,
Pa mu ništa naudila nije,
Sam' razbila na glavu čelenku, 195
Na čelenki devet čelenaka',
Sve devet se na čekrk okreće.
Al' govori Senjanine Ivo:
„Oj Matišo dragi pobratime!
„Sad ti uzmi svoju britku ćordu, 200
„Pa ti sieci mojoj sestri glavu,
„Pa ti sieci ka' no mojom rukom,
„Jer me moja zaklinjala majka
„Da ja svoje nekrvavim ćorde."
To Matiša jedva dočekao. 205
Kleče dieva na gola koljena,
A on trže brijetkinju ćordu,
Osieče joj pri ramenu glavu,
Pri ramenu gdie je i narasla.

Tadija od mora i Fatima dievojka.

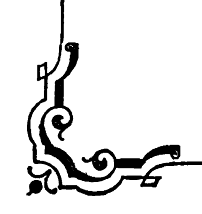
Knjigu piše Fatima dievojka,
Pa je šalje Tadiji od mora:
„Aj Tadijo dražji od očijuh!
„Aj Tadijo dražji od sunašca!
„Bi l' mi mogô na večeru doći 5
„Da m' obljubiš moje bielo lice?"
Niš' nestade Tadija od mora
I on ima vranca debeloga,
A on ide vrancu u tumare,
Pa je svome govorio vrancu: 10

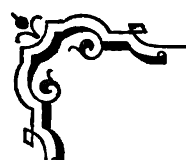
„Davor vranče, davor dobro moje!
„Bi l' se mogô pouzdati u se:
„Za noć otić' u ravno Kratovo,
„Za noć otić', za noć kući doći?
„Da obljubim Fatimu dievojku, 15
„Koje nêma u tri kraljevine,
„U Turčina, pa u Kaurina."
Mili Bože i mila Mario!
Mili Bože! svašta biti može,
Kad Bog hoće i konji govore; 20
Tadijin mi vranac progovara:
„Aj Tadijo dobri gospodare!
„Ja se mogu pouzdati u se;
„Odniet' ću te u ravno Kratovo,
„Za noć otić', za noć kući doći; 25
„Ti obljubi Fatimu dievojku."
Liepo Tado opravio vranca,
Još je bolje sebe opravio:
Oblačio zelenu dolamu,
Pod dolamom sve svoje oružje, 30
Na glavi mu kapa kubajlija;
Pa on sieda vrancu u sedalce,
Pa on ode u ravno Kratovo.
Kada dodje u ravno Kratovo
U najbolje potrevio doba, 35
Kad su Turci pod večerom bili;
On udara na pendžere Fati,
Te on kuca s prstenom u pendžer;
Al' govori Fatima dievojka:
„Koje oto na mojih pendžera'?" 40
Odgovara Tadija od mora:
„Oj Fatimo drago srce moje!
„Evo tvoga Tadije od mora."
Al' govori Fatima dievojka:
„Draga dušo Tadijo od mora! 45
„Ako jesi Tadija od mora
„A gdie ti je kapa kubajlija?" —
„A evo mi kapa kubajlija."
Progovara Fatima dievojka:
„Ah Tadijo drago srce moje! 50
„A gdie ti je svilena mahrama?"
Na tom Tado njojzi govorio:
„Oj Fatimo draga dušo moja!
„U naglosti ja sam poletio,
„Ostala je u meki' dušeka'." 55

Al' govori Fatima dievojka:
„Aj Boga ti Tadijo od mora!
„A gdie ti je mala ili mama,
„Pa kad pukne u nebu popukne?" —
„Evo moja mala ili mama." 60
Onda njega pušćala u dvore;
Konja meće u dolnje tumare,
A on ide na gornje čardake:
Pa se oni malo poigrali,
Pa u igri mladi i pospali. 65
A kad mi se Tado protrgnuo
Već žareno izišlo je sunce;
Za Tadiju Turci opazili.
Al' govori Tadija od mora:
„Jaoh mene do Boga mojega! 70
„Kud ću sada, žalostna mi majka!
„Za mene su opazili Turci;
„Tri sokaka šest stotin' Turaka'."
Al' govori Fatima dievojka:
„Neboj mi se, Tadijo od mora! 75
„Krila bi te devet godin' dana',
„A što nebi jedan danak lietni.
„Evo danas devet godin' dana'
„Kako j' babo podrum sazidao
„A u podrum piće umetnuo, 80
„Još u njemu nikad bio nije:
„Tu ću, Tado, vranca sakrivati;
„Evo danas devet godin' dana'
„Kako j' babo kulu uzidao
„I u kuli blago uložio: 85
„Tu ću tebe sakrivati, Tado."
Al' se Tadi sramota vidila
Da se krije kako ženska glava,
Već on ide u dolnje tumare,
Pa je svojem govorio vrancu: 90
„Davor vranče moj dobri konjicu!
„Bi l' se mogô pouzdati u se
„Da b' izišli iz Turske bijele,
„Da izneseš moj' i svoju glavu?"
Mili Bože i mila Mario! 95
Kad Bog hoće svašta biti može,
Kad Bog hoće i konji govore;
Tadijin je progovarô vranac:
„Oj Tadijo dragi gospodare!
„Nemogu se pouzdati, Tado! 100

„Jer su za nas opazili Turci,
„Tri sokaka šest stotin' Turaka';
„Vidiš, Tado! 'nu zelenu jelu
„Gdie no orli granje olomljuju?
„Nadaju se mom' i tvomu mesu.„ 105
Kad je Tado rieči razumio
Niš' nestade Tadija od mora,
Veće siede vrancu u sedalce,
Pa na prvi sokak udario,
Za njim puca stotina pušaka'; 110
Al' Tadiji Bog i sreća bila,
Pokraj njega u zelenu jelu.
Kad na drugi sokak udario,
Za njim puca dvie stotin' pušaka';
Al' Tadiji Bog i sreća bila, 115
Pokraj njega u zelenu jelu.
Kad na treći sokak udario,
Za njim pali tri stotin' pušaka',
Pa ubiše Tadijinog vranca;
Pada vranac u travu na glavu, 120
Djipi Tado na noge lagahne,
Pa se brani iz malih pušaka'.
Al' to čuo Senjanine Ivo,
Al' govori Senjanine Ivo:
„Oj družino braćo moja draga! 125
„Puca Tado iz malih pušaka',
„Il' se Tado brani od Turaka',
„Ili Tado puca na veselje?
„Da se Tado brani od Turaka'
„Palio bi malu ili mamu.“ 130
Istom Ivo tud u rieči bio,
Kada Tado opalio mamu;
Kada pukne u nebu popukne.
Al' govori Senjanine Ivo:
„Oj družino draga braćo moja! 135
„Sad hajdete kako koji more,
„Ja ću ići kako konjic more.“
Ide Ivo kako konjic more,
U po gore sastigao Turke;
Već Tadiju obkolili Turci; 140
Do Tadije sokak načinio,
Pa ga pita Senjanine Ivo:
„Oj Tadijo drago srce moje!
„Jesi l' možda rane zadobio?“
Al' govori Tadija od mora: 145
„Nisam, ujko! rane zadobio,
„Već mi žao debeloga vranca,
„Što su moga baš ubili vranca;
„I što ide Ture Solomune
„Da obljubi Fatimu dievojku.“ 150
Na tom njemu Ivo govorio:
„Neboj mi se, Tadija od mora!
„Ja ću Ture živo uhvatiti.“
Sleže s' Ivo na svojemu vrancu,
Pa uhvati Ture Solomuna 155
I on njemu odsijeće glavu,
I dovede Fatimu dievojku,
Pak je daje Tadiji od mora:
„Aj Tadijo drago srce moje!
„Evo tebi Fatima dievojka, 160
„Pa je vodi dvoru bijelome,
„Nek' ti služi staru milu majku,
„Nek' je služi, pa nek' se netuži.“

Nikola Višnjić i Mujo od Travnika.

Vezak veze Ajkuna dievojka
Na čardaku u debelu hladu.
K njoj dolazi stara mila majka,
Pa govori stara mila majka:
„Seko kćerko Ajkuno dievojko! 5
„Kome otaj sitan vezak vezeš?
„Il' ga vezeš od Travnika Muji?
„Il' ga vezeš od Udbine Muji?“ —
„Nebudali stara mila majko!
„Nebudali kad budala nisi. 10
„Nevezem ga od Travnika Muji,
„Nit' ga vezem od Udbine Muji,
„Već ga vezem Višnjiću Nikoli,
„A Nikoli vidu od očijuh.“
Al' mi trči stara mila majka, 15
Ona trči svom sinu Omeru:
„Oj moj sine najmladji Omere!
„Da ti čuješ što seka govori!
„Ona hoće zakon pogaziti
„Za to šokče Višnjića Nikolu.„ 20
Skoči Omer ka' n' da se pomami
I uzima trostruku kandžiju,
Pa on ide seki na čardake,
Pa udara Ajkunu dievojku:
Kud je hvrca po koži bijeloj, 25
Kud je hvrca onud koža puca,
Izpod kože crna hvrca krvca;
Pa je vodi u najvišu kulu,
Pa zatvara na kulini vrata;
Pa on piše list knjige bijele 30
Na koljeno od Travnika Muji:
„Oj Boga ti od Travnika Mujo!
„Ded ti kupi kićene svatove;
„Al' hiljadu, manje ni jednoga,
„A što više to je tvoja dika, 35
„I ti dodji sutra po dievojku;
„Ako nećeš doći po dievojku,
„Odvest' će je Višnjiću Nikola.“
Niš' nestade od Travnika Mujo,
Već on kupi kićene svatove, 40
Baš hiljadu i osam stotina'.
Kad to čula Ajkuna dievojka,
On' otvara na kuli pendžere,
Pa izgleda sa lievo na desno,
Nigdie nikog smotriti nemože; 45
Ona smotri Pletikosu Rada
Gdie se Rade na kulašu šeće;
Al' govori Ajkuna dievojka:
„Hod' der amo, Pletikosa Rade!“
Kad mi dodje Rade pod čardake, 50
Al' govori Ajkuna dievojka:
„Oj Boga ti Pletikosa Rade!
„Evo tebi stotina dukata',
„Pa ti idi u goru zelenu,
„U gorici mnogo družtva ima, 55
„U gorici šator razapeli,
„Pod šatorom Višnjiću Nikola;
„Ovako ćeš njega pozdraviti:
„Ako misli on mene uzeti
„Nek' on dodje, nek' me noćas vodi. 60
„Al' se žuri, Pletikosa Rade!“
On se minu preko polja ravna
Ka' no janje od petnaest dana',
Pa on dodje u goru zelenu;
Al' govori Ivo kapetane: 65
„Oj Boga ti Pletikosa Rade!
„Il' si došô goru porobiti?
„Il' si došô šator popaliti?“
Kad on smotri da će do zla biti,
Pruža knjigu Ivu kapetanu; 70

Razgleda je Ivo kapetane,
Pa je pruža Višnjiću Nikoli;
Razgleda je Višnjiću Nikola,
Pa priteže mestve i opanke,
Pa uzjaše svojega dorata 75
I on ode Ajkuni dievojki.
Kad je došô pred bijelu kulu,
Pa on nadje tanke merdevine,
Prislanja jih kuli do pendžera,
Provuče se Ajki kroz pendžere, 80
Pa legoše na meku ložnicu,
Poljubi je i dva i tri puta,
Da tko broji stotina bi bila;
Tako jih je sanak prevario.
Kad mi svanu i ogranu sunce 85
Probudi se Višnjiću Nikola,
Pa izgleda kuli na pendžeru;
Kad ugleda kićene svatove,
Ali jih je liepo izbrojio,
Hiljadu jih i osam stotina'; 90
Zajauka Višnjiću Nikola:
„Jaoh meni i do Boga moga!
„Gdie ja moram izgubiti glave,
„Nit' kroz blago, ni' kroz suho zlato,
„Već kroz jednu Turkinju dievojku." 95
Al' govori Ajkuna dievojka:
„Neboj mi se Višnjiću Nikola:
„Ja ću tebe dobro sakrivati,
„Neće za te Turci opaziti."
Pa otvara zlaćene ormare, 100
Ona vadi svoje ruho zlato,
Pa Višnjića meće u ormare,
Po njem meće svoje ruho zlato.
Kad dodjoše kićeni svatovi,
Konje vode u dobre tumare, 105
A svatove za pune trpeze,
Endji-bule Ajki na čardake;
Danak prodje, tamna noćca dodje,
Tud moraju biti na konaku.
Kada su se bule ponapile, 110
Pa pospaše ka' no i poklane;
Al' otvara Ajkuna dievojka,
Al' otvara zlaćene ormare,
Ona pušća Višnjića Nikolu.
On uzima mača zelenoga, 115
Pa izsieće mlade endji-bule;
Ukradoše dva dobra konjica,
Da bi od kog' nebi ni žalio,
Već od onih kićenih svatova',
Baš djogina Vrce Sibraina 120
I vrančića mlada mladoženje;
Niko jaši mladoga djogina,
Ajka jaši mladoga vrančića,
Oni bieže u goru zelenu;
U gorici pet vatrija' gori, 125
Al' govori Višnjiću Nikola:
„Mili Bože i mila Mario!
„Il' su turske, il' mojih drugova'?"
On ostavlja Ajkunu dievojku
I ostavi dva dobra konjica, 130
Pa on ide vatre poznavati.
Kad je Niko prvoj vatri došô,
Al' kod vatre Ivo kapetane
I kod njega do deset drugova';
Kad je Niko drugoj vatri došô, 135
Al kod nje je Petre Mrkoniću
I kod njega do deset drugova';
Kad je Niko trećoj vatri došô,
Kod vatre je Luka barjaktare
I kod njega do deset drugova'; 140
Kod četvrte Komnen barjaktare
I kod njega do deset drugova';
Kod pete je Smiljanić Ilija
I kod njega do deset drugova'.
Vrati s' Niko trage u natrage, 145
Pa dovede Ajkunu dievojku.
Za tim malo postajalo vrieme
Usta zveka druma kamenita;
Al' tud idu kićeni svatovi,
Oni traže Ajkunu dievojku. 150
Al' govori Ivo kapetane:
„Oj družino braćo moja draga!
„Svaki stante za zelenu jelu,
„Da nas nebi ugledali Turci;
„Negledajte po dva u jednoga, 155
„Već gledajte svaki po dvojicu;
„Nijedan mi prije nežežite
„Dok nepukne moja duga šarka
„Od dva grla, od četiri zrna,
„Oka praha, četiri olova." 160

Zemlji pade, šari vatru dade;
Puče šarka, vesela joj majka!
Na mah pade stotina Turaka';
Tada puče trideset pušaka',
Na mah pade hiljada Turaka'; 165
Što je jošte za tim zaostalo,
To junaci konjma pogazili.
Samo ostô od Travnika Mujo;
Njega ganja Višnjiću Nikola,
Goni njega do grada kapije; 170
Tud je njega Niko sastigao
I rusu mu odsiekao glavu.
Pa on ode u svoju družinu,
Pa uzima Ajkunu dievojku;
Vienčaše se i položiše se, 175
Pa lijep su porod porodili:
Devet kćeri' i deset sinova',
Sve sinove mlade vitezove,
A kćeri su za vezire dali.

Ivo Senković i Ljutica Bogdan.

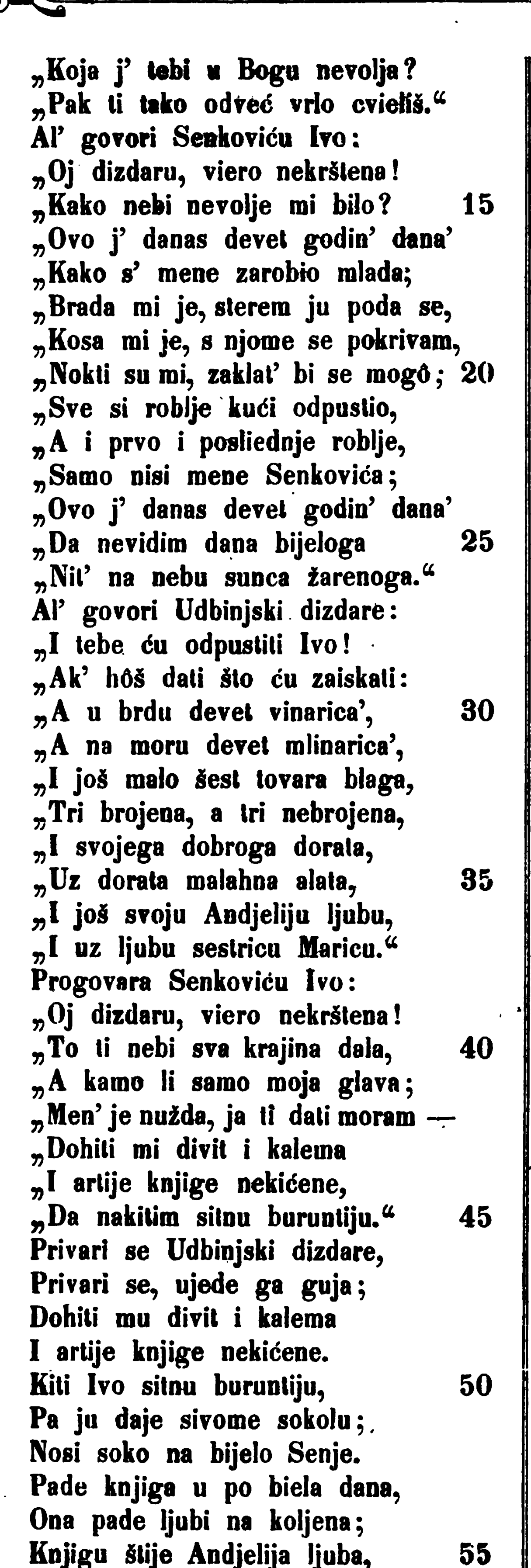
Cvieli, plače sužanj u tamnici,
U tamnici Kralja ungarskoga
Samojila, živ ga Bog ubio!
Pa on kune dneve i godine
I staricu svoju milu majku. 5
Al' ga sluša Ljutica Bogdane,
Pa govori Ljutica Bogdane:
„Pobratime u tamnici Ivo!
„Je l' ti teška dodijala kula?
„Je l' ti teško dodijalo gvoždje? 10
„Il' na rukuh tanjeno litarje?"
Al' govori Senkoviću Ivo:
„Pobratime Ljutica Bogdane!
„Teška mi je dodijala kula
„I na noguh mnogo teško gvoždje 15
„I na rukuh tanjeno litarje;
„Al' moj pobro Ljutica Bogdane!
„Kaž' mi pravo, tako bio zdravo!
„Je li moja u životu majka?
„Jesu l' moji dvori ogradjeni? 20
„Jesu l' moja oba živa sina?
„Je l' se moja razudala ljuba?"
Progovara Ljutica Bogdane:
„A moj pobro Senkoviću Ivo!
„A tvoja je u životu majka 25
„I tvoji su dvori ogradjeni
„I tvoja su oba živa sina;
„A tvoja se ljuba razudala,
„K večeri će svatovi joj doći;
„Već moj pobro Senkoviću Ivo! 30
„Sad ja idem Kralju ungarskome,
„Pa ću molit' Kralja od Ungara'
„Da te pusti dvoru bijelome,
„Da zakuje Ljuticu Bogdana."
Pa on ode Kralju ungarskome, 35
Pa on moli Kralja od Ungara':
„Na milosti, Kralju od Ungara'!
„Pusti meni Senkovića Ivu,
„Zakuj mene Ljuticu Bogdana."
Na tom Kralje ni slušati neće; 40
Al' govori Kraljica gospoja:
„A Boga ti Kralju od Ungara'!
„Ti odpusti Senkovića Ivu,
„Zakuj kurvu Ljuticu Bogdana."
Niš' nestade Kralje od Ungara', 45
On uzimlje ključe od tamnice,
Pa odkova Ivu Senkovića,
A zakova Ljuticu Bogdana;
Ivu pusti dvoru bijelome.
Ode Ivo preko polja ravna, 50

Pa on nadje dvoje čobančadi,
Pa govori Senkovića Ivo:
„Darujte me dvoje čobančadi!
„Za dušicu Ivana vašega,
„Jal' za zdravlje vašeg novog babe.“ 55
Al' govori dvoje čobančadi:
„Odkud znadeš ti našega Ivu?“ —
„Kak' neb' znao ja vašega Ivu,
„Kad sam bio gdie je umirao
„U tamnici Kralja ungarskoga 60
„Samojila, živ ga Bog ubio!“
Liepo su ga dieca darivala,
Svaki dao dva dukata' žuta:
„Ne za zdravlje našeg novog babe,
„Već za dušu našega Ivana!„ 65
Kad on dodje dvoru bijelome,
Staru majku na dvorovje' nadje,
Suze lije, pa godine broji
Za Ivanom baš jedinim sinom;
Liepo joj je Ivo nazivao: 70
„Bog pomogo moja mila bako!
„Pa po Bogu stara mila majko!
„Daruj mene pri nevolji sužnja
„Za dušicu Ivana svojega,
„Jal' za zdravlje svog novoga sina.“ 75
Al' mu stara govorila majka:
„Odkud znadeš ti Ivu mojega?“ —
„Kak' neb' znao ja Ivu tvojega,
„Kad sam bio gdie je umirao
„U tamnici Kralja ungarskoga 80
„Samojila, živ ga Bog ubio!
„Kad je Ivo na čas smrti bio,
„Obećô mi konjica i ćordu,
„Obećô mi erdef i tamburu.“
Liepo ga je darivala majka, 85
Dala mu je Ivina konjica
I dala mu Ivanovu ćordu,
Al' nemože erdef i tambure,
Jer je oto ostalo kod snaše:
„Ne za zdravlje moga novog sina, 90
„Već za dušu Ivana mojega.“
Ide Ivo na gornje čardake,
Te on nadje svoju viernu ljubu:
„Aj Boga ti moja mila snašo!
„Daruj mene pri nevolji sužnja, 95
„Za dušicu Ivana svojega,
„Jal' za zdravlje novog gospodara.“ —
„Odkud znadeš ti Ivu mojega?“ —
„Kak' neb' znao ja Ivu tvojega,
„Kad sam bio gdie je umirao 100
„U tamnici Kralja ungarskoga
„Samojila, živ ga Bog ubio!
„Kad je Ivo na čas smrti bio
„Obećô mi erdef i tamburu.“
Niš' nestade snašica medena, 105
Već je njega darivala liepo,
Dala mu je tanjenu košulju,
Više zlata već bijela platna,
I dala mu erdef i tamburu:
„Ne za dušu Ivana mojega, 110
„Već za zdravlje novog gospodara.“

Ivo Senković i Udbinski dizdar.

Nešto cvieli kraj vode Šarvise,
Il' je vila, il' je ljuta zmija?
Nit' je vila, nit' je ljuta zmija:
Da je vila u gore bi bila,
Da je zmija u vode bi bila, 5
Već to cvieli u kulini Ivo:
On mislio da niko nečuje.
Al' to čuo Udbinski dizdare,
Pa govori Udbinski dizdare:
„Oj Ivane Senjski kapetane! 10

„Koja j' tebi u Bogu nevolja?
„Pak ti tako odveć vrlo cvieliš.“
Al' govori Senkoviću Ivo:
„Oj dizdaru, viero nekrštena!
„Kako nebi nevolje mi bilo? 15
„Ovo j' danas devet godin' dana'
„Kako s' mene zarobio mlada;
„Brada mi je, sterem ju poda se,
„Kosa mi je, s njome se pokrivam,
„Nokti su mi, zaklat' bi se mogô; 20
„Sve si roblje kući odpustio,
„A i prvo i posliednje roblje,
„Samo nisi mene Senkovića;
„Ovo j' danas devet godin' dana'
„Da nevidim dana bijeloga 25
„Nit' na nebu sunca žarenoga.“
Al' govori Udbinjski dizdare:
„I tebe ću odpustiti Ivo!
„Ak' hôš dati što ću zaiskati:
„A u brdu devet vinarica', 30
„A na moru devet mlinarica',
„I još malo šest tovara blaga,
„Tri brojena, a tri nebrojena,
„I svojega dobroga dorata,
„Uz dorata malahna alata, 35
„I još svoju Andjeliju ljubu,
„I uz ljubu sestricu Maricu.“
Progovara Senkoviću Ivo:
„Oj dizdaru, viero nekrštena!
„To ti nebi sva krajina dala, 40
„A kamo li samo moja glava;
„Men' je nužda, ja ti dati moram —
„Dohiti mi divit i kalema
„I artije knjige nekićene,
„Da nakitim sitnu buruntiju.“ 45
Privari se Udbinjski dizdare,
Privari se, ujede ga guja;
Dohiti mu divit i kalema
I artije knjige nekićene.
Kiti Ivo sitnu buruntiju, 50
Pa ju daje sivome sokolu;
Nosi soko na bijelo Senje.
Pade knjiga u po biela dana,
Ona pade ljubi na koljena;
Knjigu štije Andjelija ljuba, 55
Knjigu štije, na knjigu se smije,
K seb' doziva zaovicu mladu:
„Zaovice, tudja zamjenice!
„Kao što sam Ivanica mlada;
„Hodi slušaj što nam knjiga kaže, 60
„Što nam Ivo iz kuline piše:
„Ivo svoju odkupio glavu,
„Al' je mnogo uložio blago:
„A dao je devet vinograda',
„I na moru devet vodenica', 65
„I još malo šest tovara blaga,
„Tri brojena, a tri nebrojena,
„I svojega dobroga dorata,
„Uz dorata malahna alata,
„I još moju a i tvoju glavu.“ 70
Kad je Mara knjigu ugledala,
Knjigu štije, grozne suze lije:
„A oj moje pribijelo lice!
„Koje nije ni grijalo sunce,
„A kamo li ljubili junaci, 75
„Sad ć' te ljubit' viera nekrštena
„Ona kurva Udbinjski dizdare.“
Ništa nesta Andjelija ljuba,
Ona ide na nove dućane,
Pa kupuje čohu nekrojitu, 80
Pa je nosi dieveru terziji;
Al' govori Andjelija ljuba:
„Oj bora ti dievere terzija!
„Kroji meni rajdume čakšire,
„Za koje su čižme prišivene, 85
„Kako nose careve delije,
„I u zime crvene saruke,
„Nuz saruke dugačke čibuke.“
Ona ide dvoru bijelome,
Pa opremlje sebe i zaovu. 90
Dugu šarku o ramena vieša,
A dvie male u kubure meće,
Pod pazuho laka buzdohana,
Pokraj bedre sablju od megdana,
U zubi' joj dugi čibučina, 95
U ruku' joj trostruka kandžija;
Seb' opremlje dobroga dorata,
A zaovi malahna alata,
Zlaćenim jih sedlom sedlovala,
A zlaćenom uzdom zauzdala, 100

Kolani su od svile zelene,
Uzindžije od suhoga zlata,
Pak uzima čohu nekrojitu,
Pa pokriva konje do kopita,
Da se konji poznavat' nemogu. 105
Pojašiše debele konjice,
Sablje zveče a sve Senje ječi,
Lako idu kroz bijelo Senje,
Čizmom tuca pod njom kamen puca.
Kad zadjoše iz bijelog Senja, 110
Čiki doru Andjelija ljuba
Čizmom žutom a mamuzom ljutom,
Sva mu s' brda dolinama sližu,
Sa gorice listak saletio,
Po zemljici trava posahnula, 115
Kako jaše do dvie ženske glave.
Kad su došli na 'no krstopuće,
Susrietoše Ture golovrato,
Al' besiedi Andjelija ljuba:
„Oj bora ti Ture golovrato! 120
„Koj' su drumi u bielo Udbinje,
„U zelenu dizdarovu bašću?"
Progovara Ture golovrato:
„Šta pitate, careve delije!
„Za zelenu dizdarovu bašću, 125
„Kan' da vam je dolazit' prvina,
„A u ono u Udbinje bielo
„Od sirota' harač otimati?"
Rasrdi se Andjelija ljuba,
Pa potrže trostruku kandžiju, 130
(Na kandžiji devet šikirova,
Na svakome žrno od olova)
Pa udara Ture golovrato;
Ture plače, pod njom dorat skače,
Kud ga bije, 'nud mu krvca lije, 135
Kud ga tuca, 'nud mu koža puca.
Progovara Ture golovrato:
„Nebij mene, careva delijo!
„Vodit ću vas u Udbinje bielo,
„U zelenu dizdarovu bašću." 140
Kad dodjoše u zelenu bašću
Pa pustiše konje ta l' po bašći,
A siedoše pod žute naranče
Dol' na zemlju u travu zelenu;
Kak' siedoše careve delije 145
Oto gleda dizdar sa čardaka,
Pa povikna Udbinjski dizdare:
„Oj Dilbere moja vierna slugo!
„Bog bi dao da bi dobro bilo!
„I do sad su k meni dolazile, 150
„Dolazile careve delije,
„Nepuštali konja ta l' po bašći;
„Hajde idi u zelenu bašću,
„Zovi k meni careve delije
„Da pijemo sladku malvaziju." 155
Ništa nesta ta l' Dilbere sluga,
Veće ide u zelenu bašću,
Pa govori ta l' Dilbere sluga:
„Oj bora vam, careve delije!
„Vi hajdete u gornje čardake; 160
„Dizdar zove piti malvaziju."
Skoči ljuba kan' da se pomami,
Pa udara ta l' Dilbera slugu:
„Što nam ideš, dizdarova slugo!
„Što nam ideš kad nam netrebuješ? 165
„Neka dodje goso od Udbinja."
Al' eto ti Udbinjski dizdare,
Pa govori Udbinjski dizdare:
„Oj bora vam, careve delije!
„Vodte konje u dobre ajate, 170
„A vi hajdte samnom u čardake
„Da pijemo sladku malvaziju."
Ciknu ljuba kan' da se pomami:
„Muč' dizdaru, zamuknuo mukom!
„Ako trgnem mača zelenoga 175
„Osieć ću ti pri ramenu glavu
„I obadve u laktovih ruke,
„Jer je meni baš od cara dato;
„Kako ti si zarobio roblje
„Pa ga držiš po devet godina', 180
„Al' careva od sve zemlje glava
„Taman nêma od devet godina';
„Već su caru knjige dodijale
„Svaki danak stojeć' na koljenu,
„Od onoga Senja bijeloga; 185
„Već ti traži od kulina ključe,
„Pak odpusti ono sinje roblje,
„Pak ćeš vodit' u Carigrad bieli,
„U Carigrad caru u stolicu."
Uze dizdar od kulina ključe, 190

Pa odpusti ono sinje roblje,
Pa ga vodi u Carigrad bieli;
Svi piešice, one na konjima.
Kad su došli na 'no krstopuće
Gdie 'no j' mloga zaplakala majka, 195
Sestrica se u mrko zavila
A sirota u rod odpravila,
Goni roblje Andjelija ljuba,
Goni roblje na bijelo Senje;
Al' govori Udbinjski dizdare: 200
„Nebudalte, careve delije!
„Ovo s' drumi u Carigrad bieli,
„Al' oto su u Senje bijelo.“
Progovara Andjelija ljuba:
„Muč' dizdaru, zamuknuo mukom! 205
„Ako trgnem sablju od megdana
„Osieć ću ti pri ramenu glavu;
„Vodi roblje u bijelo Senje.“
Kad s' odmakli za stotinu hvati'
Od onoga strašnog' krstopuća, 210
Skoči s' konja Andjelija mlada,
Pa za njome zaovica mlada,
Sakitiše čohu nekrojitu
Da bi im se konji poznavali,
Pojašiše debele konjice, 215
Jaši konja Andjelija ljuba,
Jaši konja pram Senković Ive,
Pa poviknu tanko glasovito:
„Oj Ivane Senjski kapetane!
„Poznaješ li kogagod svojega?“ - 220
„Ja poznajem svog' dobrog' dorata,
„Nuz dorata malahna alata.“
Al' poviknu Andjelija ljuba:
„Oj Ivane draži od sunašca!
„Oj Ivane draži od očijuh! 225
„Na doratu Andjelija ljuba,
„Na alatu sestrica Marica;
„Već ti uzmi tanjeno litarje,
„Pa saveži Udbinjskog' dizdara
„Od lakata' do bieli' nokata', 230
„Pa ga bacaj u svojeg' zidana,
„U zidana u kulu prokletu.
„Hladna voda iz kamena teče,
„A sa vodom guje i agrapi,
„Nek' mu s' guje oko vrata viju, 235
„A agrapi crnu krvcu piju,
„Za njeg' išti što mu ciena nije;
„Vodi roblje dvoru bijelome,
„Hran' i poji tri bijela dana,
„Pa odpusti dvoru bijelome.“ 240
Kad je Ivo rieči razumio,
On saveza Udbinjskog dizdara
Od lakata' do bieli' nokata',
Od gvoždja se maknuti nemore,
Pa ga baca u svojeg' zidana, 245
U zidana u kulu prokletu,
Hladna voda iz kamena teče,
A sa vodom guje i agrapi,
Guje mu se oko vrata viju
A agrapi crnu krvcu piju, 250
Za njeg' ište što mu ciena nije;
Vodi roblje dvoru bijelome,
Hran' i poji tri bijela dana,
Pak odpušti dvoru bijelome;
Ode roblje dvoru pievajući, 255
Osta dizdar tugujuć' u kuli.

Opet Ivo Senković i Udbinjski dizdar.

Rodi s' kćera primorskoga bana,
Danas rodi, sutra progovori,
Do nedielje za udaju bila.
Za nju su se zemlje zavadile,
Dvanest bana' od dvanest zemalja' 5
Liepo prose, liepo kolač nose;
Nakupila devet kačic' blaga
Od mnogoga liepa darivanja.
Al' je prosi Udbinjski dizdare,
Dizdar prosi, kolača nenosi, 10
Već uzima knjige list papira,
Kalamara s' čim se knjiga šara,
Pa on piše sitnu buruntiju,
Pa je šalje primorskome banu.
Knjigu štije od Primorja bane, 15
Knjigu štije, grozne suze lije;
Oto gleda glavita dievojka,
Pa govori glavita dievojka:
„Oj moj babo od Primorja bane!
„I do sad su knjige dolazile, 20
„Ti si j' štio, nisi suze lio;
„Odkud li je, od koga li grada?
„Koga li ti zapovieda jada?“
Progovara od Primorja bane:
„Jedinice moja mila kćero! 25
„Volio bih da si i slijepa
„Veće što si tako odveć liepa;
„Za tebe se zemlje zavadile,
„Dvanest bana' od dvanest zemalja'
„Liepo prose, liepo kolač noše, 30
„Nakupila s' devet kačic' blaga,
„Nikome te obećat' neznadoh;
„Sad te prosi Udbinjski dizdare,
„Dizdar prosi, kolača nenosi,
„Već mi piše sitnu buruntiju: 35
„Sutra će mi svatove dovesti,
„Dovesti će hiljadu svatova',
„Sve junaka', sve golih Turaka',
„Koji nêma ni otca ni majke,
„Niti brata, nit' rodjene seke, 40
„A za ljubu nigda i neznade;
„Puška šarka i otac i majka,
„A desnica bratac i sestrica,
„Britka sablja previjerna ljuba,
„Kabanica kuća kamenita, 45
„Kome žao poginuti nije;
„Ako li mu ručak nepripravim,
„Nepripravim glavitu dievojku,
„Bieli grad će sa zemljom sravniti,
„Materi će oči izvaditi, 50
„A meni će ruke odsieknuti
„I tebe će kćerko odvoditi. —
„Jaoh kćerko milo dobro moje!
„Da te dadoh za onog' junaka,
„Za junaka Senković Ivana 55
„Iz onoga Senja bijeloga,
„Što 'no nosi zelenu dolamu,
„Na dolami devet žutih kopča',
„Svaka važe devet litar' zlata,
„Svaka košta stotinu dukata'; 60
„Dugu šarku vieša o ramenu
„A dvie male meće u kubure,
„Pod pazuhom laka buzdohana,
„Pokraj bedre sablju od megdana,
„Koja mu je u Mlietci' kovana, 65
„Od zmajskoga zuba sakovana,
„Kovalo je sedmero kovača',
„Kovalo je sedam godin' dana',
„U zmijskome jedu okališe,
„Na junačku krvcu naminiše; 70

„Na glave mu mrki kalpačina,
„Na ruke mu teški nadžačina,
„Koji j' mnogu ucvilio majku,
„A sestricu u mrko zavio,
„I sirotu u rod odpravio; 75
„Čini mi se da je srca moga,
„Da te dadoh za njega junaka!"
Kad je dieva razumiela rieči,
Pa doziva sve otčeve sluge,
Pa govori glavita dievojka: 80
„Oj bora vam mojeg' otca sluge!
„Je li majka rodila junaka
„I sestrica braca odnijela
„Na pričistom krilu dievojačkom?
„Koji b' znao pravo kazivati 85
„Koliko je od ovud do Senja
„Gdie 'no Ivo na kvartiru biva?"
Sve mi sluge nikom ponikoše
I u crnu zemlju pogledaše;
Svi gledaju kako trava raste, 90
Trava raste kada kiša pade,
Ka 'no dojke u mlade dievojke;
Neponiče Mihoila sluga,
Mihoila vrtologa mladi,
Veće skoči na noge lagahne, 95
Pa govori Mihoila sluga:
„Oj bora ti gospojice draga!
„Koja s' misliš sutra okruniti,
„Okruniti za cara turskoga,
„Mene j' majka rodila junaka 100
„I sestrica brata odnijela
„Na pričistom krilu dievojačkom,
„Da ja znadem pravo kazivati
„Koliko je od ovud do Senja,
„Gdie 'no Ivo na kvartiru biva: 105
„Lošu konju i lošu junaku
„Za tri dana' o Petrovu danu,
„Za tri dana' onamo otići,
„Za tri dana' opet natrag doći;
„Men' junaku i tvog' babe vrancu 110
„Noć otići i još natrag doći,
„Nigdie dana zahvatiti neću."
Kad je dieva razumiela rieči,
Pa uzima knjige list papira,
Kalamara s' čim se knjiga šara, 115
Ona piše sitnu buruntiju
Sva je slova na opak' metala,
Da bi njega uhvatili Turci
Kako Turci štiti neumiju;
Pa mu sedla babina vrančinu: 120
Sedlo meće roga jelenskoga
A uzdicu šikra zelenoga,
A žvala mu zuba vilovskoga,
Uzindžije od suhoga zlata,
A kolani od svile zelene; 125
Kad je dieva konja opremila,
Ona sprema Mihoilú slugu:
Dugu šarku vieša o ramenu
A dvie male u kubure meće,
Pod pazuhom lakog' buzdohana, 130
Pokraj bedre sablju od megdana;
Daje slugi šesdeset dukata'
I daje mu onu knjigu bielu.
Jaši sluga Mihoila mladi,
Pak se srita prieko polja ravna 135
Ka 'no zviezda prieko neba sjajna.
Kad je došo u Senje bijelo
Gdie 'no Ivo na kvartiru biva,
Ivo biva u kamen mehane,
Kolom siedi dvadeset momaka', 140
Sve dvadeset mladijeh junaka'
Jednog' hoda, jednoga pogleda,
Sve dvadeset jednak' opravili,
Sve dvadeset jednako govore,
Ko bi j' znao sadane raznati? 145
Senkovića Ivu ta l' poznati? —
Na pročelju siedi Senkoviću,
Na glave mu mrki kalpačina,
Za kalpakom mala baklja zlata,
Pred junakom svieća netrebuje; 150
Mrki brci pali po tokama,
Duga šarka visi o ramenu,
A dvie male slegle s' u kubure,
Na njemu je zelena dolama,
Na dolami devet žutih kopča', 155
Svaka važe devet litar' zlata,
Svaka košta stotinu dukata',
Pod pazuhom laka buzdohana,
Pokraj bedre sablja od megdana,
Koja mu je u Mlietci' kovana, 160

Na ruke mu teški nadžačina,
Obojcima noge zamotao
I obukô crvene opanke;
Neki bratac nečime se hvali,
Al' se Ivo ničime nehvali, 165
Jer je junak roda jogunasta,
Crni kalpak na oči navlači;
Al' govori Omer barjaktare:
„Oj Ivane Senjski kapetane!
„Što se, junak, ničime nehvališ? 170
„Imaš konja u cara ga nêma,
„Imaš seku košuticu mladu,
„Koju nigda nij' grijalo sunce
„A kamo li ljubili junaci,
„Pa se Ivo, ničime nehvališ?" 175
Al' govori Senkovića Ivo:
„Nebudali, Omer barjaktare!
„Nebudali kad budala nisi;
„Teško svakom onome junaku
„Koji sebe pred družbinom hvali! 180
„Blago 'nome na kog' selo viče!
„Teško onom' koga selo žali!"
Zasukuje ruke do lakata',
Posukuje svoje mrke brke,
Sa svoji se brci razgovara: 185
„Davor jeste moji mrki brci!
„Mnogu sam ti s vama obljubio
„I bielima rukam' zagrlio."
Al' govori Omer barjaktare:
„Nehvali se, nešvanji se, Ivo! 190
„Lasno j' tebi ljubit' kravarice,
„Oko banjka mlade kuharice,
„Ded obljubi glavitu dievojku,
„Za koju se zemlje zavadile,
„Dvanest bana' od dvanest zemalja'." 195
Nebijaše to Ivi povoljno,
Pa potrže sablju iz korica',
Pa on udri Omer barjaktara
Sve u šali pušeći duhana,
Dvie ga pole oko klupi pale 200
I pod njime klupu prisiekao,
Tri aršina mramora kamena
I četiri zemlje crničine,
Jer mu j' sablja brkom zahvatila,
Jer je junak u šali zgodio. 205

U tom ga je poznô sluga Mijo
Da je oto Senkovića Ivo,
Metnu m' knjigu na koljeno desno,
Pa odstupi dva tri koračaja.
Knjigu štije, Senkovića Ivo, 210
Knjigu štije na knjigu se smije;
Al' je junak roda jogunasta,
Neće Ivo odpisa poslati;
Daje Miji tri stotin' dukata',
I daje mu dugu pušku šarku 215
Od dva grlca', od četiri zrnca',
Koj' uzima sedam oka' praha,
Sedam praha i četir' olova,
Kada pukne u nebu zamúkne,
Koje take u toj zemlji nêma; 220
I daje mu drugog konja vrana,
Da bi njemu konjic položio
Da bi mogô konja promieniti:
„Hajde Mijo s Bogom u natrage!"
Osta Ivo svatove kupeći: 225
On iznosi zelena barjaka,
Pa on kupi kićene svatove,
Pa govori Senkovića Ivo:
„O junaci draga braćo moja!
„Je li majka rodila junaka, 230
„Junačkim ga nazivala glasom,
„Svilenim ga opasala pasom,
„Koji ć' meni ići u svatove,
„Pa će biti miesto mladoženje?
„Njegovi su puničini dari!" 235
Kad junaci rieči razumiše,
Svi junaci nikom ponikoše
I u crnu zemlju pogledaše,
Neslušaju što Ivo govori,
Oni glede kako trava raste, 240
Trava raste kad kišica pade,
Al' neraste kud junaci glede;
Neponiče Vrtologa Luka,
Već on skoči na noge lagahne:
„Oj Ivane Senjski kapetane! 245
„Mene j' majka rodila junaka,
„Junačkim me nazivala glasom,
„Svilenim me opasala pasom,
„Ja ću ići k tebi u svatove,
„Pa ću biti miesto mladoženje 250

„Kad ću dobit' puničine dare;
„Nepišem se Ivo na jednoga,
„Već se pišem Ivo na stotinu,
„Sve dva a dva na koplje nabijam,
„Četvoricu preko sebe bacam.“ 255
Kad je Ivo razumio rieči,
Pa on ide na nove dućane
I kupuje čohu nekrojitu,
Pa je nosi dieveru trziji;
Al' govori Senkovića Ivo: 260
„Oj bora ti dievere trzija!
„Kroji meni kićeno odielo
„Kako nosi Osičanin Mujo;
„Ako li mi odielo neskrojiš
„Osieć ću ti u laktovi' ruke, 265
„Nisam ja te učio zanata,
„Niti sam ti kupio alata,
„Već ti dajem pare i dinare.“
Progovara dievere trzija:
„Nebudali, Senkoviću Ivo! 270
„Ja sam Muji prvo sakrojio
„A tebi ću bolje sakrojiti.“
Za dva sata' odielo skrojio.
Opraviše s' dva dobra junaka,
Pojašiše debele konjice, 275
Pod Ivom je debeli dorate
A pod Lukom lastavica crna.
Kad su došli na 'no polje ravno
Gdie 'no j' trava konju do rebara',
Gleda Luka tamo i ovamo; 280
Kad pogleda pod Primorje grada,
Turska vojska polje pritisnula,
Konj do konja, junak do junaka,
Konjska para ka 'no sinja magla,
A barjaci kan' da su oblaci, 285
A kalpaci ko gora zelena,
Sablje sivču ka 'no talasnice,
Bojno koplje na grad naslonuto;
Al' govori Vrtologa Luka:
„Oj Ivane Senjski kapetane! 290
„Hajde Ivo da se povrnemo,
„Da smo ptice nebi priletili,
„A kamo li s konjma izjezdili.“
Nebijaše to Ivi povoljno,
Pa istrže sablju iz korica', 295
Pa donese Luki do očiju':
„Što se kurvo pred družinom hvališ?
„Nepišeš se kurvo na jednoga,
„Već se pišeš kurvo na stotinu,
„Sve dva a dva na koplje nabijaš, 300
„Četvoricu preko sebe bacaš? —
„Mene j' moja zaklinjala majka
„Za čim podjem, da s' nigda nevratim,
„Što izgubim, da nigda netražim,
„A što nadjem, da nikom nekažem; 305
„Drž' se repa ti dorata moga,
„Ti negledaj tamo ni ovamo,
„Već ti gledaj meni medju pleća,
„Ja ću tebe plećma zakloniti.“
Kad su došli na prvu busiju, 310
Na busiji pedeset Turaka'
I s njima je Ale barjaktare,
Liepo su im turski nazivali:
„Salać malać, prva turska stražo!“
Turski Turci njima govoriše: 315
„Alać malać, neznane delije!“
Al' govori Senkovića Ivo:
„Nebudali Ale barjaktare!
„Ta mi nismo neznane delije,
„Veće mi smo careve palije, 320
„Mi idemo caru u svatove;
„Ako mi smo malo zakasnili
„Nismo mogli konja pojašiti.“
Propusti jih Ale barjaktare,
Propusti jih, ujede ga guja. 325
Kad se Ivo polja dohvatio,
Ciknu doru oštrim' mamuzama,
Čižmom žutom a mamuzom ljutom,
Sva mu s' brda u doline sližu,
Pokraj druma trava posahnula, 330
Sa gorice listak poletio,
Kako jaše dva dobra junaka
Iz kopita' kremen vatru daje,
Iz čela' im gromovi pucaju,
Iz očiju' meću im se munje, 335
Iz usti' im rodna kiša pada,
Iz nozdrva' zelen plamen liže,
A ušima vedro nebo striže,
U grive im grličica guči,
Na buti im modra vidra igra, 340

Izpod repa lagan vietar puše,
Na njem bule bulundžuce suše,
Izpod sebe zemlju izbacuju,
Preko Ive pienu prebacuju.
Kad su došli na grad na kapiju, 345
Al' govori Senkovića Ivo:
„Oj bora ti Vrtologa Luka!
„Deder stani na grad na kapiju,
„Nedaj Turkom u grad ulaziti,
„Ko j' u gradu nek' stoji u gradu, 350
„Ko j' na polju nek' stoji na polju.“
Al' govori Vrtologa Luka:
„Oj Ivane Senjski kapetane!
„Eto sablja, eto moja glava,
„Ja nesmijem oto zabraniti; 355
„Kako b' smio ja početi kavgu
„Med tolikim kolom i divanom?“
Razljuti se Senkovića Ivo:
Pa potrže trostruku kandžiju,
Na kandžiju devet šikirova', 360
Na svakome zrno od olova;
Pa udara debela dorata;
Dorat skače na grad na kapiju,
Stražnjim' nogam' živac kamen sieče,
Neda Turkom blizu grada doći, 365
A kamo li u grad ulaziti.
Ide Ivo gore u kujine,
U kujnama devet turski' bula',
Devet bula', devet dieveruša',
On potrže trostruku kandžiju, 370
Stade tucat' bule po kujnama,
Kud jih tuca, tud jim koža puca,
Kud jih bije, tud jim krvca lije,
Al' se Ivo u šali zamiče,
A bulama s' i reveš otimlje, 375
Usta čokot po kujnama bula',
Pa on ide banu u sobicu,
Al' je sieo čauš do čauša,
Al' je sieo Turčin do Turčina,
A na čelu od Primorja bane, 380
Do njeg' siedi Udbinjski dizdare;
Siede Ivo za sobična vrata
Dol na zemlju kako siede Turci;
Nezna Ivo glavite dievojke,
Nit' ga znade glavita dievojka. 385

U Turaka dobar adet bio
Da dievojka mora zapievati,
Zapievati baš onaku piesmu
Kakvu ju je naučio babo;
Pa zapieva glavita dievojka: 390
„Bože mili i mila Mario!
„Da mi j' doći na 'no krstopuće
„Gdie 'no j' mnoga zaplakala majka,
„Sestrica se u mrko zavila,
„A sirota u rob odpravila, 395
„Da s' odvrnem na bijelo Senje
„Nebi li me ogrijalo sunce!“
To dizdaru povoljno nebilo,
Pa govori Udbinjski dizdare:
„O junaci draga dieco moja! 400
„Ko j' na konjma konje oružajte,
„Ko j' pješice kolan natežite,
„Pak hajdemo dvoru bijelome.“
Ko j' na konjma konje oružaje,
Ko j' pješice kolane nateže, 405
Pa podjoše dvoru bijelome.
Napried ide Udbinjski dizdare,
A za njima sve njegovo društvo,
A za društvom Senkovića Ivo,
Al' za Ivom glavita dievojka, 410
Za dievojkom Omere dievere,
Za dieverom Vrtologa Luka.
Kad su došli na 'no krstopuće
Gdie 'no j' mnoga zaplakala majka,
Sestrica se u mrko zavila, 415
A sirota u rob odpravila,
Turci idu u Udbinje bielo
A Kauri u Senje bijelo.
Pozna dieva slovo zapisano
A na desnoj ruki Ivanovoj, 420
Koj' su drumi u Udbinje bielo,
A koji su u Senje bijelo;
Goni konja glavita dievojka,
Goni konja na Ivina konja,
Pa govori glavita dievojka: 425
„Oj' Ivane dražji od očijuh!
„Oj' Ivane dražji od sunašca!
„Bieži samnom u goru zelenu,
„Nedaj mi se poturčiti, Ivo!
„Nedaj mene vieri nekrštenoj.“ 430

Progovara Senkovića Ivo:
„Id' od tuda, gizdava dievojko!
„Neću ljubit' kravarice mlade,
„Niti grlit' mlade kuharice."
Al' govori glavita dievojka: 435
„Oj Ivane Senjski kapetane!
„Ako znadeš ti za volju, Ivo!
„Uzmi mene za sluškinju mladu,
„Služit' ću te trinest godin' dana',
„Od sebe ću s' ranit' i timarit', 440
„A od tebe plate iskat' neću;
„Bieži samnom u goru zelenu!"
Ništa nesta Senkovića Ivo:
Već on ljubi glavitu dievojku.
Al' govori Omere dievere: 445
„Vrn' se natrag, glavita dievojko!
„Ak' ugleda Udbinjski dizdare,
„Odsieć će ti u ramenu glavu."
Odgovara glavita dievojka:
„Nebudali, Omere dievere! 450
„Ja sam danas mlada nova snaša,
„Men' je testir svakog' izpratiti
„I svakome lice obljubiti."
Al' poviknu Omere dievere:
„Ustan' care Udbinjski dizdare! 455
„Kam' ti tvoja glavita dievojka?
„Obljubi je špion med svatovi'."
Progovara care gospodine:
„Ko bi smieo oto učiniti
„Med' tolikim kolom i divanom?" 460
Al' poviknu Omere dievere:
„Ustan care Udbinjski dizdare!
„Kam' ti tvoja glavita dievojka?
„Obljubi je špion med svatovi'."
Kad se care natrag obazrio 465
Za njim nêma glavite dievojke,
On obode debela vrančinu;
Al' ga čeka Ivo na megdanu,
Konjici se s prsi udariše,
A junaci lakim buzdovani, 470
Pod njima se rupe prolomiše,
Koje nigda prisahnuti neće;
Pa govori Senkovića Ivo:
„Oj Turčine viero nekrštena!
„Ta žene se s tucalima biju, 475
„Mi hajdemo sabljama junačkim."
To je kurva jedva dočekao,
Jer Turčina sablja sieć' nemore;
Kad ga zgodi Senkovića Ivo
Od dizdara živa vatra sivče; 480
Kad on zgodi Senkovića Ivu
Ao Ivo žalostna ti majka!
Al' od Ive živa peka hvrca.
Oto gleda glavita dievojka,
Negovori racki, niti švabski, 485
Već govori djački i latinski:
„Oj Ivane dražji od očijuh!
„Oj Ivane dražji od sunašca!
„Vidiš srce! da ćeš poginuti,
„Kako imaš na ramenu šarku, 490
„Ti otskoči šarke na udarcu,
„Pa pogledaj šarke po nišanu,
„Negledaj mi medju sjajna puca,
„Medju puca gdie mu srce kuca,
„Već ga gledaj Ivo u obličje, 495
„Gdie mu kalpak na oči pomiče,
„Gdie mu više melem netriebuje;
„Jer je na njem devetero šipak',
„Devet šipak' od ljuta čelika."
Kad je Ivo razumio rieči, 500
On potrže trostruku kandžiju,
Pa udara debela dorata,
Tri aršina' u visinu skače,
Tri aršina' polju u daljinu,
Pa on skide sa ramena šarku, 505
Pa pogleda šarke po nišanu,
Svojoj šarki govorio Ivo:
„Davor jesi moja duga šarko!
„Ni' te moja porodila majka;
„Ak' pokvariš kalpak u junaka, 510
„Nepokvariš čelo u junaka,
„Nosit' ću te u goru zelenu,
„Slupat' ću te o jelu zelenu."
Puče šarka, vesela joj majka!
Nepokvari kalpak u junaka, 515
Već pokvari čelo u junaka:
Čelo puče, oči iskočiše,
Dizdar pade u zelenu travu.
U tome je Ive pomoć stigla,
Pristignulo pedeset momaka'. — 520

Niš' nestade Omere dievere,
On pritrka glavitoj dievojki:
„Oj bora ti, glavita dievojko!
„Sada budi moja vierna ljuba,
„Ja sam sada prvi ti do cara.“ 525
Al' govori glavita dievojka:
„Oj Omere dražji od očijuh!
„Oj Omere dražji od sunašca!
„Daj ti meni sablju od megdana
„Da pogubim Senkovića Ivu, 530
„Ja ću biti tvoja vierna ljuba.“
Sablju dade Omere dievere;
Trže sablju glavita dievojka,
Pa udara Omera dievera,
Trže sablju, osieče mu glavu, 535
I pod njim je konja presiekla,
Tri aršina mramora kamena
A četiri zemlje crnušine:
Ženska glava dobro sieć' neznade!—
Pa potiera po svem polju Turke, 540
Tri sokaka Turci otvorili,
Pet stotina' pod sablju uzela,
Pet stotina' od straha umrlo,
Pet stotina' konjem sagazila;
Mili Bože i mila Marijo! 545
Nit' se vidi sunca ni mieseca
Od teškoga praha i olova.
Kleče Ivo na gola koliena,
Pa on moli Boga jedinoga:
„Daj mi, Bože! od Drine vedrine, 550
„Tiha vietra od ravna Posavlja,
„Jugovine od Ercegovine,
„Da ja vidim čije gine društvo.“
Bog mu dade od Drine vedrine,
Tiha vietra od ravna Posavlja, 555
Jugovine od Ercegovine,
Razbiše se magle po Bogazu
I on vidi čije gine društvo;
Stala krvca konju do koljena,
A dievojki do bielih lakata'; 560
Od Kaura' niko nepogibe,
Od Turaka' niko neostade.
Ide Ivo dole nuz potoke,
Ide Ivo grdne rane prati,
Obkoli ga pedeset momaka'; 565
Al' eto ti glavita dievojka,
Ona jezdi preko polja ravna
Ka 'no zviezda preko neba sjajna;
Al' govori Senkovića Ivo:
„O junaci draga braćo moja! 570
„Il 'no jaši Kraljevića Marko?
„Il 'no jaši Miloš Obilića?
„Ili jaši Musa Arbanasa?
„Ili jaši Pero Mrkonića?
„Ili idu k meni u pomoće?“ 575
Odgovara Vrtologa Luka:
„Nebudali, Senkoviću Ivo!
„Nit' je ono Kraljevića Marko,
„Nit' je ono Miloš Obilića,
„Nit' je ono Musa Arbanasa, 580
„Nit' je ono Pero Mrkonića,
„Niti idu k tebi u pomoće,
„Već 'no jaši glavita dievojka.“
Kad je došla glavita dievojka,
Hoće Ive da obljubi lice, 585
Al' govori Senkovića Ivo:
„Id' od tuda Omerova ljubo!
„Ta ti si se Omeru sdružila.“
Progovara glavita dievojka:
„Ja sam s' Ivo! njemu pridružila 590
„Dok sam od njeg' sablju izmudrila,
„Njem' sam najprie odsijekla glavu;
„Tri sokaka otvoriše Turci,
„Pet stotina' pod sablju uzela,
„Pet stotina' od straha umrlo, 595
„Pet stotina' konjem sagazila.“
Kad je Ivo razumio rieči,
Pa on ljubi gizdavu dievojku.
Na Ive je četrdeset rana',
Najmanja je od malog' čeprka, 600
A najveća pod pazuhom lievim,
Kroz koju se džigerice vide.
Ona ide na nove dućane,
Pa uzima svilenih mahrama',
Po pet para' na jednom komadu, 605
S čim će Ivi rane zatvoriti,
Onu ranu pod pazuhom lievim,
Da junaku srce neizpade.
Pa podjoše dvoru putovati;
Al' govori Senkovića Ivo: 610

„Oj bora ti, glavita dievojko!
„Sada idi tragom u natrage
„U Primorje babi rodjenome,
„Pa mi ostaj ka 'no i dievojka;
„Ak' ostane moja živa glava 615
„Ja ću lako po tebeka doći
„I dovesti kićene svatove;
„Ako čuješ da sam umirao,
„Nemoj mi se brzo udavati,
„Dok nedobješ ovakog' junaka." 620
Ništa nesta glavita dievojka,
Ona ljubi Senkovića Ivu,
Poljubi ga i dva i tri puta',
Da ko broji stotina bi bilo,
Pa se vrnu tragom u natrage 625
U Primorje babi rodjenome,
Pa ostade ka 'no i dievojka.

Nesrietna ženidba Sarajli Ilije.

Kad se ženi Sarajli Ilija
Iz daleka prosio dievojku;
On uzima Latinku dievojku,
Kupi svate po izbor junake,
Pa on ide Latinki dievojki. 5
Tam' su bili tri bijela dana,
A tri dana i tri noći tamne
Pili, jeli, jeglenluk činili;
Progovara Sarajli Ilija:
„Oj šurjaci braćo dievojačka! 10
„Izvedte mi gospoju dievojku
„Da ja idem dvoru bijelome,
„Moja će se zabrinuti majka."
Izvedoše gospoju dievojku,
Pa su pošli dvoru bijelome. 15
Braća prate tri bijela dana;
Kad se braća natrag povratiše,
Al' povika Sarajli Ilija:
„Stante braćo i moja družbino!
„Da ja vidim šta ja dvoru vodim." 20
On podiže preveze bijele,
Sinu lice ka' no jarko sunce,
Biela prsa ka 'no miesečina,
Obrvice ka 'no pijavice,
Crne oči ka 'no kukinjice, 25
Bieli zubi dva niza bisera.
Idu oni dvoru bijelome,
A besiedi Latinka dievojka:
„Oj djevere zlaćeni prstene!
„Ti ustavi kićene svatove, 30
„Ljuto me je zaboliela glava!
„Prostrite mi zelene dolame;
„Po dolama' svilene jordane,
„Spustite me na zelenu travu."
On povika kićene svatove: 35
„Stante braćo kićeni svatovi!
„Snahu mi je zaboliela glava."
Prostrieše joj zelene dolame,
Po dolama' svilene jordane,
Spustiše je na zelenu travu; 40
Kako leže na zelenu travu
Dušu laku tako i izpusti.
Sabljama su daske otesali,
Buzdovanom raku izkopali,
Čelo glave ružu usadili, 45
Čelo nogu' bunar izkopali,
Sprama prsa klupu napravili;
Ko je mladjan nek' se ružom kiti,
Ko je žedjan neka vode pije,
Ko j' umoran neka opočiva. 50

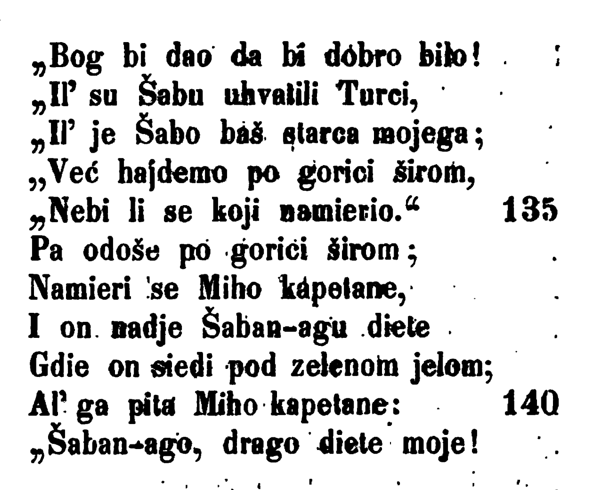
Al' govori Sarajli Ilija:
„Hajdte braćo! kako koji more,
„Ja ću braćo! kako konjic more."
Daleko ga ugledala majka,
Još se dalje pried njeg' izšetala, 55
Pitala ga stara mila majka:
„Gdie je meni moja zamienica?"
Ilija joj tužno odgovara:
„U gorici pod zelenom travom."
Još govori Sarajli Ilija: 60
„Steri majko meku posteljicu!
„Ni dugačku ni vrlo široku,
„Na kojoj se naležati neću."
Majka stere meku posteljicu
Ni dugačku ni vrlo široku, 65
Na kojoj se naležati neće;
Kako leže u meku ložnicu,
Kako leže ta dušicu pusti.
Kad su došli svati bielom' dvoru,
Oni su mu nosioci bili, 70
Pa i njega mlada zakopali.

Šaban-aga diete i starac Silovan.

Knjigu piše Miho kapetane,
Pa je šalje Šaban-agi mladom:
„Oj Boga ti Šaban-ago diete!
„Ti otidi u goru zelenu,
„Uhvati mi starca Silovana, 5
„Jali živu, jali mrtvu glavu,
„Pa izmieni ujakovu glavu."
Kad je diete knjigu razgledalo,
Hita knjigu u vatru žarenu;
Al' govori Šabanova majka: 10
„Šabanine drago diete moje:
„Idi diete u goru zelenu,
„Idi diete makar i nedošô,
„Pa izmieni ujakovu glavu."
Na tom Šabi vrlo žao bilo, 15
Vodi doru širokoga vrata,
Pa on siede dori u sedalce,
Neće doro iz dvora izajti;
Razljuti se Šaban-aga diete,
Udara ga čižmom u slabine, 20
Čižme žute a mamuze ljute,
Kroz rebra' se mamuze sastaše,
Ciknu konjic ka 'no ljuta guja
I iz bielog' izjezdio dvora,
Sve četiri ploče odpadoše, 25
U bijelom' dvoru ostadoše;
Ode Šabo preko polja ravna
Ka 'no zviezda preko neba sjajna;
Kada dojde Šaban-aga diete,
Kada dojde u tiesne sokake, 30
Pa on najde Ostrv vodu hladnu,
A Ostrva prisahnula jako,
Od suhote pedlja popucala;
Pa je pride Šaban-aga diete,
I on dojde u goru zelenu, 35
Pa on najde starca Silovana,
S njime siede stotina Turaka',
S njime siede, piju vino hladno;
Sve mislio Šaban-aga diete
Kako sad će poplašiti Turke, 40

Jurve starac bieżati nemore;
Pa poviknu u grlo bijelo:
„A družbino braćo moja draga!
„Vi otale a ja ću odavle
„Da nam živi neuteku Turci.“ 45
Turci bieže po gorici širom,
Ali starac bieżati nemore,
Već privuče svoju pušku šarku,
Na njeg' Šabo konja nagonjuje;
Al' govori starac Silovane: 50
„Šaban-ago, drago diete moje!
„Nemoj na me nagonivat' konja,
„Žô mi te je pogubiti mlada
„Jere si se skoro oženio,
„Pa se nisi ljube naljubio, 55
„Ni bieloga nagrlio vrata.“
Oto Šabo haje i nehaje,
Već na starca konja nagonjuje;
Ope' njemu starac besiedio:
„Šaban-ago, drago diete moje! 60
„Nemoj na me nagonivat' konja,
„Žô mi te je pogubiti mlada
„Jere si se skoro oženio,
„Pa se nisi ljube naljubio,
„Ni bieloga nagrlio vrata.“ 65
Al' to Šabo haje i nehaje,
Već na starca konja nagonjuje;
Uze m' starac svoju pušku šarku,
Pa on gleda po nišanu šarke;
Puca šarka, živi oganj daje, 70
I udara Šaban-agu diete;
Kad vidio Šaban-aga diete
Da ga crna obaljuje krvca,
Al' on trga brijetkinju ćordu,
Te posieče starca Silovana; 75
Glavu meće konju za unkaše,
A on sieda konju u sedalce,
Pa on ode preko polja ravna;
Kad on dojde na Ostrvu hladnu
A Ostrva navodila jako, 80
Krajom nosi drvlje i kamenje
A po poli ranjene junake,
Al' je Šabo konja nagonio.
Na po vode kad je bio Šabo
Nadletila jedna klada strašna, 85
Pa razstavi Šabu i konjica,
Šabu natrag a konja naprieda;
Al' Šabanu srieća priskočila,
Pa ga klada na brieg izbacila;
Siede Šabo na brieg vode hladne, 90
Pa svojemu govorio dori:
„Aj doratu vrlo dobro moje!
„Znadeš doro, siećaš li se doro!
„Kad smo bili na carevoj vojski,
„Svaka zobca po žut dukat bila, 95
„Svaki junak svojemu konjicu,
„Svaki junak sukratio zobcu,
„Ja sam tebi više primakao“.
Na tome se konju sažalilo,
Pa prepliva Ostru vodu jako; 100
Kad je došô Šaban-agi mladom,
Al' govori Šaban-aga diete:
„Aj doratu vrlo dobro moje!
„Hajd' ti klekni na gola koliena
„Da se popnem tebe u sedalce, 105
„Ljuto su me rane savladale.“
Kleče doro na gola koliena,
Penje s' Šabo njemu u sedalce,
Na Ostrvu konjic naplivao
I prenieo sebe i Šabana; 110
Kad je Šabo na brieg izišao,
Pa je svojem' dori govorio:
„Ta doratu vrlo dobro moje!
„De ti klekni na gola koliena
„Da ja snidem dole na zemljicu, 115
„Ljuto su me rane savladale.“
Kleče doro na gola koliena,
Sidje Šabo dole na zemljicu,
Ter on siede pod zelenu jelu,
Pak je svome konju govorio: 120
„Davor doro, vrlo dobro moje!
„Sad ti visni u grlo bijelo
„Nebi l' čuo Miho kapetane,
„Pa nek' dodje, pa neka i nosi,
„Neka nosi baš starčevu glavu.“ 125
Visnu dorat i dva i tri puta';
Al' to čuo Miho kapetane,
Pa je svojem društvu govorio:
„A družino braćo moja draga!
„Višći dorat Šabana mojega, 130

„Bog bi dao da bi dobro bilo!
„Il' su Šabu uhvatili Turci,
„Il' je Šabo baš starca mojega;
„Već hajdemo po gorici širom,
„Nebi li se koji namierio.“ 135
Pa odoše po gorici širom;
Namieri se Miho kapetane,
I on nadje Šaban-agu diete
Gdie on siedi pod zelenom jelom;
Al' ga pita Miho kapetane: 140
„Šaban-ago, drago diete moje!
„Jesi l' diete uhvatio starca?
„Jal' su tebe obranili Turci?“
Veće Šabo teško izgovara:
„A ujače, Miho kapetane! 145
„Teško su me obranili Turci,
„A ja sam ti starca Silovana;
„Već evo ti baš starčeva glava!
„Ja sam tvoju izmienio glavu,
„A svoju sam zamienio glavu.“ 150
To izusti, a dušicu pusti.

Nezimko Omer i Vid Žeravica.

Vino pije trideset junaka',
Medju njima arambaša Miho,
A tude je Vide Žeravica;
Al' besiedi Vide Žeravica:
„O družino draga braćo moja! 5
„Vi siedite, pite vino hladno,
„A ja idem Mustafinom dvoru
„Da dovedem Nezimka Omera,
„Da g' naučim po četi hoditi,
„Jer u njega nigdie nikog' nêma.“ 10
Pa on ôde dvoru Mustafinom;
Daleko ga ugledala seka,
Još se bliže pred njeg' izšetala:
„Davor Vide moj brate rodjeni!
„Hajde siedi i odmori tielo, 15
„I zahvati hlieba bijeloga,
„Pa napi se vina rumenoga.“
Odgovara Vide Žeravica:
„O Jelice moja sestro draga!
„Nisam žedan da s' napijem vina, 20
„Nit' sam gladan da hlieba zahvatim,
„Već sam došô za sestrićem svojim,
„Da ga vodim sobom u goricu,
„Da g' naučim po četam hoditi,
„Jer u njega nigdie nikog' nêma 25
„Ko bi njega družtvom naučio.“
Al' govori stara mila majka:
„Oj Nezimče drago diete moje!
„Idi diete u goricu s ujkom;
„Ako budeš četni torbonoša 30
„Dok se prva vatra zametnula
„Prvi svoju izgubio glavu!
„Ako budeš četni arambaša
„Srietan bio kudgodier hodio!
„Srietno sine svud iznieo glavu!“ 35
Ôde diete u goricu s ujkom.
Kad dodjoše med svoju družinu,
Pa kad su se vina ponapili
Progovara arambaša Miho:
„O družino braćo moja draga! 40
„Što nas ima mi smo svi junaci;
„Je l' da koga odgojila majka
„I sestrica brata odnijela,
„Da bi ôšo u Janoka grada,
„Pa da vidi Janoškinju seku 45
„Jesu li joj prsti za prstenje
„I bijelo lice za ljubljenje?“
A sve družtvo poniknulo nikom,
Crnoj zemlji oči oborili,
Oni glede kako trava raste, 50

Trava raste kad kišica pade,
Ka 'no dojke u mlade dievojke;
Neponiče Nezimko Omere,
Već besiedi Nezimko Omere:
„Aj Boga ti, Miho arambaša! 55
„Mene mati rodila junaka,
„Sestra mene brata odnijela
„I u četu tebika poslala,
„Ja ću otić' u Janoka grada
„I vidit' ću Janoškinju seku, 60
„Jesu li joj prsti za prstenje
„I bijelo lice za ljubljenje."
Al' govori Miho arambaša:
„Nebudali Nezimko Omere:
„Nit' ti babo bio arambaša, 65
„Veće bio četni torbonoša."
To Nezimku vrlo žao bilo,
Pa on skoči na noge lagahne,
Pa on hode preko gore crne,
Za njim ide Vide Žeravica: 70
„Aj Nezimko, drago diete moje!
„U ludo ćeš izgubiti glavu;
„Do Janoka ima ljute straže,
„Tri sokaka tri stotin' Turaka'
„I najpotla arambaša Pavle; 75
„Pa sve moreš prevariti Turke,
„Al' nemoreš arambašu Pavla;
„Već goricom ti obidi Turke."
Al govori Nezimko Omere:
„Nebudali Vide Žeravica! 80
„Nisam lopov da u goru biežim,
„Nit' sam kurva da se krijem s puta,
„Već sam pošô da ja junak budem."
Kad on dodje na prve sokake,
Dočeka ga tri stotin' Turaka': 85
Pa ga pita tri stotin' Turaka'
„Tako t' Boga, delijo neznana!
„Odkud ideš, na koju ćeš stranu?" —
„Uprav idem arambaši Pavlu,
„Pavo me je pod svoje uzeo." 90
Pušti njega tri stotin' Turaka',
Ode diete preko gore crne;
Kada dodje na drugu busiju,
Dočeka ga tri stotin' Turaka',
I tude je prevario kurva. 95
Al' kad dodje na treću busiju,
Dočeka ga arambaša Pavle;
Al' njegova srieća priskočila,
Jer je Pavle legô pa zaspao;
Niš' nestade Nezimko Omere, 100
Odsieče mu ruke do ramena',
Odsieče mu noge do koljena';
Protrže se arambaša Pavle,
Pa govori arambaša Pavle:
„Tako t' Boga, delijo neznana! 105
„Od koga si roda i poroda?
„Od koga si grada Carigrada?
„Da ja znadem od kog' ću poginut'." —
Kad me pitaš pravo ću ti kazat':
„Ja sam roda Mustafe Rujice 110
„Po imenu Nezimko Omere."
Al' govori arambaša Pavle:
„Dragi sine Nezimko Omere!
„Ja sam tvoga pogubio babu.
„Kud si pošô u Janoka grada?" — 115
„Ja sam pošô u Janoka grada
„Da ja vidim Janoškinju seku,
„Jesu li joj prsti za prstenje
„I bijelo lice za ljubljenje."
Al' mu reče arambaša Pavle: 120
„Dragi sine Nezimko Omere!
„Kada dodješ u Janoka grada
„Nemoj s' kazat' da si od Krajine,
„Već se kaži da si iz gorice,
„Da si čete arambaša Pavle; 125
„Da te j' poslô arambaša Pavle
„Da m' pošalju na teste tuceta,
„Sitna praha i brza olova,
„Nemogu se branit' od Kaura';
„Al' se vrati drago diete moje! 130
„Odsieci mi moju rusu glavu;
„Ako viknem na moje kozare
„Živom će ti oči povaditi."
Kad je diete rieči razumielo,
Ono ide trage u natrage, 135
Rusu mu je odsiekao glavu,
Pa on hode u Janoka grada.
Kad on dodje u Janoka grada,
Al' tu siedi do trideset aga'
I med njima od Janoka bane; 140

Redom ljubi ono tridest aga',
P' onda ljubi od Janoka bana;
Al' ga pita od Janoka bane:
„Odkale si neznana delijo!
„I od koga krasnoga poroda?„
Odgovara Nezimko Omere:
„Ja sam roda Pavle arambaše,
„Poslô me je arambaša Pavle
„Da mu pošlješ na teste tuceta,
„Sitna praha i brza olova;
„Nemore se branit' od Kaura'."
Dade njemu praha i olova,
I nali mu jedan prčin vina:
„Popij diete, otaj prčin vina!"
U dvoru mu tri kola igraju
I u kolu Janoškinja seka,
A ona se u mrklo obukla.
Al' govori Nezimko Omere:
„Oj Boga ti od Janoka bane!
„Je l' mi testir u kolo s'uhvatit'?"—
„Testir ti je u koje ti drago!"
On se hvata u 'no kolo divno,
Pa do one Janoškinje seke;
Kako kurva kolo zanesuje,
Na sedmero kolo raztrguje,
Janoškinji na cipele staje,
Pa je pita Nezimko Omere:
„Oj Boga ti Janoškinjo seko!
„A što si se u mrklo obukla?" —
„Kako s' nebi u mrklo obukla
„Kad ja kajem Mustafu Rnjicu,
„Jer on ima sinka jedinoga,
„Jedinoga Nezimka Omera;
„Kad je mali u bešici bio,
„Ond' Mustafa ovdie dolazio,
„Za njega me onda namienio;
„Sad Mustafa glavu izgubio,
„Sad Nezimka dobiti nemogu."
Al' govori Nezimko Omere:
„Aj Boga ti Janoškinjo seko!
„Bi l' ti njega mogla poznavati?„ —
— „Kako g'nebi ja poznala mlada!
„Kad je mladi u bešici bio
„Majka mu je kecelju krojila,
„A on mi se onda razplakao;
„Udari ga stara mila majka
„Svojom rukom po desnici ruki
„I danas se još znadu žiljevi."
Kad Nezimko raskopča rukave
Poznade ga Janoškinja seka,
Pa govori Janoškinja seka:
„Draga dušo Nezimko Omere!
„Sad ti idi u goru zelenu:
„Pa kad prva nedielja nastane
„Ti izidi pod Maricu hladnu,
„Pa izvedi trideset junaka',
„Ja ću izvest' trijest dievojaka'."
Niš' nestade Nezimko Omere,
Već uzima praha i olova,
Pa on hode u goru zelenu.
Kada dodje do Pavlove glave,
Pa ponese i Pavlovu glavu;
Otud dodje arambaši Mihi.
Kada dodje arambaši Mihi,
Al' govori Nezimko Omere:
„Oj Boga ti, arambaša Miho!
„Ja sam bio u Janoka grada,
„Vidio sam Janoškinju seku,
„Njezini su prsti za prstenje
„I bijelo lice za ljubljenje,
„Za ljubljenje, al' za tebe nije;
„Već evo ti i Pavlova glava,
„Donieo sam za povierovanje.
„Kada dodje sad prva nedielja
„Ići ćemo pod Maricu hladnu,
„Tu će doći Janoškinja seka
„I izvest' će trijest dievojaka',
„Svakom bratu gizdavu djevojku,
„Janoškinja kom' u dieo pade."
Kad je prva nedieljica bila,
Ond' odoše pod Maricu hladnu;
Al' niš' nesta arambaša Miho,
Već govori arambaša Miho:
„Mili Bože i mila Marijo!
„Što se ono pod Maricom bieli?
„Il' su sniezi, il' su labudovi?
„Il' je ono brodarica vila?"
Al' govori Nezimko Omere:
„Nit' su ono sniezi, nit' labudi,
„Nit' je ono brodarica vila,

„Već je ona Janoškinja seka,
„Izvela je. tridest dievojaka';
„Sad hajdete kako koji more,
„Ja ću ići kako konjic môre.“
Kako koji dolazi junaka',
Tako onaj dobiva dievojku; 235
Najposliednjī dodje arambaša
I on dobi debelu Jovanku;
Al' govori arambaša Miho:
„Tako t' Boga Nezimko Omere! 240
„Daj ti meni Janoškinju seku.“
Al' govori Nezimko Omere:
„Nebudali arambaša Miho!
„Nij' za tebe Janoškinja seka.“
To Mihatu vrlo žao bilo, 245
Latiše se o pleća junačka;
Udara ga Nezimko Omere,
Udara ga o zemljicu crnu;
Kako ga je lako udario,
Tri aršina zemlje popucalo, 250
Tri duboko, četiri široko;
Od Mihata ni kostice nêma.
Al' govori Nezimko Omere:
„Oj družino braćo moja draga!
„Sad hajdete dvoru bijelome, 255
„Pa budite tri nedielje dana'
„Dok se braćo mladi poženite;
„Kada prodje tri nedielje dana'
„Izidjite na Kosevo ravno,
„Metnut' ćemo četnog arambašu.“ 260
Kad je bilo tri nedielje dana'
Izidjoše na Kosovo ravno,
Pa će metat' četnog arambašu;
Al' govori Nezimko Omere!
„Oj družino, braćo moja draga! 265
„Ko će biti četni arambaša
„Nek' izadje na polje iz družtva,
„Nek' udari baš koplje u zemlju,
„Nek' se znade ko je arambaša.“
Niko nesmie na polje izaći; 270
Al' govori Nezimko Omere:
„Oj ujače Vide Žeravica!
„Hajd' izadji na polje iz družtva,
„Ti ćeš biti četni arambaša,
„A ja ću ti barjake nositi.“ 275
Ond' izidje Vide Žeravica,
Pak udarô u zemljicu koplje,
Da se znade četni arambaša.

Tomić Mihovil odmeće se u hajduke.

Odvrže se Tomić Mihovile
U hajduke u Vranić planinu.
A kad Miho bio u planinu,
Boga moli Tomić Mihovile,
Da mu rano grane pramaliećе, 5
Da se gora zaodije listom,
A gajevi zelenijem cviećem.
Što molio Tomić Mihovile,
Što molio to mu domolio,
Jer mu rano svanu pramaliećе 10
I gora se okitila lišćem;
Kad' se Miho gore dohvatio
Opet Miho Bogu se molio
Da mu dade njekoliko druga'
Za da može s njima četovati 15
Četovati a hajdukovati.
Pa maleno vrieme postanulo,
Jer kad dodje svetac Jurjev danak,
A on steče do dva dobra druga:
Jedno junak Sava od Posavja, 20

A drugo je lagan Marijane,
Treći junak Crni Arapine. —
Kad se Miho družtva dohvatio
Družini je svojoj besiedio:
„Ej družino, moja braćo draga! 25
„Nerodjena kolik i rodjena,
„Evo smo se, braćo, sastanuli,
„Sastanuli u gori zelenoj,
„Četovati i hajdukovati;
„Daj te, braćo, da se poslušamo, 30
„Bez posluha nije četovanja,
„Četovanja nit' hajdukovanja;
„Dajte braćo da mi izberemo
„Jednog brata izmedju družine
„Koj će nas liepo upravljati, 35
„I mi njega svi liepo slušati
„Ako sretnji mi mislimo biti."
A kad družtvo Mihu razumielo,
Svi jedino kupno povikoše:
„Ti nek' si nam, Miho, četovodja! 40
„Četovodja i naš arambaša,
„Rado ćemo svi tebe slušati,
„Naše glave za te izgubiti." —
A kad Miho družtvo razumio,
Tad družini svojoj besiedio: 45
„Dajte, braćo! da se pošlusamo,
„Da junačku sreću okušamo,
„Sad mi kažte pravo po istini:
„Zna li koji gdie dobra šićara,
„Dobra ruha, a boljeg' oružja, 50
„I kićene junačke odieće
„Što bi moglo biti za družinu?"
Tad besiedi crni Arapine:
„Arambaša Tomić Mihovile!
„A ja znadem ćara i šićara, 55
„Dobra ruha, a boljeg' oružja,
„A pri tome dosta pusta blaga,
„Dosta blaga žutijeh dukata',
„Amo gorje u Tešnju ravnome,
„U nekoga Tešnjanin Alije. 60
„U njeg' ima nebrojena blaga,
„I imade sedam jećerama',
„Sve s tocima i još s jelecima,
„Pa imade pet ćifta pušaka'
„Sve sa njemu u srmu zavite, 65
„Sve imadu pola zakovana
„Koja valja stotinu dukata',
„I imade zelenu dolamu,
„Koju 'no je skoro sakrojio,
„Na dolami trideset putaca', 70
„Svako mu je od tridest dukata';
„A kojemu puce pod grjoce,
„Ono samo od trista dukata',
„Onomu se na burmu okreće,
„S njime junak hladno vino pije 75
„Kad 'no s družtvom ide po četama."
A kad ga je Miho razumio
Arapinu Miho besiedio:
„Bogom brate, crni Arapine!
„Bi l' se mogla porobiti kula? 80
„I kako bi kulu porobili?" —
Arapin mu rieči progovara:
„Arambaša Tomić Mihovile!
„Ako hoćeš mene poslušati,
„Lasno ćemo kulu porobiti: 85
„Mi hajdemo putu na raskršću,
„Zasiedimo staze i bogaze,
„Pa čekajmo do dva do tri dana,
„Eda nama Bog i sreća dade,
„Ter izadju mlade pašajlije, 90
„I s njih ćemo odoru svlačiti,
„S njih svlačiti, na se oblačiti;
„A njihove konje pojahati,
„Ići ćemo Tešnju bijelome,
„Na konake Tešnjanin Aliji, 95
„Pa što nama Bog i sreća dade." —
A kada ga družtvo razumielo,
Sve je družtvo tome kail bilo,
Pa što rekli ono učinili,
I odoše drumu na razkršće 100
Pa čekaše do dva do tri dana;
A kad treće jutro osvanulo,
Dobra im se sreća ukazala;
Jer eto ti četri pašajlije,
I pred njima mladjan delibaša. 105
A kada ih Tomić ugledao
Družini je svojoj besiedio:
„Družinice moja braćo draga!
„Vi padnite pokraj druma puta,
„Pokraj puta za jele zelene, 110

„Ja ću junak za studenu stienu,
„I tiešćat' ću mlada delibašu,
„A kad pukne moja puška šarka,
„I vi vašim živi oganj dajte
„I tieštite svak' po jednog druga 115
„Pak što nama Bog i sreća dade.“
U junaka' pogovora nêma,
Svi padoše za jelu zelenu,
Tomić Mihat za studenu stienu.
U to doba mlade pašajlije, 120
Svoje dobre konje razigraju,
A pievaju piesme Osmanlinske;
A kad Miho zgodu ugledao
On poviknu tanko glasovito:
„Stan', predaj se, mladjan delibaša! 125
„Ti i tvoje četri pašajlije;
„Nebi perje ptice iznijele,
„Ni ćeš uteć, ni iznijet' glave,
„Nit' odvesti družinice mlade.“
A kad Turci riječ razumieli, 130
Slabo Turci za šalu da znadu,
Nego konje čizmam obodoše,
A iz pušak' vatru oboriše,
Polećeše preko druma puta
Da uteku žalostna im majka!— 135
A kad vidje Tomić Mihovile
Da se Turci predat' nehtjedoše,
Svojoj šari živi oganj dade,
I pogodi delibašu mlada,
Više pasa ukide ga s glasa, 140
A ostála Mihina družina
Svaki gadja sebi po jednoga,
Pa njihove konje pohvataše,
I njihovu odoru svukoše,
S njih svukoše, na sebe vrgoše, 145
I njihove konje pojahaše,
Uprav jašu Tešnju na krajinu;
Niko nezna da su pustahije,
Neg' svak misli da su pašajlije;
Pa kad došli ka Tešnju ravnine, 150
Preko polja konje razigraho,
A po turski piesme zapievahu,
I tute ih noćca uhvatila
Uprav idu ka Alinoj kuli;
A kad kuli, bieloj kuli dodju, 155
Na avliji zatvorena vrata;
Alkom kuca Tomić Mihovile,
Al na kuli Turčin progovara:
„Ko to kuca alkom na vratima?“
Odgovara Tomić Mihovile: 160
„Pobratime Tešnjanin Alile!
„Evo kuca mladjan delibaša,
„A su svoje do tri pašajlije,
„Ovdie nas je noćca sustignula,
„Otvori nam' na avliji vrata, 165
„Jer hoćemo konak učiniti.“
Na ino se njemu nemogaše
Neg' otvori na avliji vrata,
Konje meće u dobre podrume,
A njih vodi kuli u odaje. 170
A kad malko vrieme postajalo,
Počeše im večer postavljati;
Tada Tomić stade besiediti:
„Baš turčine Tešnjanin Alile!
„I nije nam stalo do večere, 175
„Ti nepitaš, mi ti nekažemo,
„A vrieme je došlo besiediti:
„Znaj turčine Tešnjanin Alile!
„Da mi niesmo mlade pašajlije,
„Ni ja pred njim mladjan delibaša; 180
„Nego mi smo mladi pustahije,
„A ja pred njim mladi arambaša,
„Arambaša Tomić Mihovile;
„Već delijo Tešnjanin Alijo!
„Zbori mudro, nepogini ludo. 185
„Iznesi nam sedam ječerama'
„Sve s tocima i još s jelecima,
„Nemoj der se Ture prevariti,
„Nemoj koju meni zakloniti,
„Jer ćemo se ljuto zavaditi! — 190
„Još balijo Tešnjanin Alijo!
„Izniet' ćeš mi pet ćifta pušaka',
„Što 'no su ti u srmu zavite,
„Što 'no svaka pali bez kremena,
„I nemoj se bolan prevariti, 195
„Nemoj koju pušku zakloniti,
„Jer ćemo se ljuto zavaditi! —
„Još balijo Tešnjanin Alijo!
„Izniet' ćeš mi palu zakovatu,
„Zakovatu svu u suho zlatu, 200

„Što 'no valja stotinac dukata',
„I nemoj se bolan prevariti,
„Nemoj der mi pale zatajati,
„Jer ćemo se ljuto zavaditi! —
„Još balijo Tešnjanin Alijo! 205
„Izniet' ćeš mi zelenu dolamu,
„Što' no si je skoro sakrojio,
„Što' no na njoj trideset putaca',
„A svako je od tridest dukata',
„Još i ono puce pod grjocem, 210
„Koje 'no je od dvie litre zlata,
„I što 'no se na burmu zavija,
„I kojim se hladno vino pije
„Kada 'no se ide po četama,
„I nemoj se bolan prevariti, 215
„Nemoj koje puce odparati,
„Jer ćemo se ljuto zavaditi. —
„Još balijo Tešnjanin Alijo!
„Izniet' ćeš mi kalpak i čelenke
„Sedam ravnih za njim čelenaka', 220
„Još i osmo krilo pozlaćeno;
„Nemoj der se bolan prevariti,
„Nemoj štogod meni zakloniti,
„Jer ćemo se ljuto zavaditi. —
„Još balijo Tešnjanin Alijo! 225
„Iznesi mi hiljadu cekina',
„Sve žutijeh hiljadu dukata',
„Svakom drugu po dvije stotine,
„Arambaši četiri stotine;
„Nemoj der se bolan prevariti, 230
„Ludo svoje glave izgubiti,
„Nemoj meni štogod zakloniti,
„Jer ćemo se ljuto zavaditi!“
A kad Turčin riječ razumio
Baš htijaše zametnuti kavgu, 235
Svoju ludo izgubiti glavu,
Al' mu ljuba, rodila je majka!
Vierna bila, trevila se mudra,
Pritrčala, pak mu besiedila:
„Gospodaru Tešnjanin Alile! 240
„Ah tako ti i obadva svieta,
„I tako ti pokoj bábi bio,
„I tako ti našeg' milovanja,
„I našega u bešici sina,
„Ti ne gubi tvoje ruse glave, 245
„Nit' zameći sada s njima kavgu,
„Neg' ćeš meni izun dopustiti,
„Ja ću s Bogom svaka umiriti.“ —
Mudre bile Alinice rieči,
Svu su sržbu u njem satišale, 250
Na ino se njemu nemogaše,
Nego ljubi izun dopuštio,
Te da čini sve što njojzi drago. —
A što čini Alijina ljuba,
A što čini živa njemu bila! 255
Ona uze iz bešike sina,
I uzimlje male makazice,
Daje čedo Tomić Mihovilu,
I daje mu male makazice,
I njemu je rieči besiedila: 260
„O moj kume Tomić Mihovile!
„Šišaj meni premaleno čedo,
„A tako ti Boga velikoga,
„I tvog krsta sa kojim se krstiš!
„Darovat' ću tebe i družinu, 265
„Darovati pa ćeš kail biti.“ —
Uze čedo u desnicu ruku,
A u drugu male makazice,
Pa on gleda crna Arapina,
A Arap mu riječ besiedio: 270
„Arambaša Tomić Mihovile!
„Što me gledaš, Bog te nevidio,
„Udri čedom o zemljicu crnu,
„Od zla roda nek' nije poroda,
„Da se robi prebijela kula.„ — 275
Ali Mihat srca milostiva
Neće junak čedo pogubiti,
Nego gleda Savu od Posavja,
I Sava mu riječ besiedio:
„Arambaša Tomić Mihovile! 280
„Što me gledaš, sreća te vidiela,
„Udri čedom o zemljicu crnu,
„Da se robi prebijela kula.“ —
Ali junak srca milostiva,
Ni njeg' nehtie junak poslušati, 285
Nego gleda lagan' Marijana,
A Marijan riječ besiedio:
„Što nas gledaš Mihat arambaša!
„Nit' nas gledaj, nit' nas u to pitaj,
„Nego čini kako tebi drago, 290

„Što učiniš dobro j' učinjeno.“ —
Za dugo se Tomić nemislio
Neg' ošiša premaleno čedo,
I vraća ga milostivoj majci,
I njojzi je riječ besiedio: 295
„Kumo moja, pametna Turkinjo!
„Vrsna ljubo Tešnjanin Alije!
„Evo tebi moje kumče malo,
„Moje kumče, tvoje čedo drago,
„Postavljaj nam sofru i trpezu, 300
„Da mi s vama večer večeramo,
„A i naše kumstvo potvrdimo.“ —
Bula bila te čedo primila,
I Mihatu ruku poljubila,
I njemu je riječ govorila: 305
„Be aferim junačko knlieno!
„Za dugo se glave nanosio
„A junaštva dosta počinio,
„Svagda steko sebi prijatelja',
„Junaci te u piesmam pievali, 310
„Dok' god bude piesme i junaka'.
Pa gospodsku večeru postavi. —
A kada se divno prihvatiše,
Onda Miho družtvu besiedio
Da spremaju sebe i konjice, 315
Jer da im je vrieme putovati.
Tadar bula kumu besiedila:
„O moj kume Tomić Mihovile!
„Nek' ti malo ostane družina,
„Dok' im štogod dara donesemo.“ — 320
Ode s mužem u gornju odaju,
Pa iznese gospodske darove,
Baš četiri bogate ječerme,
Sve s tocima i još s jelecima,
Svakom drugu po jednu ječermu; 325
I iznese pet malih pušaka',
A sve pet su u srmu zavite,
Sve po jedna na svakoga druga,
A Mihatu dvije ponajbolje;
I iznese zelenu dolamu, 330
I još onu palu okovantu
I to peškeš kumu Mihovilu;
I iznese pet stotin' cekina',
Svakom drugu po jednu stotinu,
A Mihatu dvije stotinice, 335
Pa je kuma kumu besiedila:
„O moj kume Tomić Mihovile!
„I vi do tri Mihatova druga!
„Primte darak za veliku ljubav,
„Mali darak kao i najveći, 340
„Da morete hodajuć po svietu
„Napiti se gdiegod rujna vina.“ —
Dare prima Tomić Mihovile
I svakome drugu svoje dava,
Pa je onda kumi besiedio: 345
„Kumo moja, bulo plemenita!
„Sretan bio ko te je rodio,
„I junačkim mliekom zadojio;
„Blago tvome Tešnjanin Aliji,
„Kome 'no si u sreći dopala, 350
„I sretnjo ti u bešici čedo
„Kojega ćeš mliekom odgojiti;
„Divna t' hvala na lijepu daru,
„Za sad neznam što drugo činiti,
„Neg' ću evo kumče darovati: 355
„Evo njemu babina dolama,
„A otcu mu pala zakovata,
„A tebika do dviesta dukata',
„Pak ih nosi o bijelu vratu,
„Sve ih nosi, s njima se ponosi. 360
„Sve si stekla, skuplja si od zlata
„Kad si tako mudra i pametna;
„Ak' mi Bog da i sreća junačka
„Te dočekam balu Sarajića,
„Bolje će te kume darovati 365
„Kad se bude opet povratiti.“ —
To rekoše, pak se razstadoše.
Ode Mihat sa svojom družinom,
Sve niz polje konje igrajući,
I o mudroj buli besiedeći. 370

Sorguč Omer izbavlja sužnja iz galije Janoklije Bana.

Procvielio sužanj u galiji,
Baš onoga Janoklije bana
Po imenu Lički Alajbeže;
Ljuto cvili tri godine dana';
Zobun čini ostaloj družini, 5
Nikom neda mira ni pokoja.
Tiešila ga ostala družina,
Medju njima Djulig Barjaktare,
Tiešio ga, ter mu besiedio:
„Dobar Aga, Lički Alajbeže! 10
„Jer čovieče cvieliš bez potrebe?
„Ta evo nas sedam s tobom druga',
„Sve po izbor aga' i junaka',
„Da ujedno vozimo galiju,
„Pa mi opet tako necvielimo, 15
„Neg' junački muke podnosimo,
„Sve u Boga tvrdo uhvajući
„Da će skoro kraj mukama doći.—
„Nemoj, beže, a tako ti dina
„I tako ti tvoja čeljad živa! 20
„Ti sramotiš sebe i družinu,
„Nit' nam veće muke zadavati
„Od ovijeh te ih podnosimo.“
Alajbeg mu na to odgovara:
„Muči brate Djulig Barjaktare! 25
„Lijepa ti na besiedam hvala,
„I tvojemu braćkom svietovanju;
„Al' je tebe i ostalom družtvu
„Lasno tako mislit' i besiedit',
„Jer svak' od vas Bogom pobratime 30
„Imadete na svojemu domu,
„Ali brata, ali bratanića,
„Al' od srca svojega poroda;
„Pa da nikad doma nevidite,
„Ostaje vam od srca poroda, 35
„Ili braće od vašeg koliena,
„Neće vam se zamesti kolieno,
„Nit' ugasit' vatra na ognjište;
„Tako nije ovome jadniku
„Koji nigdie nikog svojeg nêma, 40
„Niti brata, niti bratanića,
„Nit' od srca svojega cvieta,
„Pak će mi se kolieno zamesti,
„Na ognjištu vatra ugasiti,
„Pa mi pola jada nebi bilo 45
„Da se nisam skoro oženio
„Malo prije od sužanjstva moga,
„Pa mi osta ljuba neljubljena,
„Ni ljubljena, ni omilovana,
„I sestrica mlada neudata, 50
„A moja će skapat' stara majka
„Od velike tuge i žalosti,
„Kukajući brate bez prestanka,
„To su pobre Djulig Barjaktare!
„To su moji jadi i čemeri, 55
„Grdne rane na srdašca mome,
„To me čini kukat' bez prestanka,
„Preko noći i bijela danka. —
„Pa evo ti tursku vieru dajem,
„Tvrdu vieru Boga velikoga 60
„I našega svetca Muhameda,
„Da b' volio sjutra poginuti
„I da m' hoće bane pogubiti,
„No ovake muke podnositi.“
A kada ga Djulig razumio, 65
Alajbegu riječ besiedio:
„Dobar junak, Lički Alajbeže!
„Radi Boga i radi sevapa
„Dok' se svane i sunce ograne
„Uzet' hoću izun u galiji, 70

„I otić ću do Janoka grada,
„Do onoga Janoklije bana,
„Ljubit' ću mu ruke i koliena,
„I njega ću krstom zaklinjati
„Nek' te pusti iz tanke galije 75
„Jer da si nam svijem' dodijao,
„I da s tobom živiet' nemožemo." —
Pa što reko nije se poreko,
Već dok' svanu i sunce ogranu,
Uze junak izun na galiji, 80
Pa on ode do bijela grada
Baš do dvora Janoklije bana.
A kad Djulig k banu dohodio,
Pokloni se do zemljice crne,
Poljubi ga u skut i u ruku, 85
Po dvie ruke stade ga dvoriti. —
A ban njemu riječ progovara:
„Moje diete Djulig Barjaktare!
„Koja ti je muka dodijala?
„Ter si doša' do bijela grada 90
„I do mene gospodara Bana?"
A Djulig mu po istini kaže:
„Dobar Bane, dobar gospodare!
„Nije nama muka dodijala,
„Ni glad, ni žedj, ni tanka galija, 95
„U tvom zdravlju Bane gospodare!
„Sveg' imamo dosta izobila,
„Dosta piva a dosta jestiva,
„Bielog hlieba i ovnova mesa,
„Ali, Bane, dobri gospodare! 100
„Što trpiesmo više nemožemo
„Od zabune Ličkog' Alajbega,
„Koji, Bane, dobar gospodare!
„Preko noći i cieloga dana,
„Neprestaje cvieljet' i kukati; 105
„Pa nam više muka dodijala,
„Od njegova plača i kukanja;
„Prosto Bane sve naša nevolje
„Al' nam neda mira ni pokoja,
„Ni u noći ni u bielom danu, 110
„Pa me posla do koliena tvoga
„Da te molim i Bogom zaklinjam,
„Da ga puštiš, il' da ga pogubiš,
„Jer mu puče srce od žalosti,
„Tamnujući u tvojej galiji, 115
„Kako nêma od srca poroda,
„Niti brata, niti bratanića,
„Pak će mu se zamesti kolieno,
„U plemenu svieća utrnuti,
„Na ognjištu vatra ugasiti. — 120
„Nego, Bane, dobar gospodare!
„A tako ti i obadva svieta,
„Tvoga krsta i viere hristjanske,
„Nepogubi samcata junaka,
„Neutrn' mu svieću u plemenu, 125
„Već ga pusti iz tanke galije,
„Ucieni ga kako bolje znadeš,
„Nek' ostavi vieru u tutiju,
„Svi ćemo se za njeg' ujamčiti
„Da će doniet' cienu ucienenu; 130
„Bolje ti je potegnuti blago,
„Nego njega pogubiti, Bane,
„Pa nek' ide dvoru bijelome,
„Jer se skoro junak oženio,
„Malo prije neg' dopô sužanjstva, 135
„Pa mu osta ljuba neljubljena,
„Nit' ljubljena, nit' omilovana;
„A sestra mu mlada na udaju,
„Pa dievojci nije do udaje,
„Dok je njojzi bratac u nevolji." 140
A kad bane rieči razumio
Djuligu je riječ besiedio:
„Čuješ mene Djulig Barjaktare!
„Nebih pušta' Ličkog Alajbega
„Da mi dadeš svu Udbinju ravnu, 145
„I sve blago što je u Udbinji. —
„Jer je moga baba pogubio,
„Staru majku konjem pogazio;
„Nego ću ga mlada pogubiti,
„Pogubiti na veselju mome, 150
„Na osvanku male Gospojine,
„Jer ću onda oženiti sina,
„Moga sina mlada Marijana."
Kad je Djulig razumio Bana,
Pokloni se do zemljice crne, 155
Pa je Banu riječ besiedio:
„Dobar Bane! dobar gospodare!
„A tako ti života tvojega,
„I jedinka Marijana sina,
„I sretajoga njegova veselja, 160

„U zdravlju ga oba dočekali,
„A čemu se ja mogu nadati
„Sa ostalim sužnjem u galiji?
„Ali ćeš nas Bane pogubiti,
„Ali ćeš nas cienom ucieniti?“ 165
Na to njemu Bane odgovara:
„Diete moje Djulig Barjaktare!
„O ostalim sad zborit' nećemo;
„A tebe ću pustit' iz galije,
„Da ti ideš dvoru bijelome, 170
„I tebe ću cienom ucieniti,
„Tvoja ciena od trista cekina',
„Kad doneseš ucienjenu cienu
„Onda ćemo za druge zboriti.“ —
A kad Djulig razumio Bana, 175
Pokloni se Banu do koliena,
Pa ga ljubi u skut i u ruku.
Ban mu daje izunli teskeru,
Da on ide dvoru bijelome,
I donese cienu ucienjenu; 180
Al' mu malo roka ostavio,
Malo roka, jedan mjesec dana'.
Kad se pisma junak dobavio,
Odma ide ka tankoj galiji,
A sužnji ga jedva dočekaše, 185
I dok selam od njeg prihvatiše,
Svi ga redom pitati stadoše,
Je 'l donio izun Alajbegu,
Što l' odluči učiniti Bane?
Sva im Djulig po istini kaže 190
Što mu reče Janoklija Bane,
Kako reče da će pogubiti,
Baš junaka Ličkog' Alajbega,
I kako je njega ucienio,
I dao mu izun na Udbinju. 195
Pa kada se stade opremati,
Opremati s družtvom razstajati,
Svak' pozdravlja kod svojega doma,
I sve redom Age po Udbinji;
A Alajbeg plačuć progovara: 200
„Bogom brate Djulig Barjaktare!
„Kad u zdravlju u Udbinju dodješ,
„Ti otidji mojoj pustoj kuli,
„I selam mi ostaraloj majci,
„Sve joj kaži što je i kako je, 205
„Nek' prodaje dvore i timare,
„Nek' se brani i odazla brani;
„I selam ćeš mojoj seki dragoj,
„Da ne čeka, no nek' se udaje,
„Nek' ne gubi svojega vremena; 210
„I selam ćeš mojoj viernoj ljubi,
„Nek' m' alali na obadva svieta
„Što 'no sam je zaručio mladu,
„Zaručio pa i ostavio
„Neljubljenu, niti milovanu, 215
„Nek' slobodno mlada ugovara,
„I za sebe izbira junaka;
„Pa dok prodje vlaška Gospojina
„Nek' s' udaje, prosto da joj bilo;
„Ako l' podje za goreg junaka 220
„Od njezina prvog gospodara,
„Tada nek' bi njojzi aram bilo.“
Kad se Djulig s družtvom oprostio,
Ostavio tananu galiju,
Ode junak na tursku krajinu, 225
Brzo dodje u ravnu Udbinju;
A kad junak u Udbinju dodje
On neidje svojoj kuli bieloj
Nego kuli Ličkog Alajbega;
A kad bieloj kuli dolazio 230
Na avliji zatvorena vrata,
Pa on kuca alkom na vratima.
Iz kule ga pitala kaduna:
„Ko to kuca alkom na vratima?“
A Djulig se po imenu kaže. 235
Kad to čula Alajbega majka,
Brzo spade kuli niz skaline,
Na avliji otvorila vrata,
Pa Djuligu riječ besiedila:
„Dobro došô sinov pobratime! 240
„Pobratime Djulig Barjaktare!
„Jesi l' meni zdravo i veselo,
„Gdie si moga sina ostavio,
„Moga sina, tvoga pobratima,
„Jeli majci zdravo i veselo?“ 245
A Djulig joj po istini kaže:
„Stara nano Alajbega majko!
„Hvala Bogu na njegovu daru,
„Još sam evo zdravo i veselo,
„I tvoga sam sina ostavio 250

„U galiji Janoklije Bana;
„I tebi je selam učinio,
„Da prodaješ dvore i timare,
„Da se hraniš i oda zla braniš,
„Jer ga nikad dočekati nećeš, 255
„Jer ga hoće pogubiti Bane
„Kada vlaška Gospojina svane.“ —
Kad starica riječ razabrala,
Ona ciknu kao guja ljuta,
Pa zakuka kao kukavica, 260
Ajme njojzi do Boga miloga!
Tute pade na mermer avliji,
Kose guli, po avliji baca.
To začula Fatima dievojka.
Gdie joj stara zakukala majka, 265
Namah trči kuli niz skaline,
Do Djuliga dohodila mlada,
Poljubi ga u skut i u ruku,
I Djuligu riječ besiedila:
„Dobro došô bratin pobratime, 270
„Pobratime Djulig barjaktare!
„Jesi l' meni zdravo i veselo?
„Gdie si moga brata ostavio,
„Moga brata, tvoga pobratima;
„Jeli meni zdravo i veselo?“ — 275
A Djulig joj po istini kaže:
„Posestrimo Fatimo dievojko!
„Hvala Bogu na njegovu daru,
„Jesam tebi zdravo i veselo,
„I tvoga sam brata ostavio, 280
„Tvoga brata moga pobratima,
„U galiji Janoklije Bana,
„I tebi je selam učinio:
„Da ne gubiš sreće ni vremena,
„Da s' udaješ, da njega nečekaš, 285
„Jer ga nikad dočekati nećeš,
„Hoće njega pogubiti Bane
„Kada vlaška Gospojina svane.“ —
Kad dievojka riječ razumiela,
Ona proli suze niz obraze, 290
Pa zakuka kao kukavica:
Jao' njojzi do Boga miloga!
Kose guli, po avliji truni,
Prisloni se uz staricu majku;
To začula Alajbegovica 295
Vierna ljuba Ličkog Alajbega,
Pa i ona spade na avliji
I Djuligu ruku poljubila,
I njemu je riječ govorila:
„Dobro došô Djulig barjaktare! 300
„Jesi l' meni zdravo i veselo,
„Gdie si svoga pobra ostavio,
„Svoga pobra moga gospodara,
„Žalostnoga Ličkog Alajbega!“
A Djulig joj po istini kaže: 305
„Neviestice Alajbegovice!
„Hvala Bogu na njegovu daru,
„Jesam seko zdravo i veselo!
„A tvoga sam muža ostavio,
„Tvoga muža Ličkog Alajbega, 310
„U galiji Janoklije Bana;
„I tebi je selam učinio,
„Da m' alališ na obadva svieta,
„Što je tebe mladu zaručio,
„Zaručio pa te ostavio, 315
„Ne ljubljenu, niti milovanu;
„Neg' da mlada s kime ugovoriš,
„I da sebi izbiraš junaka,
„Pa dok' prodje vlaška Gospojina,
„Da s' udaješ, prosto neka ti je. 320
„Ako l' podješ za goreg junaka,
„Za gorega od tvog Alajbega,
„Onda tebi aram neka bude!
„Pa da njega već nečekaš mlada,
„Jer ga nikad dočekati nećeš, 325
„Bane reče njega pogubiti
„Kada vlaška Gospojina svane.“
Kad kaduna riječ razumiela,
Ona ciknu kao guja ljuta:
Jao' njojzi do Boga miloga! 330
Kose guli, po avliji truni,
I tu pade po mermer avliji. —
Tiešio ih Djulig barjaktare:
„Neplačite crne sirotice!
„Nekukajte sinje kukavice! 335
„Prie vremena i sudnjega danka,
„Još je vama u životu glava,
„Daleko je vlaška Gospojina,
„Velike su u Boga sudbine,
„Sve će biti što imade biti, 340

„I kako je Bogom naredjeno;
„Pa ako je baš i Božja volja
„Da ostavi kosti u kaure
„I da vam se domu nepovrati,
„Tad kukajte bit' će vam vremena, 345
„I plačite dok' vam bude suza'.„
Pa ih jedva diže od zemljice,
I odvede u ćemerli kulu,
Tu ih junak malo razgovori. —
U to doba kafu iznesoše, 350
Kafu pije Djulig barjaktare,
Niz pendžer se junak naslonio,
Pak on gleda niz Udbinu ravnu,
Niz Udbinu uz polje široko;
Nešto mu se dade pogledati, 355
Ugledao na konja deliju,
Koji hitro jaše uz Udbinju,
I sve bliže k dvoru primicaše,
A kad stiže pod bijelu kulu,
Junak kliknu, a konjica tiknu, 360
A pust mu se konjic pomamio,
Sve mu dobar na kolače skače,
Pod junakom zečki poigrava,
Tu odjaha konja od mejdana
Pa mu zape dizgen o unkašu, 365
Sam se konjic izpod dvora šeta,
Tad kadunom Djulig progovara:
„Čuj Anumo moja stara nano!
„I ti snašo Alajbegovice!
„Čudan junak uz polje izidje, 370
„Vas u zlatu i na sedlu zlatnu,
„Na djogatu konju pomamnome,
„Pa pod kulom odjaha djogina,
„I baci mu dizgen na unkašu,
„Bože mio, ko bi onaj bio! 375
„Znadete li ko je i odkud je?“ —
Tad prihvati Alajbegovica:
„Moj dievere Djulig barjaktare!
„To je junak na konju djoginu,
„Što pod kolom konja odjahao, 380
„Vas u zlatu i na sedlu zlatnu,
„Glavom junak Sorguč Omerbeže,
„Od Grbave mladjen barjaktare;
„Često junak dolazi do kule,
„Jer se momče jašik učinio, 385
„Za Fatimom, za našom dievojkom;
„On je prosi, a Fata ga neće,
„Jer dievojki nije do udaje
„Dok' je njojzi bratac u nevolji.“
Istom ona riječ izustila, 390
Na kuli se vrata otvoriše,
Udje junak u divan odaju,
Pa je njima selam podviknuo,
A Djulig mu selam prihvatio.
Siede junak na divan odaju, 395
Pa je turčin lulu zapalio,
I tu njemu kafu iznesoše,
Iznesoše, s kafom ponudiše. —
A kad junak kafu prihvatio,
Tada Djulig riječ otvorio, 400
I njemu je 'vako govorio:
„Crn ti obraz Sorguč Omerbeže!
„Crn ti obraz na obadva svieta!
„Što se skitaš po našoj Udbini,
„Što l' pristaješ za Fatom dievojkom, 405
„Kada Fati nije do udaje
„Dok' je njojzi bratac u nevolji?
„Kad si junak i taka delija,
„I kad ti je Fata omilila,
„Najprie hajde do Janoka grada, 410
„Do galije Janoklije Bana,
„Izbavi joj brata iz sužanstva,
„Doklen vlaška Gospojina dodje,
„Jer će g' onda pogubiti Bane,
„Pogubiti na veselju svome, 415
„Onda ženi Marijana sina,
„Jedinak je od petnaest lieta',
„Pa će onda Fata tvoja biti,
„Prije neće, viera ti je moja!
„Odmah čisti, nit' se više skitaj, 420
„Ni dievojke Fatime ti pitaj;
„Jer ako se već ikad povratiš,
„Prije neg' joj brajena izbaviš,
„Evo tebi tursku vieru dajem,
„Mojom sabljom odsieć ću ti glavu.“ 425
A kad momče riječ razumio,
I to njemu vrlo mučno bilo,
Postidje se gore no dievojka;
Namah skoči na noge lagahne,
I on spade kuli niz skaline, 430

Do djogata konja dohodio,
I njemu je kolan prihvatio,
Pa posiede konja od mejdana,
Namah ode tragom uz natrage.
Goneć junak preko polja ravna, 435
Čudne su ga misli obuzele,
Sve se misli što će i kako će,
Jer mu Fata bieše omilila;
Valja ići do Janoka grada,
Ili svoju izgubiti glavu, 440
Il' dievojku zadobiti mladu! —
Sve mislio, na jednu smislio.
Pak kad dodje dvoru bijelome,
Posla zvati mlada terzibašu,
I njemu je riječ besiedio: 445
„Diete moje terzibaša Djuro!
„Nije l' Bog da' i sreća od Boga
„Da si sine kadagoder bio
„U dalekoj u zemlji Moskovskoj,
„Nije l' Bog da' i sreća od Boga, 450
„Da mi znadeš skrojiti odielo,
„Ka' što nose u zemlji Moskovskoj,
„Sve serdari Moskovske kraljice?"
Terzija mu na to odgovara:
„Dobar Aga Sorguč Omerbeže! 455
„Tebi mogu skrojiti odielo,
„Ka' što nose Moskovski serdari,
„Ali valja mnogo poarčiti,
„Jer se hoće vezeno, šareno,
„Mnogo zlato, srma, i kadifa". 460
Omerbeg mu na to odgovara:
„Diete moje terzibaša Djuro!
„Ti nežali što ću poarčiti,
„Samo gledaj u red napraviti".—
Tu se oni odmah pogodiše, 465
Da odielo bude zgotovljeno,
Petnest dana' prije Gospojine.
Terzija se posla prihvatio,
Prije roka robu zgotovio;
A Omerbeg nestoji zaludu, 470
Nego goji djoga u podrumu,
I pripravlja bogate darove,
A kad dobro konja odgojio,
Djogo neda na se ni gledati
A kamoli kome uzjahati! 475
Primakla se blizu Gospojina,
Tada junak oprema djogina,
A oblači čudno odijelo,
Sve odielo skoro sakrojeno,
Pa posiede pomamna dorina, 480
U povodu povede djogina,
Uprav ode ka' Janoku gradu.
Treći danak bielu gradu dodje,
A kad udje u Janoka grada
Dobre junak razigraje konje; 485
Čudila se Janočka gospoda,
Čudila se ter su besiedila:
„Bože mio! ko bi ono bio? —
„Zor' junaka, a divna odiela!
„Dobra pod njim konjica dorina, 490
„Jošt boljega u povodu vodi."
Kad išćera na vrh od čaršije,
Tu odsiede dora od megdana
I provoda oba dobra konja.
Pitala ga Janočka gospoda: 495
„O Boga ti neznana delijo!
„Odkuda si, od kojega l' grada?
„Koji l' junak, od koje krajine?" —
A Omer im na to odgovara:
„O gospodo od Janoka grada! 500
„Ja sam junak iz daleke zemlje,
„Iz daleke iz zemlje Moskovske,
„Glavom serdar Moskovske kraljice,
„Ona čula Banu za veselje,
„Da on ženi Marijana sina, 505
„Pa mu šalje na peškeš djogina,
„Dobra konja da mu para nêma,
„Kojega je skoro nabavila,
„Od Turaka' za bocu dukata';
„Već vas molim birana gospodo! 510
„Gdie su dvori Janoklije Bana?
„Vodite me do banovih dvora'." —
Kad to čuše Janoklije mlade,
Jedni lete na muštuluk Banu,
I njegovu sinu Marijanu, 515
Jer je diete dobar binjižija,
I ljubitelj od dobrieh konja';
A drugi ga vode k bielu dvoru.
Kad začuo lagan Marijane,
Da dolazi takova delija, 520

I da vodi tako dobra konja;
Poletio iz bijela dvora,
Pred avlijom susrio Omera,
Za zdravlje se s njime upitao,
I dobre mu konje prihvatio; 525
A kad gleda pelivan djogina
Od mila ga diete poljubilo;
Odvedoše u dvore putnika,
Pa kad Omer k Banu dolazio,
Kapu skida, poklon učinio, 530
I Banu je riječ besiedio:
„Dobar Bane! dobar gospodare!
„Pozdrav ti je od moje gospoje,
„Od velike Moskovske kraljice,
„Koja čula za tvoje veselje, 535
„Da ti ženiš sina Marijana,
„Živ ti bio, a sretnjo ti bilo!
„I da ti je diete binjižija,
„Pak je dobra konja nabavila,
„Po izboru pelivan djogina, 540
„Od Turaka' za bocu dukata',
„Pa me šalje tebi na veselje,
„I šalje ti na poklon konjica,
„Da takvoga nêma u Turaka'." —
A pita ga Janoklija Bane: 545
„Kako ti je gospoja kraljica?
„I njezini bani, gjenerali?" —
Na sve Omer mudro odgovara,
I sve Banu ka' istinu kaže.
Pa kad tri dni liepo počinuo 550
I četvrto jutro osvanulo,
Tad Marijan Banu besiedio:
„O moj babo Janoklija Bane!
„Primako se danak od svatova',
„Da mi hoćeš izun dopuštiti, 555
„Da osedlam pretila djogina,
„Pa da odem u polje široko,
„Da okušam konja vilenoga,
„Da saznadem kakove je ćudi;
„Jer kad skoro budem u svatove 560
„Da se s njime vladati umijem." —
Na to Bane odmah kail bio;
Tad prihvati Sorguč Omerbeže
I Banu je riječ govorio:
„Gospodaru Janoklija Bane! 565
„Reci svome Marijanu sinu,
„Nek' naredi svojiem slugama,
„Nek' sedlaju i meni dorina,
„Ali tvoga pretila gavrana,
„Pak ću poći i ja s Marijanom, 570
„Tamo dolje u polje široko,
„Da b' dietetu do potrebe bilo,
„Kako nezna konju marifeta
„Da mu mogu biti u pomoći." —
I to Banu vrlo milo bilo, 575
I njegovu mladu Marijanu.
Sluge brzo konje opremiše,
Opremiše te ih izvedoše;
Pa junaci konje posiedoše,
Oćeraše u polje široko, 580
Sve igrajuć preko polja ravna.
Pa kad bili u sred polja ravna,
Marijan se htiede povratiti,
Al' mu turčin riječ progovara:
„Bre ne luduj lagan Marijane! 585
„Sramota se odmah povratiti,
„A dobrieh konja' nezgrijati,
„Već gonimo do dno polja ravna,
„Onda ćemo malo odahnuti,
„Dobre konje malo odmoriti; 590
„Pa ćemo ih onda pojahati,
„I uz polje konje razigrati,
„U povratku bolje ugrijati." —
To Marijan jedva dočekao,
Jer se dobra konja dohvatio, 595
Pa odoše u dno polja ravna,
I tu dobre konje odmoriše;
A kad dobre konje odmoriše,
Onda Omer zgodu ugledao,
Na Mar'jana juriš učinio, 600
Pak mu biele savezao ruke;
Pa posiede pretila djogina,
Za se baci lagan Marijana,
I dobro ga utegnuo pasom,
Pa okrenu niz polje široko, 605
Uprav goni u tursku krajinu,
Držeći se uviek stranputice,
Obilazeć putnika, težaka,
Sve dok' udje u tursku krajinu.
Kad se svoje zemlje dohvatio, 610

Odmah svoga konja odjahao,
Odriešio diete Marijana,
Te ga junak tieši razgovorom,
Da neplače, da s' neboji kvara,
Jer ga neće zaboljet' ni glava. 615
Pa doklen se malo odmorio,
Tad napisa knjigu šarovitu,
A šalje je Janokliji Banu,
Ovako mu Omer besiedio:
„Pobratime Janoklija Bane! 620
„Znadem divno da si s' zabrinuo
„Za svojega sina Marijana,
„Kud li ode, što li bi od njega?
„Nit' se brinte, niti se strašite,
„Diete ti je zdravo i veselo, 625
„I evo ga živa u Turčiji
„U mojemu bijelome dvoru,
„Jer ja niêsam iz zemlje Moskovske,
„Niti serdar Moskovske kraljice,
„Već sam Turčin iz turske krajine, 630
„A na ime Sorguč Omerbeže,
„Od Grbave mladjan barjaktare,
„Pa se junak jesam zaljubio,
„Amo gore u našoj Udbinji,
„U Fatimu lijepu dievojku 635
„Milu seku Ličkog Alajbega,
„Ja prosio i dali bi mi je,
„Al' dievojki nije do udaje
„Dok' je njojzi bratac u nevolji,
„U sužanstvu u tvojoj galiji. 640
„Sad delijo od Janoka Bane!
„Kad mi pustiš sužnje iz galije,
„Alajbega i ostale turke,
„Onda ću ti opremiti sina,
„Baš tvojega. Marijana mlada.“ — 645
Pa kad sitnu knjigu nakitio,
Odmah nadje knjigonošu mlada,
I dade mu dva dukata žuta,
Da mu nosi knjigu u Janoku.
Brzo momče u Janoku dodje 650
I banove dvore nahodio,
Pa kad bio u bijele dvore,
Stoji žalba po banovu dvoru,
Za jedinkom za banovim sinom,
Pa on slugam' Boga pohvalio, 655
I njima je riječ govorio:
„Neplačite za Banićem mladim,
„Jer je diete zdravo i veselo,
„I eno ga u zemlji Turčiji,
„U Turčiji, u kršnoj Grbavi, 660
„Od kuda sam evo sad došao,
„I došao i knjigu donio.„ —
A kada ga sluge razumieše,
Na muštuluk Banu odletiše,
Knjigonošu mlada odvedoše. 665
A kad Bane razumio glase,
I kad vidje što mu knjiga piše,
U radosti Bogu zahvalio,
Knjigonošu mlada obdario,
I pita ga za jedinka sina. 670
Sve mu momče po istini kaže,
Da je diete zdravo i veselo,
I da mu je kod turčina divno.
Onda Bane knjigu odpišuje,
I šalje je Sorguč Omerbegu, 675
U knjizi ga Bane pozdravljaše,
I ovako njemu govoraše:
„Oj delijo Sorguč Omerbeže!
„Aferim ti junačko kolieno!
„Kad si tako mudro izmislio 680
„Da izbaviš sužnja iz galije,
„I kako ćeš sebe oženiti,
„Od gospodskog roda i plemena,
„I s dievojkom koja ti je draga,
„Nek' junače sa srećom ti bilo, 685
„Pusti ću ti sužnje iz tamnice,
„I po volji tebi učiniti.
„Ma tako ti sreće u junaštvo,
„Nemuči mi mlada Marijana,
„Već ga drži kao i svojega, 690
„Kad opremim sužnje iz galije,
„Lijep ću ti poklon učiniti.“ —
Pa kad sitnu knjigu nakitio,
Daje knjigu knjigonoši mladu,
I dade mu osam madjarlija 695
Da s' napije crvenoga vina,
I njemu je riječ besiedio: -
„Nosi, sine! knjigu u krajinu,
„Pozdravi mi Sorguč Omerbega,
„I mojega Marijana sina; 700

„Evo u mah šaljem svoje sluge,
„Da puštaju iz galije sužnje,
„Držat' ću ih nekoliko dana',
„I u dvoru mome pogostiti,
„I tada ih doma odpustiti.“ 705
Ode momče i knjigu odnese,
A Ban šalje svoje vierne sluge
Da dovedu sužnje iz galije,
Ali im je ljuto zaprietio,
Da nekažu što se dogodilo. 710
A kada ih Banu dovedoše,
Lijepo ih Bane dočekao,
Svakom' čibuk, kafu ponudio,
I gospodski divno ugostio,
Pa im onda riječ besiedio: 715
„Oj bora vam turci krajičnici!
„Znadem da se svaki od vas čudi,
„Da vas tako puštam iz tamnice
„I bez ciene i bez mrtve glave,
„Al' na tome meni ne zahvalte, 720
„Nego tome Ličkom Alajbegu,
„I njegovoj sestri plemenitoj,
„Ona vas je svijuh izbavila,
„I sužanstva teška oprostila.“ —
Pak im kaza što je i kako je, 725
Sve po redu što se dogodilo,
I dade im knjigu Omerovu. —
A kad Turci glase razumieše,
Veoma se čudu začudiše,
Začudiše i obradovaše. — 730
Ban ih časti za nedjelju dana',
Pa im onda pusat iznosio,
Svakom dava što je čije bilo,
I svakome konja poklonio,
I po žutih stotinu dukata', 735
Nek' imaju ašluka za puta,
A Sorguču šalje pet stotina',
Nek' se ženi i troši na piru;
I dievojci peškeš učinio,
Lijep gjerdan od dobra bisera, 740
I mendjuše od šeset dukata',
Pa je Bane riječ govorio:
„Čujte Age, krajičnici Turci!
„Sad hajdete dvoru bijelome,
„Zaboravmo što je dosad bilo, 745
„Odslen budmo dobri prijatelji
„Stojmo s mirom jedni u drugoga
„Kao prava braća i komšije,
„Pozdravte mi Sorguč Omerbega
„Nek' se ženi, airli mu bilo! 750
„Nek' m' opremi Marijana sina
„Za da babo i njega oženi.“ —
Turci dobre konje posiedoše,
I odoše svome zavičaju,
Svratili se Sorguč Omer-Begu, 755
I predali pozdrav i peškeše;
A on Banu opremio sina,
I dao mu na poklon djogina.

Smrt Ameta Babametovića i osveta.

Pošetale do dvije dievojke,
Obje liepe, obje su pristale,
Pošetale niz Kotare ravne
Razgledivat' po Kotarim kule,
Koja kula i viša i liepša ; 5
Jedno cura Ruža Kruševića
A drugo je Andja Smiljanića,
A kad cure Kotar prohodile,
Pa kad bile blizu kule biele,
Nešto im se dade pogledati, 10

Ugledaše viš avlijnskih vrata
Sedamnaest osiećenih glava',
Sve sedamnest skoro odsječene,
Poznaju ih dvie dievojke mlade,
Al' ih one poznat' nemogoše; 15
I jošt im se dade pogledati
Na ćemerli Jankovića kuli,
I tu cure ugledaše glavu,
Čudnu glavu od čudna junaka,
Od svih onih i višu i liepšu, 20
Ni nju cure poznat' ne mogaše,
Tada reče Ruža Kruševića:
„Posestrimo Andjo Smiljanića!
„Hajdemo se Bogu pomoliti,
„Nebi l' molba makul Bogu bila 25
„Da nam puhne vietar sa planine,
„Da zadrma kulom iz dubine,
„Da nam padne u avliju glava,
„Da vidimo koga je junaka,
„Kog junaka, žalostna mu majka.“ 30
Pa u curah pogovora nêma,
Neg' što rekle to i učinile,
Jedinom se Bogu pomolile,
I molba im makul Bogu bila,
Pa im puhnu vietar sa planine, 35
I zadrma kulom iz dubine,
Pa im pade na avliji glava;
Uze glavu Smiljanića Andja,
Pozna glavu Babametovića,
Baš Ameta sa turske Udbinje. 40
A kad pozna Ametovu glavu
Udri s njome o mermer avliji,
Pa je turka nogom po avliji;
Tad joj reče Ruža Kruševića:
„Posestrimo Andjo Smiljanića, 45
„A što ti je kriva mrtva glava,
„A Ameta Babametovića,
„Ter je turkaš nogom po avliji?“
A reče joj Andja Smiljanića:
„Posestrimo Ružo Kruševića! 50
„Puno mi je kriva mrtva glava,
„Mrtva glava Babametovića,
„Sa Udbinje pusto mu ostalo;
„Sedam mi je braće pogubio,
„I četiri seke zarobio; 55
„Pa da se je s kojom oženio
„Ni pola mi nebi žao bilo;
„Već sve četri prodô po mehanam,
„Sve četiri u vino popio.“ —
Kad se mrtve naturkala glave, 60
Ode cura u bijelu kulu,
Osta Ruža tute na avliji,
Pa ukrade Ametovu glavu,
Odnese je u zelenu bašću,
I nosi je bunar vodi hladnoj, 65
Pa je hladnom vodom umivala,
I ljubila s obadvije strane,
Jer je cura i živu ljubila,
I mrke joj sasukiva brke,
Pa je mrtvoj glavi govorila: 70
„Pusta glavo Babametovića!
„Ah Amete žalostna ti majka!
„Vrlo ti si crna i nevoljna,
„Svim si jadim' danas završila.“ —
Kad se cura glave naljubila, 75
Tad je metnu u bakri tendžeru,
Zakopa je gdieno goji cvieće,
Pa otide u bijele dvore.
Misli cura niko je nevidi,
Al' to gleda Uskok Radojica, 80
Radojica turska pridvorica;
Pa kad Rade zgodu upazio,
On ukrade Ametovu glavu,
Odnese je na Udbinu ravnu;
Pa kad Rade na Udbinu sidje, 85
On neide svojoj bieloj kuli,
Nego dvoru Babametovića,
A kad Rade dvoru dolazio,
Uljegao u mermer avliji,
Tu nahodi Bogom pobratima 90
Starca Dedu Babametovića,
Ametova istoga babajka,
Gdie on siedi na zlatnoj šćemliji,
Pa na ruku glavu naslonio,
I on roni suze niz obraze, 95
Sa obraza niz bijelu bradu,
S biele brade u zelenu travu.
Njemu Rade Boga pohvalio,
A starac mu Boga prihvatio,
I Radu je riječ govorio: 100

„Sinko Rade ako Boga znadeš!
„Nije l' Bog da', i sreća od Boga,
„Da si sada od Kotara ravna?
„Da nijesi čuo al' vidio,
„Za Ameta za mojega sina; 105
„Evo danas petnaest danaka',
„Odkad Amet ode u Kotare,
„Malo sobom odvede družine,
„Sedamnaest više nijednoga,
„Evo danas nedjelica dana', 110
„Nit' Ameta, nit' od njega glasa.
„Ali mi je Amet poginuo,
„Ali mi je jadan osužnio,
„Bog će dati da će dobra biti,
„Dobra nije što ga oči vide." — 115
Tada Rade riječ prihvatio,
Starcu Dedi riječ besiedio:
„Starče babo Babametoviću!
„Rad bi tebi dobre kazat' glase
„Ali treba kazat' po istini: 120
„Tu sam bio, očima vidio,
„Kad Amete spade u Kotare,
„U nevrieme spade u Kotare,
„Jankovića o krsnom imenu,
„Tu se pjani Vlasi dogodiše, 125
„Pa na Turke juriš učiniše,
„Svi padoše sedamnaest glava',
„Svi padoše niko neostade,
„Neg' sam Amet osta na megdanu,
„Nekoliko Vlaha' pogubio, 130
„Pa najpotle i on poginuo,
„Pogubi ga Janković Stojane:
„I evo ti zelena jabuka,
„Rusa glava tvog Ameta sina."
A kad starac riječ razabrao 135
I kad mrtvu glavu ugledao,
Uze glavu u bijele ruke,
I ljubi je sa obadve strane,
A trostruke suze prolijeva,
Pa je mrtvoj glavi besiedio: 140
„Pusta glavo mog Ameta sina!
„Vrlo ti si crna i čemrna!
„Svim si jadim' danas završio,
„O Amete žalostna ti majka!
„Nije li ti babo govorio, 145
„Da se prodješ hoda u Kotare,
„Da ćeš svoju izgubiti glavu?
„Ko će starog sad hraniti babu?
„A da si se bio oženio,
„I da ti je ostalo koljeno, 150
„Ni pola mi jada nebi bilo;
„Tebe babo htieo oženiti,
„Iz Turćije s turkinjom dievojkom,
„A ti nehtie babu poslušati,
„Nego si se sine zaljubio! 155
„Zaljubio i zaašikovô,
„U Kotarim s kaurkom dievojkom,
„A s nekakvom Ružom Kruševića,
„Pa eto ti tvog ašikovanja,
„I čestoga hoda u Kotare. 160
„Teško onom svakome mladjemu,
„A jošt grdje sinu rodjenome,
„Kad nesluša svoga starijega,
„Osobito svoga roditelja,
„Kao što ti poslušao niêsi." — 165
Kada se je tako izplakao,
I mrtve se glave naljubio,
Onda Radu riječ govorio:
„Sinko Rade da od Boga nadješ!
„Nije l' Bog da', i sreća od Boga, 170
„Da ćeš sada dolje niz Udbinu,
„Niz Udbinu do pjane mehane,
„Mehana je malo kada sama,
„Lasno u njoi da Turaka' bude,
„Neće l' Bog dat', i sreća od Boga, 175
„Da se svrati i Rnjica Mujo;
„Sitnu bih mu knjigu napisao,
„Neka znade za smrt moga sina,
„Baš Ameta žalostan mu babo!
„Kako mu se dajo dogodio, 180
„Nebili ga junak osvetio." —
A na to mu Rade odgovara:
„Piši knjigu ostario Babo,
„Ja ću nosit' knjigu niz Udbinu,
„Svratit' ću se u pjanu mehanu, 185
„I pridat' je Rnjičiću mladu."
Namah starac knjigu nakitio,
I dade je Uskok Radojici,
Još mu dade četiri dukata,
Da s napije crvenoga vina, 190

I promieni na kaiš opanke.
Uze Rade knjigu šarovitu,
A starcu je ruku poljubio,
Pa otište iz bijela dvora
Uprav ôde ka pjanoj mehani. 195
A kad Rade u mehanu dodje,
U mehani tridest i dvie Age,
Sve po izbor glave od turaka',
Oni siede piju hladno vino,
Pa im Rade Boga pohvalio, 200
I Age mu Boga prihvatili:
„Da si zdravo Uskok Radojica!“
Tad Rnjica riječ besiedio:
„Radojica rodila te majka!
„Niêsi l' srećom bio u Primorje 205
„Čuo štogod za koga serdara,
„Da on kupi kićene svatove,
„Ili da se sprema s četnicima,
„A da robi po našoj krajini?
„Da idemo da ih dočekamo 210
„Nebi l' stogodj zadobili ćara,
„Jer nam prodje sva duga godina,
„Junaci se nikud ne makosmo,
„Sve sarčismo štogod imadosmo,
„Poderasmo ćurke i dolame, 215
„Dobri nam se konji oblieniše,
„Postadoše lieni i baglavi
„Po podrumim' nikud neidući,
„Već bi bilo vrieme kud se proći
„I junačku sreću okušati! 220
„A evo nam jošter aber dodje,
„Da je zašô nekud u kaure,
„Moj sestriću Babametoviću,
„Niêsi l' čuo da se povratio?
„Je l' iznio glavu iz kaura'? 225
„I donio ćara i šićara?“ —
Tad nastavi Rade besiediti:
„Dobar Aga Rnjica Mujaga!
„Što me pitaš pravo ću ti kazat',
„Jedne ću ti dobre kazat' glase, 230
„Ali druge crne i čemerne:
„Ja sam sada iz vlaškog Primorja,
„Iz onoga ravnoga Kotara;
„Čudni svati u njem' spremaju se,
„Od kad taki niêsu davno bili, 235
„Jer se ženi kotarski serdare,
„Po imenu Mandušiću Vuče,
„Iz Karlovca iz vlaškoga grada,
„Od onoga Borić kapetana,
„Oba su se silna namierila, 240
„Pa će ići petstotin' svatova',
„Sve što ima sile u kaura',
„Dobrih konja' a boljih junaka',
„Divna ruha i svietla oružja,
„Desit' će se izmedju svatova', 245
„I to su ti, vrstan Buljumbaša,
„Dobri glasi koje tebi nosim;
„A sad ću ti druge kazivati,
„Kamo sreća da ih nećeš čuti!
„Nek' znaš dakle, Rnjica Mujaga! 250
„Mili ti je sestrić poginuo,
„Junak Amet Babametoviću,
„I svi s njime sedamnaest druga',
„Jer su kleti sašli u nevrieme,
„U Kotare Jankovića kuli, 255
„O njegovom krsnome imenu,
„A Vlasi se pjani dogodili,
„Pa na turke juriš učiniše,
„Sve mu pade sedamnaest druga',
„Malo koji da se zamienio, 260
„Već sam Amet osta na megdanu,
„Niekoliko glava' okinuo,
„Pa najpotle i on poginuo,
„Pogubi ga Janković Stojane;
„A evo ti i list knjige biele 265
„Od žalostnog Ametova baba.“
A kad Mujo riječ razumio,
I kad sitnu knjigu proučio,
Proli junak suze niz obraze,
I on žali svojega sestrića, 270
A žale ga i ostali turci,
Jer pogibe junak za mladosti,
Nit' mu osta od srca poroda;
Pa kada ga ožališe turci,
Tad Rnjica riječ progovara: 275
„Braćo moja Age od Udbinje!
„Koja fajda plakati junaka,
„Kad mu tako sudjeno je bilo,
„Da ostavi kosti u kaure?
„Nemore se uteć od sudbine, 280

„Veće braćo i moja družino!
„Da gledamo da ga osvetimo,
„S tijem ćemo bolje učiniti,
„Izpuniti volju Prorokovu,
„Izvršiti našega korana, 285
„Pogubiti našijeh dušmana',
„A i sebi zadobit' šićara.“ —
Pa jošt Mujo riječ besiedio:
„Moje diete Uskok Radojica!
„Znaš li kad će svati polaziti?“ 290
A Rade mu po istini kaže:
„Polazit' će u drugu nedielju,
„Dok opreme sebe i družinu;
„A svatovske bit' će starieŝine:
„Barjak nosi Komnen Barjaktare, 295
„Stari svate Janković Stojane,
„Prvijenac Smiljanić Ilija,
„Čauš kažu Močivuna Vuče,
„A kumovi braća Mrkonjići,
„A prikumci mladi Vučkovići, 300
„Dieverovi braća Senkovići,
„I svi drugi kotarski serdari,
„I ostala primorska gospoda.“
Kad Rnjica Radu razumio,
Tada junak turcim' besiedio: 305
„Tridest Aga' tridest Udbinjana'!
„Dajte braćo da se poslušamo!
„Da junačku sreću okušamo,
„Da ôdemo svate dočekati
„Kad se doma od Karlovca vrate, 310
„I povedu kićenu dievojku,
„Potieraju ruho dievojačko,
„Da sestrića moga osvetimo,
„Dobijemo ruha i oružja,
„I lijepe gospodske odore; 315
„A koji se medju nama nadje,
„Dobar junak rodila ga majka,
„Da uhvati svatskog' starieŝinu,
„Starog svata Janković Stojana,
„Koj 'no moga pogubi Ameta, 320
„Ol' uhvati, ol' odsieče glavu,
„Njegova će bit' dievojka mlada,
„Uz dievojku sve ruho njezino;
„Pa ako je junak za ženidbu,
„Njega ćemo s njome oženiti; 325
„Ako l' junak nije za ženidbu,
„Neka čini od nje što mu drago.“ —
Sve su Age tome kail bili,
I pošto se malko ponapiše,
I medju se liepo utvrdiše, 330
Da svak sprema sebe i konjica,
I desetak po izbor družine,
Nek' su azur u drugi četvrtak,
Nek' se kupe Rnjičinoj kuli. —
To rekoše pa se rastadoše, 335
I svak ôde svojoj kuli bieloj,
Svaki kupi družstvo odabrano,
I oprema sebe i konjica.
Kad četvrtak drugi osvanuo,
Povrviše Age uz Udbinju, 340
Svi padoše pod Rnjice kulu,
A i Mujo spreman se našao,
A sa svojim gojenim Alilom.
Otolen se Turci podigoše,
U Kunaru planinu stigoše, 345
Na troje se oni razrojiše,
U busije do tri zapadoše:
U prvoj je Mujo sa Alilom,
Jošt je uzanj Nukić Barjaktare,
Pa i oni Lički Mustajbeže, 350
Sa junakom Kovačinom Ramom,
Sa junakom od Orašca Talom,
I s delijom Tanković Osmanom,
Još i s onim Kunom Asanagom,
Sa delijom od Oboša Sušom, 355
I jošt s njima do dviesta družine;
A u drugoj, brajene! busiji,
I u njoj su guje od Udbine,
Po imenu Kozlić Ibraime,
Sa junakom Bojičić Alilom, 360
I s njime je starac Djejvanaga,
I s njegovim Ibraimom sinom,
Sa junakom od Četine Šarcom,
I sa onim Sorguč Omerbegom,
Od Grbave mladim Barjaktarom, 365
I s ostalim gujam' od Krajine,
I jošt s njima stoji dvadest druga';
A u trećoj, Bogom pobratime!
U trećoj je Novljanin Alija,
Sa Orhanom mladim Barjaktarom, 370

I junakom Nukića Osmanom,
I ostalim gujam' od Udbinje,
I s njima je do stotinu druga'. —
Istom Turci pali u busije,
Al' se začu jeka uz planinu, 375
Gdie pucaju puške džeferdari,
I svatovi mladi popievaju.
Kada Turci svate opaziše,
I svijetlo ruho ugledaše,
Tad besiedi Budalina Tale: 380
„Čuješ mene Rnjičina Lale!
„I vi druge po izboru Age!
„Sve vam džaba i sve vam poklanjam
„I svatove i liepu dievojku,
„I bogato ruho dievojačko, 385
„Samo nek' su meni dieverovi,
„Dieverovi Senkovići mladi,
„I njihova gospodska odora,
„Vidte bolan kako mi se sjaju,
„Sve u zlatu i na sedla zlatna, 390
„A na njima toke i ječerme,
„Perjanice i čelenke zlatne,
„I pod njima konji izkićeni,
„Izkićene uzde i abaje,
„Pa sve sjaju u srmi i zlatu.“ 395
A na to mu Mujo odgovara:
„Muči Tale odniele te hvale!
„Od njih tebi ni brabonjka nêma,
„Jer je lasno sgulit' drhćajinu;
„Nego kad si takova delija, 400
„I mila ti odora lijepa,
„Ded je skini s kojega junaka!
„S Jankovića, ali s Smiljanića,
„Sa Komnena, ili s Mrkonjića.“ —
Pa kad svati ušli u busiju, 405
Onda Turci oganj opališe,
Niekoliko svata' oboriše,
Medju njima Komnen Barjaktare,
Odmah ôde svih svatova' glava!
Pa za oštro gvozdje prihvatiše, 410
I svatove vrlo zabuniše,
Al' se opet brzo osviestiše,
Pa i oni oganj oboriše,
Povadiše sablje i handžare,
Ala banda zametnu se kavga! 415
Turčin viče: stani kaurine!
A krst viče: počekaj turčine!
Hitro britke sablje sijevaju,
Jadne mrtve glave zijevaju.
Neki viče: prihvati me druže! 420
Drugi opet uz planinu struže;
Al' se sila na Stojana zbila,
Oblieću ga sve turske delije,
Tu je Mujo i tu je Alile,
Tu je Nukić mladjen Barjaktare, 425
Al' se junak neda savladati,
Nek' se brani na obadvie strane,
Nukiću je ruku osiekao,
A Mujagi ranah načinio,
Al' je i on rana' dopanuo, 430
Od onoga gojenog' Alila,
Koji ubi pod njime konjica,
I saveza Jankoviću ruke,
Predade ga ranjenu Rnjici,
I onome Nukić Barjaktaru, 435
A on junak ôde u naprieda;
Al' da vidiš Budalinu Tala,
I onoga Tanković Osmana,
Kroza sve su svate proletili,
Do dievera k curi doletili, 440
Osman sieče na obadvie strane,
I osvoji kićenu dievojku,
Ali Tale odniele ga hvale,
On pogubi dieverove mlade,
Stoji jauk cure plemenite, 445
Tiešio je od Orašca Tale:
„Muči neko kad su 'vake lale!
„Boljeg sada evo ti dievera,
„Jest istina moja ti je viera.“
Dok se Tale cure dohvatio, 450
I s dievera' ruho poskidao,
Pa njihove glave odsiekao,
Tad pobieže s Tanković Osmanom,
Umakoše curu u planinu,
Gone uprav ka trećoj busiji; 455
Kada blizu turak' dotrčaše,
Trkom trče, iza glasa viče:
„Pobratime Nukiću Osmane!
„I Orhane mladjen Barjaktare!
„I ti brate Novljanin Alija! 460

„Ustanite, bolan! iz busije,
„Poletite dolje niz Kunaru,
„Nečekajte svata' u busiju,
„Što se htielo to se učinilo,
„Malo će ih do vas doprijeti, 465
„Poletite nek' ste u pomoći,
„Da junaku kome bude tiesno."
A kada ga turci razumieše,
I Tančića s curom ugledaše:
Svi u jedno grlo zavikaše 470
„Be aferim od Orašca Tale!
„Medjer tebe zaludu nehvale."
Poletiše niz planinu turci
Kao gladni iz gore kurjaci. —
Al' da vidiš, Bogom pobratime, 475
Djuveglije Mandušića Vuka,
I onoga Smiljanić Ilije,
I junaka Močivune Vuka,
Kako trču kroz kršnu Kunaru,
Svi u goloj krvi ogreznuli, 480
Krvavijeh ruka' do ramena,
I pod njima konji izranjeni,
Od turaka' s' jade počinili,
I kroz prvu busiju probili;
Al kada se natrag povratili, 485
Da iskupe svate i dievojku,
Nenadjoše cure ni dievera',
Onda ti se mahom pomamiše,
Okupiše uz kršnu Kunaru,
Dok dodjoše do druge busije; 490
Al su prije turci udarili
Iz busije na ranjene svate
Gdie su bili braća Vučkovići,
I kumovi mladi Mrkonjići,
Pa dok turci oganj oborili 495
Namah pade Vučkoviću Božo,
Još i junak Mrkonjić Jovane,
Dosta jada na obadvie strane;
U to doba ona tri serdara,
Močivuna i s njim Smiljaniću, 500
I Mandušić mladoženja Vuče,
Pa onako vrući ugrijani
U turke se mladi umiešaše,
I dosta su jada počinili,
Pogubiše Sorguć Omerbega 505
I onoga Djejbanagu stara,
Al' mu mladjen sine Ibraime
Tu pogubi Močivunu Vuka,
Rusu njemu odasieče glavu,
Al' s' namjeri junak na junaka 510
Šarac Osman od Cetinje ravne
Na junaka Mandušića Vuka,
Žestoko se oni uhvatiše,
A jošt gore oba izraniše;
Al' eto ti Šarcu dobre sreće 515
Jer mu stiže pomoć iz nenada,
Jer doleće Orhan Barjaktare,
S Novljaninom i Vukićem mladim,
I s ostalim krajičnicim turcim,
Zdravi su se čili dogodili, 520
Navališe čili na umorne,
Jurišiše zdravi na umorne,
Pogubiše Mandušića mlada,
Al' junački Vuče poginuo,
Jer je i on mnoge pogubio. 525
Pa što ću vi dulje besiediti,
Dosta jada na obadvie strane,
Al' ko čeka oni i razbija;
Izgiboše mladi kotarani,
I junaci njihovi serdari 530
I ostali kićeni svatovi,
Sve izgibe, malo ko uteče. —
A kad turci svate razćeraše,
Sa mrtvieh odoru skidoše.
Dosta divna ćara zadobiše, 535
Svakojake gospodske odore,
A jošt liepšeg svijetla oružja.
Pa kad dobro mrtve opljačkaše,
Na vrhu se Kunare skupiše,
Izkupiše, pak se izbroijše; 540
Al' im nêma sto i osam druga',
I do deset sve po izbor Aga,'
A ranjenih ni broja se nezna.
Al' im nêma druga najboljega,
Po imenu gojena Alila, 545
A nigdie ga ugledali niêsu
Medju mrtvim ni medju ranjenim.
Ranjen Mujo tada progovara:
„Bogom brate Lički Mustajbeže!
„I ti zete Kuno Asanaga, 550

„Poletite, ako Boga znate,
„Poletite dolje niz planinu,
„Doista se Alil namierio
„Na junaka Smiljanić Iliju,
„Podje ludo izgubiti glavu, 555
„Pa ako bi u životu bio
„Nek' bi ste mu u pomoći bili."
Odmah oni konje posiedoše,
Oboriše niz Kunar planinu,
Istom oni malo odmakoše, 560
Al' eto ti gojena Alila
Gdie on vodi Smiljanića mlada
Svezanieh ruka' naopako,
A konja mu vodi u povodu.
A kada ga Kuna ugledao, 565
Alilu je riječ besiedio:
„Oj šurjače gojeni Alile!
„Gdie li si se bolan nabavio,
„Toli si mi samo šićario!"
Zajedno se natrag povratiše, 570
Na planinu brzo izletiše,
A kad Mujo brata ugledao,
Gdie on vodi Smiljanića mlada,
Grohotom se Mujo nasmiejao,
Pa je bratu riječ besiedio: 575
„Be aferim gojeni Alile!
„Baš se vidi da si za ženidbe,
„Ja obećah sa ostalim Agam,
„Da ćemo mu curu pokloniti,
„Baš onome dobrome junaku, 580
„Koji živa uhvati Stojana,
„Al' mu rusu odasieče glavu.
„A ti si se zar poboja' sine!
„Da će tebe Age prevariti,
„I za sama Stojana nedati? 585
„Ti nam evo vodiš i Iliju,
„Beli si je, sine, zaslužio!"
Tada Tale odniele ga hvale,
Sa delijom Tanković Osmanom,
Izvedoše kićenu dievojku, 590
Dovedoše do Alila mlada,
I njemu su riječ besiedili:
„Be aferim junačko kolieno!
„Kad si takvog roba zarobio,
„Evo smo se i mi postarali, 595
„I za tebe dara pripravili,
„Na poklon ti lijepa dievojka."
Tad besiedi Rnjičina Mujo:
„Čujte braćo Age od Udbinje!
„Do sada smo svi bili četnici, 600
„Odsada smo kićeni svatovi;
„Ja sam bio četni stariešina
„Od vas mojih kičenih svatova';
„Braćki svati moje je veselje,
„Sad neka vam bude stariešina 605
„Moj burazer Lički Mustajbeže,
„Čauš Aga naš delija Tale!
„Jer on znade zamećati šale."
I jošt Mujo riječ besiedio:
„Mujo zete Kuno Asanaga! 610
„Nuder uzmi niekoliko druga',
„Pa letite dvoru bijelome,
„Obeselte ostaralu nanu,
„Da joj idje nejačak Alile,
„I da vodi za sebe dievojku, 615
„A starici majci odmienicu,
„I spravljajte za svate večeru."
Otolen se turci podigoše
Pievajući i popievajući,
I veselo konje igrajući, 620
A i mogu jer su zadobili
Dosta divna svijetla oružja,
I svakoje gospodske odore,
Dobrih konja' ni broja se nezna;
Svaki nosi glavu od junaka, 625
Jedni po dvie a nieki i po tri,
Povedoše Stoju i Iliju,
Obojicu zajedno svezane,
Zdravo turci u Udbinju sišli
Do bijele Rnjičine kule, 630
I tu čine veliko veselje;
Sužnje meću u tamnicu tamnu,
A viençaše curu za Alila,
Pirovaše nedieljicu dana';
Pak se onda oni razidjoše, 635
Svi veseli doma odlaziše,
Jer su brate dosta zadobili,
I junački braću osvetili! —
Ko me čuje, na čast neka mu je.

Beg Filipović, i njegova sestra.

Od kada je postala Krajina,
Sva Krajina turska i kaurska,
Nije liepše odgojeno zlato
Što je sade ovieh godina',
Amo gorje u Glamoču gradu, 5
U dvorovjeh Filipović Bega,
Odgojena Ajkuna dievojka.
Cura mlada od petnest godina',
U pasu je tanka i visoka,
A u licu biela i rumena, 10
Kao da je do po dnevi rasla
Prama tihu suncu prolietnome;
Oči su joj dva draga kamena,
Obrvice morske pijavice,
Trepavice krila lastavice, 15
Usta su joj kutija šećera,
Bieli zubi dva niza bisera,
Rusa kosa kita imbrišima,
Dva solufa dva končala zlata,
Dva obraza dva djula rumena, 20
Glavna cura i od sebe liepa,
A su više roda gospodskoga;
Pa na curi i odielo čudno:
Jedne uši a troje mendjuše,
Jedna glava a tri istivana, 25
Jedno grlo tri drobna djerdana;
Jedan joj je od skrli meržana,
A drugi je od drobna bisera,
Treći djerdan od suhoga zlata.
Koji joj je od skrli meržana, 30
Onoga je cura povezala;
Povezala po bijelu vratu,
Udrilo se jedno po drugome,
Kao krvca po bijelu sniegu;
A koji joj od drobna bisera, 35
Onoga je cura popuštila,
Taman dolje do bijelih dojka';
A koji joj od suhoga zlata,
Još je onog' niže popuštila,
Popuštila izpod svilen pasa, 40
Pa dievojku kuca izpod pasa,
Djerdan kuca, mene srce puca.
To se čudo po Krajinam čulo,
Po Krajinam turskim i kaurskim.
Prose curu sa četiri strane, 45
Car je prosi za jedinka sina,
A sa Bosne bosanski Vezire,
Od Sarajva sarajski Muftija,
Od Mostara mostarski Ojane,
Od Gabele Tanković Osmane, 50
Sa Tromedje starac Merdanaga
On je prosi za Alila sina;
Od Kladuše Buljumbaša Mujo
On je prosi za brata Alila,
A od Skoplja Kotčić Gjaferbeže, 55
A od Livna Djerdjelez Alija,
Od Krajine Kulin kapetane,
Od Cetinje Šarac Mamutaga,
Od Zadvorja Bojičić Alile;
A što bih ti dulje besiedio, 60
Skupilo se stotinu prosaca'
Izpod dvora Filipović Bega,
Pod dvorom mu tajer i livada,
Na tajeru konje razjahali,
Pa pripeli konje i sidjime, 65
A popeli biele čadorove. —
Kad to vidje Filipović beže,
On Ajkuni seki dolazio,
I njoj beže riječ besiedio:
„Aj Ajkuno moja seko draga! 70

„Kad je tebe porodila majka,
„Odmah te je drugom namienila;
„Eto, seko, izpod kule biele,
„Izpod kule na tajeru mome
„Skupilo se stotinu prosaca', 75
„U prosaca' stotinu jabuka',
„U jabukam stotinu prstena':
„Ako hoćeš moja sejo draga!
„Ovog svieta uživati carstvo
„Car te prosi za jedinka sina ; 80
„Ako l' hoćeš biti pašinica
„Prosi tebe Bosanski Vezire;
„Ako l' hoćeš šeher Sarajevu
„Tebe prosi sarajski Muftija;
„Ako l' hoćeš ka gradu Mostaru 85
„Nagledat' se mostarske ćuprije,
„Ajde seko mostarskom Ojanu;
„Ako l' hoćeš za plemića mlada,
„Za plemića i gospodičića,
„A ti podji Tanković Osmanu; 90
„Ako l' hoćeš na Tromedje seko,
„Tebe prosi starac Merdanaga
„Za Alila sina jedinoga;
„Ako l' hoćeš za dobra junaka,
„Tebe prose Buljubaša Mujo, 95
„Rnjičiću za brata Alila!
„Ako l' hoćeš moja seko draga,
„Gdie imade kmeta' i čitluka',
„Ajde mladu Kotčić Gjaferbegu,
„U njega su kmeti i čitluci, 100
„Begovo je polovicu Duvna,
„I Jabuka zelena livada;
„Ako l' hoćeš moja seko draga!
„Gdie 'no ima i suviše blaga,
„Ajde sejo Livnu bijelome, 105
„Za deliju Djerdjelez Aliju,
„U njega su tri rude od zlata,
„Njemu kuju do tri kujundžije,
„Te mu kuju od zlata dukate;
„Ako l' hoćeš k vrelu od Cetinja, 110
„Tebe prosi Šarac Mamutaga;
„Ako l' hoćeš u kršno Primorje
„I gledati moja seko draga
„Gdie se voze po moru gjemije,
„Ajde sejo u kršno Zadvorje, 115
„Za deliju Bojičić Aliju;
„Sad odbiraj, moja seko draga,
„Od ovieh koga tebi drago,
„Jer mi tvoji prosci dodijaše,
„Jer sve ječma što imah jarika 120
„Sve njihovi konji pozobaše,
„A što nadjem šenice bielice
„Svu je tvoji prosci pojedoše;
„Jošt ja poklah vole i ovnove
„Dočekujuć tvoje prosioce.“— 125
A kad Ajka brata razumiela,
Ibraimu bratu besiedila:
„Ibraime brate od matere!
„Kad je došlo vrieme besiediti,
„Neću toga prosca nijednoga, 130
„Jer sam emin Bogu učinila,
„I za sebe dragog zamierila,
„Amo dolje u zemlji kaurskoj,
„U onome ravnome Kotaru,
„Zor deliju Smiljanić Iliju, 135
„Zaklela se Bogu jedinome,
„I njemu sam tvrdu vieru dala,
„Da ga brate prevariti neću;
„Ako sam ti brate dodijala,
„Zanj me daji, za drugoga neću.“ 140
A kada je beže razumio,
Udari je rukom po obrazu,
I kako je lahko udario
Dva joj biela poletila zuba,
I dva mlaza krvi iz obraza', 145
Ciknu cura kao ljuta guja,
Pa pobieže kuli uz skaline,
Zatvori se u šimšir odaju,
Pa uzimlje divit i artiju,
I bijele knjige brez jazije, 150
I tanano pero uzimala,
U njega je krvce uhvatila,
Pa je sitnu knjigu nakitila,
I šalje je u ravne Kotare,
A na ruke Smiljanić Iliji. 155
U knjizi mu cura besiedila:
„Moja srećo Smiljanić Ilija!
„Evo tebi knjiga šarovita,
„A da kupiš kićene svatove,
„Sve po izbor mladjene junake, 160

„I vodi ih u treću nedielju,
„Sve ih vodi ka Glamoču ravnu,
„Jer ako te nebi do nedielje,
„Odvest' će me od Livna Balija,
„Po imenu Djerdjelez Alija, 165
„Jer je mnogo obećao blago,
„Dati za me mojemu brajenu,
„A moj bratac pohlepan na blago,
„Pa je mene preko volje dao
„Na sramotu, prva srećo moja! 170
„I s njime je roka utvrdio,
„Malo roka tri nedielje dana',
„Dok raspremi bijele dvorove,
„I sakupi kićene svatove,
„Od hiljade manje ni jednoga. 175
„Već Ilija prva srećo moja!
„I ti kupi kićene svatove,
„Sve delije mlade neženjene,
„Kojim nije žao poginuti,
„Koji mogu stići i uteći, 180
„Pa jih vodi ka Glamoču ravnu,
„Ali pazi sebe i družinu,
„Jer kad budeš u Prolog planinu,
„Čekat' će te u gori busija,
„U busiji do trista turaka'; 185
„A druga će zasiesti busija
„Pod Prologom pod kršnom planinom,
„I u njojzi do dviesta turaka',
„Paz' junače sebe i družine,
„Hodte mudro, nepoginte ludo; 190
„A treća će zasiesti busija
„Kod Glamoča kod bijela grada,
„A pred njome Buljumbaša Mujo,
„A su svojim mladim Udbinjanim.
„Pa znaj Ile prva srećo moja, 195
„Da ako te nebi do nedielje,
„Odvest' će me Djerdjelez Alija,
„Pa me nećeš već nikad viditi,
„Nit' mi biela lica poljubiti."
A kad cura knjigu nakitila, 200
I na knjigu pečat udarila,
Odmah nadje knjigonošu mlada,
I daje mu knjigu šarovitu,
A uz knjigu četiri dukata,
Da on uzme na kaiš opanke, 205
I rujna se napopije vina,
A da nosi knjigu u Kotare,
Bieloj kuli Smiljanić serdara;
I još mu je cura besiedila:
„Čuješ li me momčè knjigonoša! 210
„Kad ti sadjes u ravne Kotare,
„Ti ćeš lasno poznavati kulu,
„Bielu kulu Smiljanić Ilije,
„Jer je ona na devet tavana',
„A na vrh nje koplje udareno, 215
„Na koplju je od zlata jabuka,
„Iz jabuke srebrni sinžiri,
„Dukatima zlatnim podkićeni,
„Ako kule mermerli avlija,
„Na avliju gvozdena kapija, 220
„Na vratima alka od bisera,
„A uz alku zvono od biljura;
„Pa kad dodješ ka bijeloj kuli
„Oko nadješ zatvorena vrata,
„A ti kucaj alkom na vratima, 225
„I daj knjigu u bijelu kulu."
Mudar mudra liepo naučijo;
Ode momče i knjigu odnese,
Sadje brzo u ravne Kotare,
I nalazi kulu Smiljanića; 230
A kad bieloj kuli dohodio,
U avliju momće uhodilo,
I tu nadje jednu staru baku,
Staru baku Ilijinu majku,
Pak joj momče Boga nazivao, 235
A starica Boga prihvatila.
Tada momče riječ govorio:
„O Boga ti ostarala nano!
„Jesu l' ovo Smiljanića dvori,
„Je li doma Ilija serdare?"— 240
A stara mu po istini kaže:
Da su dvori Smiljanić Ilije,
Da je doma Ilija serdare,
Eno njega u tančici kuli,
Gdie 'no siedi pije rujno vino, 245
Sa trideset mladjenih serdara'.
A kad momče riječ razumio
Staricu je nanu zamolio,
Da ga javi Smiljanić serdaru,
Jer mu nosi knjigu od Glamoča. 250

A kad baka momče razumiela,
Odvede ga kuli u odaju;
A kad momče u odaju udje,
Serdarima Boga pohvalio,
A serdari Boga prihvatiše: 255
„Da si zdravo neznana delijo!"
Momče ide Smiljaniću mladu,
I njemu je ruku prihvatio,
Ruku ljubi a knjigu mu daje.
A kad Ile knjigu prihvatio, 260
I na njojzi pečat prelomio,
I kad vidje što mu knjiga kaže
Grohotom se junak nasmiejao. —
Al' ga pita ostarala majka:
„O moj Ile, moje diete drago, 265
„Odkuda ti knjiga šarovita,
„Ter je štiješ a gro'tom se smiješ?
„Nije l' Bog da', i sreća od Boga
„Da je ono od tvoje dievojke?
„Da ti piše da kupiš svatove 270
„I da vodiš u dvore dievojku,
„Pa da majka već izmienu steče."
A Ilija majci odgovara:
„Istina je, moja mila majko!
„Da je knjiga od moje dievojke. 275
„U knjizi me, majko, pozdravila,
„Da ja kupim kićene svatove,
„Da ih vodim do treće nedjelje,
„I da po nju idem u Glamoču."
A majka mu na to odgovara: 280
„Neka, sinko, sa srećom ti bilo,
„Već je vrieme da ti stara majka
„Steče, sine, sebi odmienicu,
„A ti, sine, sebi viernu ljubu."
To slušali trideset serdara', 285
Pa Iliji riječ besiedili:
„O Ilija svih Kotara' glavo!
„Dobra sreća i Bog nam je dao!
„Evo nas je trideset serdara',
„Mi ćemo ti svate sakupiti, 290
„Svaki junak po deset svatova',
„To je divna kita od svatova'."
Otolen se oni razidjoše,
Svaki ode svojoj kuli bieloj,
Svaki kupi deset dobrih druga', 295
A Janković dvadest i četiri.
A kad došlo vrieme od sastanka
Svaki sprema sebe i družinu,
I kupe se Smiljanića dvoru.
A kada se tute izskupiše, 300
Tad Smiljanić družtvu besiedio:
„O serdari, Kotarska gospodo!
„Čujte, braćo, da se poslušamo,
„Da vam sada jedno čudo kažem.
„Evo smo se danas sastanuli, 305
„Da idjemo do Glamoča ravna,
„A do dvora Filipović Bega,
„Po Ajkunu, po moju dievojku,
„Koju 'no sam davno zaručio,
„Zamierio i prstenovao, 310
„I s kojom sam vieru utvrdio,
„Da je junak ostaviti neću,
„A ni ona mene prevariti;
„Amin Bože, sa srećom nam bilo!
„Al' nek znate, moja braćo draga! 315
„Da kopile Filipović Beže,
„Rodni bratac moje zaručnice,
„Strašni krvnik svakog krštenoga,
„Ka' i svaki što je poturica,
„Neda sestri da čini po volji, 320
„Da s' udaje za koga joj drago,
„No je daje preko volje njene
„Za baliju Djerdjelez Aliju
„Iz Lijevna bijeloga grada,
„I s njime je Beže utvrdio 325
„Da on kupi hiljadu svatova',
„Polak da ih idje ka Glamoču,
„Ka Glamoču po mladu dievojku,
„A ostali pet stotin' svatova',
„Da ih pošlje u Prolog planini, 330
„Da uhvate staze i bogaze,
„I zasiednu u tvrde busije,
„Da čekaju do tri biela dana,
„Dok svatovi odvedu dievojku
„U lijepu Lievnu na Krajinu; 335
„Jer ako bi pošli od Kotara',
„Od Kotara' po moju dievojku,
„Da nas spravni ondie dočekaju,
„Dočekaju i razbiju, druže!
„Već, gospodo, da se poslušamo, 340

„Šta li ćemo i kako li ćemo.“
A kada ga družtvo saslušalo,
Bijaše se malko zamislilo.
Tada stade Stojan besiediti
Jankoviću, rodila ga majka: 345
„Čujte, braćo, Kotarska gospodo!
„Ja ću junak sa stotinu druga’,
„I sa desèt mladjenih serdara’,
„S Mrkonjićem, i sa Vučkovićem,
„S Močivunom, i sa Mitrovićem, 350
„S Ostojićem, i sa Mandušićem,
„S Borovićem i mladim Simićem,
„I sa onim Reljom Bošnjaninom,
„I s Komnenom mladim Barjaktarom,
„Ići napried pred naše svatove, 355
„Razgledati staze i bogaze,
„I rasćerat’ iz busije turke;
„Pa što nama Bog i sreća dade.“
U junaka’ pogovora nêma,
Već što rekli ono učinili. 360
Uze barjak Komnen Barjaktare,
Te ga razvi pred hrabre svatove,
Divno ga je barjak poklopio,
A jamaka kita od barjaka.
Otolèn se svati podigoše: 365
Prvi jaše Janković Stojane
Na putalju konju pomamnome,
Za Stojanom Mandušiću Vuče,
A za Vukom mladi Mrkonjiću,
A za njime Božo Vučkoviću, 370
A za Božom Močivuna Vuče,
A za Vukom Relja Bošnjanine,
A za Reljom Borović Todore,
Za Todorom Simiću Jovane,
Za Jovanom Mitrović Nikola, 375
A za njima ostala družina;
Svi niz polje konje razigrahu,
Zdravo svati polje prohodili,
Pod Prologa goru dohodili.
A kad bili uz Prolog planinu, 380
Onda reče Janković serdare:
„Braćo moja kićeni svatovi,
„Putalj mi se nešto uzvierio,
„Čuje negdie vuka, al’ hajduka,
„Al’ zasiedu od turskih svatova’.“ 385
Kad Stojana družtvo razumielo,
Onda junak Komnen Barjaktare
Savi svoga krstaša barjaka,
I dade ga do sebe jemaku,
Pa je Komnen družtvu besiedio: 390
„Braćo moja, Kotarski junaci!
„Vi serdari, Kotarska gospodo!
„Dobre naše konje razigrajmo,
„Razgledajmo staze i bogaze,
„Da nam družtvo nebi izginulo.“ 395
To izusti popušti djoginu,
A za njime do deset serdara’,
Za serdarim ostala družina.
A kad bili u sriedi planine,
Na busiju tursku nagaziše, 400
Namah puče do trista pušaka’,
Mrtvi pade nekoliko druga’,
A nekolko rana’ dopanulo,
Medju njima Janković Stojane,
Udrila ga puška pod koljeno. 405
Za to Stojan haje i nehaje,
Niti junak uknu, ni jauknu,
Nego britku ćordu povadio,
Medju turke juriš učinio,
A za njime mladjani serdari 410
I ostali Kotarani mladi,
Razćeraše turke na buljuke,
Razćeraše, ljuto izsiekoše,
Izsiekoše, malo ko uteče,
Neg’ uteče četni četobaša 415
Po imenu Šarac Mamutaga
Na vrančiću konju od megdana;
A pogibe Tanković Osmane,
Pogubi ga Komnen Barjaktare;
I pogibe Ličanine Tale, 420
Pogubi ga Mrkonjić serdare;
I pogibe Dizdarević Mujo,
Pogubi ga Močivuna Vuče,
I ostale turske poglavice,
I častnoga krsta krvopijce! 425
Izgiboše, malo ko uteče. —
Kad svatovi turke razćeraše,
Očistiše staze i bogaze,
A družinu zdravo provedoše
Kroz Prologa visoke planine. 430

Brzo svati sašli niz planinu
Na rudinu kroz kršnu planinu.
Tada junak viknu iz družine
Po imenu Vučkoviću Božo:
„Oj gospodo kićeni svatovi! 435
„Zekan mi se ljuto uzvierio,
„Čuje negde vuka, al' hajduka,
„Al' busiju od biesnih turaka';
„Nego dobre konje razigrajmo,
„Pa hajdemo razgledati staze, 440
„Da nam nebi družtvo poginulo."
To izusti popusti dorinu,
A za njime Kotarski serdari,
Za serdarom ostali junaci.
A kad bili na srijed rudina' 445
U busiji turci dočekaše,
Namah puče do dviesta pušaka';
Ali turci jedne strašivice
Dočekati svatove nesmieše,
Da medju njih u busiji dodju, 450
No iz dalje oganj oboriše,
Niz rudine pleća obrnuše,
Pobiegoše glavom bez obzira;
A kad vidje Vučkoviću Božo
I ostali mladi Kotarani, 455
Tad za turcim juriš učiniše,
Učiniše ter ih dostigoše,
I tu nebi kotarskog junaka
Koji nije odsiekao glave;
Al' pogibe serdar Mrkonjiću 460
Od turčina starca Djejvanage,
Koji njemu odasieče glavu,
I pobieže niz rudinu ravnu;
Al' se za njim junak otisnuo,
Otisnuo Komnen Barjaktare 465
Na djoginu konju vilenome,
Otisnuo ter ga dostignuo,
Na trku ga sabljom zahvatio,
Od dobroga konja razstavio,
A s crnom ga zemljom sastavio, 470
Na dvoje ga junak presiekao,
Dvije pole preko konja pale.
Brzo svati stigli u Glamoču,
Ugledali Filipović dvore.
Ali, pobro, oko biela dvora 475
Sve popeti čador do čadora,
Bojna koplja u travu pobita,
A za koplje konji povezani.
Tad Smiljanić riječ besiedio:
„Braćo moja i družino draga! 480
„Što je godier vatre u turaka',
„Sve je ondie danas sakupljeno,
„Danas ćemo izginuti ludo,
„Već hajdemo da se nekažemo,
„Vratimo se tragom uz natrage, 485
„Nije pravo, moja braćo draga,
„Da gubite svoje ruse glave
„Za da mene oženite mlada
„Iz Turčije turkinjom dievojkom,
„Jer u našem ravnome Kotaru 490
„Ima dosta cura' na udaju
„Od gospodskog roda i plemena."
A kada ga družstvo razumielo,
Sve u jedno grlo poviknuše:
„Muč', neluduj, Smiljanić Ilija! 495
„Da svi znamo glave pogubiti,
„Pod Glamočom kosti ostaviti,
„Nebi ti se natrag povratili,
„Nit' sramote take pretrpili,
„Pa što nama Bog u sreći dade; 500
„Ta liepše je poginuti slavno,
„Neg sramotno živieti na svietu."
To rekoše pak se ustaviše,
Dobre svoje konje odjahaše,
Odjahaše ter ih odmoriše, 505
I dobre im zobce natakoše;
A junaci sebe prehvatiše
S bielim hliebom i ovnovim mesom,
Potegoše ploske i čuture,
I dobro se družtvo ponapilo, 510
Ponapilo, dosta ohrabrilo.
Tad besiedi Komnen Barjaktare:
„Braćo moja i družino draga!
„Dajte, braćo, da se poslušamo,
„I medju se saviet učinimo 515
„Kako ćemo udriti na turke."
Tad prihvati Janković Stojane:
„Čujte, braćo, Kotarski serdari!
„I svi drugi sivi sokolovi!
„Naše dobre konje posiedimo, 520

„I sve hodom hajdmo preko polja,
„A kad blizu budemo do dvora',
„Do dvorova' Filipović Bega,
„Onda konjma dizgen prehvatimo,
„Iz pušaka' oganj oborimo, 525
„A za oštre sablje prihvatimo,
„Medju turke složno udarimo,
„Svatovi su rdjava družina,
„Tudji konji, a tudja odora,
„Ni u polak svog oružja nêma, 530
„Nikom nije stalo poginuti,
„Svaki će se starat' izmaknuti
„I zdravo se doma povratiti
„Za tudjinu ruho povrnuti,
„Da mu dieci u dug ne ostaje. 535
„Nego, braćo, sivi sokolovi!
„Gdie spazimo turske četobaše,
„I pred njima Buljumbašu Muja,
„To Rnjicu svih turaka' glavu,
„I brata mu gojena Alila, 540
„Tu se, braćo, skladno uhvatimo,
„I svi na njih složno udarimo,
„Jer je Mujo svih turaka' glava,
„A uzanj su ostali glavari,
„I sve same turske četobaše; 545
„Pa ako nam Bog i sreća dade
„Ter Rnjicu mlada pogubimo
„Al' junaka živa osvojimo,
„Onda nam je lasno s ostaliem."
Pa još Stojan riječ govorio: 550
„Čuj me, brate, Močivuna Vuče!
„Ti si mladjan diever uz dievojku,
„Doklen vidiš, Bogom pobratime!
„Da se stane krvca prolievati,
„Da s' izmieša turčin s kaurinom, 555
„Ti s Ilijom mladim djuveglijom,
„I s Komnenom mladim Barjaktarom,
„Obletite oko biela dvora,
„I pazite na mladu dievojku,
„Da je nebi turci umaknuli." 560
U junaka' pogovora nêma,
Već što rekli ono učinili:
Svoje dobre konje pojahaše,
Uprav gone Filipović dvoru.
Daleko ih turci ugledali, 565
Pa medju se saviet učinili,
Da Rnjica svih turaka' glava,
Su stotinu najboljih junaka',
Da izadje na susriet kaura',
Susriesti ih, liepo pozdraviti 570
S crnim prahom i s teškim olovom,
A darivat' sa britkim sabljama;
Jošt Mujaga odredio, pobre,
Odredio gojena Alila,
I onoga djuvegliju mlada, 575
Djuvegliju Djerdjelez Aliju,
A sa mladim Filipović Begom,
Da čuvaju dvore i dievojku,
Da je nebi u onoj zabuni
Ugrabili mladi Kotarani, 580
Ugrabili i s njom pobiegnuli. —
A kad tako Mujo razredio,
On posiede vranca pretiloga,
A za njime ostala družina,
Svaki svoga pojaha konjica, 585
Otiskoše od bijela dvora
Brzo srieli mlade Kotarane,
Iz pušaka' vatru oboriše,
Pa za oštre sablje prihvatiše.
Al' da vidiš, Bogom pobratime! 590
Zor Srbina Komnen Barjaktara,
I onoga Smiljanić serdara,
Dok na brzo turke susretoše,
I Rnjicu mlada poznadoše,
Namah složno k njemu poletiše, 595
A za njima Vučkoviću Božo,
I ostali po izbor junaci,
U turke se, pobre, umiešaše,
Pa razgone turke na buljuke,
Dosta rusih glava' odsiekoše; 600
Al' Rnjica, rodila ga majka!
Neda k sebi blizu pristupiti,
Nego sieče na obadvie strane,
Al' ga Komnen ljuto obletio,
I po desnoj ruci obranio, 605
U njoj sablju držati nemože;
Pa kad junak rana' dopanuo,
I kad vidje da će poginuti,
On natište vranca pomamnoga,
Natište ga preko polja ravna, 610

Da iznese iz razboja glavu;
Al' se za njim junak otisnuo,
Jankoviću na svome putalju,
Na trku ga junak sustignuo,
I rusu mu odasieče glavu, 615
Na bojno je koplje nataknuo.
A kad turci glavu ugledaše,
I da im je Mujo poginuo,
Smetoše se kao i pomamni,
Pa stadoše biežat' na sve strane, 620
A za njima Kotarani mladi;
Al' da vidiš Močivunu Vuka!
Doletio do bijela dvora,
Tu nalazi gojena Alila.
I onoga Djerdjeleza mlada, 625
Gdie čuvaju Begovića dvore,
Trkom trče, iza glasa viče:
„Poturico dijete Alile!
„Nemoj ludo svoje gubit' glave
„Ka' što ti je i brat izgubio, 630
„Neg' se predaj, a tvrda ti viera
„Da te ni prst zabolieti neće,
„Jer si pravi junak od junaka,
„Da ti pusta neostaje kula,
„Nek ostane od Udbinje glava, 635
„A s ostalim kako raztrsimo.“ —
U to doba Filipović Beže
Popratio mladjenu dievojku,
Da je preda gojenu Alilu,
Da je vode i s njome pobiegnu. 640
Kad to vidje Močivuna Vuče,
Namah junak k Begu poletio,
I njemu je riječ besiedio:
„Be aferim, vrstan prijatelju!
„Kad si meni truda zaštedio, 645
„Da s' nemučim u bijelu kulu,
„Izvede mi pred kulu dievojku
„I ja tebe darovat' ću divno.“
Mahnu sabljom, odsieče mu glavu.
Tad dievojci Vuče besiedio: 650
„Nemoj mi se, dušo, prepanuti,
„Neće tebe diever ostaviti,
„Ja sam glavom Močivuna Vuče,
„Pobratim sam Smiljanić serdara,
„Tvog Ilije milog gospodara, 655
„I njemu sam pošô u svatove
„Da mu buden diever uz dievojku,
„Sad će i on bielu dvoru doći
„Tebe svoje zlato pohoditi;
„Već ti hajde u bijelu kulu, 660
„I tu čekaj mene i Iliju,
„I ostale kićene svatove.“ —
A kad vidje Djerdjelez Alija,
Kako sidjè Močivuna Vuče,
Kako siečè Filipović bega, 665
I kad začu što dievojci rečè,
On natište konja od megdana,
I pobieže preko polja ravna,
Da uteče, žalostna mu majka,
Da uteče Lievnu na Krajinu. 670
Al' ga loša sreća nanijela
Na junaka Smiljanića mlada.
Kad Aliju Ile poznavao,
Tad Turčinu riječ besiedio:
„Čuj balijo Djerdjelez Alijo! 675
„Kud si bolan tako uranio,
„Kome li si curu ostavio?
„Ali nije pravo, poturice!
„Da nam tako ideš iz svatova',
„Bez lijepa svatovskoga dara, 680
„Ol' jagluka, ili boščaluka,
„Ili drugog gospodskoga dara;
„Već stan bolan! moji su svatovi,
„Ja sam glavom Smiljanić serdare,
„Stan delijo da se ogledamo! 685
„I da jedan drugog darivamo
„Ol' s dievojkom, oli s britkom sabljom;
„Sramota bi svom Kotaru bila
„Da takovi ôdeš bez uzdarja.“ —
Al' turčinu nije do maskare, 690
Nego ljuto on ćera konjica,
Nebi l' junak kako umaknuo;
Al' ga Ile brzo dostigao,
Na trku ga junak darivao
S britkom sabljom i desnicom rukom, 695
Da kako ga lako udario,
Dvie ga pole preko konja pale,
Još i pod njim konja zahvatio,
Kako kažu tovarit' ga neće.
Al' družino, sivi sokolovi! 700

Da se malo natrag povratimo,
A do dvora Filipović Bega,
Močivuni i gojen Alilu:
Kada vidje gojeni Alile
Močivuna da je pogubio 705
Mladjenoga Filipović Imbra,
Da s' dievojka povrati u dvore,
U junaku krvca uskipila,
Pak je junak juriš učinio
Na junaka Močivunu Vuka, 710
I kruto ga Alil obletio
Tri mu ljute rane zadavao,
I Vuka bi Alil pogubio,
Jer je diete strašni megdandžija,
A pod njim je dorat od megdana, 715
Dobar konjic da ga takog nêma
U turčina ni u kaurina,
Močivunu tri put dočekao,
Tri mu ljute rane zadavao,
Da htijaše pogubit' mogaše, 720
Al' nehtjede od svoga junaštva;
Pa kada ga trećom obranio,
Tad se Vuče u nevolji nadje
I napusti konja od megdana,
A za njim se Alil otisnuo, 725
I brzo ga junak sustignuo,
I jošt bi ga ranom obranio,
Al' je Vuku Bog i sreća dala
U ta doba Komnen Barjaktare,
Pa kad junak vidje što se radi, 730
Tad povika iza svega glasa:
„Bog t' ubio, dijete Alile!
„Nepogubi takoga junaka,
„Jer da imaš krila sokolova
„I tvoja će pusta ostat' glava 735
„Kao što je brata ti Mujage!„ —
A kad Alil riječ razumio
I Komnena mlada ugledao,
Zaustavi pomamna dorina
A u kore sablju uturio, 740
I Komnenu riječ besiedio:
„Pobratime Komnen Barjaktare!
„Valja junak da sluša junaka,
„Neću tebi pogubiti Vuka,
„Praštam njemu glavu na megdanu, 745
„Poklanjam ga takome junaku.“ —
Do Komnena Alil dohodio,
I tu dobre konje odsiedoše,
Pitaju se za zdravlje junačko.
U to doba Smiljanić Ilija, 750
I s njim junak Janković Stojane,
Dolećeše do bijela dvora,
Tu nadjoše Komnen Barjaktara,
I kod njega gojena Alila,
I ranjena Močivunu Vuka. 755
Tad Komnenu Stojan besiedio:
„Be aferim, Komnen Barjaktare!
„Kad si takog sužnja zahvatio,
„Gojenoga Rnjičin Alila.“ —
A Komnen mu po istini kaže: 760
„Ja junaka niêsam zasužnio,
„Na megdanu nit' ga predobio,
„No je Alil glavu oprostio
„Baš serdaru Močivuni Vuku
„Na megdanu, rodila ga majka, 765
„I kad ga je pogubit' mogao
„Ondar junak ruku ustegnuo
„A u kore sablju uturio,
„Pa je doša' k meni pobratimu
„Da svidimo, za zdravlje pitamo.“ — 770
Tad rekoše Stojan i Ilija:
„Be aferim, gojeni Alile!
„Zna se da si junak od junaka!
„Sretna majka koja te rodila,
„I dievojki kojoj sudjen budeš,
„Kad si tako momče razborito.“ — 775
Pa da vidiš Bogom pobratime,
Da no vidiš Smiljanić Ilije
Kako junak vikom podvikuje,
I dozivlje Ajkunu dievojku: 780
„Oj Ajkuno zlato materino!
„Evo t' Ile, koj je tvrde viere,
„Koju sam ti junak zadavao,
„Da te neću ostaviti mladu
„Za života i bez mrtve glave; 785
„Evo sam ti doveo svatove
„Da idjemo u Kotare ravne.“
To izusti pa ôde u kulu
S pobratimom Komnen Barjaktarom,
I s junakom Janković Stojanom, 790

Do dievojke mlade dohodio,
I dievojku plačuć nahodio,
Gdie 'no plače brata jedinoga,
A tješi je Smiljanić Ilija:
„Muči dušo, Ajkuno dievojko! 795
„Ako s' jednog brata izgubila,
„Evo s' dražeg danas zadobila." —
Poljubi je u čelo bijelo,
I povede iz bijele kule;
U ta doba Kotarski serdari, 800
I ostali kićeni svatovi
Skupiše se oko biela dvora,
Da odmore svoje dobre konje;
Al' im nije do dvie poglavice,
Ne ima im Relje Bošnjanina, 805
Ni delije Mandušića Vuka,
Jer su oba, pobro, poginuli
Po Glamoču sijekući turke,
I s njima je, pobre, poginulo
Do pedeset biranih junaka', 810
Al' turaka' ni broja se nezna;
Pa ako mi nevierujes, pobro!
Ti otidi do ravna Glamoča
Pa ćeš tute naći dosta traga'
Što će tebi ovo potvrditi. — 815
Otolen se svati podigoše
I dievojku mladu povedoše,
A bijele dvore porobiše,
Biele dvore Filipović Bega,
I ostale bliže oko njega, 820
I ődoše, pobre, pievajući,
A dušama pokoj davajući
Svoje braće koja izginuše,
Na megdanu kosti ostaviše.
Zdravo svati sašli u Kotare 825
Smiljanića prebijelu dvoru,
I tu čine veliko veselje,
I turkinju mladu pokrstiše,
Za Iliju mlada privienčaše,
Pa se ondie oni rastadoše 830
I svak ode svome bielu dvoru,
Noseć, pobro, plemenite dare
Što dievojka bješe darovala,
I što koji junak zadobio
Na megdanu na polju bojnomu, 835
Siekuć turke, krvaveći ruke.

Tri sužnja u tamnici Paše Mostarskoga.

Procvielila tri nevoljna sužnja
U tamnici Paše Mostarskoga,
Jedno junak Vuče Piperine,
A drugo je Valjevac Mihajlo,
Treće junak Vuksan Arambaša. 5
Ljuto cviele tri godine dana',
Kad četvrta nastade godina
Tada Vuksan družtvu besiedio:
„Do dva brata, do dva pobratima!
„Ja sam noćas čudan san usnio, 10
„Bog će dati da će dobro biti,
„Sjutra ćemo sva tri poginuti,
„Sjutra će nas turci pogubiti;
„Već dva druga, do dva pobratima!
„Sad mi kažte pravo po istini 15
„Ako dodje čas od umiranja
„Šta je kome danas najžalije
„Ostaviti na ovome svietu?" —
Tad besiedi Vuče Piperine:
„Čuj me, brate, Vuksan Arambaša! 20

„Ako dodje čas od umiranja
„Danas meni jeste najžalije
„Ostaviti na ovome svietu
„Moju staru samohranu majku,
„Koja nigdie nikog više nêma 25
„Od svog srca, ni poroda svoga,
„Pa će ona jadna umrijeti
„Proseć hlieba od vrata' do vrata',
„Od nemila tere do nedraga,
„I to mi je danas najžalije 30
„Ostaviti na ovome svietu.“
Tad nastavi Valjevac Mihajlo:
„Čuj me, brate, Vuksan Arambaša!
„Ako dodje čas od umiranja,
„Meni danas jeste najžalije 35
„Ostaviti na ovome svietu
„Viernu ljubu skoro dovedenu,
„Jer se skoro jesam oženio,
„I doveo zendžil udovicu,
„Doniela mi nebrojeno blago, 40
„I doniela čohu nederanu,
„Neizljubih liepu udovicu,
„Nerazdrieh čohu nederanu,
„I nesarčih nebrojeno blago;
„I tog mi je danas najžalije 45
„Ostaviti na ovome svietu.“ —
A kad Vuksan družtvo razumio,
On družini riječ govorio:
„Do dva druga, do dva pobratima!
„Vi žalite na ovome svietu 50
„Ostaviti dvije ženske glave!
„A mene je jadna najžalije
„Gdie ću jadan junak poginuti
„A neću se moć zamijeniti.“ —
U riječi u kojoj bijahu, 55
Al' evo ti tri turčina mlada,
Tri dželata Paše od Mostara,
Svoje britke sablje povadiše,
Na tamnici vrata otvoriše,
Izvedoše Vuka Piperina, 60
Pa mu rusu odsiekoše glavu;
Izvedoše Valjevac Mihajla,
Pa i njemu odsiekoše glavu;
Izvedoše Vuksan Arambašu,
Savezanih ruka' naopako, 65
A kada ga nadvor izvedoše,
Poče Vuksan turcim besiediti:
„Tri dželata, tri turčina mlada!
„Tako vama i obadva svieta,
„I ovoga na kom ostajete, 70
„I onoga na kog ću sad poći,
„Popustite moje biele ruke,
„Da ja svučem aznali dolamu,
„Da se meni krvcom nepolije
„Poslat' ću je ostaraloj majci, 75
„Neka stara po dolami znade
„Da joj jesam junak poginuo,
„Nek prodaje dvore i timare,
„Nek se hrani i odazla brani,
„Moja ljuba neka me ne čeka, 80
„Jer me nikad dočekati neće.
„Pa tako vam Boga velikoga!
„I tako vam sveca Muhameda!
„I tako vam Dina i Amana!
„I vašega posta ramazana! 85
„Pošljite mi aznali dolamu,
„Pošljite je mojoj staroj majci!
„Neka znade da sam poginuo.“ —
A kad turci riječ razumieše
Pogleduje jedan na drugoga, 90
Turci bieše za Boga znadoše,
Pa Vuksanu ruke popuštiše.
Kad se junak rukuh dohvatio,
Jednome je sablju ugrabio,
Pa je onda stražu pogubio, 95
Na ćupriju juriš učiniše,
Na ćupriju pa preko ćuprije,
Ili stiže ili srete koga
A s' puta se uklonit' nehtjaše,
On svakoga po poli presieca, 100
Pa se za njim potoč otisnula,
Otiskoše plešci i konjici,
Al' ga niko ni zgledat' nemože,
Nego jedno tursko momče mlado,
Na vrančiću konju pomamnome, 105
Kruto njega sustignulo bjaše,
Sustignulo, ljuto okupilo,
Prićera ga ka Neretvi mutnoj,
Kad se junak u nevolju nadje,
Da ne može tamo ni ovamo, 110

Onda turi riječ besiedio:
„Oj turčine, živ te Bog ubio!
„Jer si mene tako okupio,
„Nevolja je meni pobiegnuti,
„A tebe je obijest ćerati, 115
„Al' je meni nevolja ginuti,
„Nije tebi, živ te Bog ubio,
„Prodji me se, mladosti ti tvoje,
„Hajde s mirom a negubi glave.“ —
Zato ture haje i nehaje, 120
Već na njega nagoni konjica
A britku je sablju povadio,
Hotjaše mu odasieći glavu;
Kad se junak u nevolju nadje,
Već nemože tamo ni ovamo, 125
Pak se pope na jednom kamenu,
I turčina zgodno dočekao,
Zgodno mu ga vrančić nanosio,
Mahnu sabljom i desnicom rukom;
Kako ga je lako udario, 130
Dvie ga pole oko konja pale,
Jošt i dobra konja zahvatio,
Kako kažu tovarit' ga neće,
I uteče, vesela mu majka!
Uprav ôde dvoru bijelome, 135
Obveseli ostaralu majku. —
Pa družino, moja braćo draga!
Davno vrieme na krajini bilo,
Davno bilo sad se spominjalo.
Ko me čuje na čast neka mu je, 140
Ko nečuo i on zdravo bio. —

Piesma od Ale Udbinjanina i Marijana hajduka.

Hvalio se Udbinjanin Ale
U Udbini gradu bijelomu.
Gledale ga od Udbine bule,
Pak su njemu tiho besiedile:
„Što se hvališ, Udbinjanin Ale, 5
„Nit' si junak, nit' si od junaka;
„Hajduk Mare po gorici šeće,
„Za pasom mu sedam dževerdanah,
„Svih je sedam zlatom obučenih;
„Na ramenu šara nalimana, 10
„Koja valja otca jošt i majke;
„Na glavi mu kalpak vidrovina,
„Za kalpakom od zlata čelenka,
„Na njojzi su tri kamena draga,
„Pred kojim se vidi večerati 15
„U ponoći ka 'no i u podne“.
Kad je Ale rieči razumio,
On je bulam tiho besiedio:
„Da vam Boga od Udbine bule!
„Sakupit' ću trideset balija', 20
„Vodit' ću ih klancim jadikovcim
„Gdie kukaju majke i ljubovce,
„Držat' ću ih nedieljicu dana',
„Pojit' ću ih vinom i rakijom,
„Nahranit' ću hliebom od pšenice, 25
„Nasitit' ću mesom ovnovinom,
„Opojit' ću crvenikom vinom,
„Pak ću ondie čekati Marina.„
Što je reka' nije se poreka':
On sakupi trideset balija', 30

Ter ih vodi klancim jadikovcim,
On ih drži nedieljicu dana',
Pojio ih vinom i rakijom,
Hranio ih hliebom od pšenice,
Još i onim mesom ovnoviem 35
Dok se momci liepo odmorili.
Kada biše u subotu večer,
Družtvo Ali besiedilo tiho:
„Da ti Boga buljubaša Ale!
„Ol' nas kolji, ol' nas doma pusti; 40
„S rukuh nami nokti odpadoše,
„A s nožica' i prsti i nokti,
„Baš od leda i od teška sniega,
„Studna vietra i od ledne zime.“
Al' je Ale družtvu besiedio: 45
„Oj družino draga braćo moja!
„Počekajmo dok se jutro svane,
„I sunašce od istoka grane,
„Hodit' ćemo ka Udbini ravnoj.“
Zatim malo postajalo vrieme, 50
Bilo uprav noći po ponoći,
Probudi se buljubaša Ale,
Pa dozivlje družinicu svoju:
„Na noge se, družinico moja,
„Evo zore i bijela dana.“ 55
Kad se Ale od sna probudio,
Nit' je zore, nit' je biela dana,
Već to Marin po gorici šeće;
Sjaje gora ka 'no sunce žarko
A od ona tri kamena draga. 60
Kada ga je Ale ugledao,
Bržebolje busije stavio.
Na prvu je Marin udario;
Tute njemu dobra sreća bieše
Nijedna ga nedopade rana. 65
Pak na drugu Marin udario,
I tu njemu dobra sreća bieše,
I tu njega rana ne dopade.
Kad na treću junak udario,
Tute njemu loša sreća bieše, 70
Baci ga se crni Arapine,
Upali mu ostala mu pusta,
Ter mu pribi nogu po koljenu.
Kad to vidi Marine hajduče,
Onda pada k zemlji na koliena, 75
Pa povadi sedam dževerdana',
Svim je sedam živi oganj dao.
Jošt skiduje šaru sa ramena'
Pak se krije od jele do jele,
I zaklanja od bukve za bukvu, 80
Ševav bieži iz škrape u škrapu.
On se nigdie sakrit' nemogaše,
Tute oni njega uhvatiše,
Pak mu vežu ruke naopako
I vode ga niz planinu Vranu. 85
Besiedi mu buljubaša Ale:
„Da ti Boga, hajduče Marine!
„Gdie je družtvo, gdie ostave tvoje?“
Marin njemu liepo odgovara:
„Boga tebi, buljubaša Ale! 90
„Jeli testir zapievati malo,
„U pievanju tebi kazat' hoću.“
Prevari se buljubaša Ale,
Prevari se, ujede ga zmija:
„Testir tebi koliko ti drago.„ 95
Kad to čuo hajduče Marine,
On zapieva tanko glasovito,
Da s gorice listje poliećaše,
A travica k zemlji priliegaše:
„Mili Bože na svemu ti hvala! 100
„Ostava je bielo grlo moje,
„A družina sedam dževerdana'
„I još tomu šara nalimana.“
To ga čuo Tomić Mihovile,
Pak je Miho družtvu besiedio: 105
„Oj družino draga braćo moja,
„Što se našem zbilo Marijanu?
„Oli se je vinom opojio?
„Oli se je biesom pomamio?
„Ol' je robstvo njega dopadnulo?“ 110
Istom Miho družtvu besiedio,
U to doba buljubaša Ale,
Gdie on vodi mladog Marijana.
Kada ga je Miho ugledao,
Busiju je brzo učinio. 115
Kada Turci na busiju udru
Miho s družtvom oganj oborio,
Pogubiše dvadest i jednoga
Niti od njih itko već ostade;
Već ostaje buljubaša Ale. 120

Tute oni njega uhvatiše,
Ter ga svojim sužnjem učiniše,
Vežu njemu ruke naopako
Od lakata' paka do nokata',
Izpod noktih crna krvca kaplje. 125
Odtolen se oni povratiše
Svojim putem uz planinu Vranu.
Pak je Marin Alu upitao:
„Da ti Boga, buljubaša Ale!
„Da ti budeš mene obsužnjio, 130
„Što b' od mene Ale učinio?“
Al' mu Ale liepo odgovara:
„Vodio te ka Udbini ravnoj,
„Nek te vide od Udbine bule
„Kakav jesi na oružju junak; 135
„Na raskršće pak bi te vodio
„I rasieca' na četiri strane.“
Kada Marin rieči razumio
On izvede Alu na planinu,
Pak ga sieče na četiri strane 140
I obieša o četiri grane,
Nek ga jedu orli i gavrani.
Pak se Marin liepo izliečio,
Još se junak biše pomirio,
Ter se mlado momče oženilo, 145
Lijep porod od žene imao
Najprie kćeri a poslie sinove,
Nek nevieste nezatieču zava',
Neka nejma medju njima kara.

Piesma od Mladog Omerice.

Vino pilo tridest Udbinjana',
Medju njima mladi Omerica.
Kad se Turci vina ponapiše,
Veliki su engled zametnuli:
Al' je Omer vrlo neveselo. 5
Pita njega starac Uromaga:
„Što je tebi, diete Omerica?“
Odgovara Omer diete mlado:
„Nepitaj me, starac Uromaga...
„Kako neću biti neveselo, 10
„Kad sam bio izprosio zlato —
„Nisam, starče, na našoj Udbini,
„Nego doli na ravnu Kotaru
„Liepu seku Smiljanić Ilije
„Po imenu Kosaru dievojku. 15
„A evo mi listak knjige biele
„Da je mlada Kosa priprošena
„Baš od sina Bana zadranina
„Po imenu mlada Andrijice.
„Sad ja nèjmam pare, ni dinara 20
„Medju Turcim da ja platim vino,
„Sve ja dadoh Kosari dievojci,
„Ja prodadoh dvore i timare,
„Izpod dvora duge podvornice,
„I izpod njih zelene livade, 25
„Sve prodadoh pak ja Kosi dadoh.“
Al' govori starac Uromaga:
„Muč', neluduj, diete Omerica!
„Otić' ćemo u Ozrin planinu
„Dočekati Banove svatove, 30
„Otet' ćemo Kosaru dievojku,
„S njom ću tebe, diete, oženiti.“
Pak u starca pogovora nejma,
Već se skače na noge lagahne,
On otidje k bieloj kuli svojoj, 35
Dobavi se karte i artije,
Ter napisa bielu buruntiju,
Pak ju šalje na malu Kladušu
A na ruke Rnjičića Muje;
U knjizi ga starac pozdravljaše, 40

Pozdravljajuć' ter mu govoraše:
„Diete moje Mujo Rnjičiću!
„Netom primiš listak knjige biele
„Kùpi odmah petstotin svatova',
„Rók nedielja prvi ponedieljak 45
„Pak ih vodi k bielom dvoru momu."
Onu šalje, drugu napisuje,
Ter je šalje ka Orošu gradu
A na ruke od Oroša Tale,
U knjizi je starac besiedio: 50
„Diete moje od Oroša Tale!
„Netom primiš bielu burantiju,
„Ti sakupi petstotin svatova',
„Rok nedielja prvi ponedieljak,
„Pak ih vodi k bielom dvoru momu." 55
Starac kupi po bieloj Udbini
Sve po izbor hiljadu svatova'.
Kad osvanu danak ponedieljak,
Starac leti kuli na visine,
I ugleda Muju Rnjičića, 60
Nad njime se crljen barjak vije,
Za njim idje petstotin svatova'.
Starac gledi ka Orošu gradu,
I ugleda od Oroša Talu,
Nad njim ti se bieo barjak vije, 65
Za njim idje petstotin svatova'.
Sva se sila na Udbinu zbila
Izpod kule starca Uromage.
Tute oni obied učiniše,
Pak s' odtolen svati podigoše 70
I odoše u Ozrin planinu.
Kad su došli u Ozrin planinu,
Tute Turci meterize grade,
Jerbo vaviek o nevieri rade;
Tute nejma bukve ni bukvice, 75
Niti ima jele ni jelice
Da se Turčin zaklonio nije.
Tad se skače do dva Rnjičića,
Jedan Mujo, a Alija drugo,
Mirovati oni nehtiedoše, 80
Već odoše po gori zelenoj,
I hodaju od jele do jele
Dok najdoše jelu izvijenu,
Sve je jele visom nadhitila;
Pak se pope Mujo Rnjičića, 85
On se pope jeli u kitice
Pak pohvati on svoje durbine,
Nanosi ih na devet kanola',
I pogleda doli na Kotare;
Na Kotaru maglu podpazio, 90
Vas je Kotar magla pritisnula,
Bieži Mujo niz jelu zelenu,
Do pol jele zdravo salazio,
Od pola se Mujo ukinuo.
Dočeka ga pod jelicom Ale, 95
Na ruke je Muju uhvatio:
Oba bieže preko gore črne,
I dojdoše k starcu Uromagi.
Besiedi im starac Uromaga:
„Jeste l' dieco, štogod podpazili?" 100
Odgovara Mujo Rnjičiću:
„Jesmo, starče, tebe neželio!
„Ja ugledah Kotar polje ravno,
„Vas je Kotar magla pritisnula,
„Kroz maglu sam, starče, podpazio 105
„Silne svate Bana zadranina,
„Ja ugledah najprvog junaka,
„Nad njim ti se crljen barjak vije,
„Iz barjaka sve kita do kite,
„Svaka kita miluje junaka, 110
„Barjak mu je zahodio ruku,
„Vide mu se toke kroz brkove
„Ka 'no miesec kroz jelove grane,
„Na vranu je ka 'no na sokolu,
„Na sokolu ka 'no na gavranu, 115
„Na gavranu ka' na vili bieloj.
„Zagrnuo uz ruke rukave,
„Bielje su mu od rukava' ruke,
„A mišice od gorskoga sniega,
„Vučju kapu nad oči natiska." 120
Al' besiedi starac Uromaga:
„To je, diete, Primorac Andrija,
„Uviek želi ubiti turčina,
„Ubite ga, draga dieco moja,
„Za oženit' Omericu mlada. 125
„Jesi l' još što podpazio Mujo?"—
„Jesam, starče, tebe neželio!
„Ja ugledah drugoga junaka
„Na djogatu ka' na vili bieloj,
„Sve mu djoge na kolače skače, 130

„Čini mi se da je binjidžija,
„Deblja mu je u mišici ruka
„Neg ja, starče, u svilenu pasu.“ —
„To je, diete, starac Mrkonjiću,
„Vaviek želi ubiti Turčina, 135
„Smaknite ga, moja dieco draga,
„Za oženit' Omericu mlada.
„Jesi l' još što podpazio Mujo?“ —
„Jesam, starče, tebe neželio,
„Ja ugledah osam binjidžija' 140
„A na ono osam dobrih konja'
„Sve je gori jedan od drugoga,
„Mrko gleda jedan na drugoga.“ —
„To su dieca starca Mrkonjića,
„Smaknite ih, moja draga dieca. 145
„Jesi l' još što podpazio Mujo?“ —
„Jesam, starče, tebe neželio.
„Ja ugledah jednoga junaka
„Na kulašu dobru konju svomu.
„U glavi mu zuba nijednoga, 150
„Sieda brada do pasa se svija,
„Vaviek puca iz dobrih kubura'.“
Al' besiedi starac Uromaga:
„To je glavom zadranine Bane,
„Uviek želi ubiti Turčina: 155
„Smaknite ga, moja dieco draga,
„Za oženit' Omericu mlada.
„Jesi l' još što podpazio, Mujo?“ —
„Jesam, starče, tebe neželio,
„Ja ugledah kočije od zlata 160
„Kroz kočije Kosaru dievojku;
„Liepa li je, ako Boga znadeš!
„'Nake cure u tri carstva nejma,
„Ni u vieri svetca Muhameda.
„Pod kočijom devet bedevija', 165
„Osam crnih, a deveta biela,
„Sve je osam bila oždriebila.“ —
„Jesi l' još što podpazio Mujo?“ —
„Jesam, starče, tebe neželio.
„Ja ugledah taneno soldatče 170
„U prociepu od kočija' zlatnih,
„On ti šiba devet bedevija'.“
Al' govori starac Uromaga:
„To je, diete, Janković Ivane.
„Otmite mu Kosaru dievojku 175
„Za oženit' mlada Omericu.
„Jesi l' još što podpazio Mujo?“ —
„Jesam, starče, tebe neželio.
„Ja ugledah jednoga junaka
„Na alatu vas u suhom zlatu, 180
„Pusti mu se alat pomamio,
„Da ga ljutom neusteže uzdom
„Kosino bi priskočio kola,
„Još i ono devet bedevija',
„Uzvija se ka 'no viverica, 185
„Poskakuje ka 'no gušterica,
„A prilieće ka 'no lastavica,
„Odapinje ka 'no mrki vuče.“
Al' besiedi starac Uromaga:
„To je, diete, mladi Andrijica 190
„Djuveglija Kosare dievojke,
„Smaknite ga, moja dieco draga,
„Za oženit' Omericu mlada.
„Jesi l' još što podpazio, Mujo?“ —
„Jesam, starče, tebe neželio. 195
„Ja ugledah za trista soldata'
„S golim sabljam u desnici ruci.“
Jošte Mujo u rieči bijaše
U ta doba Primorac Tadija
On doleti pod Ozrin planinu. 200
Ali viknu iz gorice vila:
„Kud si poša', Primorac Tadija?
„Ludo ti ćeš izgubiti glavu!“
On savije crljene barjake
I odpušća puce izpod vrata, 205
Pak se rujna on ponapi vina,
U to doba sila od svatova'.
Ter udjoše u Ozrin planinu,
Nagaziše na Turske busije.
Mili Bože, goleme žalosti! 210
Grmi, sieva i krv se prolieva,
Jeka stoji ranjenih junaka',
Lomljavina mača' i sabalja',
Popucaju puške i šešane,
Pusta se je magla uhvatila; 215
Nije magla od Boga poslana,
Već od pare turske i kaurske,
Od teškoga praha i olova,
Ni brat brata poznat' nemogaše,
Kamo li će turci i kauri. 220

U to doba dva mlada Rnjica
Namiera ih namierila bieše
Na mladoga Janković Ivana
Na kočije Kosare dievojke;
Ivana su ljuto izranili, 225
Odsiekoše devet bedevija',
Privezaše vranca i molina
Potieraše ka bieloj Kladuši.
U to doba Primorac Tadija,
Ranjen Ivan jedva progovara! 230
„Gdie si meni, Primorac Tadija?
„Kad od tebe potreba bijaše
„Onda tebe ni od želje nejma.
„Došla jesu do dva Rnjičića,
„Mene jesu ljuto izranili, 235
„Odsiekoše devet bedevija'
„Uhvatiše vranca i molina
„Pod kočije Kosare dievojke,
„Odtieraše na kletu Kladušu."
To izusti a dušicu pusti..... 240
Kad je njega Tade razumio,
On obuva na kajiš opanke,
Pak poleti goricom zelenom,
Brzo stiže Alu i Mujicu.
Kad je njega Mujo ugledao, 245
Aliji je bratu besiedio:
„Gon' Alija, ako Boga znadeš!
„Eto leti Primorac Tadija,
„Oba ćemo izgubiti glavu."
Kad je Tade njizih razumio, 250
On odsieče vranca i molina,
Pak priveza Muju i Alina.
Kad ošine ogojna Aliju,
Zveka stane od zlata kočija'
Ale viče: Neudaraj Tade. 255
Pak dojdoše u Ozrin planinu,
Boga moli Kosara dievojka,
Da popuhne vietar od Poljane;
Da raztiera magle iz planine.
Boga moli, pak je domolila; 260
Eto puhnu vietar iz Poljane,
Pak raztiera magle iz planine.
Kad se svati tute sastadoše,
Od turaka' niko neuteče,
Od krstjana' nepoginu niko 265
Nego ono do trista soldata'
I delija Janković Ivane.
Ej viteže pokojna ti duša!
Odtolen se svati podigoše,
I ódoše k Zadru bijelome, 270
I odrieše Alu i Mujicu,
Ban ih meće u tamnicu tamnu,
Tamne u njoj devet godin' dana'.
Oženi se mali Andrijica
S onom liepom Kosarom dievojkom. 275
Oženi se mali Omerica
S crnom zemljom i zelenom travom
Baš u onoj Ozrini planini.
Koga nije da kruha neije,
A mi, braćo, zdravo i veselo. 280

Piesma od Kune Asanaga i Mirkovića Bože.

Knjigu piše Kuna Asanaga,
Ter ju šalje u Kotare ravne,
A na ruke Mirkovića Bože:
„Pobratime Mirkoviću Bože!
„Ako si mi čoviek od poštenja 5
„Izajdi mi na megdan junački
„Na Kosovo na široko polje.
„Vodi sobom Andjeliju seku,
„Ja ću sobom Semrliju moju,
„I još vodi trideset svatova'; 10

„Ako, junak, ti pogubiš mene,
„Neka tebi za svatove budu.„
Knjigu štije Mirkoviću Bože,
Knjigu štije a na nju se smije.
Cieni Bože da nevidi niko, 15
Gledala ga Andjelija seka,
Ter je njemu tiho besiedila:
„Odklen knjiga, od koga li grada?
„Još je knjigah tebi dohodilo,
„Nikakva te razveseli tako.“ 20
Al' govori Mirkoviću Bože:
„Ovo knjiga Kune Asanage,
„Zove mene na megdan junački
„U nedielju koja prva dojde,
„I da vodim tebe, moja seko.“ 25
Al' je ona njemu besiedila:
„Idjem zvati od Sibinja Janka,
„A ti zovi Močivunu Vuka,
„I još k tomu mladjan gjenerala;
„Izit' ćemo na bojno Kosovo 30
„U nedielju koja prva dojde.“
Kada dojde nedieljica prva,
Al' to idje Turčin siloviti,
S njime idje trideset turaka'
I još tomu Semrlija bula. 35
Na Kosovu čador su popeli,
Ter ispiju vino i rakiju,
Malo za tim postojalo vrieme,
Puče niešto u Kotarim ravnim,
Al' to idje od Sibinja Janko; 40
Mimo čador konja progonio,
Pak on dobra konja razjašio,
Sam se djogo oko njega hoda;
Tu je Janko čibuk zapalio.
Gledala ga Semrlija bula, 45
Ter je tiho Kuni besiedila:
„Je li ono Mirkoviću Bože?“
Govori joj Kuna Asanaga:
„Nije ono Mirkovića Bože,
„Već je ono od Sibinja Janko, 50
„Poginut' će, vieru mu zadajem.“
Malo toga postojalo vrieme,
Puče niešto u Kotarim ravnim,
Al' to idje Močivuna Vuče,
Na putalju srieća ga odniela; 55
A kakav je tri ga jeda bila!
Preko njega pienu prebacuje
Na valove ka 'no golubove.
Mimo čador konja progonio,
Pak razjaši pretila putalja, 60
Sam se putalj oko njega hoda,
Pak zapali čibuk i duhana.
Gledala ga Semrlija bula,
Pak je Kuni tiho besiedila:
„Je li ono Mirkoviću Bože?“ 65
Odgovara Kuna Asanaga:
„Nije ono Mirkoviću Bože,
„Već je ono Močivuna Vuče,
„Poginut' će, vieru mu zadajem.“
Malo toga postojalo vrieme 70
Al' to idje mladjan gjenerale
S njime idje trideset jengija',
I još tomu Andjelija mlada
Ter su stale na sred polja ravna.
Malo vrieme za tijem nebilo, 75
Al to idje Mirkoviću Bože
Na dorotu srieća ga odniela,
A kakav je tri ga jeda bila!
Preko njega pienu prebacuje
Na valove ka 'no golubove. 80
Mimo čador doru progonio,
Ter odsieda prietila dorina,
Sam se dore oko njega hoda,
Pak zapali čibuk i duhana.
Gledala ga Semrlija bula, 85
Pak je Kuni tiho besiedila:
„Jeli ono Mirkoviću Bože?
„Žao mi je ako mi pogine!“
Kada ju je Kuna razumio,
Kako ju je lahko udario 90
Dva joj biela poletiela zuba.
Kad to vidi Mirkoviću Bože,
Pak je njemu stao besiediti:
„Neudaraj gjida te rodila!
„To će biti moja zaručnica.„ 95
A to Kuni i po mučno bilo,
Ter se skače od zemlje na noge,
Pa posiede pretila djogina
A Mirković svojega dorina.
Pak poleti Kuna Asanaga, 100

A za njime Mirkoviću Bože,
Udriše se gdie se god srietoše;
Mirkoviću dobra srieća biše
U zlo miesto Kunu udario
Gdie 'no njemu melem nepomaga. 105
Kad to vidi do tridest turaka'
Poletiše ka 'no sokolovi;
Poletiše i tri kaurina
Svaki kaur na deset turaka'.
Odvedoše Semrliju bulu, 110
Pak ju vode u Kotare ravne
Da je krste u Ružici crkvi.
Liepo su joj ime ponadieli,
Liepo ime Ružica dievojka.
Pak ju vodi bielom dvoru svomu, 115
Liep je njemu porod izrodila,
Prve ćeri posliednje sinove
Da nevieste nezatieču zava',
Neka nije medju njima kara.
Tko će bolje široko mu polje, 120
Tko će više biti će mu liepše;
Što je kiša, to je jela viša,
Što je suša, to je zelenija,
A mi, braćo, zdravo i veselo.

Nikola Sekulić.

Poručuje Smolje Buljubaša:
„Bogom brate, Sekuliću Niko,
„Pušti mene u čobane mlade
„Da pokupim moju travarinu
„Tamo dolje do Drienovca ravna, 5
„Poslat' ću ti dvije puške male,
„I šešanu od stotine grosa'.“
Al' govori Sekuliću Niko:
„Bogme neću, Buljubaša Smolje;
„Ja imadem dvie puške male 10
„I šešanu od stotine groša';
„Već ako mi Bog i sreća bude
„I Ilica visoka planina
„Te dočekam ondje tebe, Smole,
„Izaći ću tebi na megdane, 15
„Vidit' ćemo ko je junak bolji.„
Kad to čujo Buljubaša Smolje,
On mi kupi svoju družinicu,
Trubarane mlade serežane,
Pak on ide u čobane mlade 20
Da on kupi svoju travarinu.
Kad je bio proz Ilin planine
Kune goru Smolje Buljubaša:
„Crna goro, da te Bog ubio!
„Oj Ilico visoka planino, 25
„Je l' u tebi Niko Sekuliću,
„Hoće l' Niko na megdan izići?“
To je junak u toj rieči bio,
U to doba Sekuliću Niko
Iz Ilice visoke planine 30
Pomolio iz gore zelene,
Pak govori Sekuliću Niko:
„Drži me se, Smolje Buljubaša.“
Pak se meće Buljubaša Smolje
Pak se meće njega i promeće. 35
Al' se meće Smolje Buljubaša,
On se meće Sekulić Nikole,
On se meće njega nepromeće,
Već obrani Sekulica Nika
Zasuka se Sekuliću Niko, 40
Paka pade na zemljicu crnu;
Pak poteče Buljubaša Smolje,
Da će Niki osieknuti glavu.
Kad to vidje Starčeviću Jovo,
On Smoljinu odsiječe glavu. 45
Nosi ranu Sekuliću Niko,
Nosi ranu u gori zelenoj,
Bol boluje izranjeni Niko
U gorici pod jelom zelenom.
Kad to čuo Kulen kapitane 50

Da poginu buljubaša Smolje,
On dozivlje mlade Trubarane:
„Doneste mi glavu Nikolinu;
„Ako mi je nećete donieti
„Svi hoćete za njegovu glavu.“ 55
Kad to čuli mladi Trubarani,
Oni traže Sekulić Nikolu .
Sve po gori Ilicom planinom,
Te ga nadju pod jelom zelenom.
S njim je bila ljuba Nikolina, 60
I s njim pobro Petroviću Pavle.
Al' govori Nikolina ljuba:
„Jao! moj brate Petroviću Pavle,
„Ja sam čula da se krše grane,
„Strah me ćete pogubiti glave.“ 65
To je ljuba u toj rieči bila
U to doba mladi Trubarani,
U to doba na četiri strane.
Prvi su se oganj premetnuli
Te raniše Petrovića Pavla 70
A ubiše Sekulić Nikolu;
Osiekoše glavu Nikolinu
A pak hoće i Pavlinu glavu;
Al' govori Petroviću Pavle:
„Bogom vami, mladi serežani, 75
„Nemojte mi osiecati glave
„Dok ne dodjem Kulen kapetanu.
„Kad ja dodjem Kulen kapetanu
„On će moju odkupiti glavu
„Da bi bila za hiljadu groša' — 80
„Njegovu sam triput odkupio.“
Al' nehtješe mladi serežani
Ma l' Pavlinu glavu odsiekoše,
Pak uzimlju odsiečene glave,
Pak je nose Kulen kapetanu. — 85
Kad to vidje Kulen kapetane
On Pavlinu glavu uzimaše
I suzam je junak zalievaše,
Pak govori Kulen kapetane:
„Davor', Pane, davor' grdne rane! — 90
„Da mi budeš živ u šake doša'
„Ja bi tvoju odkupio glavu
„Da bi bila za hiljadu groša',
„Za mene bi bio uz konjica,
„Kašnje mene dok je dobra moga!“ 95

Bielanović Pavle.

Knjigu piše Bane gjenerale
A na ime Bielanović Pavla:
„Pomiri se, Bielanović Pavle,
„Dati ću ti toke od tri oke.„
Odpis šalje Bielanović Pavle 5
Da imade toke od tri oke,
Od tri oke s obadvije strane.
Kad to čuo Bane gjenerale,
On dozivlje Zrilu Arambašu:
„Bogom tebi, Zrile Arambaša, 10
„Kupi de ti svoju družinicu
„Po Promini visokoj planini;
„Pake hajde Kninu bijelome,
„Pake diži praho i olovo,
„Pake traži Bielanović Pavla.“ 15
Kad to čuo Zrile Arambaša
On mi kupi svoju družinicu,
Pake ide Kninu bijelome,
Pake traži Bielanović Pavla;
Tražio ga tri godine dana' 20

Da ga nije ni okom vidio,
Neg jedan put na Korani vodi.
Prvi tu su oganj premetnuli,
Tu pogibe Zrile Arambaša,
Bielanović osieče mu glavu, 25
Pak je veže u šaru mahramu,
Pak je šalje Banu gjeneralu,
Šalje glavu junak za jabuku.
Kad to čuo Bane gjenerale
On dozivlje Šimiću Ivana: 30
„Haj' ti Bogom, Šimiću Ivane,
„Kupi de ti tvoju družinicu
„Radljovčane a i Otonjane,
„Pake hajde Kninu bijelome,
„Pake diži praho i olovo, 35
„Pake traži Bielanović Pavla.
„Ako tebi Bog i sreća bude
„Te ubiješ, te uhvatiš Pavla,
„Liepo ću te, Ive, darovati."
Kad to čuo Šimiću Ivane 40
On mi kupi svoju družinicu
Radljovčane a i Otonjane,
Pake ide Kninu bijelome,
Pake diže praho i olovo,
Pake traži Bielanović Pavla. 45
Dok je junak njega sastignuo
U lijepom selu Mokropolju
A u kuli Ganazirevića',
Prvim su se ognjem oprevrgli
Tu raniše Bielanović Pavla. 50
Krije ranu Bielanović Pavle,
Krije ranu zelenom dolamom,
Pak govori svojoj družinici:
„Udri deder, družinico moja,
„Da mi ovdje ženski neginemo." 55
Drugim su se ognjem oprevrgli,
Tu pogibe Bielanović Pavle.
Šimić Ive osieče mu glavu,
Pak je veže u šaru mahramu,
Pak je nosi Banu gjeneralu, 60
Nosi glavu junak za jabuku.
Kad to vidi Bane gjenerale
Darova mu novo zadobitje,
A Šimiće postavi Serdarim.

Marko Brzilo Vučemilović.

Vino pije Vučemile Marko,
S njime pije Alagiću Ante,
Još je s njima vierne družinice,
Družinice Vučemil hajduka,
Al' doziva prebijela vila: 5
„Bogom tebi, Vučemile Marko;
„Hajde de ti u sried Staretine
„U subotu u oči nedjelje:
„Otiša' je Serajlija Jovo,
„Otiša' je Zadru bijelome 10
„I otiera dviesta bielih vola',
„I s njime je Demere Turčine!
„Pod Demerom sura bedevija
„I na njojzi dva bisaga blaga."
Kad to čuo Vučemile Marko 15
On uzimlje Alagića Antu,
Još je s njime vierne družinice,
Družinice Vučemila Marka,
Pak mi idu u sried Staretine
U subotu u oči nedjelje. 20

Kada ide Serajlija Jovo
S njime ide Demere Turčine,
Pod Demerom sura bedevija
I na njojzi dva bisaga blaga.
Kad to vidje Vučemile Marko 25
On izidje na sried puta junak,
Pak govori Vučemile Marko:
„Drži me se, Serajlija Jovo."
Pak se meće Serajlija Jove,
Pak se meće njega i premeće; 30
Bog mu dade, rane nezadade.
Al' se meće Serajlija Jovo,
On se meće Vučemila Marka,
On se meće njega i premeće,
Bog mu dade rane nezadade. 35
Potrgoše breše od pojasa
Te se meće jedan na drugoga,
Pak premeće jedan od drugoga;
Potrgoše pale od pojasa
Pak potrče jedan na drugoga, 40
Al' je Marku dobra srieća bila;
Postače se Serajlija Jovo,
Osieče mu desnu ruku Marko.
Kune ruku Serajlija Jovo:
„Bog t' ubio, desna ruko moja, 45
„Dosta ti si ocvielila majka',
„Danas glave odkupit' nemože!"
Pita njega Vučemile Marko:
„Bogom tebi, Serajlija Jovo,
„Da ti budem živ u šake uša' 50
„Što b' od mene onda uradio?"
Pak govori Serajlija Jovo:
„Sieka' bi te na četiri strane,
„Vieša' bi te o četiri grane,
„Ko je strašiv neka bieži dalje, 55
„Ko slobodan neka mi se čudi."
Kad to čuo Vučemile Marko
On ga sieče na četiri strane,
Pak ga vieša o četiri grane.
Al' uteče Demere Turčine, 60
Pod Demerom sura bedevija
I odnese dva bisaga blaga.
Nadje Marko jedan ćemer blaga
U ćemeru do trista dukata';
A tu Marko tvrde viere bio, 65
Družinicom sve je podielio.

Mihat Hajduk.

Tuži Bosna Mihata hajduka
Da nemore Mihata podnieti,
Ni njegova golema zuluma,
Tuži njega caru gospodinu.
Piju vino mladi trbošnjaci, 5
Pogleduje care na junake,
Pak je njima care govorio:
„Bogom vami, mladi trbošnjaci,
„Koji će se od vas junak naći
„Da potraži Mihata hajduka. 10
„Ako njemu Bog i srieća bude
„Te ubije Mihata hajduka,
„Il' ubije, il' dovede živa,
„Liepo ću ga care darovati."
Svi junaci nikom ponikoše 15
I u crnu zemlju pogledaše
Oklen raste djetelina trava.
Neponiče crni Arapine,
Već u cara Arap pogleduje,
Pak je Arap caru govorio: 20

„Podaj meni, care gospodine,
„Da ti tjeram Mihata hajduka.“ —
Al’ govori care gospodine:
„Tjeraj de ga, crni Arapine;
„Ako tebi Bog i srieća bude 25
„Te ubiješ Mihata hajduka
„Il’ ubiješ, il’ dovedeš živa,
„Liepo ću te care darovati.“
Kad to čuo crni Arapine
On mi kupi svoju družinicu, 30
Sve junake po toj Bosni ravnoj,
Sve junake koje njemu drago.
Pak on traži niz tu Bosnu ravnu,
Koga sreta za Mihata pita,
Koga stiže, po ledjih udara, 35
Udarajuć za Mihata pita.
Namiera ga jeste namierila
Na Iliju mlada Runjevića.
Udara ga, za Mihata pita:
„Kaž’ Ilija, kaži za Mihata! 40
„Tvoja kula u kraj gore stoji,
„U kraj gore na zgode hajdučke.“
A Ilija nevijeran druže!
Pak Arapu crnom govorio:
„Neudaraj, crni Arapine, 45
„Ako znadeš za jedinog Boga;
„Kazat’ ću ti za Mihat hajduka.
„Prva dodje nedjeljica sveta
„Doće Mihat u bielu mi kulu
„Kumovati malom sinu mome, 50
„Sinu mome od sedam godina’;
„I s njim hoće za prikumka doći,
„Za prikumka mali Marijane.“
Kad to čuo crni Arapine,
Jedva čeka nedjeljice svete. 55
Prva dodje nedjeljica sveta,
Ali ide Mihate hajduče
Kumovati Ilijinu sinu,
Malom sinu od sedam godina’,
Pored s njime ide za prikumka, 60
Za prikumka mali Marijane.
Kad je Mihat u bielu mu kulu,
Onda Arap oko kule biele.

Ali Mihat u kuma pogleda,
Pak je Miho kumi govorio: 65
„Bogom tebi, draga kumo moja,
„Što mi jesi nevesela vrlo?
„Al’ je tebi kumstvo nepovoljno
„Al’ se bojiš, moja kumo draga,
„Da te neće darovati kume.“ 70
Al’ je kuma kumu govorila:
„Joh Mihate, moj predragi kume,
„Meni nije kumstvo nepovoljno,
„Nit’ se bojim, moj predragi kume,
„Da me neće darovati kume; 75
„Man Mihate, moj predragi kume,
„Nameče se oblak na sunašce,
„Iz oblaka daždić tihi pade,
„Pokise ti kalpak nad očima.“
Ni tu joj se neosieća kume, 80
Ma nemisli, žalostna mu majka,
Da to njega ošikuje kuma.
Pokraj kuma ona prolazila,
Pak ga štipa za desnicu ruku:
Ni tu joj se neosieća kume. 85
Al’ je kuma kumu govorila:
„Joh Mihate, moj predragi kume,
„Nameče se oblak na sunašce,
„Iz oblaka kapca krvce pade,
„I Mihatu pade na rukave, 90
„Na rukave od košulje biele.“
Ni tu joj se neosieća kume,
Osieti se diete Marijane;
U koje se, žalostna mu majka!
U koje se doba osietio, 95
U to doba puče puška šarka,
Puče puška kuli na penždere
I udara Mihata hajduka.
Na zlo ga je miesto udarila,
Medjú puca gdie ’no duša kuca. 100
Al’ govori Mihate hajduče:
„Trči, bieži, mali Marijane
„Pake sieci malo i golemo,
„Al’ nesieci kuma Runjevića,
„Nebi l’ od nas kolieno ostalo.“ 105

Ban Trebinjanin.

Knjigu piše Trebinjanin Bane,
Pak je šalje Kostajnici gradu
I na ruku gospodinu Vuku,
U knjizi ga liepo pozdravljaše:
„Bogom tebi, gospodine Vuče, 5
„Dodji de ti meni na megdane,
„Na megdane na polje Trebinjsko.
„Ol' ti meni dodji na megdane
„Ol' mi podaj brzca konja svoga,
„I na konju ljubu Andjeliju." 10
Knjigu štije gospodine Vuče,
Knjigu štije suze grozne lije.
Gledala ga Andjelija ljuba,
Pak govori Andjelija ljuba:
„Gospodine Vrankoviću Vuče, 15
„Koja tebi od Boga nevolja
„Te ti štiješ listak knjige biele,
„Te ti štiješ grozne suze liješ?"
Al' govori gospodine Vuče:
„Boga tebi, Andjelija ljubo, 20
„Ovo knjiga Trebinjanin Bana
„Da ja Banu na megdane idem;
„Ol' da njemu idem na megdane,
„Ol' da njemu brzca konja dadem,
„I na konju Andjeliju ljubu. 25
„Sada neznam, draga dušo moja,
„Al' mi bolje na megdane poći,
„Ali dati tebe i konjica.
„Ako dadem tebe i konjica
„Izgubit' ću sve svoje poštenje; 30
„Ako l' njemu ódem na megdane
„Jeste kurva Trebinjanin Bane:
„Tri puta je započinjo megdan,
„Sva tri puta megdan zadobio;
„Odniet' će mi sa ramena glavu!" 35

Al' govori Andjelija ljuba:
„Gospodine Vrankoviću Vuče,
„Kad ti dadeš mene i konjica
„Izgubit' ćeš sve svoje poštenje,
„Pak ti miesta pred gospodom nêma; 40
„Uzmi knjigu u desnicu ruku,
„Prošeći se Kostajnici gradu,
„Srietat' će te gospoda Kostajčka,
„Štit' će tebi listak knjige biele,
„Knjigu štiti, tebe svietovati." 45
Kad to čuo gospodine Vuče,
Uze knjigu u desnicu ruku,
Prošeta se Kostajnici gradu,
Srietala ga gospoda Kostajčka,
Pak mu štiju listak knjige biele, 50
Knjigu štiju, njega svietovaju:
„Podaj, Vuče, ljubu i konjica;
„Ako dadeš ljubu i konjica,
„Konja možeš drugog dobaviti,
„A s ljubom se boljom oženiti. 55
„Ako l' njemu ódeš na megdane,
„Jer je kurva Trebinjanin Bane
„Tri puta je započinjo megdan,
„Sva tri puta megdan zadobio,
„Odniet' će ti sa ramena glavu." 60
Kad to čuo gospodine Vuče,
Uze knjigu u desnicu ruku
Pake ide ljubi Andjeliji;
Pitala ga Andjelija ljuba:
„Gospodine Vrankoviću Vuče 65
„Sriete li te gospoda Kostajčka?
„Štije li ti listak knjige biele?"
Al' govori gospodine Vuče:
„Bogom tebi, ljubo Andjelijo,
„Meni vele gospoda Kostajčka 70

„Da ja dadem ljubu i konjica,
„Da ću konja drugog dobaviti,
„A s ljubom se boljom oženiti.“
Al' govori ljuba Andjelija:
„Bogom tebi, gospodine Vuče, 75
„Kad ti dadeš mene i konjica,
„Izgubit' ćeš sve svoje poštenje,
„Pak ti miesta pred gospodom nêma;
„Veće sedlaj konja od megdana,
„I uzimlji sablju od megdana, 80
„I uzimlji koplje od megdana,
„I ponesi biele čadorove,
„I ponesi vino rujenovo,
„Pak porani na noge lagahne
„Prije zore i bijela dana, 85
„Pak izidji na polje Trebinjsko
„U zemljicu koplje mi udaraj,
„A za koplje privezaj mi brzca,
„Pak razapni biele čadorove,
„Pak ti udji pod čadore biele, 90
„Pak s' okreni istoku bielome,
„Pak se moli Bogu jedinome
„Dokle jutro osvane bijelo,
„Dokle dodje Trebinjanin Bane.“
Ali Vuče ljubu poslušao, 95
Pak on sedla konja od megdana,
I uzimlje sablju od megdana,
I uzimlje koplje od megdana,
I ponese biele čadorove,
I ponese vino rujenovo, 100
Pak porani na noge lagahne
Prije zore i bijela dana,
Pak izidje na polje Trebinjsko,
U zemljicu koplje udaraše,
A za koplje brzca privezaše, 105
Pak razape biele čadorove,
Pak on udje pod čadore biele,
Pak s' okrenu istoku bielome,
Pak se moli Bogu jedinome.
Kad u jutru jutro osvanulo 110
Al' pogleda Trebinjanin Bane,
On pogleda kuli na pendžere,
Kad se biele na dnu polja ravna,
Kad se biele bieli čadorovi.
On salazi u podrume donje, 115
Pake sedla konja od megdana,
I uzimlje sablju od megdana,
I uzimlje koplje od megdana,
Pake ide gospodinu Vuku.
Al' govori Trebinjanin Bane: 120
„Božja pomoć, gospodine Vuče,
„Hajd' izlazi na megdan junački.“
Al' govori gospodine Vuče:
„Prodj' se Bane ranijeg megdana,
„Nije sada vrieme od megdana, 125
„Već hod' k meni pod čadore biele
„Da pijemo rujenoga vina
„Dokle jutro osvane nam bielo,
„I sunašce žarko nam ograne,
„I ustanu gospoda Trebinjska, 130
„Nek gledaju gospoda Trebinjska,
„Kako megdan junački činimo.“
Kad to čuo Trebinjanin Bane
On se sjahne sa dobra konjica,
Pak u zemlju koplje udaraše, 135
A za koplje konja privezaše,
Pak on ide pod čadore biele
Vino pije gospodinom Vukom.
Kad je jutro bielo osvanulo
I sunašce žarko ogranulo, 140
Al' govori gospodine Vuče:
„Ustaj, Bane, na noge junačke,
„Sad je, Bane, vrieme od megdana.“
Klisi Bane na noge junačke
A na svoje gospodine Vuče, 145
Al' poteče Trebinjanin Bane,
Al' poteče uz to polje ravno;
Za njim trči gospodine Vuče,
Stiže njega u sried polja ravna,
Sabljom mahnu, osieče mu glavu, 150
Pak je meće u zobnicu junak,
Pak je baci za se na konjica,
Pake ide dvoru bijelome.
Daleko ga ljuba ugledala
A još bliže ona susrietala, 155
Al' je ljuba Vuku govorila:
„Bogom tebi, gospodine Vuče,
„Što si megdan rano savršio,
„Al' si megdan za jaspre kupio,
„Al' na megdan i doša' nijesi.“ 160

Al' govori gospodine Vuče:
„Bogom tebi, Andjelijo ljubo,
„Hvati mi se za me na konjica."
Kad to čula Andjelija ljuba
Hvata ga se istom na konjica, 165
Kad ti glava Trebinjanin Bana!

Janković Stojan.

Kupi vojsku Asanaga Kuna
Oko Knina grada kamenoga,
Oko Knina Turke krajišnjake.
Kad je Kuna vojsku sakupio,
Onda Kuna vojsku slobodio: 5
„Ja i Bogom draga dieco moja,
„Poći ćemo niz Kotare ravne,
„Ići čemo Kotar porobiti,
„Na Kotaru liepa roblja kažu;
„Skoro jesu mlade dovedene 10
„A dievojke niêsu izljubljene,
„Sad je roblje u najliepše doba,
„Na Kotaru neima serdara',
„Janković je Stojan u Mlecieh,
„Smiljanin je ruku izšletio, 15
„Kosavčiću konja ukovao,
„Baš Marčinko nije doma svoga,
„Nit su doma Kotarski serdari,
„Ni junaci mladi Kotarani;
„Pak mi ćemo roblje zarobiti 20
„U carevu zemlju izvoditi,
„Pak ćemo ih skupo prodavati."
Al' govori Šare buljubaša:
„Boga tebi, Kuno Asančiću,
„Nehod' vojskom niz Kotare ravne; 25
„Jer ak' ôdeš niz Kotare ravne,
„Nêš izići, nit' iznieti glave,
„Nit' izvesti Turke krajišnjake,
„Jer ja jesam sanu snieo, junak,
„Da je Janko iz Mletaka' doša', 30
„Smiljaniću ruku izliečio,
„Kosavčiću konja dobavio,
„Baš Marčinko u domu je svome,
„Svi su doma Kotarski serdari
„I junaci mladi Kotarani." — 35
Al' govori Asančiću Kuna:
„Nebudali, Šare buljubaša,
„Ta ja niêsam ženska strašivica
„Da ti mene tiem ustrašiš, Šare;
„Ja ću s vojskom niz Kotare ravne 40
„Ja ću ići Kotar porobiti,
„I toliko roblje zarobiti,
„U carevu zemlju izvoditi,
„Pak ću roblje skupo prodavati."
Al' govori Šare buljubaša: 45
„Bogom tebi, Kuno Asanaga,
„Ako misliš vojskom niz Kotare
„Ti povedi čudo bula' s tobom
„I ponesi čudo lula s tobom,
„Nek' ti bude manje, jadan, tuga'." 50
Al' to Kuna i nesluša, brate,
Nego ide vojskom niz Kotare,
Sav je junak Kotar porobio
Od Nadina do Skradina grada,
Pa do Zadra, do bijela grada, 55
Najposlie je ljubu Stojanovu.
Zarobi je Kuna Asančiću,
Pak je meće za se na konjica,
Tri puta je pripasuje pasom
A četvrti od sablje kajasom. 60

Biela mu je što se može više,
Liepa, diva, pak s' obzire na nju,
Ter je junak besiedio s njome.
Al' govori Asanaga Kuna:
„Ja i Bogom Stojanova ljubo! 65
„Kad je tebe udavala majka
„Je l' ti bilo, ljubo Stojanova,
„Ovoliko u povodu konja',
„Ovoliko kićenih svatova'
„Kolik' ovdje turak' Krajišnjaka'?" 70
Al' govori Stojanova ljuba:
„Bogom tebi, Asančiću Kuno,
„Kad je mene udavala majka
„Ni ovliko u povodu konja',
„Nit' ovliko kićenih svatova'; 75
„Bi mi nešto pomanje svatova',
„Al' bi nešto poboljih junaka'."
Kad su turci k Otres vode bili,
Tu su turci konje razjahnuli,
Pak su turci čadore razpeli, 80
Pak su turci na užinu pali,
A roblje im konje provodalo.
Al' pogleda Stojanova ljuba,
Ona gleda niz Kotare ravne
Gdie ostavlja stare zavičaje, 85
To je njojzi vrlo žao bilo,
Pa podviknu tanko glasovito,
Kako tanko da nečuju turci:
„K meni, vilo, moja posestrimo!"
K njoj dopade prebijela vila, 90
Al' govori ljuba Stojanova:
„Trči, vilo, i po Bogu sele,
„Pak ti tuži Jankoviću mome,
„I mom bratu Ili Smiljaninu,
„I ostalim Kotarskim serdarom." 95
Kad te vila rieči razumiela
Ona pade na Kotare ravne,
Kaže ona Janković Stojanu
I njezinu bratu Smiljaninu
I ostalim Kotarskim serdarim, 100
Pak govori prebijela vila:
„Zlo ti vino, Janković Stojane,
„Zlo ti vino, i gore ti bilo,
„U za' čas ga sieo i popio.
„Dok ti piješ rujno vino, Stole, 105
„Krajišnjaci Kotar porobiše
„Od Nadina do Skradina grada
„Pak do Zadra do bijela grada,
„A najposlie tvoju ljubu viernu
„A sestricu Smiljanić Ilije; 110
„Zarobi je Kuna Asančiću
„Pak je metnu za se na konjica,
„Tri puta je pripasao pasom
„A četvrti od sablje kajasom,
„Mila mu je što se može više." 105
Kad te Stole rieči razumio
Klisi Stole na noge junačke
A posiede dobra konja svoga,
Nanj priteže sedmere kolane,
Pak dozivlje svoju družinicu, 120
Pak govori Janković Stojane:
„Bogom vami, moja družinico,
„Hajmo de mi u potieru, braćo,
„Nebilismo turke sastignuli.
„Ako meni Bog i srieća bude 125
„Stignut' ću ih kod Otresa vode,
„Odkupit' ću viernu ljubu moju
„A sestricu Smiljanić Ilije,
„Dat ću za nju dvoje mazge blaga."
Pak uzjaše na konjica Stole, 130
Igra Stole uz Kotare ravne;
Sad sakupi silne vojske, brale,
I mladjanih Kotarskih serdara',
Te se vrlo Kotar zamaglio
Od hitrosti konjske i junačke. 135
To gledala Stojanova ljuba
Od Otresa sa vodice hladne,
Pak gledala niz Kotare ravne,
Pak je ona ugledala, brale,
Gdie se vrlo Kotar zamaglio 140
Od hitrosti konjske i junačke;
Pak je ona tiho besiedila,
Kako tiho da nečuju Turci:
„Robinjice moje jadjenice,
„Razvedite konje na daleko, 145
„Razlučte se s' turci Krajišnjaci.
„Ja se nadam Jankoviću momé,
„I mom' bratu Ili Smiljaniću,
„Jer u mene mnogo braće ima,
„Devet braće samih Smiljanića', 150

„A imadu mnogo pobratima'
„Jer mi oni jesu milostivi.
„Brzo će nas upohodit', brale,
„Jer se vrlo Kotar zamaglio
„Od hitrosti konjske i junačke, 155
„Vrlo jadan navro' na konjice."
Mislila je ljuba Stojanova
Da od Turak' niko je nečuje,
Al' to čulo poturice mlado,
Poturice Turkom kazivao: 160
„Dede brzo užinajte, Turci,
„Prispiet' će vam Stojan na užinu."
U to rieči bila poturica
U to doba Jankoviću Stole
Na putalju dobru konju svome, 165
I nazivlje Kuni Asančiću:
„Božja pomoć Asanaga Kuno,
„Što mi jesi Kotar porobio
„I toliko roblje zarobio,
„Što mi jesi ljubu zarobio 170
„A sestricu Smiljanić Ilije?
„Koji će se u vas junak naći
„Da izadje meni na megdane?"
Al' se junak naći nemogaše
Da izidje Stoli na megdane. 175
Al' govori Janković Stojane:
„Deder sada, moja družinico,
„Deder sada jedan do drugoga,
„Pa udari jedan na drugoga,
„Neostavi živa nijednoga." 180
A da vidiš tu strahotu, brale,
Od sabalja' krvavih junaka',
Od pušaka' ćoravih Turaka';
Izskaču se sve te Turske glave:
Kod Otresa kod vodice hladne 185
Ka' bezslane na solilo ovce.
Sve su oni roblje oprostili,
Sve su oni Turke pogubili
Od Turaka' niko neutekô
Nego mlade do dvije delije 190
Jer u njih su dobri konji bili.
Uteče im Šare buljubaša,
I uteče Kuna Asančiću,
Utekoše Kninu pod lubardu.
Al' govori Šare buljubaša: 195
„Bogom tebi, Asanaga Kuno,
„Prodaj meni koju robinjicu,
„Kamo tebi, žalostna ti majka,
„Kamo tebi Krajišnjaci Turci?"

Ženidba Komjen barjaktara.

Braćo mila i družino draga,
Ja nepievam što je meni drago,
Već ja pievam da vas razveselim.
Vozila se po moru galija,
Pomogla nas Dievica Marija, 5
Svakom dala što je kome drago,
Komu kapu, komu brašenicu,
A njekome divan kabanicu,
Njekom babu od petdeset lieta',
Njekom, pobro, mladu udovicu, 10
A njekome čistu dievojčicu:
A menika gusle javorove,
I gudalo drvo šepurovo,
Da vam, braćo, jednu piesmu kažem
Od junaka Komjen Barjaktara. — 15
Braćo mila i družino draga,
Konja jaši Janjiću Komjene
Izpod kule Paše Harbanije,
Gledala ga Fata sa pendžera
Liepa kćerca Paše Harbanije, 20

Gledala je pak je besiedila:
„Mili Bože, ja čudna junaka!
„Blago majci koja ga rodila,
„I sestrici koja g' odhranila,
„I dievojci kojoj sudjen bude, 25
„Bože mili, da b' mi sudjen bio!“
Misli Fata da niko nečuje,
Al' to čuje ostariela majka,
Pak je njojzi tiho govorila:
„Muči, kćerce, mukom umuknula, 30
„Znaš li, jadna, da te babo čuje
„Da bi tebe olovom zalio?“
Al' to babo i sluša i gleda,
Pak ulazi u mermer odaju,
Pak prihvati divit i artiju, 35
Ter on siede sitnu knjigu pisat',
A na ruke starom Janjeviću:
„Čuješ li me, stari pobratime:
„Eto tebi listak knjige biele,
„Kupi svate, hajde po dievojku.“ 40
Kad je Paša knjigu nakitio,
On pod knjigu knjigonošu nadje.
Hitro óde brzi knjigonoša
Pravo zdravo dvoru Janjevića,
I u dvoru starca nahodio, 45
Pak mu dade listak knjige biele.
Kad se starac knjige dobavio
I vidio što mu knjiga kaže,
On ju posla Komjen Barjaktaru.
Dok je Komjen knjigu proučio, 50
Odmah óde svome starom babi,
Pak je njemu tiho govorio:
„Piši knjigu, moj stari babajko,
„Pak je šalji Paši Harbaniji,
„Zahvali mu na njegovoj kćerci, 55
„Pak mu kaži da se ženit' neću;
„Ja se hoću popom učiniti,
„Pak ću učit' diecu u kaurim.“
Kada babo razumio sina
On prihvati divit i artiju, 60
Pak on Paši sitnu knjigu piše:
U knjigi se njemu zahvaljuje,
I sve piše što mu Komjen kaže.
Kad je starac knjigu nakitio
On pod knjigu knjigonošu nadje, 65
Uhiti ga sa sto madžarlija.
Zahvaljuje hitri lacmanine:
„Hvala tebi, mili gospodaru,
„Dušmani ti pod nogama bili,
„Kó tvom djogi i ploče i čavli; 70
„Mladi ti se sinak oženio!
„I liepi ti porod izrodio
„Do dvie kćeri i četiri sina,
„Prve kćeri, posliednje sinove!
„Da nevieste nezatieču zava', 75
„Da ti nejma na ognjištu kavga'.
Tad odleti hitri lacmanine,
Kao munja preko vedrog neba,
Pravo zdravo ka pašinoj kuli,
Kod kule je Pašu nahodio, 80
I sitnu mu knjigu izvadio,
Pak je preda u pašine ruke.
Kad je Paša knjigu prihvatio
I vidio što mu knjiga kaže,
Od muke je na noge skočio, 85
A od ljutnje čibuk prelomio
Pak odleti ka 'no biesno vuče,
Uprav leti u mermer odaju.
Na meki se dušek izvalio,
Pak dohvati divit i kalema, 90
Pak on siede sitnu knjigu pisat',
A na ruke staromu Komjenu,
Ovako je njemu govorio:
„Bre čuješ me stari kaurine,
„Ako kćeri ti odvesti nećeš, 95
„Kunem ti se Dinom i Imanom,
„I još više svetcom Muhamedom,
„I kuranom najprvim ćitapom,
„I feredžom azretli Alije,
„Vallah billah, ti je uzet' moraš! 100
„Ol' cu tebe živa uhvatiti,
„I Janok ti bieli porobiti,
„Tvoju ljubu na oči ti ljubit'.“
Kad je Paša knjigu nakitio,
On pod knjigu knjigonošu nadje, 105
Pak ju posla ka Janoku gradu,
Po hitromu momku Madžarinu.
Ode hitro brzi knjigonoša,
Pravo zdravo ka Janoku gradu,
Uprav kuli staroga Komjena, 110

On kod kule starca nahodio,
U ruke mu knjigu položio.
Kad se starac knjige prihvatio,
Odma knjigu čitati počeo,
Kada vidi što mu sitna kaže, 115
Niz obraz je suze oborio.
Njega pita Komjen Barjaktare:
„Šta je, babo, ako Boga znadeš?
„I do sad su knjige dolazile,
„Ali niêsu suzam oblievane.“ 120
Al' mu babo riječ progovara,
Ter mu kaže što mu Paša piše.
Kad razumi što je i kako je,
Komjen babi riječ progovara:
„Nije druga, stari moj babajko, 125
„Kupi svate, hajde po dievojku.“
Kad je starac sina razumio,
Od dragosti on je próplakao,
I svog sina milo poljubio.
Pak on stade sitne knjige pisat', 130
I kupiti kićene svatove. —
Kad je starac svate pokupio,
Odvede jih k ravnoj Harbaniji,
Uprav, pobro, ka pašinoj kuli.
Kad su došli do pašine kule, 135
Pred njima je Paša izšetao,
I svatove liepo dočekao,
Tu su svati nocu prenoćili. —
Kad u jutru jutro osvanulo,
Izišla je dievojačka majka, 140
Pak je svatim dare podielila:
Komu barjak, komu sablju zlatnu,
Njekom peškir, a njekom košulju,
A njekomu konja osedlana,
A Komjenu milu kćercu svoju, 145
I još srebrom konja podkovana,
I još suhim zlatom pokrivena.
Kad je majka dare podielila,
Stadoše se svati oprematl. —
Doklen su se svati opremili, 150
U tom majka Fatu izvodila,
Ah! kakva je, mili pobratime!
Liepša ti je od gorkinje vile,
Tanka stasa a visoka rasta,
To se dvoje liepo udarilo; 155

Neda Fata na se pogledati,
A kamo li sobom govoriti;
Kad se krene, kan' do munja sine,
Kad pogleda, kan' da sunce svane.
Nju mi majka dieveru predaje, 160
I ove mu rieči progovara:
„Oj dievere zlaćeni prstene,
„Čuvaj meni Fatije zlatije.“
Dok se diever cure dočepio,
Odmah svati krenuše se kući, 165
I ódoše preko polja ravna,
Odvedoše Fatiju zlatiju.
Kad su bili na sried polja ravna,
Svi svatovi konje razigrali,
Al' neigra Komjen Barjaktare, 170
Već on pieva što mu grlo daje:
„Težko vuku nejedući mesa,
„A kupusu na mršavu mesu,
„Šarkoj puški u strešljivoj ruci,
„Britkoj ćordi u nejakoj ruci, 180
„Težko vezu po debelu bezu,
„Delenzucim na tanahnoj ruci,
„A djerdanu na babinu vratu,
„A tkanici na obiešenici,
„A dievojki na starčevoj ruci, 185
„A junaku nepijući vina,
„A i meni istom oženjenom,
„Gdie ja moram ljubiti dievojku
„Koju 'no sam bez krvi stekao,
„I bez rane, i bez mrtve glave. 190
„Osim toga, pobro, već ljubljenu,
„Koju 'no su izljubili davno,
„Izljubili pašine delije,
„Vallah billah tako biti neće!“
Pak poklapi vilenog zelenka, 195
I odleti prieko polja ravna,
Kao zviezda prieko vedra neba.
Kad to vidi kićena dievojka,
Ona proli suze niz obraze,
Pak izvodi iz džepova' nože, 200
Pak se bode u bijelo lice,
Iz obraza krvi uhvatila,
Pak uzima listak knjige biele,
Pak svom babi knjigu nakitila:
„Čuješ li me, moj mili babajko! 205

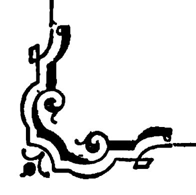
„Da ti znadeš kao što neznadeš,
„Šta se meni sada dogodilo!
„Uteče mi Komjen Barjaktare,
„Pred svim svatim mene osramoti,
„Veleći mi da sam odmetnica, 210
„Da sam ljuba tvojieh delija',
„Kad je ovo meni izrekao,
„Niz polje je odmah utekao. —
„Već čuješ li, moj mili babajko:
„Amo dodji s nebrojenom vojskom, 215
„Pak mu vrati žao za sramotu.“
Dok je cura knjigu nakitila,
Odmah ju je babi opremila.
Kad je knjiga Paši dohodila,
I kad vidi šta mu knjiga kaže, 220
Od jeda je na noge skočio,
Pak on leti kao vuče biesno,
Pak svu svoju uredjuje vojsku.
Kad je vojsku liepo uredio,
On se krenu s vojskom ka Janoku. 225
Kad je došô bijelom Janoku,
Odmah ga je pusta porobio,
I vatri ka strašnoj podvrgao.
Pak on ide komjenovoj kuli.
Kad je kuli Paša dohodio, 230
Njia nadje u svatskom veselju,
Na vieri je njia prevario.
Bog ubio svakoga čovieka,
Koji ima vieru u Turčinu!
Najprie sveze Komjen Barjaktara, 235
I njegova brata rodjenoga;
Onda sveza i otca i majku,
Pak jih muči mukam svakojakim,
Vadi njima jezik iz vilice,
Pak jih goni da grčki govore, 240
Mučno, pobro, grčki govoriti,
Kada nije jezik u vilici.
Pak mu hvata do devet sestara',
I njia je Paša pogubio,
Sve na miru i na vieri tvrdoj, 245
Pak jim onda i kulu zapali,
A njih vodi sobom svojoj kuli,
Pak jih baca u tamnicu tamnu,
Gdie 'no leži šaša do pojasa,
A iz šaše, mili pobratime, 250
Guje kolju a škrapi štiplju.
Petnest dana' u tamnici biše,
Nit' vidiše sunca ni mieseca,
Nit' ikoga od živieh ljudi',
Osim same Fatije zlatije, 255
Koja im je muče dolazila,
Njih hranila medom i šecerom,
A kadgod je njima dolazila,
Uvijek je šuteć odlazila.
Jednom reče Komjen Barjaktare: 260
„Ni moja mi muka nedodije,
„Već dievojke često dolazenje,
„Sve dolazi ništa negovori.“
Kad to začu Fatija zlatija,
Ona njemu kroz plač progovara: 265
„Štogod hoćeš, Komjen Barjaktare,
„Je ću tebi po istini kazat',
„Po istini što je i kako je.“
Kada Komjen curu saslušao,
On je njojzi tiho govorio: 270
„Jesi l' išla u novu čaršiju,
„Jesi l' čula šta Turci govore,
„Šta će od nas mladih učiniti?“
Kad je cura njega razumiela,
Ona njemu tiho odgovara: 275
„Ja sam muško odielo obukla,
„I otišla u novu čarsiju,
„Pak sam čula što govore Turci,
„Ovako su oni odredili:
„U nedielju koja prva dodje, 280
„Izvest' će vas iz tamnice tamne,
„Vodit' će vas na bašli čaršiju,
„Ondie će vas mlade izviešati.“
Kada Komjen razumie dievojku,
Onda njojzi riječ govorio: 285
„Čuješ li me Fatijo zlatijo,
„Kad nas Turci htjednu obiesiti,
„Ja ću tada jasno zapievati:
„„Nije l' koga porodila majka,
„„I sestrica brata odgojila, 290
„„Na svom krilu njega umivala,
„„Svojim suzam njega zalievala,
„„I dragim ga Bogom zaklinjala,
„„Da on bude svakom u pomoći,
„„Koji bi je od njega tražio, 295

„„Kao evo što ja danas tražim,
„„Nebi l' mi se tkogod smilovao,
„„Porad Boga i onoga svieta,
„„Pak mi dao jednu kupu vina,
„„Da bi sebe malo pokriepio, 300
„„Da bi lakše sve muke podnio?
„„I još, pobro, po jednu košulju,
„„Da se braća liepo preobuku,
„„Da se braća na viešalim biele?
„„Jer su oni na vieri svezani, 305
„„Jer da nije to na vieru bilo,
„„Nikad Komjen ovdie nebi bio,
„„U ovakom nevaljalu stanju.“ “ —
Pak je curi jošte govorio:
„Kad ti vidiš da sam ušutio, 310
„Donesi nam do dvie kupe vina,
„I još do dvie bijele košulje,
„U košulje ti zamotaj ćorde,
„Pak ti onda zamoli dželata,
„Nek on biele oprosti nam ruke, 315
„Pa kada nam on oprosti ruke,
„Tad što nama Bog i sreća dade!
„Viera moja poginuti neću,
„Dok je meni u desnici ćorde.“
Kad ču cura što joj Komjen kaže, 320
Ona ode iz tamnice tamne.
Osta Komjen s bratom u tamnici,
U tamnici, žalostnoj kućici. —
Sve dan po dan, i nedielja dodje,
U nedielju jutro osvanulo, 325
Al' eto li Paše Harbasije,
Sobom vodi dvanaest delija',
I otvori vrata od tamnice,
Pak izvede dva brata rodjena,
Pak jih vodi na bašli čaršiju, 330
Kad su bili kraj Pašine kule,
Tad zapieva Komjen Barjaktare,
Kako viknu sva čaršija jeknu,
Od strah' Paša sa konja se svali,
A delije biežati počeše. — 335
„Nije l' koga porodila majka,
„I sestrica mila odgojila,
„Na svom krilu njega umivala,
„I dragim ga Bogom zaklinjala,
„Da on bude svakom u pomoći, 340
„Koji bi ju od njega tražio,
„Kao evo što ja danas tražim?
„Nebi l' mi se tkogod smilovao,
„Porad Boga i drugoga svieta,
„Pak mi dao do dvie kupe vina, 345
„Da bi sebe s bratom pokriepio,
„Da bi lakše sve muke podnieli?
„I još, pobro, po jednu košulju,
„Da se braća, liepo preobuku,
„Nek se braća na viešalim biele, 350
„Kao soko na jelovoj grani?
„Jer su oni na vieru svezani,
„Jer da nije to na vieru bilo
„Nikad Komjen vezan nebi bio,
„Nit' bi ikad viešala' vidio, 355
„A kamo li na njima visio.“
Kad je Komjen piesmu dovršio,
On poklopi svoje mrke brke;
I ušuti, žalostna mu majka.
Dok je Fata piesmu oćutila, 360
Ona skoči od žemljice crne,
Na se baca deliasko odielo,
Pak uzima do dvie kupe vina,
I četiri žežene rakije,
I uzima dvie košulje biele, 365
U njih meće dvie najbolje ćorde,
Obe ćorde svoga starog babe,
Pak izleti ka 'no sokolica,
Uprav leti ka bašli čaršiji,
Braći dade do dvie kupe vina, 370
I četiri žežene rakije.
Kad se braća vinca dočepaše,
Pak im vince udari u lice,
Stade Komjen riječ govoriti:
„Oj bora ti, neznana delijo, 375
„Jesi l' nama košulje donio?
„Da se braća na viešalim biele,
„Kô sokoli na jelovoj grani?“
Progovara neznana delija:
„Porad Boga i drugoga svieta, 380
„Evo sam vam i njia donio.“ —
Pak se tada okrenu dželatu;
„Oj turčine, po Bogu mi brate!
„Porad ovog i drugoga svieta,
„I za hatur svetca Muhameda, 385

„Oprosti im savezane ruke,
„Neka biele košulje obuku.“
Turčin biše za Boga znadiše,
Pak jim biele on oprosti ruke.
Kad se Komjen dočepa slobode, 390
On prihvati tanahnu košulju,
Iz košulje ćordu izvadio. —
Ej da vidiš, mili pobratime!
Šta se zgodi u malo vriemena,
Oba brata na noge skočiše, 395
Poletiše kao mrki vuci,
Poletiše na proklete turke,
Sieku, pobro, nemilice turke,
Kud god lete sve sokake prave;
Sve sokake mavi i crvene, 400
Odletiše u goru zelenu. —
Tute biše, pobro, sve do petka.
Kad je petak jutrom osvanuo,
Skoči Komjen na noge junačke,
Zaskače se od jele do jele, 405
Kô jelenče od devet godina’,
Pak on traži jelu ponajvišu.
Kad je jelu Komjen nahodio,
On se penje jeli u ogranke,
Pak poteže sarčali durbina, 410
Pak ga pravi pram novoj džamiji,
I on gleda u novu džamiju,
Gdie ulaze turci u džamiju,
Medju njima Paša Harbanija
Sa svojieh dvanaest delija’, 415
Gdie ulazi u novu džamiju.
Kad je Komjen Pašu opazio,
Da je ušo u novu džamiju,
Odmah sleti sa jele želene,
Pak je bratu riječ govorio: 420
„Čuješ li me, moj mili brajane,
„Ja sam gledô sa visoke jele,
„Gdie sad Paša u džamiju udje,
„I njegovih dvanaest delija’,
„Sa ostalim turskim poglavicam. — 425
„Već čuješ li, moj mili brajane!
„Der pritegni na kaiš opanke,
„Pak hajdemo ka novoj džamiji,
„Da mi našeg babu osvetimo,
„I da kulu nama namiestimo.“ 430

Kada Komjen rieči izgovori,
On se spusti na zelenu travu,
Pak pritegnu na kaiš opanke,
I još svietlo prigleda oružje,
Pak se skoči na noge lagahne, 435
Pak poleti sa svojim brajanom,
Pravo, pobro, ka novoj džamiji.
Kad su braća džamiji pridošla,
Oni idu u pjanu mehanu,
Tu se braća ponapiše vina, 440
I naješe ovnovine mesa.
Pak ôdoše pred novu džamiju.
Istom oni, pobro, pred džamiju,
Ali rupi Paša iz džamije,
Ej, moj pobro, čudna okršaja, 445
Razmahô se sileni Komjene,
Pak on tuši na stotine turke,
Jednog rani a po deset gnjavi,
Sve na alaj raztieruje turke. —
Kad pogubi pašine delije, 450
I još mnoge oškopice turke,
Koji su mu dosta dali rana’,
On uhvati i Pašu živoga,
Pak ga baca sebi na ramena,
Pak se pod njim kô i bez nieg brani. 455
Kad vidiše smamne poturice,
Da je Komjen Pašu uhvatio
Svi su odmah za njim poletieli.
Al’ je Komjen mnogo brži bio,
Pak je prije u goru utekô, 460
I odnio Pašu Harbaniju. —
On uteče, vesela mu majka,
Veselija u kuli Fatija!
Kad se Komjen gore dobavio,
On mi baca Pašu sa ramena, 465
Pak on loži vatre ognjevite,
Jednu s jedne, drugu s druge strane,
U sriedi se Paša dogodio,
Skida s njega Komjen odijelo,
I muči ga mukam svakojakim, 470
Pripeče mu ledja i guzicu,
Pripeče mu bradu i gubicu,
Vadi njemu jezik iz vilice,
Nagoni ga turski govoriti, —
Nemože se turski govoriti, 475

Kada nije jezik u vilici. —
Htjede Komjen da se Paše prodje,
Al' več Paša davno izpirio,
I velike zube izkečio,
Kao pašče na mrtvo paripče. — 480
Dok se Komjen s Pašom zabavljao,
Brat mu bio kod kule pašine,
I svu bielu kulu porobio
Pa kada je kulu porobio
On se vrati k bratu u planinu. 485
Dok je Komjen brata opazio,
Odmah predanj malo izšetao,
Pak mu kaže šta je s Pašom bilo,
A on njemu šta je s kulom bilo.
Odtolen se brača podigoše, 490
Uprav, pobro, ka Janoku bielom,
U Janoku kulu namiestili,
Liepšu kulu neg' je prije bila.
Al' jim zalud prelijepa kula,
Kad u kuli nigdie nikog nejma, 495
Nejma majke, ni staroga babe,
Ni sestrice, ni mile nevieste!
Tad Komjene bratu govorio:
„Čuješ li me, moj mili brajane,
„Evo nama kulu načinismo, 500
„Liepšu kulu neg' je prije bila,
„Al' nam zalud prelijepa kula,
„Kad u njojzi tko će radit' nejma.
„Već čuješ me, moj mili brajane:
„Ti ostani kod bijele kule, 505
„A ja idem ka pašinoj kuli,
„Pak ću dovest' prelijepu Fatu,
„Nek mi budi vierna ljubimica,
„A ti, brajno, pričuvaj nam kulu;
„Ako bih ti dugo ostanuo, 510
„Možeš poći mene potražiti,
„Ako bih ti, brate, poginuo,
„A ti uzmi Fatiju zlatiju
„Pak mi s njome ti pokoj pridavaj."
Kada Komjen rieči izgovori, 515
On otiešće do dvie kupe vina,
I četiri žežene rakije,
Pak pripasa demiškinju ćordu,
Sobom uze težka buzdohana,
Pa priteže na kaiš opanke, 520
I zavrnu svoje mrke brke,
I s bratom se svojim oprostio.
I otiešće drumom širokijem,
Pravo zdravo ka pašinoj kuli.
Kada kuli Komjen dolazio, 525
U kuli je Fatu nalazio,
Za zdravlje se s njome upitao,
Pak je onda kulu zapalio. —
Kada joj je kulu zapalio,
Onda Fatu baca na ramena, 530
Pak pobieže svojoj bieloj kuli,
Veseo mu bratac i Fatija!
Kad je Komjen svojoj kuli došô,
Kad kule je svoga brata našô,
Pak se s njime bratski poljubio, 535
I malo se vinca ponapio.
Pak su onda noćcu prispavali,
Kad u jutro danak osvanuo,
Podje Komjen s svojim bratom milim,
I s Fatijom ka Ružici crkvi, 540
Tu je Fatu Komjen pokrstio,
Liepo joj je ime nadienuo,
Liepo ime dilber Andjelija,
Liepo ime svoje mile majke.
Pak se onda s njome zaručio, 545
S njom junački porod izrodio,
Devet kćeri' i četiri sina,
Prve kćeri, posliednje sinove,
Nek nevieste nezatiečo zava',
Nek mu nije na ognjištu kavga'. 550
Davno bilo, moja braćo draga,
Davno bilo, sad se spominjalo.
Koga nije da kruha nejede.
Da ste, braćo, zdravo i veselo!
Tko zna bolje širokomu polje, 555
Tko zna više rodile mu višnje,
Vama, braćo, pjesma na poštenje,
Meni paka jedna čaša vina.

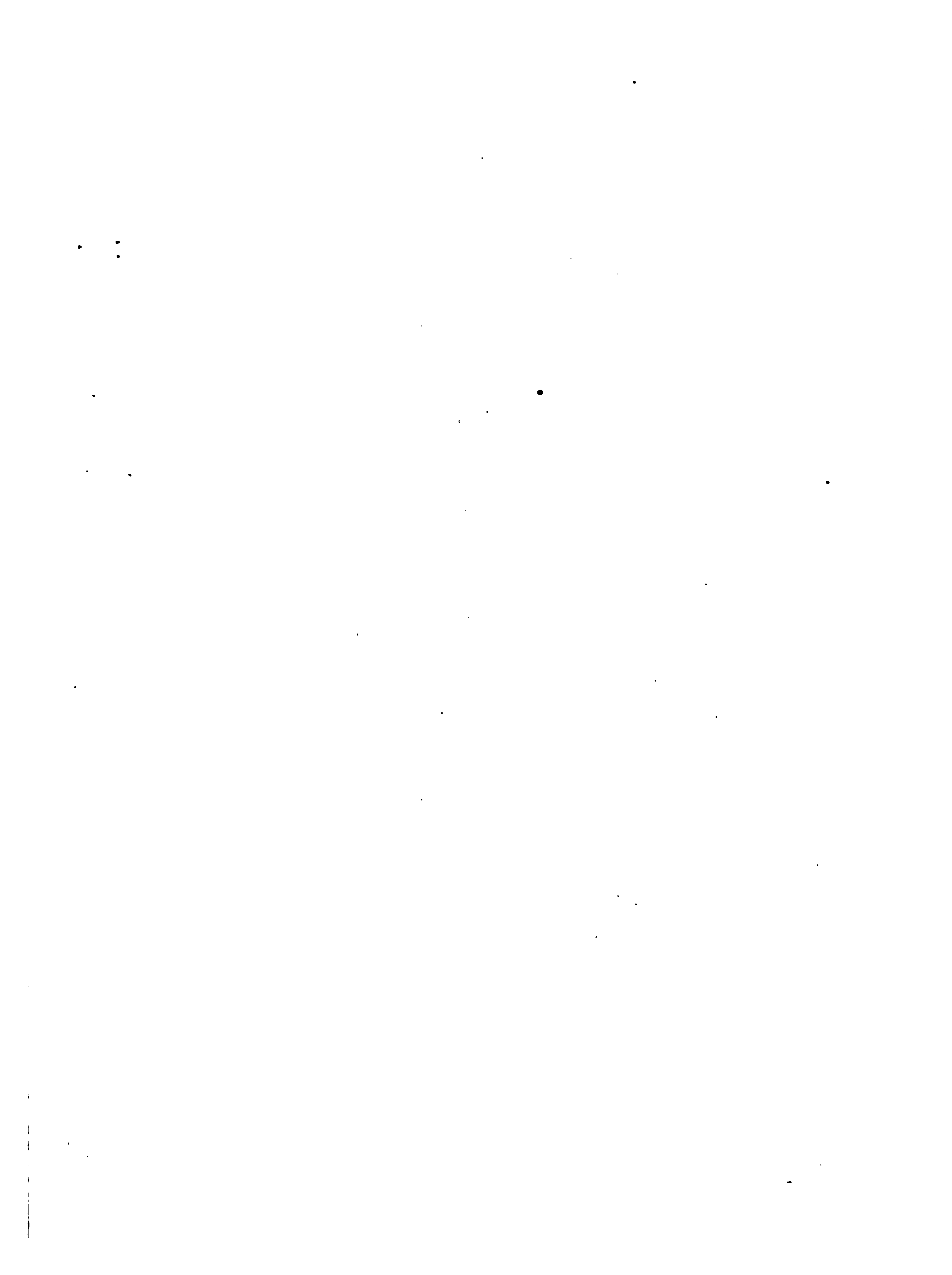
Vlašić Nikola.

Zahvali se Vlašiću Nikola,
Da će poći k Caru na dvorove,
Daće s Carom obied obiedvati,
Za obiedom pogubiti Cara,
I poljubit' Carice gospoje. 5
To su čule dvie sluge careve,
Brz' otišle, ter su Caru rekle:
„Ali neznaš, Care gospodare,
„Što se hvali Vlašiću Nikola,
„Da će doći k tebi na dvorove, 10
„Da će s tobom obied obiedvati,
„Za obiedom tebe pogubiti,
„I poljubit' Carice gospoje.“
Kad to začu reče njima Care:
„Bora vami, vierne sluge moje, 15
„Pošetajte k Vlašiću Nikoli,
„I na moje recite mu ime,
„Da me dojde malo poslužiti,
„Malo vrieme tri godine dana'.“
Kad su sluge Cara razumiele, 20
Otidoše k Vlašiću Nikoli.
Na njegove kad su došli dvore,
Pozdraviše i rekoše njemu:
„Posla' nas je Care gospodare,
„Da ga dodješ poslužiti malo, 25
„Malo vrieme tri godine dana'.“
Kad to začu Vlašiću Nikola,
On od preše ni osedla konja
Nek se junak meće na gologa,
I poleče k Caru na dvorove. 30
Netom dojde pred carevo lice,
Osorno mu Care besiedaše:
„Je l' istina Vlašiću Nikola
„Je l' istina da si se hvalio,
„Da ćes doći na dvorove moje, 35
„Da ćes sa mnom obied obiedvati,
„Za obiedom mene pogubiti,
„Osramotit' moje ljubovnice? —
„Istina je, to sam se hvalio.
„Eto sad sam u tvojim rukama, 40
„Čin mi, Care, što je tebi drago.“
Njemu tada Care besiedio:
„Rec' mi: hoćes da te oganj gori,
„Oli hočes da te niz zid mećem,
„Oli voliš da te sieku ćorde?“ 45
Odgovara Vlašiću Nikola:
„Niêsam drvo da me oganj gori,
„Nit sam smeće da me niz zid mećeš,
„Neg' sam junak, nek me sieku ćorde.
„Nu te molim Care gospodare: 50
„Podaj meni staru sablju tvoju,
„Kû s' od tebe davno odbacio.
„Sveži meni nazad biele ruke,
„Ter na konja stav' me najslabjega,
„Vež' mi noge konju pod trbuhom, 55
„Pak me pusti po polju siroku,
„Pošlji za mnom trista janjičara,
„Još tvojega jedinoga sina,
„A ti gledaj iz bijele kule,
„Kako će me raznieti na ćorde.“ 60
Mudar biše, al se privariše:
Što upita, sve mu Care dade.
Kad Nikola po sried polje dojde,
Iz svega je zavapio glasa:
Posestrime biela vilo moja, 65
Sad na pomoć ti doleti meni.
Oprosti mi biele ruke moje,
Iz pod konja odrieši mi noge,
Pomozi me, posestrime moja,
Oli sada, oli već nikada. 70

Kada ga je vila razumiela,
Ončas njemu na pomoć doleti,
Biele mu je ruke oprostila,
I još noge konju pod trbuhom.
Pak se skinu sa konja slaboga, 75
A stavi se brzo na boljega,
Koga mu je vila dobavila,
I boljom ga ćordom obdarila.
S tim smieša se medju klete turke,
Meû golube kako soko' sivi. 80
Svieh isieče nikor ne ubiegne,
Ni carevski isti sin jedini.
Iz vrh kule sve to gleda Care.
Pristraši se da se već ne može,
Brzo se je u kule sakrio 85
Bojeći se Vlašića Nikole.
Gre Nikola da porazi Cara,
Al' nahodi dvore zatvorene.
Udri jako dva puta u vrata,
Da je trećom tu još udario, 90
Bil bi junak obalio vrata,
I još s njima kulu razorio.
Odkad smaknu toliko turaka',
I prid sobom čini skrit se Caru,
Pievujući i popievajući 95
Na dom ide zdravo i veselo.

II.

GOLOGLASNE

Piesma od Smajil Kapetana i njegove kćeri.

U Strijelu Smajil kapetane,
U njeg ljubi Hanuma kaduna,
Rodila mu do četrnest bega'
I petnestu jedinicu kćercu.
Liepo joj je ime izdievala, 5
Liepo ime Devlet-Murat-Hana;
Na ćošak joj dvore načinila,
Dvore gradi, vrata neostavlja,
S njome meće četiri robinje,
I Halicu Kapetanovicu. 10
Kad je Devla za gjergjefa bila,
Skova babo gjergjef od mergjana,
A u ruku iglu od biljura.
Kad je Devla za udaju bila,
Pa dozivlje Kumriju robinju: 15
„Robinjice po Bogu sestrice,
„Izpenji me na gornje tavane,
„Da ja vidim dana, jal' junaka,
„Jal' žarkoga sunca, jal' mieseca.“
Robinjica za Boga hajala, 20
Izvela je na gornje tavane;
Pa pogleda Devlet-Murat-Hana
Pa pogleda niz polje zeleno,
Ugledala lijepa junaka,
Ona pade glavom bez uzglavja; 25
Pa dozivlje Kumriju robinju:
„Robinjice po Bogu sestrice,
„Zovi meni lijepa junaka;
„Pleti njemu od zlata konopa,
„Kroz pengjere neka k meni dojde.“ 30
Robinjica za Boga hajala,
Ona jame od zlata jogluka;
Ona maše lijepa junaka,
Kad je doša' blizu pod pengjere,
Spušća njemu od zlata konopa, 35
Pa istegnu lijepa junaka.
S njome bio godinicu dana'.
I zazbabni Devlet-Murat-Hana,
Brzo rodi zlatokosna sina,
I zlatnieh rukuh do lakata'. 40

Paka hode na mušaluk babi:
„Rodila ti Devlet-Murat-Hana,
„Rodila ti zlatokosna sina,
„I zlatnieh rukuh do lakata'.“
Kad to čuo Smajil kapetane 45
Plesnuo se rukom po koljenu,
Kako se je lahko udario,
Tri mu lakta čohe Sarajevske
Nebi moglo zakrpiti gaća'.

Piesma od Janković Nikole.

Konje goje mladi Cetinjani,
Medju njima Jankoviću Niko;
Kad su oni konje odgojili,
Cetinjani konje izprodaše,
Ali neće Janković Nikola, 5
Već svog goji do pet godinica'.
Zatim malo postojalo vrieme,
Biela knjiga njemu doletila,
A od onog Livna bijeloga,
Šalje mu je livnopoljka seka, 10
Liepa seka Željkovića Jeka,
U knjizi ga liepo pozdravljala:
„Bogom brate Janković Nikola!
„Kada prvi ponedieljak dojde,
„Trčat će se u Livnu obdulja, 15
„Na obdulji gizdava dievojka,
„Liepa seka Željkovića Jeka,
„I uzanju dvadest kesa' blaga.
„Mnogo će se Turak' sakupiti,
„Medju njima crni Arapine. 20
„Ako tebi Bog i srieća dade,
„Nebili mi obdulje odnio;
„Arap ima sivu bedeviju,
„Po najbolju izmed sviuh konja'.“
Kad je Niko knjigu proučio, 25
On mi sedla svoga konja vrana,
Pak on jezdi k Livnu bijelomu.
Kad je bio kraj Žabljaka vode,
Na Žabljaku bule platno biele,
Božiju im pomoć nazivao: 30
„Božja pomoć livnopoljke bule!“ —
„Zdravo bio neznana delijo!“ —
Medju se su bule besiedile:
„Mili Bože na svemu ti hvala!
„Silna konja, još boljeg junaka!“ 35
Al je Niko njima besiedio:
„Dobar konj je i na njemu junak,
„Ali nejma pare ni dinara,
„Da odmori sebe i konjica.“
Kad to čuje Željkovića Jeka 40
Maša s' ona u džep od dolame,
Pak mu vadi tri žute ruspije,
Pa ih daje Jankoviću Niki:
„Ajde Niko junak u mehanu,
„Tere goji sebe i konjica, 45
„Dok se svane i sunce ograne.“
Kad se svanu i ogranu sunce,
Na obdulju skupili se Turci,
Medju njima crni Arapine,
A pod njime siva bedevija, 50
Od svih konja ona je najbolja,
Da bi njemu ostanula pusta!
Poletio uz to polje ravno;
Ali Niki bolja srieća bieše,
Jer najprvi k dievojci dotrča. 55
Kad je junak k curi doletio,
Ljubi konju grivu i kopita
Mlada Jeka i za zdravlje pita.
U ta doba crni Arapine;
Ter on vadi puške iz pojasa, 60

Pak udara Niki konja vrana.
Kad to vidi Janković Nikola,
On poteže svoju britku ćordu,
I udara crna Arapina,
Kako ga je milo udario, 65
Dvie ga pole oko konja pale,
Osta Niki siva bedevija,
I dievojka Željkovića Jeka.
Jeka mu je sina porodila,
Bedevija konja uždriebila. 70

Piesma od Alije Cetinskoga.

Konja goji od Cetine Ale,
Od godine do sedam godina';
Al' se Ale bieše zadužio,
Dok je dobra doru odgojio,
Mislio se i mislio Ale, 5
Kako bi se duga odužio?
Sve se misli, na jednu smislio,
Pak posiede debelog dorina,
Ter poleti ka bieloj Udbini,
Da prodade dobra konja svoga, 10
Nebili se duga odužio,
Kad je doša' na Udbinu kletu,
Pitaju ga Udbinjani Turci:
„Koja ciena na debelu dori?“
Al' besiedi junak od Cetine: 15
„Mala ciena pet stotin cekina'.“
Turci daju do trista cekina',
Ne da Ale za to blago konja;
Već se baca na debela doru,
Pak se vrati u Cetinu ravnu, 20
Kad je doša' bielom dvoru svomu,
Al prid dvorom momče knjigonošče,
Pita njega mladjeni Alija:
„Odklen jesi neznana delijo?“
Odgovara momče knjigonošče: 25
„Ja ti jesam od mutne Neretve.“
Ter mu daje listak knjige biele,
Knjigu štije od Cetine Ale,
Knjigu štije a na nju se smije;
Jer je knjiga od liepe dievojke, 30
Liepe kćerce Pilipović Bega,
U knjizi ga liepo pozdravljaše,
Pozdravljajuć ter mu govoraše:
„Čula jesam, a vidila niêsam,
„Da si dobra konja odgojio, 35
„Do sad me je moj mili babajko,
„Do dva puta na obdulju meća',
„Oba me je puta odnosio,
„Crni Arap da ga Bog ubio!
„Već te molim od Cetine Ale, 40
„Poteži se ka mutnoj Neretvi;
„Rok nedielja prvi ponedieljak,
„Treći put ću biti na obdulji.
„Nebili ti Bog i srieća dali,
„Da ti treću obdulju odneseš, 45
„I odvedeš kitjenu dievojku
„K tvomu dvoru u Cetinu ravnu!“
Kad je Ale knjigu proučio,
Odmah sprema debela dorina,
Pak otidje ka Neretvi mutnoj. 50
U Vrgorcu noć ga uhvatila,
Pak dolazi k mladoj krčmarici,
Da bi kod nje konak učinio,
A kad li je danak osvanuo,
Nejma Ale pare ni dinara, 55
Da on plati mladoj krčmarici;
Već ostavlja dvie breškinje male,
Dok se vrati od mutne Neretve.
Odtolen se junak uputio;
Kad je bio blizu polja ravna, 60

Od Neretve grada bijeloga;
On ugleda devet bieljarica';
A kad ih je junak upazio,
Biesnoga je doru razljutio,
Kî od biesa u nebesa klisa, 65
Preko momka pienu prebacuje,
Iz pod sebe kaldrm izbacuje.
Gledale ga mlade bieljarice,
Gledale ga ter su besiedile:
„Ala konja i boljeg junaka!“ 70
Kad je momče k njima dolazilo,
Božiju im pomoć nazivalo!
„Božja pomoć mlade bieljarice!“—
„Da si zdravo neznana delijo!“
Besiedi im od Cetine Ale: 75
„Ej Boga vam devet bieljarica',
„Dodajte mi jedno viedro vode,
„Jer bo sam vam vrlo ožednio.“
Tad se skoči jedna bieljarica,
Liepa kćerca Pilipović Bega, 80
Pak mu daje jedno viedro vode,
A kad mu je vode dodavala,
Niz obraz je suzam oborila.
Besiedi joj junak od Cetine:
„Što je tebi mlada bieljarice? 85
„Koja ti je cvieliti nevolja?“
Odgovara mlada bieljarica:
„Prodji me se neznana delijo:
„Dvaput jesam na obdulji bila,
„Oba me je puta odnosio, 90
„Crni Arap, mrtav osvanuo!
„Poslala sam momče knjigonošče,
„Tamo doli na Cetinu ravnu,
„Ka nekomu od Cetine Ali.
„Čula jesam a vidila niêsam, 95
„Da je dobra konja odgojio;
„Nebili mu Bog i srieća dali,
„Da uteče crnomu Arapu,
„I dobije mene na obdulji;
„Liep bi šićar junak zadobio!“ 100
A kad li ju Ale razumio,
Mašio se u džep od dolame,
Ter izvadi listak knjige biele,
I daje ga mladoj bieljarici.
Kad je ona knjigu razgledala, 105
Aliji je tiho besiedila:
„Ajd' Alija dražji od očiuh,
„Pak timari sebe i dorina.“
Al dievojci Ale odgovara:
„Nejmam para', mladjena dievojko, 110
„Da timarim sebe i dorina.“
Al se maša mladjena dievojka,
Mašila se u skut od dolame,
Pak izvadi tridest madžarlija',
Pak ih daje od Cetine Ali: 115
„Ajde Ale ka Neretvi gradu,
„Pak timari sebe i konjica;
„Al kad budeš u Neretvi bieloj,
„Iz pod kule starca babe moga,
„Izać hoće ostario babo, 120
„Kupovat će iż pod tebe doru;
„Nedaj, Ale, za nijedno blago.“
Odtolen se junak uputio,
A kad dojde ka mutnoj Neretvi,
Blizu kuće Pilipović Bega, 125
Biesnoga je doru razljutio.
Ugleda ga Pilipović Beže,
Pred momka ja odmah izletio,
Pod oglavom doru uhvatio,
Pak je Ali tiho besiedio: 130
„Stani malo, neznana delijo;
„Hoćeš prodat dobra konja svoga?“
Odgovara od Cetine Ale:
„Ne dam dore za nijedno blago.“
Al' kada mu dodijao bieše, 135
On zapita hiljadu dukata'.
Veli njemu Pilipović Beže:
„Steri, momče, divan kabanicu,
„Da ti brojim groše i dukate.“
Stere junak divan kabanicu, 140
Beg mu broji groše i dukate;
Al' je dore glavu naslonio,
Gospodaru na junačko rame,
Ter na niega suzam oborio.
Obazdri se mladjeni Alile, 145
Ter ugleda doru debeloga,
Groznim suzam gdie je oborio,
Skoči junak na noge lagahne,
Pak je Begu tiho besiedio:
„Na dam doru za nijedno blago.“ 150

Al govori Pilipović Beže:
„Ej Boga ti jadno momče mlado!
„Bi l' se moga' u se pouzdati,
„Da ti sutra obdulju odneseš,
„Na obdulji jedinu mi kćercu?“ 155
Odgovara Ale od Cetine:
„Ja bih sutra odnio obdulju,
„Ali nejmam pare ni dinara
„Da timarim sebe i konjica.“
Kad je Beže njega ražumio, 160
On se maša u skut od dolame,
I izvadi dvadest madžarlija',
Pak ih daje Ali od Cetine:
„Ajde momče doli u mehanu,
„Pak timari sebe i konjica.“ 165
A kada je danak osvanuo,
Eto t' idje trideset Turaka',
Medju njima crni Arapina,
A na onoj sivoj bedeviji,
Biesna li je, ostala mu pusta! 170
Pak ódoše nasried polja ravna,
A za njima od Cetine Ale.
Kad su došli na dno polja ravna,
Tu se Turci liepo urediše,
Kad rekoše onda poletiše. 175
Najprvi je crni Arapine,
A za njime svi tridest Turaka'.
Još Alija svoga doru voda;
Dosta biehu puta učinili,
Tad se Ale baci na dorina, 180
I poleti ka 'no lastavica,
Pak prestiže sve tridest Turaka',
Još i onog crnog Arapina,
Al' je Arap njemu besiedio:
„Ej Boga ti neznana delijo! 185
„Ludo ti ćeš izgubiti glavu,
„Sve četri ti ploče konju pale,
„Iz kopitah crna krvca lieva.“
Kad je Ale njega razumio,
On se baca na zelenu travu, 190
I oblazi do četiri ploče,
Tvrdje ploče neg' su prije bile,
Opet skače na dobra konjica,
I pristiže crnog Arapina,
Al' mu Arap opet besiedio: 195
„Ludo ti si jadno momče mlado!
„Još ćeš ludje izgubiti glavu;
„Dori su ti svi kolani pukli.“
Opet Ale na zemljicu skače,
I oblazi dorine kolane, 200
Svi kolani ka' i prije bili.
Blizu Arap cure doletio;
Kad g' ugleda mladjena dievojka,
Ona ciknu ka 'no zmija ljuta,
„Gdie si sada od Cetine Ale!“ 205
Opet Ale na dorina siede,
Ošinu ga trojstrukom kandžijom,
I pristiže crnog Arapina,
Prvi dojde do dievojke mlade.
Kad se skoči mladjena dievojka, 210
I donese uzdu svu od zlata,
Pak ju meće na dobra dorina.
U to doba Arapina crni,
A na onoj sivoj bedeviji,
S bedevije na zemlju skočio, 215
Udri koplje u zelenu travu,
Zanj priveže sivu bedeviju,
Pak dolazi do dievojke mlade,
I onoga od Cetine Alu,
Pak je Ali tiho besiedio: 220
„Prodaj momče debela dorina.“
Odgovara od Cetine Ale:
„Ne dam dore za nijedno blago.“
Tada Arap sablje povadio,
Dorinu je glavu odsiekao. 225
Čiči, plaće gizdava dievojka,
Ljubi dori glavu s obe strane;
Al govori mladjeni Alija:
„Muč', neplači, gizdava dievojko,
„Bedevija doru oždriebit će.“ 230
Pak povadi ćordu od bedrice,
Arapa je na pol presiekao,
Pak priveže sivu bedeviju,
Baš za one od zlata kočije,
I otidje u Cetinu ravnu, 235
I odvede kićenu dievojku,
I uzanju do dvie elbe blaga.
Kad je doša' ka Vrgorcu gradu,
Uprav onoj mladoj krčmarici,
On iskupi do dvie puške male, 240

Pak s' odtolen junak opulio,
Pievajući i popievajući,
Zdravo dojde u Cetinu ravnu.
Ovo j' davno na Krajini bilo,
Onda bilo sad se spominjalo, 245
A mi bratjo zdravo i veselo.

Piesma od dva Brata.

Dva se brata liepo milovala,
Obadva se jesu oženila,
Milan jedno, a Ivan je drugi,
Milan ôde u planinu k ovcam,
Ivan osta na bielomu dvoru. 5
U Ivana biesna ljuba biše,
Kô da su je poduzeli vrazi,
Pak Ivanu stala besiediti:
„O Ivane dragi gospodare,
„Vrieme došlo da se odielimo, 10
„S tvojim bratom čobanom Milanom.
„Nuder piši sitnu buruntiju,
„Svomu bratu čobanu Milanu:
„Da iskupi naše biele ovce,
„I goni ih dvoru bijelomu, 15
„Jer je vrieme da se odielimo."
Muči Ivan negovori ništa,
Opet ljubu podletiše vrazi,
Opet mu je tiho besiedila:
„O Ivane dragi gospodare: 20
„Nuder piši knjigu šarovitu,
„Svomu bratu čobanu Milanu,
„Neka idje bielom dvoru svome,
„Neka idje i nek ovce goni,
„Vrieme došlo da se odielimo. 25
„Ako nećeš da se odielimo,
„Uteć ću ti u turačke ruke,
„Pak ti ću se mlada poturčiti;
„Ol' ću izać na visoku kulu,
„Prilomit' ću pri ramenim ruke, 30
„I obedvie po kolienu noge."
Kad je Ive rieči razumio,
Sve mislio na jednu smislio,
Ali bi se s bratom podielio,
Ali svoju prigorio ljubu. 35
Sve se misli pak na jednu smisli,
Da se voli s bratom podieliti,
Nego svoju ljubu prigorieti,
Pak napisa listak knjige biele,
I turi ju u Srban planinu, 40
Svomu bratu čobanu Milanu.
U knjigi je njemu besiedio:
„Nut iskupi naše biele ovce,
„Pak ih goni dvoru bijelomu;
„Vrieme došlo da se odielimo." 45
Kad Milanu knjiga doletila,
Knjigu štije čobane Milane,
Knjigu štije a suze prolije:
„Mili Bože na daru ti hvala!
„Što mi se je bratu dogodilo? 50
„Moja ljubi zar mu dodijala?
„Ako mu je ona doteškala,
„Volim moju pogubiti ljubu,
„Neg' se s mojim bratom podieliti."
Pak prizivlje dvanaest čobana', 55
Da mu idju iskupljati ovce,
I gonit' ih dvoru bijelomu.
U čobana' pogovora nejma,
Već hodaše iskupljati ovce;
Jedni gone a drugi nagone, 60

Kada biele prebrojiše ovce,
Tri hiljade i sedam stotina',
Pak ih gone dvoru bijelomu.
Čest' izlazi ljuba Ivanova,
Nebi l' Milan povirio s ovcam. 65
Malo vrieme za tim postanulo,
Ugledala ljuba Ivanova,
Biele ovce s čobanom Milanom;
Ter poleti u bijelu kulu,
Pak Ivanu tiho besiedila: 70
„Evo idju naše biele ovce,
„I tvoj bratac čobane Milane.
„Čuješ li me dragi gospodare,
„Kako ti ćeš privarit' Milana,
„I kako ćeš pogubiti njega, 75
„Sve će dobro nami ostanuti."
Ivan stao ljubi besiediti:
„Kako li bi prevarili brata?"—
„Čuješ li me dragi gospodare:
„Kad budete dielit' biele kule, 80
„Njemu podaj kule razorene,
„Uzmi sebi stopro sagradjene,
„Nećete l' se kroz to zavaditi,
„Nećeš li mu glavu odkinuti,
„Sve bi dobro nami ostanulo. 85
„Ako li se kroz to nesvadite,
„I rusu mu neodsiečeš glavu,
„Kad budete dieliti livade,
„Njemu podaj stare ispasene,
„Uzmi sebi stopro omladjene. 90
„I ako mu neodsiečeš glavu,
„Kad budete dielit' podvornice,
„Uzmi sebi polja i ravnice,
„Podaj njemu brda i kršine.
„Ako li se kroz to nesvadite, 95
„I ako mu neodsiečeš glavu,
„Kad budete dielit' brze konje,
„Podaj njemu stare izlomljene,
„Uzmi sebi stopro osedlane.
„Ako li se kroz to nesvadite, 100
„I ako mu neodsiečeš glavu,
„Crne vole kad dielit' budete,
„Podaj njemu stare izorane,
„Uzmi sebi stopro podjarmene.
„Ako li se kroz to nesvadite, 105
„I ako mu neodsiečeš glavu,
„Kad budete dielit' biele ovce,
„Podaj njemu stare metiljave,
„Uzmi sebi prvojanjke mlade,
„Nebili se kroz to zavadili, 110
„Nebi li mu glavu odsiekao."
Misli jadna da nečuje nitko,
Slušala je ljuba Milanova,
Pak Milanu skrovno besiedila:
„Ti se nemoj s bratom zavadili, 115
„Jer će tvoju on odsieći glavu;
„Ne Milane ako Boga znadeš!
„Tko mu bi me onda ostavio?"
Kad je sutra jutro osvanulo,
Besiedio Begović Ivane: 120
„A moj brate čobane Milane!
„Al' ćeš dielit', al' ćeš obirati?"
Al' mu veli čobane Milane:
„Starije je sunce od mieseca;
„Ti ćeš dielit', ja ću obirati." 125
Al govori Begović Ivane:
„Nit ćeš dielit', nit ćeš obirati."
Kad počeše dielit' biele kule,
Njemu daje stare razorene,
Seb' uzimlje stopro sagradjene. 130
Al' govori čobane Milane:
„Ajde, 'ko će moj brate od majke."
Kad počeše dieliti livade,
Njemu daje stare izpasene,
Seb' uzimlje stopro omladjene. 135
Al' govori čobane Milane:
„Ajde, 'ko će moj brate od majke."
Kad počeše dielit' podvornice,
Njemu daje brda i kršine,
Seb' ostavlja polja i ravnice. 140
Al' besiedi čobane Milane:
„Ajde, 'ko će moj brate od majke."
Kad počeše dieliti volove,
Njemu daje stare izorane,
Seb' uzimlje stopro podjarmene. 145
Al' besiedi čobane Milane:
„Ajde, 'ko će moj brate od majke."
Kad počeše dielit' sokolove,
Njemu poda stare sokolove,
Seb' ostavlja ptiće sokoliće. 150

Al' govori čobane Milane,
„Ajde, 'ko će moj brate od majke."
Kad počeše dielit' biele ovce,
Njemu daje stare metiljave,
Seb' ostavlja prvojanjke mlade. 155
Al' govori čobane Milane:
„Ajde, 'ko će moj brate od majke."
Liepo su se bratja pomirila,
I zajedno večer večerala,
Ali neće ljuba Ivanova, 160
Već se misli da zavadi bratju.
Ivanu je svomu besiedila:
„Hajde sutra loviti u goru;
„Zovi brata čobana Milana;
„U gori se nastoj zavaditi, 165
„Nebi l' niega kako pogubio;
„Sve bi dobro nami ostanulo."
Pak u jutru Ivan uranio,
Pak dozivlje čobana Milana:
„Uzmi brate stare sokolove, 170
„Hajdmo brate loviti u goru."
Kad su došli k zelenom jezeru,
Na sried njega pticu ugledali,
Ivan šalje ptiće sokoliće,
Da uhvate pticu šestokrilu; 175
Svim sokolim perja izlomila,
Ni su mu je mogli uhvatiti.
Posla svoje čobane Milane,
Posla svoje stare sokolove;
Obletiše pticu šestokrilu; 180
Uhvatiše, pak ju donesoše.
Al mu veli Begović Ivane:
„Moji su je ptići iznijeli,
„Daj ti meni pticu šestokrilu."
Al' govori čobane Milane: 185
„Ajde, 'ko će moj brate od majke."
Natrag su se bratja povratila,
Kad su bili blizu dvora biela,
Oba ih je ljuba ugledala,
Neviernica ljuba Ivanova. 190
Ona trči u zelenu bašću,
Pak studene prevratjala stiene,
Vadi 'zpod njih guje šarovite,
Do pol čaše jeda napunila,
Od pola je vina nadolila; 195
Pak prid bratju mlada izšetala,
Pak se s njima za zdravlje pitala;
I Milanu vino pokučila.
Milan joj je čašu prihvatio,
Pak je svomu bratu nazdravio. 200
Al' je Ivan bratu besiedio:
„O Milane moj rodjeni brate!
„Bio si mi u svemu priklonit,
„Bud' i u tom, moj brate od majke.
„Daj mi, brate, tvoju čašu vina." 205
U brata mu pogovora nejma,
Već on bratu čašu pokučio,
Kad vidiela ljuba Ivanova,
Kolik da se biesom pomamila,
Zaleti se skokom u dva puta, 210
Ivana je u ruku krenula,
I proli mu vino otrovano.
Konjicu se na grivu prolilo,
Odmah konju griva odpadala,
Od žestine velikog otrova; 215
Kad to vidi ljuba Ivanova,
Skupi skute pak pobieže putem;
Za njom trče Begović Ivane,
Gdie ju stiže tu joj glavu diže.
Nejma dana kad negrije sunce, 220
A brajena što nerodi majka;
Pak je Ivo bratu besiedio:
„Neka kuja glavom je platila!
„Lašnje mi se opet oženiti.
„Nego tebe brata pogubiti. 225

Dieca zarobljena.

Podiže se silen Jankoviću,
A sa svojim mladim Kotaranim,
Sve delijom prije neženjenim,
Da porobi Duvno naokolo.
Sve je Janko Duvno porobio, 5
I bijelo plieno zaplienio,
Još i dvore Žaferbega mlada,
Prem da biše tvrdo sagradjena.
Odnese mu i srebro i zlato,
Sitni biser i kamenje drago, 10
Odvede mu dvoje diece mlade,
Dvoje diece brata i sestricu,
Mladu Emu od sedam godina',
A Emina od tri godinice.
Zdravo se je Janko povratio, 15
Roblje vodeć i goneći plieno,
Pievajući i puškarajući.
Kad su bili kroz goru zelenu,
Emin se je diete razplakalo,
Da ga nitko utiešit' nemože, 20
Tiešili ga Kotarski Serdari,
Tiešili ga dunjam i jabukom,
Al' ga oni utiešit nemogu,
Ni Emica njegova sestrica.
Rasrdi se silen Jankoviću, 25
Ter ga baca u travu na glavu,
U travi se stiena dogodila,
Na obrazu ranu učinila,
Na obrazu kod obrve desne.
Kad to vidi Emica sestrica, 30
U naručaj brata uzimala,
Suzam mu je ranu polievala,
Pak raskida vezenu mahramu,
I zavija bratu ljutu ranu,
Malo vrieme postojalo biše, 35
Dojde Janko k Zadru bijelomu.
Kad je Janko k Zadru dohodio,
Mlado poče roblje darivati,
Daje Emu Senjskom kapetanu,
A Emina morskom gjeneralu. 40
Al' da ti je brate poslušati,
I očima tvojim pogledati,
Kako cviele dvoje diece mlade,
Pucalo bi drvlje i kamenje.
Nitko diecu rastavit nemože; 45
Al' evo ih jedva rastaviše;
Hode Emin niza sinje more,
A Emica k Senju bijelomu.
A kad prošlo dvanest godinica',
Dojedrila tanena galija, 50
Dojedrila k Senju bijelomu,
U njoj biehu latinska gospoda,
I još Emin momče neženjeno.
Moli Emin svoga gospodara,
Da ga pušti iz galije tanke, 55
Da on vidi Senjkinje dievojke.
Bi gospodar srca milostiva,
On ga pušta iz galije tanke;
Hode momče gledati dievojke.
Kad je doša' na rieku na vodu, 60
Tute bile mnoge bieljarice,
Svakoj momče u oči zaviri,
I Emici jedinoj sestrici;
Najliepša se ona mu činila,
Liepo joj je momče besiedilo: 65
„Da ti Boga Senjkinjo dievojko!
„Kaži pravo tako bila zdravo,
„Bili mene mlada poljubila?“
Odgovara gizdava dievojka:
„Hod' odtalen taneno latinče! 70

„Nebih nikog poljubila mlada,
„Već Emina mog milog brajena,
„Kî odjedri niza sinje more.“
Besiedi joj momče neženjeno:
„Da ti Boga gizdava dievojko! 75
„Kaži pravo tako bila zdravo,
„Po čemu bi brata poznavala?“
Ponizno mu ona odgovara:
„Kad smo bili na našem odžahu,
„Zarobi nas silen Jankoviću, 80
„Mene mladu od sedan godina’,
„A mog brata od tri godinice.
„Povede nas k Zadru bijelomu,
„Kad smo bili kroz goru zelenu,
„Emin se je diete razplakalo, 85
„Rasrdi se silen Jankoviću,
„Ter ga baca u travu na glavu.
„U travi se stiena dogodila,
„Na obrazu ranu učinila,
„Na obrazu kod obrve desne — 90
„Po tomu bih brata poznavala.“
Kada ju je momče razumielo,
On podiže kalpak s glave svoje,
Pak dievojci liepo besiedio:
„Nu pogledaj, gizdava dievojko, 90
„Jeli ovo tvoga brata rana?“
Kada ju je njemu ugledala,
Skočila se na noge lagahne,
Ljubi brata u oba obraza —
Od sebe ju momče odtiskuje: 100
„Hod’ odtalen, draga sestro moja,
„Jer će nam se vlasi usietiti.
„Već te molim draga sestro moja,
„Mi hajdemo našem bielom dvoru,
„Pohoditi našu otačbinu, 105
„Kad se mrkla obuhvati noćca,
„Ja ću izać iz galije tanke,
„Čekat’ ću te više hladne vode,
„U gorici na stieni studenoj;
„Pak kad bude noći o ponoći, 110
„Hodit’ ćemo kroz goru zelenu,
„Kud nam, sestro, Bog i srieća dade.“
Što rekoše, ono učiniše;
On izadje iz galije tanke,
Ona mlada od svog gospodara, 115
Pak odoše goricom zelenom,
Sedam dana’ po gori hodiše,
Stranputice kud se neputuje,
Travu jedué, hladnu vodu pijuč.
Kada li je sedmi osvanuo, 120
Bratac seki liepo besiedio:
„Zakolji me, draga seko moja,
„Jer ti više živieti nemogu,
„Ni od glada, ni od teške žedje,
„Brzo ću ti, sestro, preminuti.“ 125
Istom oni u rieči bijaše,
Gorski vuče k njima se dovuče,
Pak je sestra bratu besiedila:
„A moj brale! milo dobro moje!
„Čula jesam od našeg babajka 130
„Da je dobro za vukom hoditi,
„Hajdmo i mi kroz goru za vukom.“
Od tolem se oni podigoše,
I hodaše kroz goru za vukom;
Tri dni oni hodiše za vukom, 135
Kada li je k trećem dnevu bilo,
Bielo jim se Duvno ukazalo,
Ravno polje dugo i široko;
Na njem ženju mnoge žetelice.
Pak je bratac sestri besiedio: 140
„Da ti Boga, draga sestro moja,
„Ja ću otić k mladim žetelicam,
„Zapitat’ ću hlieba bijeloga,
„Bielog hlieba i studene vode;
„Ti me čekaj u gori zelenoj.“ 145
Hode momče k’ mladim žetelicam,
Dadoše mu što je zapitao;
Pak je momče njima besiedilo:
„Kažite mi mlade žetelice,
„Zašto divno neigrate kolo 150
„Ova doba kada počivate?
„Zašto liepe piesme nepievate?“
Al’ su one njemu besiedile:
„Ne budali, neznana delijo!
„Nije ovdie kolo zaigrano, 155
„Nit su liepe piesme zapievane,
„Od kada su dvori porobljeni,
„Bieli dvori Žaferbega mlada,
„Odvedeno dvoje diece male,
„Dvoje diece bratac i sestrica.“ 160

Kad je momče rieči razumielo,
Stalo njima liepo besiditi:
„Ja sam sinak Žaferbega mlada,
„Moja seka u gori me čeka.“
Žetelice kad ga razumieše, 165
Svoje srpe u travu baciše,
Vezioci konje posiedoše,
Tere trču Žaferbegu mladu.
Gledala jih mlada Begovica,
Sa pendžera od gornjih tavana', 170
Pak je svomu Begu besiedila:
„Nešto mi se polje zamaglilo,
„Činimi se, milo dobro moje,
„Da nam trču naši vezioci,
„A za njima mlade žetelice, 175
„Nije Bog da' abera od diece!“
Istom ona u rieči bijaše,
U ta doba mladi vezioci,
I za njima mlade žetelice,
Skladno vičuć ovako govore: 180
„Daj muštuluk, Žaferbeže mladi!
„Nam muštuluk, a tebi diečica.“
Pridanje je majka izlazila,
Zagrli jih su obedvie ruke,
Dieca majku oko biela vrata, 185
Tu se ljube, nigda neprestaju.
Od radosti mlada Begovica,
Od radosti dušicu izpusti.
Ostadoše do dvie sirotice.
Malo vrieme postojalo bieše, 190
Udade se mlada Eminica,
Udade se za pašina sina;
Oženi se Emin, momče mlado,
Oženi se s mladom pašinicom;
Liep je porod s njome porodio, 195
Prve kćeri, posliednje sinove,
Nek nevieste nezatieču zava',
Neka nejma medju njima kara.

Ture i Ban Marčinko.

Mlado Ture konje kupovalo,
Što imalo sve za konja dalo:
Pak ga igra niz to polje ravno,
Niz to polje Kninu kamenome.
Njega gleda mladi Ban Marčinko, 5
S' vrh bedena grada bijeloga.
Pak je Banu konjic omilio,
Pak je Bane seki govorio:
„Mandalieno draga seko moja,
„Hajd' oblači svijetlo odielo, 10
„I uzimlji viedro okovano,
„I u ruku od zlata jabuku,
„Paka slazi na vodu Krčicu,
„Pak se titri jabučicom, sele,
„Nebi l' sele, Ture namamila, 15
„Nebi li se Ture potopio;
„Vrlo mi je konjic omilio.“
Ali seka brata poslušala,
Pak oblači svijetlo odielo,
Pak uzimlje viedro okovano, 20
I u ruku od zlata jabuku,
Pak salazi na vodu Krčicu,
Pak se titri jabučicom, sele.
Liepa sele Ture namamila,
Pod Turetom konjic preplovio, 25
Pak uzimlje seka Ban Marčinka,
Pak je metnu za se na konjica,
Tri puta je pripasuje pasom,
A četvrti od sablje kajasom.
Na Krciću konja nagonjaše, 30

Pod obadvom konjic preplovio:
Igra Ture uz to polje ravno.
Dok je Bane konja osedlao,
I dok mi je Knjina poletio,
Dotom Ture u sred polja bilo; 35
Dokle Bane u sred polje bio,
Dotom Ture u Vrpolje ravno;
Dokle Bane u Vrpolje ravno,
Dotom Ture u sred Plješevice;
Dokle Bane u sred Plješeviće, 40
Dotom Ture na vrh Plješevice;
Dakle Bane na vrh Plješevice,
Dotom Ture Bukovom bunaru;
Dokle Bane Bukovom bunaru,
Dotom Ture Hrtovom kamenu; 45
Dokle Bane Hrtovom kamenu,
Dotom Ture u Grahovo ravno,
Dokle Bane u Grahovo ravno;
Hode Ture u Glamoć bijeli,
I odvede seku Ban Marčinka. 50
Ljuto cvieli lijepa dievojka:
„Da sam onog koj me zadobio,
„Pa da jadna nebi ni žalila,
„Al' me valja dati za konjicom!"

Omer i Omerova Mati.

Kad se Omer na vojnicu spravlja,
Tad je svojoj majci besiedio:
„O starice mila majko moja,
„Mene Care na vojnicu zove;
„Nemoguti ne poslušat' Cara, 5
„I ne otit' s njime na vojnicu.
„Al dok budem s Carom vojevati,
„Ostavljam ti viernu ljubu moju,
„Gledajmi je s privelikom pomnjom,
„Kak' u glavi drage oči tvoje. 10
„Ne šalj' mi je po suncu na vodu,
„Brez klobuka i svilne mahrame;
„Za da nebi po suncu hodeći,
„Njeje bielo pocrnilo lice."
Nu kad Omer na vojsku otide, 15
Ona kćere svoje dozivala:
„Bora vami dvije drage kćeri,
„Krojite joj halje po čobansku,
„Poslajte je k' ovcam na planine;
„Nek se ondle ne vraća na dvore 20
„Dokle joj se ne oblegu ovce;
„Svaka ovca sa dva biela janca,
„Ona mlada s' čedom pod pojasom."
Brz' ispune što jim majka reče.
Od tad prodje nekoliko dana', 25
Njoj je vrieme došlo od poroda.
Rodi mlada jedno čedo malo,
Malo čedo al je muška glava.
S' jednom rukom čedo pridržala,
A s' drugom je ovce obraćala. 30
Sgodno prošlo ne vele vremena
Tud prohodi sva vojska careva.
Sva njoj se je vojska poklonila,
I sam Omer s kalpakom do tleha.
Gledajuć je sobom govoraše: 35
„Mili Bože liepe čobanice!
„Reć' bi da je Jele ljubi moja:
„Po sve njome ona prilična je."
Kad je malo puta učinio,
Stade 'vako vojski govoriti: 40
„S' Bogom hote sva vojska careva,
„Grem se junak natrak povratiti,
„Grem upitat' mladu ćobanicu,
„Kojega je roda i plemena."
Kad je doša' k mladoj čobanici, 45
Preplaši se mlada čobanica.
A njoj Omer tiho besiedaše
„Ne plaši se, mlada čobanice,
„Nisam doša' činit' ti zuluma,
„Neg' te pitat' da mi kažes pravo, 50

„Kojega si roda i plemena,
„Koja te je porodila majka.“
Odgovara mlada čobanica:
„Kad me pitaš kazat’ ću ti pravo,
„Ja sam ljuba Omera viteza. 55
„Kad mi Omer pojde na vojnicu,
„On je majci svojoj besiedio:
„Bora tebi stara majko moja,
„Ostavljam ti vjernu ljubi moju,
„Gledaj mi je kako kćercu svoju; 60
„Ne salj’ mi je po suncu na vodu
„Brez klobuka i svilne mahrame.
„Za svim time dozva kćeri svoje:
„Ovako je njima govorila:
„Bora vami dvije drage kćeri, 65
„Krojite joj halje po čobansku,
„Pošljite je k’ ovcam na planine,
„Nek se ondle ne vraća na dvore
„Dokle njoj se ne oblegu ovće,
„Svaka ovca sa dva biela janca 70
„A ja mlada s’ čedom pod pojasom:
„Te ispune što jim majka reče.“
Besiedi joj Omer mladi junak:
„Po čemu bi poznavala vojna?“ —
„Ja bih moga poznavala vojna, 75
„Crni mu je madeš na ramenu.“
Tad njoj Omer odkri rame desno
Ukaza joj madeš na ramenu.
Kad to vidi mlada čobanica
Ončas ga je za vojna poznala. 80
A nju Omer ljubjeno zagrli
I uz lice dva joj da celova.
Pak razpasa svilni pas od sebe
I’ zavije drobno čedo svoje.
Jer s’ njim ide bielu dvoru svomu. 85
Kad je doša’ na pogled od dvora,
Za dvorima stavi ljubu svoju
Sam otide majci na dvorove.
Kada majci dojde pod prozore,
Vikne junak izza svega glasa: 90
„Otvor’ dvore stara majko moja.
„Gdie je Jele vierna ljubi moja?“
Hitro mu je dvore otvorila,
I njemu je tiho govorila:
„Na dvorove svoje stare majke 95
„Išla ti je Jele u pohode.“ —
„Bog t’ ubio, majko,“ on njoj reče:
„Da mi nije od Boga grehota
„A od ljudih velika sramota,
„Rusom bih te razstavio glavom. 100
„Nije Jele išla u pohode,
„Neg’ je pošla silom na planine,
„Da kakono prosta čobanica
„Po planinah tebi pase ovce.
„Njoj si jošter ostro zabranila 105
„Da se k tebi ne vraća na dvore,
„Ter s’ ovako dobro izvrsila
„Što poručih kad pojdoh na vojsku!“
Za tim dozva Jelu ljubu svoju
I s’ čedom je uvede u dvore 110
Pak rasrdjen obe sestre hvata
I njih u zid do grla zazida,
Nek se kopneć skončavaju ondie,
Kako ljubi biehu mu nemile.

Stojanović Janko i Ive Gusajin.

Vino piju Kotarski serdari
U Kotaru pred pijanske kule,
S’ njima pije Ivan Gusajine.
Kad se bio vinca ponapio,
Počme Ivić budaliti ludo: 5
„Koliko sam obaša’ gradova’
„Ja ne vidih prieliepje dievojke,
„Što ’n’ u dvoru draga sele moja.
„Al’ je nebih nikomu podao
„Nego Paši ol velu Veziru.“ 10

Sve to sliša Stojanović Janko,
Muči junak ne govori ništa,
Neg' se k svojim uputi dvorima.
Kad je doša' na bijele dvore,
Liepo se je oblačio Janko, 10
Na se meće skarlatne dolame,
Pak otide k dvoru Ivićevu.
Kad prid dvore dojde Ivićeve,
Najde ondie mladu dvorkinjicu.
Turski joj je Janko besiedio: 20
„Salamalek, mlada dvorkinjice!
„Je l' slobodno uliesti u dvore
„Gdie stanuje sele Ivićeva?
„Rad bih junak govoriti s' njome.“ —
„Nij' slobodno, neznana delijo, 25
„Uliest' u dvor Ivanove sele,
„Ne smie mlada izać na prozore,
„Kamoli će govoriti s' tobom,
„Cieća brata Iva Gusajina.“
S tim otide u kule bijele. 30
Kada bieše uliezla u kule,
Nju je k sebi gospoja zazvala
Da joj razpne puce niz njedarje.
Njome tada reče dvorkinjica:
„Liepa ti si, o moja gospojo, 35
„Al' je liepja neznana delija,
„Što ti stoji za bijele dvore,
„Rad je mnogo govoriti s' tobom.“
Besiedi joj Ivićeva sele:
„Draga moja mlada dvorkinjice, 40
„Uvedi ga u bijele dvore.“
Kad to čula mlada dvorkinjica,
Brz' izajde van bijela dvora,
I dozivlje neznanu deliju:
„Bora tebi, neznana delijo, 45
„Moja k' tebi posla me gospoja,
„Da ti rečem kad ti bude drago
„Da uliezeš k'njome u dvorove.“
Ove rieči netom začu Janko,
Njoj daruje od zlata jabuku; 50
Ona njega uhita za ruku,
Ter ga vodi u bijele kule.
Tu su oni večer večerali,
Pak otišli noćcu noćevati.
Netom u tmi dvori ostadoše, 55
Ide Janko k seli Ivićevoj,
Kada dojde kod mekih dušeka',
Trnu rukom njezina njedarja.
Reče tada Ivićeva sele:
„Ostavi se, mlada dvorkinjice, 60
„Nisu njedra za te odgojena,
„Neg' za draga Stojanović Janka.“
A njoj tada Stojanović Janko:
„Dušo moja, Ivićeva selo,
„Dušo moja, nemoj se prepadat'; 65
„Evo tvoga blizu tebe Janka.“
Kad su zore biele zabielile,
Skočio se Stojanović Janko,
A za njime Ivićeva sele,
Dariva mu od vela košulju; 70
A njoj Janko prsten s' desne ruke.
Pak mu reče Ivićeva sele:
„Moje drago Stojanović Janko,
„Kada dojdeš u Kotare ravne
„U Kotare prid pijanske kule, 75
„Da se nebi Janko pohvalio
„Da s' ljubio cvieta rumenoga
„Mlade sestre Iva Gusajina.“ —
„Neboj mi se,“ govori joj Janko:
„Ja se nigdier pohvaliti neću; 80
„Prie neg' projde nedieljica dana'
„Doć' ću svaćom po tebe dievojko.“
S tim se dieli i u Kotar dodje.
U Kotare prid pijanske kule,
Stane s družbom Janko piti vino, 85
I pijući poče popievati:
„Koliko sam obaša' gradova',
„Ja nevidih preliepje dievojke,
„Što sam sestru Iva Gusajina:
„Cielu noć sam s' njome boravio.“ 90
Kad to začu Ive Gusajine,
Od velike tuge i žalosti,
Iz ruke mu kupa je padnula
Što držaše punu rujna vina.
Usta, sedla vranca konja svoga 95
I poleti k' dvoru bijelomu.
Kad je doša' na pogled od dvora
Ugleda ga sele iz prozora.
Prema njemu brzo izšetala
Njegova je konja prijamala. 100

Pak je njemu sele besiedila:
„Dobro doša', moj rodjeni brate,
„Jesi l' mi se, brate, umorio,
„I pod sobom konja podlomio?“
Muči junak negovori ništa, 105
Neg' ulieze u bijele dvore,
Niti pita ni jesti, ni piti,
Nek še meće na meke dušeke.
Buduć drugi danak osvanuo
Ide k bratu i reče mu sele: 110
„Što mi ti je, brate dobro moje?
„Niti spavaš, nit se razgovaraš,
„Niti jedeš, niti vodu piješ,
„Nit govoriš s Jelom sestrom tvojom?“ –
„Bog t' ubio, Jele sele moja, 115
„Velik mi si prikor učinila.
„Kad sam bio u Kotare ravne
„Čuh hvalit' se Stojanović Janka,
„Da je s tobom noćcu boravio,
„I tvoga se lica naljubio.“ 120
Tad je bratu sele govorila:
„Jes istina, moj rodjeni brate.
„Jadne mene! privari me Janko.“
Kad je bratac sestru razumio,
Hitro se je na noge skočio 125
I napisa listak knjige biele,
Ter ga posla Stojanović Janku.
U knjizi mu bieloj poručuje:
„Ah moj pobre Stojanović Janko!
„Kupi svaću, hodi po dievojku. 130
„Dat' ti hoću dragu sestru moju,
„Dojdi brzo da ju vodis s tobom.“
Janko šlije, na knjigu se smije,
Unčas njemu liepo odpišuje:
„Hvala tebi Ive Gusajine: 135
„Tak' u zabit lasno si stavio,
„Što si jednom reka' prid serdari
„Da ti nebi tvoju sestru dao
„Nego Paši, ol velu Veziru?
„Drž' je dakle u tvoje dvorove, 140
„Nek ti bude za veliku diku
„Tebi Ive i tvojoj rodbini.“
Buduć prošlo devet miesec' dana',
Rodi čedo Ivićeva sele,
Malo čedo al je muška glava. 145
Gojila ga devet godinica'.
Kad j' uliezla godina deseta
Ona sina liepo uresila
I posla ga u Kotare ravne,
Gdie serdari piju rujno vino. 150
Majka ga je ovako učila:
„Tebi bora drage diete moje!
„Kada dojdeš u Kotare ravne
„U Kotare prid pijanske kule
„Gdie serdari staju pili vino, 155
„Pitat' će te Kotarski serdari:
„Kojega si roda i plemena,
„Koja te je porodila majka.
„Reci njima drago diete moje,
„Babo mi je Stojanović Janko: 160
„Ujac mi je Ivić Gusajine:
„A majka mi Ivićeva sele.“
Za tim ide u Kotare ravne,
Gdie serdari piju rujno vino.
Tu bijase Stojanović Janko. 165
Kad ga vide rekoše serdari:
„Mili Bože liepoga dietčića!
„Rekbi da je roda gosposkoga.“
Netom ga je razgledaó Janko,
Bogom se je prid svima zakleo: 170
„Da je ovo moje diete drago
„Dao bih mu po' mojega blaga.“
Tad serdari diete upitaše:
„Kojega si roda i plemena,
„Koja te je porodila majka?“ 175
Odgovara ono diete malo:
„Što pitate Kotarski serdari,
„Ja vam hoću kaživati pravo:
„Babo mi je Stojanović Janko;
„Ujac mi je Ivić Gusajine; 180
„Majka mi je sele Ivićeva.“
Kad to začu Stojanović Janko
U srcu se vrlo uzradova,
Tad ga hvata za biele ručice
Uz lice mu dva celova poda 185
Pak ga vodi u bijele dvore.
Za tim Janko štogod prije može
Kupi svaću i gre po dievojku.
Kad prid dvore dojde Gusajina,
Ivić ga je liepo docekao. 190

S njim u dvore svatove uvede,
Počasti ih što mogaše bolje.
Paka svoju zazove rodbinu,
Gozbu čini velikom radošću.
Pirovaše za četiri danka; 195
Netom peti bieše osvanuo,
Usta Janko i zove svatove
Nek se sprave uputit' se k domu.
Vodi sobom dragu ljubu svoju
Uzoritu sestru Ivićevu 200
S njom zajedno gizdava sinčića
Koga bieše liepo odgojila.
U Jankove kad dojdoše dvore
Veliko se učini veselje
Dobro častjen i bolje obdaren 205
Pak svak kući radostan otide.
Osta Janko s dragom ljubom svojom
Kâ za ures bi mu i utiehu,
Jer mu biše puno' omilila;
I veće mu ceda' porodila 210
Sve do stare starosti živjahu
U ljubavi miru i skladnosti.

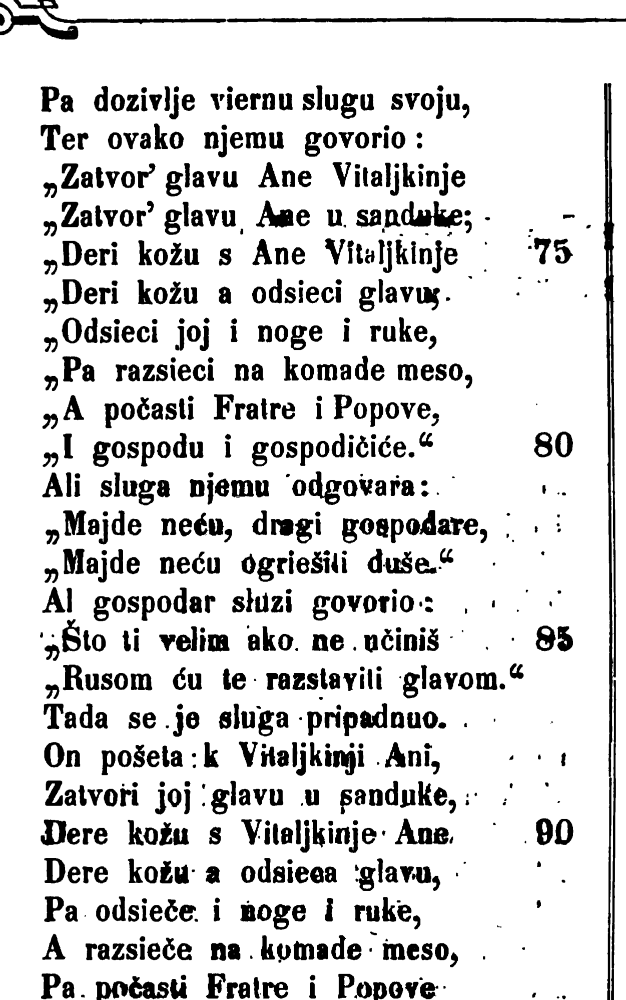
Kate Kadušica.

Cvieli gorko Kadušica Kate,
Gorko cvieli ter sobom govori:
„Jadna bila stara majka moja,
„Koja me je za hajduka dala!
„Jur dodija meni hajdučiti, 5
„I prat' cesto od boja kosulje.
„Danas mi je jedna doletila
„U kojoj je ruka junakova,
„I na ruci dva zlatna prstena;
„Neznam jadna čigova je ruka, 10
„Al' bih rekla da je brata moga."
U to doba gre od majke sluga,
Koji joj je tiho besiedio:
„Bora tebi Kadušica Kate!
„Mene posla stara majka tvoja, 15
„Pozvat' tebe bratu na veselje
„Jer će ti se bratac oženiti."
Odgovara Kadušica Kate:
„Kako ću ti bratu na veselje?
„Nisam mlada izbielila platno 20
„Nit ikakva pripravila dara,
„S kim bih nevu moju darovala!" —
„Nije trieba," odgovori sluga,
„Da ti nosiš nijednoga dara.
„Ima majka dobra svakojega, 25
„Dat' će ona što ti bude zgodno.
„S čim ćeš nevu darovati tvoju."
„Počekaj me dakle," njemu reče,
„Dok sapletem žute kose moje,
„I obučem svilno ruho na se." 30
Oblači se što mogaše liepje
Paka s slugom k svojoj majci pojde.
Kad ugleda dvore iz daleka,
Kadušica govori mu Kate:
„Nut, moj Bože, čuda velikoga, 35
„Da nij' čuti bubnja ni svirale,
„Nit se vije svilenih barjaka'
„Okol dvora mila brata moga!" —
„Ne čudi se," besiedi joj sluga,
„Tebe čeka tvoj rodjeni brate." 40
Kad su došli majci na dvorove
Ter u dvoru mrtvi bratac leži.
Smutila se Kadušica Kate,
„Bog t' ubio," slugi jadna reče,
„Zač nisi mi pravo kaživao? 45
„Hajduku bih dvore popalila,
„A na sebe crno ruh' obukla
„Za žalit se s mojom milom majkom."

Ane Vitaljkinja i Pouzda dubrovački.

Dvorbu dvori Vitaljkinja Ane
U gospodje Pavle Valovice;
Pavla Anu i bije i kara
I često joj ona prigovara:
„Ostavi se mila brata moga 5
„Brata moga pouzde od grada.“
Al se Ani bieše dodijalo
Jedno jutro rano podranila
Da otidje Vitaljini ravnoj.
Za njom ide pouzde od grada 10
I veli joj pouzde od grada:
„Što si, Ane, jutros podranila,
„I kud si se, Ane, uputila?“
Ali ona njemu odgovara:
„Ja sam jutros rano podranila 15
„Za što mi je korba dodijala
„Od gospodje draga sele tvoje;
„Ona mene i bije i kara
„Da s' ostavim pouzde od grada.“
A njoj junak tiho govorio: 20
„Vrat' se, Ane, bielu dvoru momu;
„Evo tebi tvrdu vieru dajem
„Da ću junak oženit se za te.“
On okolo prodje izza grada
I kroz vrata od Pila' uljeze, 25
Dočim Ane Pločam bijeliem
Povrati se Dubrovniku gradu,
A na dvore pouzde od grada.
Pouzda je tad joj besiedio:
„Dušo draga, Vitaljkinja Ane, 30
„Zatvori se u kamare biele
„U kamare gdie tko ne ulazi,
„Da te nebi tkogod upazio.“
I još joj je junak govorio:
„Nemoj nikad na prozor izaći 35
„Da te nebi tkogod ugledao.“
Tu je stala godinicu dana'.
Al se Ani bilo dodijalo,
Jedno jutro rano podranila,
Podranila na prozor od dvora. 40
Vidjeli je dva gospodičića
Jedno Buća, drugo Nikolica.
Pa su oni njemu govorili:
„Tak ti Boga, pouzdo od grada,
„Tkoje ono u tvojemu dvoru? 45
„Ali miesec, ali sunce žarko,
„Ali liepa Ane Vitaljkinja?“
A pouzda njima odgovara:
„Nit je miesec, nit je sunce žarko,
„Nit je liepa Ane Vitaljkinja, 50
„Neg robinja od mojega dvora.“
A kad dodje bielu dvoru svomu
On pošeta Ani na kamaru
I ove joj rieči govorio:
„Bog t' ubio, Vitaljkinja Ane, 55
„Koliko ti moje govorenje
„Da ne ideš na prozor od dvora?
„Jutros mi su dva gospodičića
„Jutros mi su tebe ugledali
„I s tebe ću izgubiti glavu.“ 60
Oholo je njemu govorila:
„Ja nemogu stati zatvorena
„Kako sužanj u tamnici tamnoj.“
A kadar je junak razumio
On joj dade jednu zaušnicu. 65
Al mu Ane tada odgovara:
„Budi zdravo dva gosdodičića
„Platit će se ova zaušnica.“
Kadar je je junak razumio
Teško se je bio razsrdio 70

Pa dozivlje viernu slugu svoju,
Ter ovako njemu govorio:
„Zatvor' glavu Ane Vitaljkinje
„Zatvor' glavu Ane u sanduke;
„Deri kožu s Ane Vitaljkinje 75
„Deri kožu a odsieci glavu,
„Odsieci joj i noge i ruke,
„Pa razsieci na komade meso,
„A počasti Fratre i Popove,
„I gospodu i gospodičiće.“ 80
Ali sluga njemu odgovara:
„Majde neću, dragi gospodare,
„Majde neću ogriešiti duše.“
Al gospodar slúzi govorio:
„Što ti velim ako ne učiniš 85
„Rusom ću te razstaviti glavom.“
Tada se je sluga pripadnuo.
On pošeta k Vitaljkinji Ani,
Zatvori joj glavu u sanduke,
Dere kožu s Vitaljkinje Ane 90
Dere kožu a odsieca glavu,
Pa odsieče i noge i ruke,
A razsieče na komade meso,
Pa počasti Fratre i Popove
I gospodu i gospodičiće. 95
Kad je sluga meso razdielio
Skupi kosti i noguh i rukuh
S rusom glavom Ane Vitaljkinje
Pa ih baca u jamu sred grada
A prid crkvom samog svetog Vlaha. 100
Malo vrieme biše postajalo,
Malo vrieme tri bijela dana
Udarilo more na valove,
Preko grada ladje prevozile,
A junaci na konju jezdili, 105
Medju njima pouzda od grada.
Vide glavu Ane Vitaljkinje
Gdie je sinje izmetnulo more.
Teško se je junak pripadnuo,
Pa uteče u Bosnu ponosnu; 110
To gradjanim puno mučno biše
Gdie uteče pouzda od grada;
Pa za njime momke otisnuše
Jeda bi ga gdiegod ustavili;
Al pouzdi dobra sreća bila 115
On pobieže u Turčiju ravnu,
Nit se ikad svomu Dubrovniku
Nit se ikad hotio da vrati,
Prem da su mu vieru zadavali
Na kraliešu i na slavnom križu. 120

Ivo Cielović.

Isprosio Cieloviću Ivo
Liepu Pavlu u gospodje majke.
Al je Ivu majka govorila:
„Dragi sinko Cieloviću Ivo
„Ne ženi se jedinom u majke; 5
„Jedinice jesu razbludnice
„Razbludnice teško samovoljne!“
Ivo majke nije poslušao
Nego se je liepo oženio
Oženio jedinom u majke. 10
Pavla često ide u matere
Pohodi je jutrom i večerom;
Al ne ide da pohodi majku,
Nego ide da prohodi grede'
Mimo dvore dva Dulinovića. 15
Svekrvi se bilo dodijalo
Da joj tako samovoljna žive,
Pa je sinu svomu govorila:
„Koliko ti moje govorenje:
„Ne ženi se jedinom u majke 20

„Jer su one teško samovoljne?
„Pavla ide često u matere;
„Al ne ide da pohodi majku,
„Nego ide da prohodi grede'
„Mimo dvore dva Dulinovića. 25
Kad je Ivo majku razumio
On je svojoj ljubi govorio:
„Ljubi moja nije meni drago
„Da ti često ideš u matere
„Mimo dvore dva Dulinovića.“ 30
Ali njemu mlada odgovara:
„A ja hoću jer je meni drago.“
Kadar je je Ivo razumio
On joj dade jednu zaušnicu.
Tad je ona Ivu govorila: 35
„Budi zdravo dva gospodičića
„Platit' će se ova zaušnica.“
Kad je bilo večer u večeri
On je junak liepo večerao
I on leže u dušeke meke. 40
Al se Ivu grubi san sasnio
Da ga ljuta zmija upeknula
Na vrh Pila' medju oči crne
Medju oči u bijelo čelo.
Kadar se je sankom razbudio 45
Žalostan se u srdašcu nadje.
On se diže is dušeka meka
I on podje šetati poljanom.
Susrete ga dragi pobratime
I ove mu rieči govorio: 50
„Što si Ivo jutros neveseo?
„Ili ti su konji pocrkali,
„Ili ti se potopile ladje?“
Al je Ivo njemu govorio:
„Ostavi me dragi pobratime! 55
„Niti su mi konji pocrkali,
„Niti mi se potopile ladje;
„Noćas mi se grubi san sasnio
„Da me ljuta zmija upeknula
„Na vrh Pila' medju oči crne 60
„Medju oči u bijelo čelo.“
Al je pobro pobru govorio:
„San je šala, a Bog je istina;
„Već kad bude pobied prid večerom
„Mi hajdemo da se prošetamo 65
„Sve do Gruža do svetoga Krsta.“
A Ivo je njemu govorio:
„A mi hodmo dragi pobratime.“
Kad je pobied prid večerom bilo
Oni su se pošli prošetati. 70
Nu kadar su na vrh Pila' bili.
Cielovića puska udarila
Medju oči u čelo bijelo;
Jadan junak na zemljicu pade.
K njemu stara doletila majka 75
Dok je junak u životu bio
I ove mu rieči govorila:
„Dragi sinko Cieloviću Ivo
„Kom' ostavljaš staru majku tvoju,
„Komu dvore i u njima blago, 80
„Komu Pavlu viençanu ljubovcu?“
Ali Ivo majci odgovara:
„Teb' ostavljam Bogu velikomu,
„Tebi dvore i u njima blago,
„Moju Pavlu Dulinović Franu; 85
„Što se u njoj malo čedo nadje
„Ono nije moje čedo, majko,
„To je čedo Dulinović Frana;
„Što učine da od Boga nadje!“
To izusti a dušicu pusti. 90
U to se je Frano uzbojao
Oštra suda i pravde gospodske,
Te pobieže glavom bez obzira,
Kud pobiegne nitko zanj neznade.
A Pavla je malo boravila 95
Dok je malo čedo porodila;
Kad Frančezi u Ston uliegoše
K Frančezima Pavla priletila
Da neviera s nevierom s' ustani.

Mletak i Dubrovnik.

Zavadi se Mletak i Dubrovnik
Da bi za što ne bih ni žalio;
Za Gabelu za 'nò miesto malo.
Veli Mletak: „Gabela je naša.“
A Dubrovnik: “Naša je starina.“ 5
Učiniše do dva poklisara:
Čini mletak Dužda Mletačkoga,
A Dubrovnik Špaletrića Mara.
Pa su pošli ravnu Carigradu,
Pa su pošli prid čestitog Cara. 10
Veli Caru Dužde od Mletaka':
„Svietli Care dragi gospodare,
„Svietli Care Gabela je naša,
„Na oružju mi smo je dobili.“
Ali veli Špaletriću Maro: 15
„Svietli Care naša je starina;
„S nami oni niêsu vojevali,
„Na oružju niêsu je dobili.“
A kad ga je Dužde razumio
Ove mu je rieči govorio: 20
„Id' od tole buffo Dubrovačka.“
Kad to čuje Špaletriću Maro
Svuče s noge žutu štopelicu
Udre Duždu po bijelu licu.
Kako ga je lako udario 25
Niz obraz ga krvca polievala.
Kad to vidi taj čestiti Care
Stavi Mara u tamnicu tamnu,
Mori Mara i žedjom i gladom.
Ali Maru Bog i sreća dade 30
Da on ima draga prijatelja
Prijatelja Careva Vezira,
Koj no se je prid Carom molio
Da ga pusti iz tamnice tamne.
Molio ga, umolio mu se: 35
Car ga pušti iz tamnice tamne
I liepo ga Care darovao,
Daje njemu tri tovara blaga
I daje mu do dva pratidjije
Da ga pratu bielu Dubrovniku. 40
A Gabelu Dubrovniku sudi,
Da baština bude mu starina.

Todor Salaćanin.

Cvieli, tuži Todor Salaćanin
U prokletoj u kuli Nebojši,
Pa se moli Turkom janjičarom,
On se moli na vieru na Boga:
„Puštaj te me Turci janjičari, 5
„Da ja idem svome bielom dvoru;
„Ljuba mi je čudo učinila,
„Udaje se za života moga,
„Da b' za koga nebih ni žalio,
„Već za moga brata rodjenoga, 10

„Koje ga je odhranio babo
„Uz kolieno kô i sina svoga!“ —
Puštaju ga Turci janjičari,
Pustiše ga na vieru na Boga. —
On neide svome dvoru bielom, 15
Već on ide svetom namastiru,
Pa očimi otce kaludjere:
„Bogom da ste otci kaludjeri!
„Dajte meni ruho kaludjersko
„I na glavu kapu kamilavku, 20
„Da ja idem mome dvoru bielom.
„Ljuba mi je čudo učinila,
„Udaje se za života moga.
„Da b' za koga nebih ni žalio
„Već za moga brata rodjenoga, 25
„Koje ga je odhranio babo
„Uz kolieno kô i sina svoga.“
Dadoše mu otci kaludjeri,
Dadoše mu ruho kaludjersko
I na glavu kapu kamilavku. 30
Pa on ôde svome dvoru bielom.
Pred dvorom mu stara siedi majka,
Ona siedi na kamenu sinju,
Na sinji se kamen naslonila,
Desnom rukom obraz zaklonila, 35
Suze roni niz gospodsko lice. —
„Božja pomoć starice pred dvorom!
„Koja tebi golema nevolja,
„Te ti siediš na kamenu sinjem,
„Na sinji se kamen naslonila, 40
„Desnom rukom obraz zaklonila,
„Suze roniš niz gospodsko lice?“ —
Ona njemu tiho progovara:
„Bog pomozi, kaludjere crni;
„Menika je golema nevolja: 45
„Imala sam sina jedinoga,
„Ljuba mu se na domu udaje...
„Jes' vidio gdie Todora moga?“ —
Al' besiedi kaludjere crni:
„Ja sam njemu na samrti bio, 50
„Todora sam liepo sahranio,
„Konja sam mu u podušje dao.“
Sve čas po čas ljuba Todorova,
Sve čas po čas na pred dvor izadje:
„Muči kučko umukla se mukom, 55
„Danas mi je veselje u dvoru,
„I šetaj der kaludjere crni,
„I šetaj der u bijele dvore.“
Suze roni, u majku pogleda
Gdie mu siedi na kamenu majka, 60
Pa ušeta u bijele dvore,
Pa pregleda s očima svatove.
Svi su njemu miesta učinili,
A on njima jednu govorio:
„Zazor kume, zazor svate stari, 65
„Zazor meni u vas pogledati,
„A kamo li koju besiediti;
„Je li tako vašoj zemlji adet
„Da napijem jednu čašu vina
„Da napijem vašoj neviestici?“ — 70
Al besiede kićeni svatovi:
„Jeste tako našoj zemlji adet,
„Jeste tako, a zašto da nije?“
On joj napi jednu čašu vina.
Kad je mlada čašu nazdravila, 75
Al' u časi burma Todorova!
A ona se jako poplašila.
Trže sablju odsieče joj glavu;
Te je prvo ljubu pogubio
I sve redom ostale svatove, 80
Ostavio kuma i dievera.
Kum ga kumi Bogom i Jovanom.
Brat bratimi Bogom i Jovanom.
Pa je staru ublažio majku,
Uvede je u bijele dvore 85
I ostavi svetu pripovietku!

Ženidba Srbskog Cara Stevana.

Kad se ženi Srbski car Stevane
Iz daleka prosio dievojko
Tri dni hoda preko gore crne
A četiri preko vode hladne;
On isprosi Latinku dievojku 5
Milu ćerku duždа Latinina.
Malo joj je roka ostavio,
Malo roka za nedielju dana;
Dok Latinka skitila darove,
U carstvo se skupili svatovi. 10
Kad je care prosio dievojku
Latini su njemu zaprietili
Da nezove svoje u svatove
Ni Jelicu rodjenu sestricu;
Zač su oni grde bojadžije: 15
U veselju mlade tavradžije
A u piću ljute kavgadžije. —
Misli misle Srbski car Stevane
Misli misle pa na jedno smisli:
Skupio je u carstvu svatove 20
Brez svojega roda rodjenoga,
Brez Jelice rodjene sestrice.
Kuma kumi Relju od Badima,
Stara svata zmaj Despota Vuka,
On se boji premudrih Latina', 25
Pa dieveri Kraljevića Marka,
Da bi caru izkupio glavu
Jer on nêma u svatovih svoga,
Pa podjoše s Bogom po dievojku.
Tri su lietna putovali dana: 30
Tri dni hoda preko gore crne
A četiri preko vode hladne.
Suze roni sestrica Jelina,
P' ona piše sitnu knjigu bielu,
Pa je šalje Miloš kod ovaca' 35
U knjizi ga majka svietovala:
„Oj Milošu moje čedo drago,
„Ujko ti je svate sakupio
„Brez svojega roda rodjenoga,
„Brez Jelice rodjene sestrice, 40
„Osedlaj der konja babinoga
„Pa ti idi u svatove ujka.
„U cara su golemi svatovi,
„Idi sine po kraju svatova';
„Kad podjete putom putovati 45
„Čuvaj konja, moje čedo drago,
„Od careva alaja barjaka:
„Babo ti je bio barjaktarem,
„Da s' nesiete kićeni svatovi
„Da car ima koga rodjenoga.“ 50
To je diete za saviet primilo,
Otišo je u svatove ujku,
U carstvu su veliki svatovi
Za njeg' nitko na um neuzima. —
Kad su bili u gori zelenoj, 55
Tu je Marko svate odmorio,
Pa je njima Marko besiedio:
„Draga braćo kićeni svatovi,
„Prisiedite, pa se odmorite.
„Kad ôdemo Duždu u dvorove 60
„Izaći će Duždini dvorjani
„Da primedu konje i oružje.
„Konje dajte, oružje nedajte,
„Vino pijte, brigu nevodite,
„Vučje kape na oči navlačte 65
„A u kralja preko pogledajte,
„Sve u kralja ka' no na kurjaka.“
Kad ôdoše kićeni svatovi
Izašli su Duždevi dvorjani
Pa primaju konje i oružje; 70

Konje daju, oružje nedaju,
Svatovi su poslušali Marka. —
Kad odoše Duždi u dvorove,
Mudro ih je Dužde posadio:
Dva Srbina jednog Latinina; 75
Vino piše i veseliše se,
Vučje kape na oči navlače
A na kralja preko pogledaju,
A na kralja ka' no na kurjaka.
Al' to Dužde na ino nemože, 80
Već besiedi Dužde Latinine:
„Prijatelju Kraljeviću Marko,
„Jal' pijete, jal' se podsmievate,
„Jal' vi samnom šalu provodite,
„Jali si ih tako naučio?" 85
Al' besiedi Kraljeviću Marko:
„Mi pijemo, mi se nešalimo,
„Nit mi s Duždom šalu provodimo.
„Ja ih nisam tako naučio;
„Već izvedi Latinku dievojku 90
„Da vienčamo cara i caricu
„Da ti Srbi ne zametnu kavgu:
„Došlo vrieme da se razstanemo."
Al' to Dužde na ino nemože,
Već izvede Latinku dievojku. 95
Latini je mudro izvodili.
Telal viče po kraljevom dvoru:
„Ko preskoči na koplju jabuku
„Taj će biti diever kod dievojke,
„Care će se nanositi glave 100
„I Srbi će odvesti dievojku."
Svi svatovi nikom ponikoše
I u crnu zemlju pogledaše;
Neponiče Bugarine crni,
Već izšeta pred bijele dvore, 105
Pa preskoči na koplju jabuku.
Telal viče po kraljevih dvori':
„Taj će biti diever kod dievojke,
„Care će se nanositi glave
„I Srbi će odvesti dievojku!" — 110
Tad su drugu mudro izvodili.
Telal viče po kraljevom dvoru:
„Ko prehiti crkvu demiškiju
„I na crkvi visoke dečane,
„Taj će biti diever kod dievojke, 115
„Care će se nanositi glave
„I odvesti Roksandu dievojku."
Svi svatovi nikom ponikoše
I u crnu zemlju pogledaše;
Neponiče Bugarine crni, 120
Već izšeta pred bijele dvore,
Pa prehiti crkvu demiškiju
I na crkvi visoke dečane.
Telal viče po kraljevom dvoru:
„Taj će biti diever kod dievojke! 125
„Care će se nanositi glave
„I Srbi će odvesti dievojku!"
Kad su treću mudro izvodili,
Izveli su tri liepe dievojke,
Tri dievojke, sve su tri jednake, 130
U jednome ruhu jednolike;
Telal viče po kraljevom dvoru:
„Ko poznade Roksandu dievojku,
„Taj će biti diever kod dievojke,
„Care će se nanositi glave 135
„I Srbi će odvesti dievojku."
Svi svatovi nikom ponikoše
I u crnu zemlju pogledaše;
Neponiče Bugarine crni,
Već prostire bigar kabanicu, 140
Pa on kleče dole na koliena,
Pa prosipa biser i kamenje;
Pa besiedi Bugarine crni:
„Koja li je Roksanda dievojka
„Neka kupi biser i kamenje; 145
„Koja nije odsieć' ću joj ruke,
„Viera moja, ruke do lakata'!"
Zgledaše se tri liepe dievojke,
Ali kleče sa sriede dievojka,
Pa pokupi biser i kamenje. 150
Telal viče po kraljevom dvoru:
„Taj će biti diever kod dievojke!
„Care će se nanositi glave
„I odvesti Roksandu dievojku."
Al' besiedi Bugarine crni: 155
„Nit je bilo, niti biti može
„Da je nećak ujku diever bio!"
Suze roni Srbski car Stevane,
Suze roni pa sebi govori:
„Draga braćo kićeni svatovi, 160

„Bog ubio svakoga na svietu
„Ko nezove svoje u svatove.“
Vienčali su cara i dievojku,
Pa ih Duždе bio izpratio
Do Dunava tihe vode hladne. 165
On ih prati pa se natrag vrati,
A kad dodje svome dvoru bielom
Pred dvorom mu ognjan Arapine,
Pa besiedi Dužde Latinine:
„Čedo moje ognjan Arapine, 170
„Danas sam ti sestru ispratio
„Do Dunava tihe vode hladne,
„Još ih neznam kakvi su Dunavci;
„Sedlaj, sine, konja halinoga
„I oblači halovske haljine, 175
„Dosad si je dvared otimao,
„Hajde, sine, da je ugrabimo
„I da Srbske svate pomorimo.“
On osedla konja halinoga
I oblači halovske haljine, 180
Pa on ôde u goru zelenu.
Al' besiedi Kraljeviću Marko:
„Bože mili čuda golemoga,
„Od Boga je velika nepravda,
„Za nama se crna zemlja trese!“ 185
Al' besiedi Latinka dievojka:
„Moj sokole Kraljeviću Marko,
„A to nije od Boga nepravda,
„Veće kurva ognjan Arapine.
„Dosad me je dvared otimao, 190
„Viera moja oteti mi neće;
„Draga braćo kićeni svatovi,
„Molte Boga za Markovo zdravlje
„I za sreću cara čestitoga.“
Tek što oni u rieči bijaše, 195
Al' sastiže ognjan Arapine,
Pa on daje oganj vatru živu,
Zelenu je goru zapalio.
U gori se bili poplašili,
Poplašili kićeni svatovi; 200
A Marko se Bogu pomolio,
Iz neba je kiša udarila
Na zemlji je oganj ugasila.
Pa ôdoše u careve dvore.
Al' besiedi Srbski car Stevane: 205
„Nemojte mi braćo zamieriti,
„Prvo miesto Milošu sestriću
„Jal' po časti, jali po stareštvu,
„Gdie je caru izkupio glavu.“
Častili se hrabri i veseli; 210
I ostala svietu pripoviedka:
Brez svoga se nekupe svatovi,
Prvo svoje pa tudjine koje.

Janko i Anka.

Lov lovio vojevoda Janko,
Lov lovio u gori zelenoj,
Lovio je za dva za tri dana,
Al' od lova ništa neulovi,
Već namieri u gori dievojku. 5
Osta Jana na sried gore sama,
U nje nêma roda rodjenoga,
Sama siedi, pa gori besiedi:
„Imala sam brata jedinoga
„I njega je poželila majka; 10
„Ostala mi sestrica jedina,
„Udala se za vojvodu Janka.“
To je Janku vrlo žao bilo,
Pa besiedi vojevoda Janko:
„Hajde samnom siroto dievojko! 15
„Kad u tebe nêma rodjenoga,
„U men' ima muško čedo malo,
„Da mi budeš dietinja dadija.“
Ode Anka žalostna joj majka!
Uzede je pred sebe ne konja, 20

Pa je trired opasao pasom
A četvrti od sablje kajasom,
Odvede je iz gore zelene,
Odvede je svome dvoru bielom. —
Pred dvor hoće, ali u dvor neće; 25
Već izzivlje Jankovicu ljubu:
„Izid' pred dvor, Jankovice mlada,
„Da mi vidiš lova današnjega!"
Kad izadje pred bijele dvore
Vidila mu na konju dievojku; 30
To je njojzi vrlo čudo bilo.
Al' besiedi vojevoda Janko:
„I veća je i bolja od tebe,
„I bielja je i rumenija je."
To je njojzi vrlo žao bilo. 35
Onda joj je Janko govorio:
„Danas sam ti lova ulovio
„Da ti bude dietinja dadija."
Pa dadoše muško čedo malo,
Dadoše ga dietinjoj dadiji. 40
Diete ljulja dietinja dadija,
U potaji piesmu prepievala:
„Baji buji, muško čedo malo,
„Blago majki koja te rodila,
„Majki tvojoj a sestrici mojoj, 45
„Babi tvome gospodaru mome,
„I tetici meni ljuljarici."
Ona misli niko je nesluša;
Slušale je Jankove dvorkinje,
Pa ôdoše Jankovici mladoj, 50
Pa besiede Jankove dvorkinje:
„Diete ljulja dietinja dadija,
„Diete ljulja, pa mu piesmu pieva:
„Baji buji, čedo, nezaspalo,
„Teško majki koja te rodila, 55
„Majki tvojoj a krvnici mojoj,
„Babi tvome gospodaru mome."
Al' besiedi mlada Jankovica:
„Oj Boga vam Jankove dvorkinje,
„Vi idite u goru zelenu, 60
„Premećite drvlje i kamenje,
„Uhvatite zmiju jedovitu,
„Polak čaše naciedite jeda
„A od polak vinom dolievajte."—
Otišle su u goru zelenu, 65
Premetali drvlje i kamenje,
Pa su našli zmiju jedovitu,
Polak čaše naciedili jeda
Od polak je vinom dolievali,
Otrovali dietinju dadiju. — 70
Kad se Jana već na muke dala,
Besiedila u bolesti sama:
„Oj Boga vam Jankove dvorkinje,
„Vi idite Jankovici mladoj,
„Vi idite pa je dozovite, 75
„Nek otvori šarena sanduka
„Da pregledi moje biele dare,
„I da nadje tanahnu košulju,
„U čim ćete mene sahraniti."
Otišle su Jankove dvorkinje, 80
I ôdoše pa je dovedoše.
Kad je ona sanduk otvorila
Poznała je svoje majke radnju,
Pa besiedi Jankovica mlada:
„Kurvo kučko sirota dievojko, 85
„Odkud tebi moje majke radnja?"
Al' besiedi bolanica Jana:
„Mož' li znati, moja sestro draga,
„Mož' li znati i pametovati
„Kad je naša umirala majka? 90
„Liepo nam je podielila blago:
„Bratu Ivi konja i volove,
„Tebi sestro i srebro i zlato,
„Meni Jani tanahne darove.
„Ja ih nisam sestro poderala. 95
„A što si me mladu otrovala?
„Izvadi mi tanahnu košulju
„U čim ćeš me mladu sahraniti,
„I liepo me Janu opraviti."—
Kad je ona saslûšala rieči 100
Da je svoju sestru otrovala,
Od žalosti suze prolievala,
Pa je sebe sama proklinjala:
„Bôg t' ubio, sestro nerodjena,
„Kad si sama sestru otrovala." 105
Ona kupi po svietu liekare,
Po svem svietu ona traži lieka,
Da bi sestru Janu izvidala. —
Njoj govori bolanica Jana:
„Sve badava, sestro nerodjena, 110

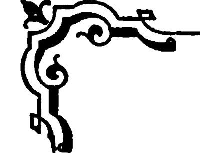
„A što si me mladu otrovala?
„Meni nêma u svijetu lieka,
„Niti lieka, niti bielih dana',
„Već me mladu liepo opravite;
„Koliko je u gori hajduka' 115
„Svakom' podaj tanahnu košulju,
„Što ostane mojih bielih dara'
„Vežte niz drum na zelene jele,
„Kogod prodje neka prepovieda,
„Da je Janu sestra otrovala!" 120

Nahod Simeun.

Lov lovio Sava patrijare,
Lov lovio za dva za tri dana,
Al' od lova ništa neulovi,
Već u vodi sanduk uhvatio.
Kad je Sava sanduk otvorio, 5
U sanduku čedo muška glava,
Pod glavom mu sitna knjiga biela
I u knjizi žalostivo kaže:
„Sestra ga je sa bratom rodila,
„Skovala je sanduk od olova, 10
„Bacila ga u to more sinje,
„Pa je hladnoj vodi govorila:
„Nosi more nepravdu sa svieta,
„Da se crna zemlja nepogani,
„Ni da milom Bogu više grieši; 15
„Nosi vodo nepravdu sa svieta
„Da bi li se grieha oprostila!"
Kad je Sava knjigu pročitao,
Milom se je Bogu pomolio,
Odnese ga crkvi Vilindaru, 20
Častnim ga je krstom prekrstio
I liepo mu ime nadienuo,
Liepo ime Nahod Simeune. —
Hranio ga i odhranio ga,
Dok mu diete do konja doraslo, 25
I do konja i do šestnest lieta';
Onda njemu Sava besiedio:
„Oj Nahode moje čedo drago,
„Ja sam tebe, sine, odhranio,
„Odhranio, rodio te nisam. 30
„A sad ti je šestnesta godina
„Uzmi blaga koliko ti drago,
„I mog ću ti konja pokloniti,
„Pa ti idi od grada do grada
„Te ti traži tvoje roditelje." 35
Dietetu je vrlo mučno bilo,
Teško mu je da ide iz dvora:
Na mazi ga Sava odhranio
A nikad mu nije govorio
Da ga nije kô čedo rodio. 40
Uze blaga koliko mu drago,
Suze roni pa Savi govori:
„Žalost mi je iz dvora otići!"
Opet Savi milostivo kaže:
„Kojem ćeš me kraju okrenuti?" 45
Na te s' rieči Sava razžalio,
Suze roni, dietetu govori:
„Oj Nahode moje čedo drago,
„Do sad sam te liepo odhrânio
„A sad ću te dobro odpraviti: 50
„Kad ti podješ u dobri čas s Bogom,
„Pomoli se Bogu jedinome,
„Pa ti idi kud je volja tvoja,
„Pa ti traži tvoje roditelje."
To je diete za saviet primilo, 55
Pa on podje u dobri čas s Bogom,
Okrenu se na istok na sunce,
Pa se milom Bogu pomolio
I častnim se krstom prekrstio;
Pa se minu preko polja ravna 60

Ka 'no zviezda preko vedra neba.—
Kad je bio u Pribinju gradu,
Udaje se carica u gradu;
Gospoda se otimlju o carstvo,
Nemožedu drugo učiniti, 65
Ni odreda cara izabrati,
Već sud sude od jutra do mraka
Kako ćedu pravo učiniti,
I koga će cara ostaviti.
Sud sudiše, p' oni govoriše: 70
„Neka hita carica gospodja,
„Neka hita zlaćenu jabuku
„Hitajući ona ć' govoriti:
„Na kog pade zlaćena jabuka,
„Onoga će carica ljubiti 75
„I na njem će ostanuti carstvo."
Hitala je carica gospodja,
Hitala je zlaćenu jabuku,
Hitajući ona besiedila;
„Na kog pade zlaćena jabuka 80
„Onoga će carica ljubiti
„I na njem' će ostanuti carstvo."
Sva gospoda bliže njojzi dodje,
Al' jabuka ni na kog nepade,
Već u kraju Nahod Simeunu. 85
Telal viče po carevom dvoru.
„Odkud dodje neznana delija,
„Na njemu će da ostane carstvo."
To rekoše pa se umiriše
I Nahoda u dvor uvedoše, 90
Pa vienčaše caricu gospodju,
I onda su večer večerali,
Večer prodje bliže noći dodje,
Te svedoše dvoje mladienaca.'
Pa legoše dvoje mladienaca', 95
Na mek dušek i na bielu ruku.
Onu noć je s njime prenoćila.
U jutru je rano uranila,
Te je sama sebi besiedila:
„Bože mili jeli volja tvoja, 100
„Odkud dodje neznana delija,
„Pa sad na njem' da ostane carstvo!"
Premećala njegove haljine,
Pa je našla sitnu knjigu bielu.
Kad je mlada knjigu pročitala, 105
Od koga je roda i plemena,
Da ga j' sestra sa bratom rodila,
Ona vrišti, čarna gora pišti:
„Aoh mene i do Boga moga,
„Što sam milom Bogu sagriešila, 110
„Te sam čedo sa bratom rodila,
„A noćas je majku obležalo!"
Suze roni, pa njemu govori:
„Čedo moje Nahod Simeune,
„Ustaj sine na noge junačke, 115
„Pa ti idi Savi patrijaru;
„Tako će ga pozdraviti majka,
„Nek te baci u tamnicu donju,
„Da tamnuješ za devet godina',
„Da bi li se grieha odkajao." 120
A on djipi na noge junačke,
Pa on ôde Savi patrijaru
I odnese sitnu knjigu bielu
Što je njega pozdravila majka.
Kad je Sava knjigu pregledao, 125
Bacio ga u tamnice donje
Da tamnuje za devet godina',
Da bi li se grieha odprostio.
Tamnicu je pustu zatvorio,
Ključe baci u to more sinje.— 130
A za tim je vrieme postojalo,
Malo mnogo za devet godina',
A lov love po moru ribari,
Ulovili ribu mostarkinju,
Nemožedu ribu da podiele, 135
Već su ribu Savi poklonili.
Kad je Sava ribu rastopio,
Al' u ribi od tamnice ključi;
Pa besiedi Sava patrijare:
„Avaj mene i do Boga moga, 140
„Tamnicu sam pustu zatvorio,
„A za diete i zaboravio!"
Kad je Sava vrata otvorio,
Al' se diete davno prestavilo,
Prestavilo, pa se posvetilo: 145
Čelo glave arzan svieća gori,
Svoga se je grieha oprostilo!—
Od men' piesma, gosti moji mili,
A od Boga zdravlje i veselje,
A u raju za dušu spasenje. 150

Gjurgje Daničić.

U našega Daničića Gjurgja
Bieli su mu na stubovi dvori,
Na stubovi i na čekrkovi,
Vrata mu se za suncem okreću
A pendžeri za jasnim miesecom, 5
U dvoru mu srčali čardaci,
Na čardaku devet paunova'
I u njih su devet paunica'
I kod njih su devet paunčadi.
Pred njima je paunica stara, 10
A pred njome mudra vidra igra.
To se čudo čak u carstvo čulo.—
Knjigu piše Srbski car Stevane,
U knjizi je Gjurgja pozdravljao:
„Čedo moje Daničiću Gjurgje! 15
„Tvoje s' čudo čak u carstvo čulo,
„Dodji meni na jeglena, sine.“
Knjigu čita Daničiću Gjurgje,
Knjigu čita, grozne suze roni,
Gdie je njega knjiga pobojala. 20
Al' besiedi Vidosava ljuba:
„Muč', neplači, Daničiću Gjurgje,
„Već otvaraj devetora vrata
„I desetu bravu dubrovačku,
„Pa izvedi konja velikoga, 25
„Toga konja ni u cara nêma,
„Do u tebe Daničića Gjurgja.“
Zmaj ga hrani a vila timari,
Trojica ga vode do kovača,
Zlatom su mu glavu pozlatili, 30
Zlatnom su ga uzdom zauzdali,
A srebrom mu noge podkovali.
Skerlet pušta Daničiću Gjurgje,
Skerlet pušta konju do koliena,
Od koliena kite pozlaćene 35
Padaju mu kite po kopiti'. —
Pratila ga Vidosava ljuba,
Pratila ga do prve kapije,
Od kapije do gore očima!
Kad je bio bliz careva grada, 40
Kod grada je konja zaigrao,
A na gradu bedem preskočio.
Liepo su ga bili dočekali:
Gjurgja prima Srbski car Stevane
A carica konja Gjurgjevoga. 45
Konja vode u donje harare,
Gospodara za trpezu zlatnu;
Konju daju dietelinu samu,
Gospodaru vino i rakiju,
I ubavu carsku djakoniju. 50
Častiše se za dva za tri dana',
Vino piše i veseliše se.
Al' besiedi Daničiću Gjurgje:
„Svietli care kruno pozlaćena,
„Vrieme moje da se razstanemo.“ 55
Al' besiedi Srbski car Stevane:
„Kad je tvoje i moje je sada.
„Je l' istina što govore ljudi
„Da su tvoji na stubovi dvori,
„Na stubovi i na čekrkovi, 60
„Vrata ti se za suncem okreću
„A pendžeri za jasnim miesecom,
„U dvoru ti srčali čardaci,
„Na čardaku devet paunova'
„I kod njih su devet paunica' 65
„A u njih je devet paunčadi,
„I pred njima paunica stara,
„A pred njome mudra vidra igra?“
Al' besiedi Daničiću Gjurgje:
„Istina je što govore ljudi 70

„Da su moji na stubovi dvori,
„Na stubovi i na čekrkovi,
„I u dvoru srčali čardaci;
„U mene je devet kula' blaga,
„Pa ja gradim što je meni drago. 75
„A što kažu devet paunova',
„To su mojih devet milih sina',
„A u njih su devet paunica',
„To sam moje izženio sine;
„Što su kod njih devet paunčadi, 80
„To su mojih devet unučadi;
„Što pred njima paunica stara,
„To je moja Vidosava ljuba;
„A što pred njom mudra vidra igra,
„To je moja kćerka jedinica, 85
„Jedinica Grozda mliezimica.“ —
To je caru vrlo milo bilo,
Gjurgjeve je preslušao rieči,
Pa besiedi Srbski car Stevane:
„Čedo moje Daničiću Gjurgje, 90
„Daj mi Grozdu za Miloša moga,
„Za Miloša rodjena sestrića;
„Miloš mi je prvi vojevoda.“
Al' besiedi Daničiću Gjurgje:
„Hoću care, a zašto da neću? 95
„Dat' ću Grozdu za Miloša tvoga,
„Za Miloša rodjena sestrića,
„I ja hoću da idem u carstvo!“

Kosana i Vladimir.

Protužio sužanj Vladimire
U tamnici kralja Bugarskoga,
I on tuži i danke proklinja:
„U zô čas me ti rodila, majko,
„I u trista na sviet postavila. 5
„Služio sam Slavonskoga kralja
„U Pribinju bijelome gradu,
„Na vieru me bio prevario
„U tamnicu tamnu zatvorio.“
Al' on misli niko ga nesluša, 10
Slušala ga Kosana dievojka
Mila kćerka kralja Bugarskoga,
Mlada bila, pa se razžalila:
„Muč', netuži, sužanj Vladimire,
„U tamnici kralja Bugarskoga, 15
„Ja ć' otići po kolienih babi
„I rasplest' ću moju kosu plavu
„Ja ću moga namoliti babu:
„Daruj meni, moj rodjeni babo,
„Daruj meni sužnja Vladimira 20
„Za mojega viernog zaručnika.“ —
Otišla je po kolienih babi
I razplela njenu kosu plavu.
Kosani je besiedio babo:
„Oj Kosana moje čedo drago, 25
„Šta je tebe tako dotešćalo
„Da ti ideš po kolienih babi?“
Ona babi milostivo kaže:
„Meni nije ništa dotešćalo,
„Ni kod babe dieci dodijalo; 30
„Već protuži sužanj Vladimire
„U tamnici kralja Bugarskoga,
„I on tuži i danke proklinje,
„I proklinje dneve i godine:
„U zô čas me ti rodila, majko, 35
„I u trista na sviet postavila.
„A ja sam se sažalila sama:
„Daruj meni, moj rodjeni babo,
„Daruj meni sužnja Vladimira
„Za mojega viernog zaručnika.“ 40

To je babu vrlo žao bilo:
„Oj Kosana moje čedo drago,
„A to nije sužanj Vladimire,
„Već to ti je kralju Vladimire,
„A ja sam ga bio prevario, 45
„U tamnicu tamnu zatvorio
„Da tamnuje dokle dana traje;
„Ja ću tebi njega pokloniti,
„Kakvo misliš da ti dobro vrati,
„Kad smo tako s njime uradili?“— 50
To je babo bio odobrio
I Kosani njega poklonio
Za njenoga viernog zaručnika.
Tamnicu je pustu otvorio,
I puštio sužnja Vladimira. 55
U dvoru mu svirke i bubnjevi
I u njega veliko veselje. —
Pa je babo diecu opravio,
Opravlja ih ostarieloj majki;
Pa je babo dieci besiedio: 60
„Pozdravite moju milu priju,
„Nek nieguje Kosanu dievojku,
„Kô što smo te bili niegovali.“
Al' u njega milostiva majka
Jedva ga je bila dočekala, 65
Kosanu je liepo niegovala!

Omer i Omerka.

Zaljubi se momče i dievojče
U proljeće u najliepše doba,
Kad gorica listom prolistava
A zemljica zelenom travicom,
Kad čobani na planinu jave. — 5
Pojavio Omere čobane,
Ostala mu Omerka dievojka.
Sretaju je tri Turčina mlada,
Ona ih je Bogom bratimila:
„Bogom braćo tri Turčina mlada, 10
„Poneste mi listak knjigu bielu,
„Kad budete na sried gore crne
„Pogledajte s desne na lijevo,
„Vidiet' ćete zlatorune ovce
„I pred njima Omere čobane, 15
„Za pasom mu šara puška mala,
„A u ruci srebrna svirala,
„Podajte mu listak knjigu bielu.“
To joj oni za Boga primili,
Ponesoše listak knjigu bielu. 20
Kad su bili na sried gore crne
Pogledaše s desne na lijevo,
Ugledaše Omera čobana,
Dadoše mu listak knjige biele.
Kad je Omer knjigu sagledao, 25
Goricu je Bogom posestrio:
„Vaj gorice po Bogu sestrice,
„Pričuvaj mi bielo stado moje
„Da ga mrki ne prestraši vuće,
„Da ga žarko nepripłane sunce, 30
„Dok ja ôdem staroj mojoj majci!“
Gora škripa te mu stado štika,
Listak pada te ga razuzbija.
Ôde Omer dvoru bijelome.
Pita njega ostariela majka: 35
„Vaj Omere nenošeno perje,
„Hoćeš rano da t' oženi majka
„Jal' s Vlahinjom, jali s Bunijevkom,
„Jali s onom tanahnom Latinkom?“
Na to veli Omere čobane: 40

„Šta će meni munjena Bunjevka,
„Koja nije ništa naučila
„Neg tierati po drači jarenje?
„Šta li će mi tanahna Latinka,
„Koja nije ništa naučila 45
„Neg viriti kulí kroz pendžere
„Kako jedre po moru brodovi?
„Neg ja hoću Omerku dievojku,
„Kojoj ja sam obilježje dao,
„Dao sam joj dvije burme zlatne!“ 50

Milica despotova kći.

Od koga je postalo nevierstvo? —
Od Milice kćeri despotove,
Što se sama na silu udala;
Udala se brez otčina znanja,
Brez otčina i brez materina. 5
Osta mati s diecom nerazumnom,
Pa je niko nije pohodio,
Nit su njojzi gosti dolazili
Dok joj nisu braća dorastiela.
Kad su braća bila dorastiela 10
To je babo diecu svietovao,
Svietovao slavni despot Gjurgje:
„Kad podjete sestru pohoditi
„Kog sretnete, jal' se sukobite
„Na zlo, dieco, s njime udarajte, 15
„I ona me nije poslušala,
„Već se sama na silu udala.“
Al' je majka liepše govorila:
„Čedo moje Stevo i Grguru,
„Kad podjete da je pohodite, 20
„Pa sretnete, jal' se sukobite,
„Prisiedite, pa se uklonite;
„Kad odete jadu nesitome
„Okrente se na istok na sunce,
„Pa se molte Bogu jedinome, 25
„Jedinome pa nesazdanome. —
„Tamo Turci Boga nevieruju,
„Već vieruju Boga srebrnoga,
„Srebrnoga i pozlaćenoga.

Glava Lazara kneza.

Kad se bila na Kosovu vojska,
Pa se bila za dva za tri dana.
Al' od vojske niko nepoginu;
Poginuše do dva cara mlada:
Car Murate i kneže Lazare. 5
Skakala je Lazareva glava,
Skakala je po bielom Vračaru,
Skakala je za dva, za tri dana:
Tu s' nekupe orli ni gavrani,
Već se kupe otci kaludjeri, 10

Pa oblaču velike odiežde
I čitaju velike molitve:
„Kazuj jako Lazareva glavo,
„Kazuj jako na koju ćeš stranu?
„Jal' Rakovcu, jali Šišalovcu, 15
„Jal' Opovu, jali Krušedolu,
„Jal' prebieloj Ravanici crkvi?"
Mrtva glava ali progovara:
„Ni Rakovcu, niti Šišalovcu,
„Nit Opovu, niti Krušedolu, 20
„Već prebieloj Ravanici crkvi:
„Tu će moje mirovati tielo!"

Smiljana dievojka.

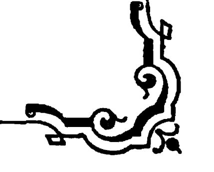
Smilj Smiljana po Zaborju brala,
U branju je zaišla za goru.
Susrieli je Senjani junaci,
Al' besiedi Smiljana dievojka:
„Oj Boga vam Senjani junaci, 5
„Izvedte me iz gore zelene
„Bez ljubljenja i bez milovanja!"
Svi junaci za Boga primaju,
Al' neprima Senjaninu Ivo,
Već on prima da mu bude ljuba. 10
Sieda sunce medju dvie planine,
Leže Ivo s liepotom dievojkom;
Do po noći ljuba mu je bila,
Od po noći zmija, ljuta zmija,
Obvila se oko grla biela, 15
Pa besiedi Senjaninu Ivo:
„Odbij mi se od mog grla biela
„Izvest' ću te iz gore zelene."
Al' besiedi zmija, ljuta zmija:
„Pod grlom ću lieto lietovati, 20
„U perčinu zimu zimovati,
„Iz perčina ptiće izvoditi."

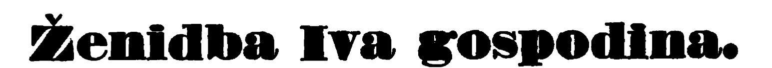

Veljko i Turci.

Jao moji i nevoljni Turci!
A što ćete kad vam dodju vuci
I orlovi Srbski sokolovi?—
Čudni zmaju kroz Srbiju prodje;
Na glavi mu od zlata čelenka 5
A na grudi od srebra kolajna.
Al' su Turci besiedili Gjorgju:
„Tek da Veljko nama mira dade,
„Silno bi mu poklonili blago,
„Bilo bi mu i kolieno svietlo!" 10

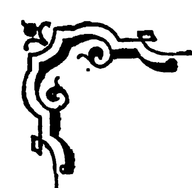
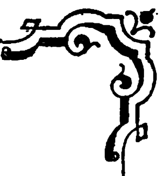

Ženidba Iva gospodina.

Da nij' kita do ružana cvita
Ni dievojke do junaka mlada,
Što je Mare jedina u majke.
Goji Mare bosilj do koliena;
Tud prohodi Ive gospodine, 5
Onda joj je liepo govorio:
„Daj mi Mare kiticu bosilja.“
Veselo ga mlada otrgala
A žalostno do ruke ga dala.
Grede Ive staroj svojoj majki: 10
„A starice mila majko moja,
„Da' mi Mare kiticu bosilja,
„Veselo ga mlada utrgala,
„Žalostno ga do ruk' dodavala.“
Starica mu majka govorila: 15
„Ništa za to drago diete moje,
„Još će tebe majka naučiti.
„Gradi Ive u polju gustierne,
„Sve će mlade po vodu hoditi,
„Med njima će liepa Mare biti, 20
„Onda će se mlada prevariti.“
Još je Ive majku poslušao,
On je gradil u polju gustierne,
Sve su mlade po vodu hodile,
Liepa Mare nigdar nigdadare. 25
Grede Ive staroj svojoj majki:
„A starice mila majko moja,
„Sve su mlade po vodu hodile
„Liepa Mare nigdar nigdadare.“
Onda mu je majka govorila: 30
„Ništa za to drago diete moje,
„Još će tebe majka naučiti.
„Gradi Ive u polju crkvice,
„Liepe crkve svetoga Ivana.“
On je sgradil u polju crkvice, 35
Sve su mlade na misu hodile,
Liepa Mare nigdar nigdadare.
Grede Ive staroj svojoj majki:
„A starice mila majko moja,
„Ja sam sgradil u polju crkvice, 40
„Liepe crkve svetoga Ivana,
„Sve su mlade na misu hodile,
„Liepa Mare nigdar nigdadare.“
Liepo Ivu majka govorila:
„Još će tebe majka naučiti: 45
„Zgovori se s popom crkovnjakom,
„Crkovnjakom svetoga Ivana,
„Da zvon zvoni svetoga Ivana
„Da je umro Ive gospodine,
„Sve će mlade pokropit' ga doći.“ 50
Svaka nosi svieću od soldina,
Liepa Mara od žuta cekina;
Sve ga mlade liepo pokropaju,
Kada ga je Mare pokropila
Onda mu je liepo govorila: 55
„Bog pomiluj Ivu gospodina,
„Radi mene junak poginuo.“
On se skoči na noge junačke,
On je hvata za bijele ruke,
On je pelja k onomu oltaru, 60
I tute se junak oženio.

Sužanjstvo Kraljevića Marka.

Sinoća se Marko oženio,
Kad je jutro bieli dan svanuo
Onda Marko na lovine idje,
Na lovine, na daleko miesto,
Na daleko kod turskoga grada. 5
Junak se je putom umorio,
On počiva pod zelene jele,
Zaspa junak na travi zelenoj.
Tu dohodu tri turkinje mlade
Al' se Marka na snu zahvatile, 10
Klale su ga u tamne tamnice,
Devet su ga ključi zaklopile.
Cvieli, plače sužanj u tamnici
S rukama je lica izranio,
S onom krvljom drobne piše knjige 15
I šalje ih dragoj ljubi svojoj,
Oli ljubi, oli staroj majki,
Ali ljuba za pendžerom bila
Kada su joj drobne dolazile,
Žalostnim se glasom nasmijaše; 20
Piše knjige staroj svojoj majki:
„A starice mila majko moja,
„Sinoća si sina oženila,
„Kad je jutro biela zora bila
„Onda idje Marko na lovine, 25
„Na lovine, na daleko miesto;
„Junak se je putom umorio,
„On počiva pod zelene jele,
„Zaspa junak na travi zelenoj;
„Al' su Marka turke zalatile, 30
„Klale su ga u tamne tamnice,
„Devet su ga ključi zaklopile;
„Cvieli, plače sužanj u tamnici,
„Svojim rukam lica izrani se,
„S onom krvljom drobne piše knjige 35
„Pak ih šalje meni na dvorove,
„Oli meni, oli tebi majko,
„Pak su meni knjige dolazile.“
Pokle majka rieči razumiela,
Onda ona liepo govorila: 40
„Blago tebi mlada neviestice,
„Da l' bi tebi mili Bog pomoga'
„Jeda bi mi Marka odkupila!“
Onda joj je mlada govorila:
„Ne žali se za to majko moja, 45
„Neg mi šalji najmladjega slugu
„Da mi lovi vrana konja moga
„Za koga mi Marko ne poznava,
„I kroji mi halje kaludjerske
„Dok s' upletem kako muška glava.“ 50
Majka je je liepo poslušala,
Ona joj je konja osedlala.
Pokle joj je konja osedlala
Ona liepo konja zajahala,
Trkom trče posried gore turske 55
I utieče tri turkinje mlade,
Božije im ime zazivala:
„Blago vami tri turkinje mlade!“
One su joj liepo govorile:
„Blago tebi neznana delijo.“ — 60
„Ovo danas devet godin dana'
„Da grem junak od grada do grada,
„Svaki grad mi po tri sužnja daje,
„Ja ne pitam neg jednoga sužnja.“
Onda su joj mlade govorile: 65
„Blago tebi neznana delijo,
„Koga ćeš ti sužnja da ti damo?“
A ona im liepo govorila:
„Ja vas pitam Marka Kraljevića.“
One daju Marka Kraljevića, 70

Zajaše ga preda se na konja.
Kad su oni malo dalje došli,
Govori joj Marko Kraljeviću:
„Blago tebi neznana delijo,
„Pušti mene na vieru junaka 75
„Neka idem bielom dvoru mome,
„Neka vidim vierne ljube moje
„I starice mile majke moje.“
Ona mu je liepo govorila:
„Ne puštim te na vieru junaka 80
„Dok ne dojdem bielom dvoru mome;
„Stavit' ću te u moje tamnice.“
Onda se je Marko prestrašio.
Kad su jopet malo dalje došli,
Jopet reče Marko Kraljeviću: 85
„Blago tebi neznana delijo,
„Pušti mene na vieru junaka
„Neka vidim viernu ljubu moju
„I staricu milu majku moju.“
Onda jopet Marku govorila: 90
„Neću puštit' na vieru junaka,
„Dok ne dojdem bielom dvoru mome;
„Stavit' ću te u moje tamnice.“
Kad su došli bielom dvoru svome
Grede Marko u svoje kamare 95
Gdieno mu je vierna ljubovica;
Nije Marku ljubovice svoje,
Smiče Marko britke sablje svoje
Da će s njome u srdašce svoje.
Odskoči se ljubovica Marku 100
I govori Marku Kraljeviću:
„Ovo ti je ljubovica tvoja,
„S njom si bio i s njom govorio
„Al' je niêsi junak poznivao.“

Ljuba Marka Kraljevića za roblje uzeta.

Sinoć se je Marko oženio,
Do jutra mu knjiga dolazila
Od samoga dvora čestitoga;
Knjigu gleda i suze prolieva.
Vierna ga je ljuba poglédala, 5
Ovako mu tiho govorila:
„Što t' je Marko moj bijeli drugu,
„Al' si sinoć lošo večerao,
„Al' ti niêsam ljuba zaugodna?“ —
„Nije zato vierna ljubo moja, 10
„Nego smo se skorom oženili,
„Još se niêsmo skupa naljubili,
„Dušo moja ostavit' te moram.“ —
„Što će reći, moj bijeli drugu?“ —
„Moram poći, ljubo vierna moja, 15
„Moram poći caru u vojnicu;
„Ali neznam ljubo draga moja,
„Komu ću te sada ostaviti,
„Hoću l' bratu, ali miloj majki.“
Mislom misli i namislio je, 20
Ljubu svoju majki ostavljaše,
I ovako tiho govoraše:
„Viera moja, vierna ljubo moja,
„Kad se vratim u moje dvorove
„Liepo ću ti donest' zabiliežje, 25
„Zabiliežje dva prstena zlata
„I jabuku jopet diamanta.“
Misli Marko milo dobro moje,
Misli Marko da nečuje nikor,
Al' ga čuje Kožulić vojvoda. 30
Ide Marko caru u dvorove;
Kad je Marko u dvore došao
Božiju mu pomoć nazivao:
„Bog pomaga', care dobro moje!“
Care mu je pomoć odvraćao: 35
„Zdravo doša', moj vierni vojniče!“
Tute stoji do dva do tri dana.
Kad prodjohu do dva do tri dana
Marku su ti slabi glasi došli,
Slabi glasi od druga svojega, 40

Da je njemu ljuba porobljena
Od niekoga Kožulić junaka.
Moli Marko cara čestitoga:
„Ala care milo dobro moje,
„Ja te molim sada al' nikada 45
„Pušti mene biele dvore moje;
„Dvoru mi se slabo dogodilo
„Od niekoga Kožulić junaka,
„Ljubu mi je za roblje vazima',
„Staru majku konjem pogazio. 50
„Pušti mene, care dobro moje,
„Nek Bog reče i blažena Gospe
„Da mu vrnem ruge za sramote."
Al' mu care liepo odgovara:
„Ja se bojim, Marko diete mlado, 55
„Da ćeš, Marko, ludo zgubit' glave."
Al' govori Marko Kraljeviću:
„Neboj mi se, care dobro moje,
„Dok mi bude na životu glava
„I desnica vriedka ruka moja 60
„I pri pasu svietla ćorda moja,
„Nij' se našlo takova junaka
„Kî će Marka razstanuti glavom."
Kad to čuje care gospodine
On govori Marku Kraljeviću. 65
„S Bogom pojdi, Marko dobro moje,
„S Bogom pojdi, pa natrag se vrati."
Marko se je brzo opravio,
On osedla vrana konja svoga
I pripaše svietlu ćordu svoju, 70
Pak on grede kloštru medju fratri,
Kad je doša' kloštru medju fratri
Božju im je pomoć nazivao:
„Bog pomaga', fratri barjaktari!"
Fratri su mu pomoć odvraćali: 75
„Zdravo doša' Marko Kraljeviću!
„Kâ potrieba, tebi bieše sada
„Da si doša' kloštru medju fratri?" —
„Ja vas molim, dragi moji fratri,
„Zazovte mi strica draga moga." 80
Striče mu se brzo uskočio,
Pak se javi dragu Marku svomu:
„Zdravo Marko moj vriedni nepute,
„Kâ potrieba tebi bieše sada
„Da si tvoga strica doša' naći?" — 85

„Potrieba, je striče dobro moje,
„Pomozi me, viera ti je moja,
„Oli sada, oli nikadare.
„Kožul mi je dvore opalio
„I ljubu mi za roblje vazima'. 90
„Ja te molim striče dobro moje,
„Podaj meni te haljine tvoje
„Da ja idem Kožulu junaku
„Da Bog dade i blažena Gospe
„Da mu vrnem ruge za sramote." — 95
„Dobre volje, Marko dobro moje,
„Dat' ću tebi šta je tebi drago,
„Diete moje nemoj zgubit' glave."
Liepo mu je Marko govorio:
„Nestraši se striče dobro moje, 100
„Ja se uhvam u Boga mojega
„Nij' se našlo takova junaka
„Kî će Marka razstanuti glavom."
Stric mu poda sve haljine svoje,
Pa se Marko liepo opravio, 105
Opravi se kako da je fratar,
Pak zajaše na svoga konjica,
Pak on grede dvore Kožulove.
Kad je doša' u dvore njegove,
U dvoru mu pomoć nazivaše: 110
„Bog pomaga, družinice moja,
„Družinice od stana ovoga!
„Ja sam ćuo a ljudi mi kažu
„Da je ovdie ljuba Markovljeva,
„Marko joj je skorom poginuo, 115
„Poginuo kloštru medju fratri.
„Onde dojde sva careva vojska
„Pak je tužan kloštar porobila,
„S fratri oru kako i s volovi,
„Na kaležih rujno piju vino, 120
„S paramenti konje sedlivaju.
„Kad to vidu ti nebogi fratri,
„Boga molu i blaženu Gospu:
„Bog pomori svu carevu vojsku!
„Za tim vrieme malo postanulo 125
„Na vojsku se oblak napenjiva,
„Iz oblaka krvav pade kamen,
„Pak pomori malo i veliko
„I meda njih Marka nebogoga,
„Pak je meni liepo naručio 130

„Da mu idem pozdraviti ljubu
„Neka mu se od duše spominja.“
Kad to čuje ljuba Markovljeva,
Brže šeće dvore Kožulove,
Cvieli, plače kao zmija ljuta 135
I žaluje Marka draga svoga:
„Ala Marko dobro drago moje,
„Aj konjiću biela Marka moga,
„Da si mi ga drago ostavio
„Gdie ostane, gdie izgubi glave!“ 140
Pak se meće rukom u džepove
Vadi vanka dva dukata zlata
Pak ih daje stricu igumanu
Da se Marku od duše spòminja.
Kad to vidi Kožulić vojvoda, 145
Tad se njemu jako na žal dalo
Da ta voli draga Marka svoga,
Nego njega Kožula vojvodu.
Kožul se je brzo uskočio
Milno ti je junak zaušio, 150
Zauši je ženskom zaušnicom.
Kako ju je smilno udario
Skočili joj do dva kutnja zuba.
Kad to vidi ljuba Markovljeva,
Cvieli, plače kako zmija ljuta 155
I nazivlje Marka draga svoga:
„Ala Marko milo dobro moje,
„Da bi tebi pogledati bilo
„U čije sam ruke zapanula!
„Spomeni se milo dobro moje, 160
„Da me tudji junak udario,
„Bez milosti mene udario,
„A ti niêsi, dobro drago moje,
„A ti niêsi nikad za nikada.“
Kad to vidi Marko Kraljeviću, 165
Al' mu se je krutno na žal dalo,
Vadi ćordu iza pasa svoga,
Pak udari Kožula junaka.
Kako ga je milno udario
Na pol ga je junak ostavio, 170
Još je crnu zemlju oborio.
Kad to vidi ta njegova ljuba,
Pak se meće na gola koliena,
I nazivlje Marka draga svoga:
„Ala Marko milo dobro moje, 175
„Što ćeš s manom, dušo draga moja,
„Kada me je Kožul obljubio?
„Ma te molim, viera ti je moja,
„Po sili me je junak obljubio,
„Već po sili neg po dobroj volji.“ 180
Al' joj Marko liepo odgovara:
„Ništar zato, ljubo draga moja,
„Ako te je Kožul obljubio
„Ma ti plati i glavom i blagom.

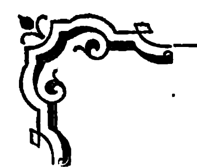

Sekul i Marin Kapetane.

Konja jaše Janković Stojane,
Konja jaše preko crne gore,
Ma i s njim je Sekul diete mlado,
Preko gore u Kosovo polje.
Kad su došli pokraj polja ravna, 5
Posred polja Sekul kolo gleda,
U kolu je do devet dievojak',
Medju njih je lijepa dievojka,
Liepa kćera Momerić Omera,
A dievojka Marin kapetana. 10
Kad to vidi Sekul diete mlado,
Tad govori ujcu svomu dragu:
„Ala ujče milo dobro moje,
„Podrži mi vrana konja moga
„Da ja idem kolu med dievojke, 15
„Da ja momče malo kolo igram.“
Al' mu ujac liepo govoraše:
„Aj Sekule desno krilo moje,
„Ostavi se dievojačkog kola,
„Neznam, momče, čije su dievojke, 20

„Mlad si junak izgubit' ćeš glave."
Al' mu Sekul liepo govoraše:
„Ala ujče milo dobro moje,
„Ti si ujac ženska strašljivica."
Kada vidi Sekul diete mlado 25
Da mu ujac neće držat' konja,
On se lovi koplja svoga bojna,
Koplje svoje zemlju oborio
Pak za njega vrana veže konja,
Pak on grede kolu med dievojke, 30
Pak se hvata lijepe dievojke,
Liepe mlade Marin kapetana.
Mlado momče plaho kolo igra,
U kolu joj biele stiska ruke,
Na rukah joj krši prstenove 35
I dere joj biečve s ostrugama.
Kad to vidi neboga dievojka,
Pak govori Sekulu junaku:
„Krotče igraj, delijo neznana,
„Nekrši mi moje prstenove, 40
„Ni mi deri biečve s ostrugama!
„Neznaš momče čija sam dievojka,
„Ja sam mlada Marin kapetana,
„Ti ćeš junak ludo zgubit' glave."
Kad to čuje Sekul diete mlado, 45
Tad govori lijepoj dievojki:
„Nežali se neboga dievojko,
„Ako kršim tvoje prstenove,
„Moji su ih skovali zlatari;
„Ako derem žute biečve tvoje, 50
„Moje su ih otkale tkalice."
Još je mlada na toj rieči bila
Tot nad njimi Marin kapetane,
Pak govori Sekulu junaku:
„Aj Sekule vrsnita delijo, 55
„Kad se vidiš takova delija
„Sad se drži koplja bojna svoga,
„Bo te junak ja udarit' hoću."
Al' je Sekul vrstno momče bio,
U ruke je buzdohan shvatio, 60
Pa govori Marin kapetanu:
„Aj delijo Marin kapetane,
„Kad se čuješ takova delija,
„Sad se drži koplja tvoga bojna,
„S njim te junak udariti hoću, 65
„Sad se uhvam u Boga mojega
„Da na megdan dobit' ću dievojku."
Čestito ga Sekul udario;
Kako ga je milno udario
Presiekal je konja i junaka, 70
Još je crnu zemlju oborio.
Kad to vidi neboga dievojka
Cvieli, plače kako zmija ljuta:
„Ajme meni! mila moja majko,
„Zašto si me bila porodila 75
„Ma i tvojim mliekom odojila?
„U kê ću ti strane udariti!"
Kad to čuje Sekul diete mlado.
Tad govori lijepoj dievojki:
„Nežali se lijepa dievojko, 80
„Dobil sam te Sekul na megdanu,
„Sad ćeš biti ljuba draga moja."
Pak ju hvata za desnicu ruku
I meće ju s prieda se na konja,
Pak je vodi bielom dvoru svomu, 85
Dvoru svomu, staroj majki svojoj,
Pak govori dragoj svojoj majki:
„Aj starice mila mater moja,
„Ovo ti je ljuba draga moja
„Kû sam Sekul dobil na megdanu; 90
„Gledaj mi ju kako dušu moju,
„Bo grem iskat' ujca Janka moga,
„Bo je ostal u polju Kosovu,
„Ujca moga draga brata tvoga
„Da ga nebi razstanuli glavom." 95

Sužanj.

Cvieli, plače sužanj va tamnici,
Cvieli, plače kako zmija ljuta:
„Ajme, veli, mila majko moja,
„Da bi tebi pogledati bilo
„U čije sam ruke upanuo, 5
„Va tamnici jadnoj kući mojoj!
„Da bi malo nebi ni žalio,
„Nego junak devet godin dana'
„Da ne vidim nigdir nikogare,
„Niti moga roda, ni priroda, 10
„Ni starice milne majke moje,
„Ni delije vierne moje ljube.
„Nežalim se rodu, ni prirodu,
„Ma se žalim dragoj majki mojoj,
„Koja me je bila porodila 15
„Ma i svojim mliekom odgojila,
„I utrobi va kôj me nosila,
„Da joj nije žalost na srdašcu
„Radi mene sužnja nebogoga.
„Al' se, veli, milnoj majki mojoj, 20
„Njoj se momče žalim i nežalim,
„Ma se žalim dragoj ljubi mojoj,
„Kû sam junak vierno zaljubio,
„A ona me na odkupe neće.
„Da bi meni sužnju nebogomu, 25
„Da bi meni dobro znati bilo
„Jeli živa, al' je umirala,
„Al' morda se skorom preudala.
„Da bi tebi, ljubo draga moja,
„Da bi tebi mene gledat' bilo 30
„Va tamnici jadnoj kući mojoj!
„Nokti moji već su odpanuli,
„Brada moja, s njom se opašujem,
„Vlasi moji baš od glave moje,
„Oni meni za postelju služe.“ 35
Misli sužanj da nikor nečuje,
Al' je sužnju dobra sreća bila,
Majka mu je kraj tamnice bila,
Pak se javi sužnju nebógomu:
„Diete moje sužanj Mladomire, 40
„Ne cvieli mi, ni prolievaj suze,
„Boj mi gorko raniš srce moje.
„Ja sam, veli, stara majka tvoja,
„Tri puta sam caru dvor hodila
„Radi tebe drago diete moje, 45
„Nosila sam i srebra i zlata,
„Neće care, žalostna ga majka,
„Nego pita nevu ljubu tvoju.
„Kako ćeš ju, diete drago moje,
„Kako ćeš ju od mila pustiti 50
„Da ti drugi tvoje ljubi ljube?“
Kad to čuje sužanj od tamnice,
Tad govori dragoj majki svojoj:
„Vaj starice mater draga moja!
„Dakle voliš ljubu dragu moju 55
„Nego mene sinovca tvojega?
„Spomeni se majko draga moja,
„Ako zgubiš ljubu dragu moju,
„Da se s boljom još oženit' morem,
„Ako zgubiš mene sina tvoga, 60
„Ne najdeš me nikad za nikada.“

Sokô i Dievojka.

Sokô leti preko Sarajeva,
Traži hlada gdie će hladovati;
Nadje jelvu usried Sarajeva,
I pod jelvom Sunbul udovicu,
I dievojku rumenu ružicu. 5
Stade soko misli premišljati:
„Al' ću ljubit' Sunbul udovicu,
„Al' dievojku rumenu ružicu?“ —
Poče ljubit' Sunbul udovicu,
A nehtiede rumenu ružicu. 10
Ljuto kune rumena ružica:
„Bog te ubi siv zelen sokole!
„Udovičje lice izljubljeno,
„U mene je istor za ljubljenja;
„Udovičje ruho poderano, 15
„U mene je istor povezeno.“

Dievojka ohola.

Dievojka se suncu suprotila:
„Žarko sunce, liepša sam od tebe,
„I od tebe i od brata tvoga,
„Tvoga brata sjajne mjesečine,
„I sestrice zviezde predhodnice, 5
„I sestrića' tvojieh vlašića'.“
Vlašići su majci besiedili:
„Mila majko zviezdo predhodnice,
„Moli ujca, prežarkoga sunca,
„Neg opali lice dievojačko, 10
„Da s' nehvali gizdava dievojka!“

Zlato zmaja niemačkoga.

Zmaj poleti s mora na Dunavo,
I prenese pod krilom dievojče,
A pod drugim ruho dievojačko.
Ljuto zmaja žedja obhrvala,
Baca ruho u travu zelenu, 5
A dievojku na vodicu šalje,
Da donese vode izza gore. —
Kad bijaše na vodu za goru,
Ali tude siede do tri momka,
Jedan veli: „Lijepe dievojke!“ — 10
Drugi veli: „Da je obljubimo!“ —
Treći veli: „Da je upitamo:
„Čijega je roda i plemena?“ —
Sa mojim se zlato kazivalo:
„Ja sam roda kralja mletačkoga, 15
„Jesam zlato zmaja niemačkoga.“

Ivo i Žumbre.

Kada se Ive, na vojnicu spravlja,
On va dvorih nikog' ne ostavlja,
Nego svoju previernu ljubčicu,
I Žumbrića viernoga služicu.
On ljubčici vierno napravljaše: 5
„Čuvaj dvore a najveć poštenje.“
Još ni Ive dvore odjahao,
Da je Žumbre Mari govorio:
„Ljubi mene, ljubo Ivanova!“—
„Nebi toga učinila mlada, 10
„Za obadva črna oka moja;
„Ni za grade moje ni Ivove.“
On zajaše na vrana konjica,
Ter gre jašuć Ivu na vojnicu.
Ive ga je zdalga zagledao, 15
Još mu mladi bliže došetao.
„Dobro prišal, Žumbre vierni sluga!
Jeli zdrava moja vierna ljuba?“—
„Zdrava! zdrava! bolje bi nezdrava.
„Ona mlada dvore obljubila, 20
„Njih ljubeći mene je hotila.“—
„Jel' istina Žumbre vierni sluga?“—
„Istina je Ive gospodine!“
On zajaše na vrana konjica,
Ter gre jašuć bielu dvoru svomu. 25
Njega ljuba zdalga zagledala,
Još mu mlada bliže pošetala.
„Dobro prišal, Ive gospodine!“—
„Odstup dalje neviernice moja!
„Zač ti hoću glavicu uzeti!“— 30
„Pust' me reći do dvi do tri rieči.“—
„Neviernice reci i četire.“ —
„Sadih lozu po sried dvora svoga,
„Na lozi ti porodilo grozdje,
„Prične trgat' Žumbre vierni sluga, 35
„Počme trgat' al mu nij' dostalo.“
„Jel' istina, vierna ljubo moja!“—
„Istina je, Ive gospodine!“—
On izmakne spod bedre sabljicu,
Ter odsieče Žambriću glavicu. 40
Glava mu je na daleč letila,
A leteći tako govorila:
„Glavu gubi, kt mi tudje ljubi:
„Ja sam ljubil, pak sam glavu zgubil.“

III.

POPIEVKE I ZAČINKE.

Vlašić i Moma.

Paso je Vlašić volove
Kroz dvije gore jelove;
Tud mi prohodu tri mome.
A Vlašić momam govori:
„Koja će sa mnom noćevat' 5
„Za ove liepe volove?“
Prva mu veli: „Neću ja!“
Druga mu veli: „Nesmiem!“
Tretja mu veli: „Hoću ja!“
I stane s njime večerat', 10
Pa podje noćcu noćevat'.
Kad prvi pievci pojahu
Vlašić mi momi govori:
„Ustan' se, dušo, ustani,
„Trieba je volim u pašu.“ 15
Vlašiću moma govori:
„Jošter je rano ranjahno,
„Pospi mi, dušo, malahno.“
Kad drugi pievci pojahu
Vlašić mi momi govori: 20
„Ustan' se, dušo, ustani!
„Trieba je volim u pašu.“
Vlašiću moma govori:
„Jošter je rano ranjahno,
„Pospi mi, duso, malahno.“ 25
Kad tretji pievci pojahu
Vlašić mi momi govori:
„Ustan' se, dušo, ustani!
„Trieba je volim u pasu.“
Vlašiću moma govori: 30
„A što je tebi s volovi
„Kad niêsu tvoji neg moji?“ —
„Joh jadni moji volovi,
„Puno godinah tečeni,
„U jednu noć izgubljeni 35
„Za takvu momu oholu!“

Obilnost veselje.

Igrala bi, igrala
Kad bi kruha imala;
A bolje bi skočila,
Kad bi vino točila!

Mlad i mlada.

„Ah, moj mio! gdie si sinoć bio?“ —
„Moja draga! boljela me glava.“—
„Ah, moj mio, i neprebolio!“

Hero.

Kupih muža kako spuža,
Ni kršlena, ni krizmana;
Ja ga krstih, ja ga krizmah,
Nadiedoh mu Hero ime
I poslah ga u mlin mlieti 5
S vrećom prosa, s drugom ovsa.
Nêma Hera do nedielje,
Ni do druge polovice;
Tada podjoh niz ulicu
Vrckajući kudjeljicu; 10
Tot moj Hero u kupieni
Bez mučice i bradice:
„Kamo Hero muka moja?
„Kamo Hero brada tvoja?“ —
„Nepitaj me, ženo moja, 15
„Nepitaj me za mučicu,
„Neg me pitaj za bradicu;
„Miši muku pozobaše,
„Moju bradu oglodaše,
„U bradi mi gniezdo sviše.“ 20
Ja ga uzeh u naruče,
Ponieh ga po sred kuće,
Dodje kokoš ukljune ga:
„Iš od tole pusta ostala!
„Nije t' ovo šaka palja, 25
„Nego moga Hera brada.“
Ja ga stavih za trpezu,
Dodje mačka ogranča ga.
„Bić od tole pusta ostala!
„Nije t' ovo klica sala, 30
„Nego moga Hera brada.“
Ja ga stavih na vrh kuće,
Dodje oro odnese ga:
„Vrat' se amo, orletino!
„Nije t' ovo kokošina, 35
„Nego moja mužetina!“

Zaprieke ponuke.

Sinoć sam ti mimo dvore prošô.
„Al' sam čuo, moja dušo draga,
„Da te majka i bije i kara,
„Ne za niêdno hudo dielo tvoje,
„Neg za često prihodienje moje. 5
„Dušo moja već ti neću doći!“
Ali mu je govorila mlada:
„Nek me majka i bije i kara
„Dušo moja, a ti čestje dodji!“

Ljubav istinita.

Oj junače bioklobuče
„Što se ne ženiš?
„Dievojka ti crnieh oči
„Dvore pohodi,

„Tebi mladu i zelenu 5
„Srce zanosi.“ —
„Neka ide i pohodi
„Moja bo će bit’.
„Ljubio sam je tri godine
„Da nitko nezna; 10
„Ljubit’ ću je i četvrtu
„Da joj majka zna.
„Pa ću ’e vodit’ poljem doma
„Neka i sviet zna.“

Šala neprigodna.

Lovi junak ljetni danak
Zvieri po gori,
Loveći mu zrak sunčani
Lice umori,
I on ište malo sience 5
Da neogori.
Tu mi zelen javor nadje
Pri bistroj vodi,
I on leže da počine
Trudom umoran. 10
A kadar se probudio
Vas pun ljubavi,
Na ruci mu moma liepša
Neg cviet rumeni.
A on stanu razmišljati 15
Odkle njemu bi:
Oli mu je rosom pala
Iz vedra neba,
Oli mu je došetala
Krajem jezera. 20
Tot više njih male ptice
Sitno žubere.
Pitala ga gospodjice:
„Što ptice vele?“ —
„Rekô bi ti, gospodjice, 25
„A nemogu riet’.“ —
„Reci, reci, gospodaru,
“Sa svom slobodom.“ —
„Da se ženim drugom vilom
„Liepšom od tebe.“ — 30
„Žen’ se, žen’ se, gospodaru,
„Moj ti blagosov!
„Kad se gora s gorom sasta
„Tada i ti s njom!
„Kada mramor progovori 35
„Tada i ti s njom!
„Kada vrba grozdjem rodi
„Tad ti i ona!
„Kad ti svati po nju pošli
„Nedoveli je! 40
„Konji ti se polomili
„Neprinieli je!
„Sva ti bratja preminula,
„Nešcekali je!
„Sve ti sestre osliepjele 45
„Nevidjeli je!“ —
„Ah nekuni, gospodjice!
„Šalio sam se ja.“ —
„Il ti šala, il ne šala
„To ti blagosov!“ 50

Zahtievanja proste pravednosti.

Poranila biela vila
Jutrom pri’ zore,
Razlikoga ter cviečica
Brala od gore,
I stala je vienac viti 5
Od zlata žicom;
U njemu je umiešala
Trator s ružicom.
Na kose ga postavila
S pomnjom kê goji, 10
Na dunaj se nazirala
Kako joj stoji.
Liepost svoju ugledala —
S neba Andjela!

Sama sobom govorila 15
Vila vesela:
„Čin da ’e Bože krepost tvoja
„Ovi ures moj,
„Da uživa mladost moja
„Što je za mene. 20
„Pri’ mi munja vlase opali
„Pomno kê gojim,
„Neg nemila sradovali
„Viencem gizdavim;
„Pri’ mi oči izgubile 25
„Svietlost pogleda,
„Neg nemila pogledala
„Crniem zenicam;
„Pri’ mi usta zatrnula
„Trnom i dračom, 30
„Nego celov ja primila
„S jadom i s plačom;
„Grlo mi se uvijalo
„Ljutiem zmijama,
„Neg nemila zagrlila 35
„Bielim rukama.“
Od tud ide jedan vitez
Veoma oholo,
Pod njime se zemlja trese
Svudar okolo. 40
A kad ga je zagledala
Vila vesela,
Udriše joj plami uz lice
Straha i srama.
On joj reče tada milo: 45
„Neboj se, vilo!
„Ti si moja, ja sam vas tvoj,
„Ljubi me vilo!“

Sokô uzdivljani.

Danas je osmi dan
A sutra deveti
Da sivi sokô moj
Niz more odleti.
Sokole pitomi, 5
Nêmoj se divljati,
Er ti će vrieme doć’
Da ćes se kajati.
Ti ćeš se kajati,
Ja neću hajati, 10
Neg ću te veselo
Niz more gledati.
Er da si, sokole,
Pravoga plemena,
Ti bi se vratio 15
Na stara vremena.

Najbolji muž.

San mi mori crne oči,
„Nemogu ti spat’,
„Misli, misli, majko moja,
„Komu ćeš me dat’“ —
„Mislim, mislim, kćeri moja 5
„Mrnaru te dat’.“ —
„Ol ti mislit’, ol nemislit’
„Neću ti ga ja!
„Mrnar brodi sinje more,
„Utopit’ će se!“ 10

„San mi mori crne oči,
„Nemogu ti spat’,
„Misli, misli, majko moja,
„Komu ćeš me dat’.“ —
„Mislim, mislim, kćeri moja, 15
„Zlataru te dat’.“ —
„Ol ti mislit’ ol nemislit’
„Neću ti ga ja!
„Zlatar kuje srebro i zlato,
„Otrovat’ će me! 20

„San mi mori crne oči,
„Nemogu ti spat’,
„Misli, misli, majko moja,
„Komu ćeš me dat’.“ —

„Mislim, mislim, kćeri moja, 25
„Kopaču te dat'.“ —
„Ol ti mislit, ol nemislit,
„Neću ti ga ja!
„Kopačije sierčanicu,
„Nemogu je ja! 30

„San mi mori crne oči,
„Nemogu ti spat',
„Misli, misli, majko moja,
„Komu ćeš me dat'.“ —
„Mislim, mislim, kćeri moja, 35
„Kovaču te dat'.“ —
„Misli, misli, majko moja,
„Hoću ti ga ja!
„U kovača crne ruke,
„Biela torala! 40

Dieljenje.

Javore zeleni
Koj pod gorom. stojiš,
Kaži pravo meni
Za tkoga se gojiš.
Al' se za me gojiš, 5
Al' za brata moga,
Kaži meni pravo,
Željo-srdca moga.
Hodit' ću po svietu
A kasno ću doći, 10
Al' se tebe, vilo,
Neću nigda proći.
Ni tebe, mâ vilo,
Ni tvoje ljubavi,
Što mi srdce moje 15
Od davna zatravi.
Bog će, Bog će dati
Da ću vojevati,
Hoćeš li tad za mnom
Suze prolievati? 20
Do malo vremena
Kada se sastanu,
Hoćeš li mi vidat
Moju ljutu ranu?
Proplakat' će nebo 25
Sa sviem zviezdama
Kad se do dva draga
Obliju suzama.
Cviet na gori vehne
Sve bih rekô ra' te, 30
Spomeni se dušo
Da ću umriet' za te.
Otit' ću ti dušo
Put daleke strane,
Spomeni se draga 35
Poslat' mi pozdrave.
Na prvom dieljenju,
Liepša od sunašca,
Koja si zaniela
Po' moga srdašca. 40
Na drugom dieljenju,
Budi meni vierna!
Dušmani će naši
Crknuti od jeda.
Na tretjem dieljenju 45
Nêman ti što rieti,
Nego zlatni prsten
Na ruku prinieti.

Stavnost.

Čemu te vehnu
Rumene ruže?
Čemu slavići
Po dublju tuže?
Čemu, ah! mutne 5
Vode teku?
Vienac mi vehne
Što si mi svila,

Gizdava vilo,
Što s' učinila? 10
Što s' učinila,
Jadan sam ja!
Miesec nam taji
Liepotu svoju,
A oblak tamni 15
Sunce pokriva,
Zviezde se rone
Po nebesieh.
U oblak munja
Ognjena slova 20
Piše, ah! piše
Da niêsi moja;
Da ćeš se ljutom
Zmijom stvorit.
Ako ti bude 25
I to sudjenje,
Dodji, ah dodji!
Krajom do mene,
Svedj ćeš me vierna
U gori nać. 30

Ljuljavke.

I.

Ninaj, ninaj, niê ga doma
Otišô je ružu brati
Za kraljicu darovati;
Kraljica se darom brine:
Čim bi momka darivala. 5
Ona mu je darovala
Oštru ćordu okovanu
Svu u srebru i u zlatu;
To se momku malo čini,
Neće momče ni da gleda. 10
Ninaj, ninaj, niê ga doma
Otišô je ružu brati
Za kraljicu darovati;
Kraljica se darom brine:
Čim bi momka darivala. 15
Ona mu je darovala
Vrana konja osedlana
A srebrome podkovana;
To se momku malo čini,
Neće momče ni da gleda. 20
Ninaj, ninaj, niê ga doma
Otišô je ružu brati
Za kraljicu darovati;
Kraljica se darom brine:
Čim bi momka darivala. 25
Ona mu je darovala
Liepu mladu dievojčicu
Da mu bude za ljubicu;
Tad je momče pogledalo
I sladko se nasmialo. 30

II.

Nini, ninaj, dušo moja,
Došô te je red:
Iz kamena voda teče,
Iz vrbice med, 5
Uzmi, uzmi, dušo moja,
Došô te je red.

III.

Nini, ninaj! Što dievojka ima?
Ah dievojka crne oči ima.
Da me hoće pogledati s njima!
Te bi mlada raj duši dobila.
Nini, ninaj! Što dievojka ima? 5
Ah dievojka medna usta ima.
Da me hoće celivati s njima!
Te bi mlada raj duši dobila.
Nini, ninaj! Što dievojka ima?
Ah dievojka biele ruke ima. 10
Da me hoće zagrliti s njima!
Te bi mlada raj duši dobila.

Nini, ninaj! Što dievojka ima?
Ah dievojka sniežne dojke ima.
Da me hoće ponuditi s njima! 15
Te bi mlada raj duši dobila.

Pirne.

I.

(Kad dolaze gosti)

Ja podjoh, ja pošetah
Kroz goru, kroz zelenu,
Na vodu na studenu,
Al' na vodi ta dievojka
Bielo lice umivala. 5
Crnim okom namiguje
To na mene to na konja,
To na moje bujno sedlo. —
Dobro došli gosti moji! —

II.

(Kad podju)

I mi ćemo poći
A vi nam nedajte,
Kola nam sapnite,
Uzdice sakrite.

III.

(Kad dolaze opet gosti).

Gosti, moji gosti,
Dobro ste mi došli!
Da sam znala, gosti,
Da ćete mi doći,
Još bi sinoć, gosti, 5
Šećer kupovala,
Šećer kupovala,
Rakiju medljala,
Radostno bi, gosti,
Sve vas dočekala. 10

IV.

Slavnom despot Giurgju
Gosti dodjoše.
Zabrinu se slavan
Giurgju despote:
„Čime ćemo slavne 5
„Goste častiti?“
Al' besiedi vierna
Ljuba despota:
„Nebrini se slavan
„Giurgju despote, 10
„Čime ćemo slavne
„Goste častiti;
„U nas ima do tri
„Lovca krilata;
„Jednog ćemo čarnoj 15
„Gori poslati
„Da uhvati jednu
„Pticu letušku;
„Drugog ćemo Moriš
„Vodi poslati 20
„Da ulovi Moriš
„Ribu jesetru;
„Trećeg ćemo ravnom
„Sriemu poslati
„Da donese rujna 25
„Vina crvena.
„Sa tim ćemo slavne
„Goste častiti
„I u dvoru našem
„Biti veseli!“ 30

(Na babinja')

Jeleni volovi
Srebrni jarmovi,
A palice su im
Od suhoga zlata. —
Prva im je brazda 5
Ka 'no sjajna zviezda. —
Čisto im je žito
Ka' no čisto zlato;
Po njivi im šeta
Kućna stariešina; 10
Iz desnog rukava
Biser prosipala,
Biser prosipala
Snahe dozivala.
Hodte mile snahe 15
Biser da kupite,
Na zlato nižite,
Na vrat ga nosite,
Na vrat ga nosite,
Dieci ostavite, 20
Neka dieca znadu
Da dieda imadu,
I nek dieca znadu
Za diedovo blago!

Svekrva.

Mladi Pavle konja kuje;
Uzanj ljubi blieda stala,
Čavle Pavlu dodavala.
Ali Pavle ljubi veli:
„Ljubi, što si tako blieda 5
„Kako cvietak od čemina?
„Al' je tebi što do mene,
„Al' do biela dvora moga,
„Al' do vrana konja moga,
„Al' do drage sele moje, 10
„Al' do moje mile bratje,
„Al' do stare moje majke?"
Pavlu ljubi odgovara:
„Ah moj Pavle gospodare!
„Nije meni ni do tebe, 15
„Ni do biela dvora tvoga,
„Ni do vrana konja tvoga,
„Ni do drage sele tvoje,
„Ni do mile tvoje bratje.
„Da je meni što do tebe, 20
„Lasno bi ti ugodila;
„Dal' do biela dvora tvoga,
„I to bi mi lašnje bilo;
„Dal' do vrana konja tvoga,
„Ja bi konju zobi dala; 25
„Dal' do drage sele tvoje,
„Ja bi zavu udomila;
„Dal' do mile tvoje bratje,
„Dievere bi razženila;
„Neg do stare majke tvoje. 30
„Majka tvoja huda žena!
„Večer vodu prolievala;
„U ponoća vode pita,
„A u dvoru vode nêma.
„Ja sam viedro uzimala 35
„I na vodu pošetala,
„Tot' na vodi ljuti zmaje!
„Ja sam stala na razmisli:
„Al' ću zmaja preskočiti,
„Ali ću se na trag vratit'. 40
„Ja sam zmaja preskočila,
„Hladne vode natočila,
„I brzo se k dvoru vratih.
„Ja sam čašu nalievala,
„U ložnicu k njome pošla, 45
„I njome sam govorila:
„O gospodjo majko mila,
„Evo tebi hladne vode!" —
„„Hod od tole! Čarovnice!
„„Čarovnice, otrovnice! 50
„„Voda j' ovo načarana,
„„U pol noći natočena,
„„Preko zmaja prinesena.""

„Kako ću ti dobra biti,
„Kad mi ’e huda svekrvica?“ 55
Pavle ljubi odgovara:
„Hvala Bogu ljubi draga,
„Moja majka stara žena
„Brzo hoće umirati,
„Pak ćeš ostat’ gospodjicom 60
„Od bijela dvora moga.“

Uzrast ženska.

Snieg udari o Petrovom danku,
Pod svaki je listak zavijao,
Ne zavija pod zelenu jelu. —
Al’ pod jelom divno kolo igra,
U tom kolu Damljan i Damljanka. — 5
Kolo gledi Giuragj i Jerina,
Jerina je besiedila Gjurgju:
„Gledaj, Gjurgju, hvaljenu Damljanku,
„Damljanu je glavom do pojasa!“
A Jerini Gjuragj besiedio: 10
„Oj Jerina luda ženska glavo,
„Naša majka još je manja bila;
„Nas je majka trojicu rodila:
„Mene Gjurgja i despota Vuka,
„I Lazara zemlji gospodara!“ — 15

Sokô nesrećni.

Višnja zatrepeta,
Zalelija grane,
A sokô besiedi:
„Ne trepeći višnjo,
„Ne trepeći višnjo, 5
„Ne lelijaj grane,
„Brzo ću odletit
„U goru zelenu,
„U goru zelenu
„Na jelovo granje.“ 10
Sokô goru gasi
Krila mu se pale,
Sokô krila gasi
Oči mu se pale,
Sokô oči gasi 15
A dievojku kune:
„Oj dievojko vojko,
„Dugo dievovala,
„Dugo dievovala,
„Pa se neudala; 20
„I kad se udala
„Srieće neimala,
„Sriece neimala
„Čeda nerodila,
„I kad ga rodila 25
„Sve crno nosila!“ —

Lazo i Ljuba.

Rasla mi je, rasla tita i nerandža
Sriedi dvora Lazina.
Al’ tud Laza šeta, bič u ruci nosi,
Viernu ljubu udara.
Al’ povika majka s visoka čardaka: 5
„Neudri je Lazare.
„Ljuba ti je, Lazo, trudna i umorna
„Iz daleka vodjena!“ —
Pa besiedi, dušo, liepota dievojka,
Iz daleka vodjena: 10
„Daleko je, Lazo, selo Smederovo,
„Ondie smo se poznali;
„Još je dalje, Lazo, Ravanica crkva,
„Ondie smo se vienčali! —
„Rusa mi je kosa pleće pretištala, 15
„Divno polje jezdeći,
„Bielo su mi lice suze preoprale
„Divno roba žaleći.“

Ljubav tajna.

Ranila je Jagoda na vodu,
Za njom rani mlad junak na konju;
Uteknu ga majka Jagodina,
Uteknu ga, ter mu govorila:
„Kamo raniš mlad junak na konju?“— 5
„Tamo ranim na tu hladnu vodu.“ —
„Neran' tamo mlad junak na konju!
„Tamo prošla moja kći Jagoda,
„Mladjahna je prevarit' ju hoćeš,
„Liepahna jě obljubit' ju hoćeš.“ — 10
„Muč', pomuči, majko Jagodina:
„Jagoda je sedmom lieti bila,
„Kada j' meni pravu vieru dala.“

Viernost ne obdarena.

Biela golubice
„Imena sladkoga!
„Zviezdo, i danice,
„Željo srca moga!
„Ranjena u srcu, 5
„Rumena u licu;
„Dostojna j' ta glava
„Nositi krunicu.
„Kada te pogledam
„Veselo s očima, 10
„On čas srce moje
„Smućuješ sasvima.
„Kada te ja vidim
„U tancu, cviete moj,
„Sam sebi se čudim, 15
„Da sam ja sluga tvoj.“—
„Služi, slugo, vierno,
„Na pravoj vieri stoj:
„Služba budi stalna,
„Nikogar se ne boj.“—20
„Da bim Bogu služil
„Koliko sam tebi,
„Bog bi se smiloval,
„Prijel bi me k sebi!
„Već bi se smilila 25
„Turkinja na roba,
„A ti se nemožes
„Na mene neboga!
„Da bi suze moje
„Na kamik padale, 30
„Kamik bi se razpal,
„Tvê srce nemore.“

Omraza.

Pričela j' rosica
Na zemlju padati;
Počel je mlad junak
Na dvor dohadjati.
Počel je ljubčicu 5
Drago pozdravljati.
Pričeli su ljudi
Lažam vierovati.
„Ah! ljudi lažljivi!
„Ča ste opravili? 10
„Da ste me predragom
„Ljubom rastavili.
„Bolje bi niekomu
„Crkvu rażoriti,
„Neg med nama dvima 15
„Ljubav rastaviti.
„Kî dva draga dieli,
„Nesjaj mu, sunašce!
„Nit' budi veselo
„Njegovo srdašce!“ 20

Puti zarastjeni.

Sve tičice liepo poju,
Sva gora zvoni:
A ružice liepo cvatu,
Lug se zeleni.
Po lugu su guste staze, 5
Guste stazice.
Po njih jaše mlad junače
'Z ungarske zemlje.
„Kamo jašeš, mlad junače,
„'Z ungarske zemlje?“ — 10
„Tamo doli liepoj ruži
„V zeleni dumbrov.“ —
„Jaš', projaši, mlad junače,
„I nazad se vrat'!
„Puti su ti zarasćeni 15
„K liepoj ruži pojt'.“

Dosietna supruga.

Tiho je more kako kal,
Po njem se vozi zlatna plav,
Va zlatnoj plavi Lavuš kralj,
I s njime mnoga gospoda.
Gospoda vieće činjahu: 5
Čigova gora najviša?
Čigova ljuba najliepša?
Petrova gora najviša,
Pavlova ljuba najliepša.
Govori Pavlu Lavuš kralj: 10
„Hodi ti, Pavle, domaka,
„Ter mi ti kuhaj večeru,
„Ja hoću s tobom večerat',
„A s tvojom ljubom noćevat'.“
Paval gre doma žalostan, 15
Ljuba ga zdalga zagleda,
Jošće mu bliže došeta.
„Ča si to, Pavle, žalostan?“ —
„Meni je rekal Lavuš kralj
„Da mu ja kuham večeru, 20
„Da hoće s manom večerat',
„A s tobom, ljubo, noćevat'.“ —
„Muči! promuči, Pavle mlad!
„Ja sam ti mlada šaljiva,
„Sušieda čedo rodila, 25
„Ja ću 'zet čedo na ruku,
„A v drugu ruku pehar zlat.
„On hoće meni: Dobar dan!
„A ja ću njemu: Kume zdrav!“ —
„U zal čas sa mnom kumila! 30
„Htil sam se s tobom ljubiti,
„Sad mi se s tobom kumiti.
„Darujem kumi prsten zlat,
„Piljunu mome Budim grad.“

Mare i majka.

Liepa Mare papar plieve
Pokraj luga samodruga;
S njom ga plieve mila majka.
Majka Mari govorila:
„Ti si Mare s ljubom spala!“ — 5
„Da bih majko osliepila
„Ako sam ga ni vidiela!“ —
Kada malo po pol noći
Liepoj Mari sina krste.

Nenada.

V tom gradu ljudi tvrdo spe,
A moja ljuba najtvrdje.
Mišljoh ja, mišljoh, promišljoh,

Kako bi ljubu sprobudil!
Odkinuh ružu rumen cviet, 5
Pak ju ja hitih na vietar;
Kamo će ruža, kamo ne,
Ter mojoj ljubi na lice,
A ljuba mi se sprobudi.
Ter ona počme misliti 10
Od kuda meni ruža bi?
Zač moga ljuba v' gradu nij',
Jer mi je prošal na daleč,
Svojemu bratu po ljubu,
Po 'nu mi liepu Niemkinju, 15
Kâ n' umi tkati ni presti,
Nego na stolu siediti,
I drobak šivak šivati.

Ljub i ljuba.

Ljuba ljubu poručuje
Da dojde do nje.
„Akol dojdem, al' ne dojdem,
„Ne krivi mene;
„Nego krivi, mâ ljubice, 5
„Sama srce svê,
„Kê mi neda, moja ljubo,
„Dojti do tebe."

Viera junačka.

Lipa mi stoji zelena
Po sriedi polja široka,
Pod njom mi Brone s tiha spi.
Tud mi prohodi mlad junak,
Ter daje Broni: „Dobar dan!" 5
A Brone njemu: „Da si zdrav!"
„Bi li ti, Brone, s nami šla?" —
„Šla bi ja s vami! šla bi ja!
„Al' se ja bojim hinjenja." —
„Neboj se, Brone, ti toga! 10
„Evo ti viera, duša mâ." —
„Junačka viera kak' rosa,
„Kâ večer pade, jutrom nij'."

Nehajstvo.

Uzrasla je murvičica
U Janje v' dvore,
Po vrh nje mi dvi tičice
Željno žumbore.
„Pravi! pravi! moj ljubiću, 5
„Ča ti to vele?" —
„Vele mi se oženiti
„Z dražom od tebe." —
„Ozen'! ozen'! moj ljubiću,
„Va ime moje; 10
„Još ti Bog daj sinka imit
„Va ime tvoje.
„Još ti Bog daj kćercu imit
„Va ime moje." —

Brzina prieko miere.

Mare je Ivanu
Listak napisala:
„Hodi Ive doma,
„Jurve ti je doba
„I veliko vrieme. 5
„Već si mogal obajt

„Sve Mletačke kraje.“
Kad Ive proštije,
Te Marine listi,
Njemu se nečini[1] 10
Da ga vietri nose,
Da ga vietri nose,
I voda pronaša.
Kada Ive dojde
Va Marine dvore, 15
Po dvorih mu raste
Trava dietelina,
Pelin do koliena.

Žalba neuslišena.

Jurve je tamna noć
„Na zemljicu pala,
„Zvieram ter tičicam
„Svim je pokoj dala;
„A meni nebogu: 5
„Nije mogla dati,
„Nego mi je dala:
„Tugu na srdašce.
„Tuga za tužicom
„Po srcu jadrenom; 10
„Suzu za suzicom
„Po licu rumenom.
„Da bi suze moje
„Na kamik padale,
„Kamen bi se raspal: 15
„Tvê srce nemore,
„Moj zeleni bore!

Stavnost u vieri.

Kada mi o pol noć:
Zvoni razvoniše,
U Vrbniku gradu,
Nikogar ne biše.

Onda se dragi moj, 5
Na put odpraviše;
A mene nebogu
Samu ostaviše.

On ti mi se spravlja
U more jadriti, 10
Za drugih ljubiti,
Mene ostaviti.

Njega ti mi ljudi
Kruto razbijahu;
Da sam mu neslična, 15
Po svud govorahu.

Kako da me sideć
Za stolom nij’ vidiel,
Kad mi je prsten dal
I s njim me zavieril. 20

Svi ljudi govore:
Da mi budi prsten,
Zač da on nij’ junak,
Jošće za me vrsten.

Ča će meni prsten? 25
I njega vierenje?
Kad zgublja rad viere
On svoje poštenje.

Rieči hoću ove
Lastovicom slati; 30
Na njihovih krilih
Suzama pisati.

Da kudgodir lete,
Da po svuda prave:
Da me rad dobrote, 35
Za ljubčicu nete.

Neka v Ameriku,
I v Indije Baše,
Neka po svud prave
Koje je zlo naše. 40

Da se mi dva ovdie
Sada odpiramo;
Da mi dva od ljudih
Mira neimamo.

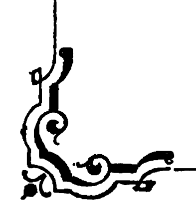
Ah ne poradi zla, 45
Neg moje dobrote,
Tepu me jazici,
Brez svake milote.

Ah! ljudi prokleti!
Što ćete dobiti? 50
Da me nastojite
S dragim razdieliti.
Al' on dragu imit,
A druge neznati:
Njega neće druga, 55
Za muža imati.

Al' ja draga imit,
A druga ne znati:
Mene neće drugi,
Za prsten imati. 60
Nitkor ne razrieši
Što viera premeće:
Ni sam Papa z Rima.
Razlučit nas neće.

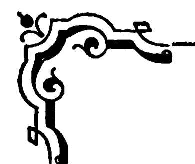

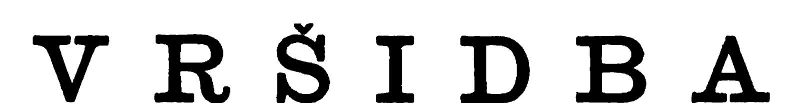
PIESNI.

DRUGI RAZRED.

UMIETNE.

VRŠIDBA

od

J. SUNDEČIĆA.

Zlatno snoplje u granicam
Sadjeveno stoji:
Već je vrieme da se vrše,
I vieje, i stroji. —
Dela složno,
Što je možno
Ikad bolje,
Dobre volje
Da s' ledina žulja!
Neka Mirko vodom kvasi,
I prašinu neka gasi;
Neka Branko batom bije,
Dok se guvno neubije....
Ded' veselo,
Nek se čelo
Poti! —
Više sklada:
Manje jada;
Više ruku',
Trud i muku,
Vieruj Bogu
Lakše mogu,
Sahrvati,
Nadjačati. —

*
* *

Ima nještu što uobće ljudi
Drže da je njeki udes hudi,
Pa stojeći skrštenijek rùku',
Ovaj „ajmeh!“ onaj viče „kuku!“ —
A neznadu te budale prave,
Sami sebe da biju i dave,
Gotov komad izgledajuć s neba,
Dje bez truda nema mrve hlieba. —
Što nevolja grozi jače;
Što se većma bieda bani:
Uman čoviek manje plače,
A za poslom većma kani:
Na borištu ko hitriji,
Zaista je i srećniji. —
Kukavica kunja samo
U pročelju kod ognjišta,
A junaci lete tamo
Dje su žešća razbojišta:
Što se s veće truda steče,
Poštenje nam čini veće. —
Kapa, kapa,
Tapa, tapa,
Dva tri puta još;
Jače, bolje,
Složne volje,
Nije poso loš! —

*
* *

Već je guvno ubijeno, spravno,
Već je ono ka' dlan isti ravno:
Čvrsti stožer kano drugu gredu
Treba sada udarit u sredu. —

Čvrsti stožer drži kraljevine,
Čvrsti stožer drži carevine;
Drži svijet u ukupnu redu,
Drži nebo u čudnu izgledu...
Na stožeru jaku,
Ka' na stancu kuku,
Što se god osniva,
Sve tò jače biva. —

*
* *

Jakosti, snage, dje ima veće,
Tamo je više i prave sreće:
Tamo se diše, tamo se živi;
Tamo se čoviek čovieku divi,
Gledajuć čuda, koja-no tvori,
Divove gledeć s kojim se bori;
Videći kako dobiva slavu,
Sve većma k nebu dižući glavu.—
Pociepan narod lišen je moći,
Da s' otme biedi, nevolji, zloći;
Pociepan narod zaman se nada,
Da će se takav podići kada;
Pociepan narod, skrhano cielo,
Suvo je drvo i mrtvo tielo:
Jakosti, snage, dje ima veće,
Tamo je više i prave sreće. —

*
* *

Na miestu je stožer sad
Pa nastavit valja rad...
Rada manje:
Dobra tanje,
A nevolji
God još bolji;
Rada manje:
Blagostanje,
Vrlo strada,
Niže pada. —
Nemoj,
Nestoj!
Dalje,
Valje!
Da se snoplje nosi,
Da se uža drieše,
Da se guvno sadi,
Da se složno radi. —

*
* *

Kad muževi u užima stenju,
Valja duhom da s' na više penju.—
Duh savezat ništo kadro nije,
Kad ga ljubav, kad ga sloga grije;
No se hitro otiskuje letom,
K onom brdu visokom i svetom,
Na koje se rajske Vile kupe
Da sataru hude misli glupe:
Tu se ognjem sveštenim zažari,
Tu s' otrese svih navadah stari',
Tu se hlieba nebesnoga maši,
Tu pristupi preblaženoj čaši. —
Dusi moćni,
Tisak zloćni:
Lakše svale,
Kad s' upale
Žarom plama,
Što ga sama
Ljubav k domu,
Ljubav k svomu,
Probudjuje,
Podjaruje. —

*
* *

I nasad je gotov kako treba,
A blaga je višnja volja neba:
Pa će razgnat grozeću oluju;
Pa će satrat jadovitu guju,
Što se našem odupire radu,
Što je uzrok svakom našem jadu,
Što nam žiće i užitak muti,
Što zled nama pričinjava ljuti. —

*
* *

Sliepoćo kleta,
Izrode svieta!
Djavolska pletvo,
Paklena žetvo!
Biež' te nam s puta
U vaša kuta! —
Proklestvo naše.
Na tieme vaše,
Neka se sruši,
Neka vas skruši! —
Stenjasmo dugo,
Da nas je rugo,
Pod vlasti kruta

Vašega pruta,
Pod jarmom zlobna
Jogunstva kobna:
Al' sieknu zora,
Ukaza s' gora,
Dje s' lovor pruža,
Dje cvate ruža,
Dje ptice poju,
Dje s' pčele roju...
Tamo, oh! tamo,
Mi ćemo samo,
Znojem se kupat,
A k cilju stupat!...
Tamo, oh! tamo,
Mi ćemo samo,
U hramu slave,
Kruniti glave!...
A vi u paka!
Krila vas laka
Bud-kud odnesla,
Am' nedonesla,
Dje-no se želi
Da se veseli:
U sladkom miru,
Na milom piru,
Prosviete blage,
Carice drage,
Koja-no ljude,
Gluposti hude,
Izbavlja, diže,
Do neba bliže;
I tvori mnoge
Ješ poluboge,
Koji se slave
Rad umne glave,
Rad srca smiela,
Rad vrla diela,
I kriepke moći
Protivu zloći. —

***

Niti čeka, nit se vraća vrieme,
No se gubi u prošlosti jazu,
Kao munja u gustu oblaku:
Pa nestojmo, no brže nastojmo,
Da se gužva na stožer namiče,
Da se konji u ajmove vežu,
Da s' zapinje kuka za ajmove;
Da se žito vrše i dovrše;
Da se pune koši i žitnice,
Da nam bude za zimu zimnice. —

***

Ajd' dorate gorska vilo!...
Deh alate desno krilo!...
Makni vranče bolje skoči!...
Nestoj djogo brže kroči!...
Nù putalju perce lako!...
Oj šarine tako, tako!...
Bez znoja i truda,
Sudbina je huda. —
Ajde!... nestoj!... nù!... deh!... makni!...
I ti braco dela akni!...
Ajde!... ajde!...
Nestoj, deh!...
I ti braco
Amo eh!...

***

Amo braćo s Drave do Balkana,
Sa Dunavu do jadranskog žala,
Kojima je sudba namienila
Život i smrt, slavu i nevolju,
U jedinoj istoj zajednici! —
Amo braćo!... jednodušnom voljom
Punim srcem prečiste ljubavi,
Da narodnu prosvietu stvaramo:
Bez koje-no grad bi smo zidali
Na zemljištu od sićušna pieska,
Dje-no bi ga svaki vietar mogo
Uzdrmati, s zemljom poravnati. —
Naša bieda od prastarih dobah,
Jest *nesloga* prokleta od Boga,
Ravnodušnost pram razvitku uma,
I *sebičnost* kumir obljubljeni,
I *predsuda* što nas ciepa grdno,
I *zavidnost* naša kuga stara,
I *tvrdičnost* naša rana ljuta:
Šest sestarah gnjeva božijega,
Koje valja i bičom i badom,
Da iz našeg kruga proćeramo,
Ako nam je stalo zbiljimice
Bit narodom medju narodima,

Koji-no se pravo po istini
Tako zovu, i zvati se smiedu. —
Amo braćo!... stvorimo prosvietu,
U jedinoj gužvi savijeni:
Prosvieta će ozračit duhove:
Duhovi će začeti pojame:
Pojami će razgaliti misli:
Misli će se slopit u načela:
Načela će ljubav razbuditi:
Ljubav hoće k činu pristupiti:
A čin će nas sviestan i odvažan,
Samo moći iz prašine dići. —

* * *

Amo!... amo!...
Ajde deh!...
Nije asna
Braćo časna,
Vasdan stati,
Okljevati:
Čem je vrieme,
Ono brieme,
Da se skine,
Opočine! —
Vršidbi je jek,
Devetnesti viek...

* * *

Deh dorate gorska vilo!...
Nù alate desno krilo!...
Nestoj vranče bolje skoči!...
Makni djogo brže kroči!...
Oj putalju perce lako!...
Ajd' šarine tako, tako!...
Ajde, ajde!... dalje, dalje!...
Tapa, tapa!... bolje, bolje!...

* * *

Nù konji se zamotaše;
Brže kuku daj odapni:
Sa lieva ih desnu vrni,
Pak za ajme opet zapni:
Dekaj, tieraj na sav mah,
Vijor diže pusti prah!
A oluje uka stoji,
Grozi munjom i bujicom:
Vršiocim srce trne,
Šta će biti sa pšenicom?...

Dekaj, tieraj na sav mah:
Najgori je braćo strah!...
Što Bog htiedne to će biti,
Ali samo dalje s radom,
Prizivajuć blago nebo,
I kriepeć se stalnom nadom:
Dekaj, tieraj na sav mah,
Dok nam može podniet dah!...
Bog je dobar, daće dobra;
A zlom često tek nas plaši,
Da nas trgne s hude staze,
Da nas sieti griehah naši';
Dekaj tieraj na sav mah:
Zazoran je braćo strah!...

* * *

Božije je vrieme jenjalo:
Dosta se je dosta stenjalo:
Dosta bilo svakom svačega,
Bojeći se uviek jačega;
A nemareć jačim postati,
Nego voleć roblje ostati,
Dvorujući stidno dotlena
Da s' gadismo i svog imena! —

* * *

I žito je ovršeno,
Što bijaše nasadjeno;
A sad treba sabrat sile,
Pa za grablje i za vile:
De se nama'
Skida slama. —

* * *

Ako slama i daje plamena:
Ali ona nedaje ugljena;
A i plamen od nje malo traje
Čim s' upali odma i prestaje. —
Stari Grci svieta učitelji,
I Rimljani svieta vladatelji,
— Narodima narodne krieposti,
Veličanstva i umne smielosti,
Što zrcalo bjahu i ostaju,
Doklen svijet i viekovi traju, —
Kada srećni, kad veliki biše?...
— Kad narodnu prosvietu stvoriše. —
Prosviete je rieka čudna stroja,
S raztocima da im neznaš broja;

Niti samo u jazu počiva,
Nego na sve strane se razliva:
Kvasi cvieća, pa kvasi i trave,
Teče k ušću sa vrela i glave. —
Prosvieta je ozbiljna i važna,
I značaja kao čelik snažna,
Poput pravog na polju vojnika,
Kom pobieda najprva je dika;
Nit s' u gusle jedinstveno zbija,
No se k nebu ka oro uzvija,
Niske stvari sa prezrenjem pazi,
A k višima sveodvažno gazi;
Jedro zrnje od slame razdvaja
Zemlju s nebom, ljude s Bogom spaja.
Tu prosvietu kad stečemo nama,
Minuće nas gluve noći tama;
Medj' narodim narod ćemo biti,
I viečito ime zadobiti:
Ime dično, slavno i pošteno,
Svud po svietu širokom čuveno.—

***

Skinuta je slama,
I kraju sbijena;
Stoji rpa žita,
Ka' brieg iznešena:
Ispod sunca evo
Duva vietar zgodan:
Rod je hvala Bogu
Obilat i plodan!
Pa lopate sada
Daj uzmimo jedni,
Izmedj' nas koji smo
Za viejanje vriedni;
Umietima drugi
Neka se potrude,
Da umiću žito,
Da im čisto bude,
Od plieve i ina
Svakojaka trunja;
Jerbo teško onom
Ko na poslu kunja,
Koi l' vrstan nije
Rada započeta,
U aminu nikad
Vidjeti dočeta. —

Tako narod sav u jednom kupu,
Ka' i cigli čoviek naponase:
— A da kako! — ima svoju dušu,
Ima svoje strasti i vrline,
Svoju saviest i negrižnju svoju,
Um i razbor, i predsudah rpu,
Naklonosti i gnjušenja svoja,
Običaje i navade puste,
I sve ine životnosti znake;
Ima mladost i muževno doba,
I nemoćne starosti vriemence,
Koje njega u raku sprovadja,
I ostavlja strogovidnoj Kliji,
Da zaslužen spomenik mu diže,
Što-no javlja daleku potomstvu,
Da bijaše, i kakav bijaše. —
Pa ko što je od djetinstva samog
Prieka nužda odgajat čovieka,
Sa obzirom mudrim, razboritim,
Kud ga duša njegova navija,
Šta l' mu mogu prirodjene moći;
Potrebno je i sav cieo narod,
Još od prvog njegova začetka,
Mudro vodit k vlastitom razvitku:
Razumno mu popravljajuć strasti,
Pomnjivo mu triebeći pogrieške,
Sviestno njemu budeć osiećanja,
Duševno mu razvijajuć misli,
Oprezno mu kujući načela,
I viešto ga upućujuć k radu;
Jer čupajuć divljakinje trave
Bez najboljeg pozora i pomnje,
Lako bi se dogodili moglo,
Da se više cvieća pritomoga
S njima skupa, (u čas nenajbolji),
Zapopane, trgne i poguli. —
Nije cvieće sve što je šareno:
No se cvieće po mirisu znade,
A za miris i nos valjan treba,
Što ga znade obvonjat u cvietu;
Cviet namienit za svešteno miro,
Što narodu čelo pomazuje,
Na prestolju njeg'va veličanstva.—

***

Viejanje je eto
Već braćo dočeto,
Pa rešeto sada
U posao pada,
Daj da se nestoji,
Nek se žito stroji;
Jer u žitu što je manje smeća,
Tim je ciena njemu mnogo veća. —

***

Ljubav bratska dje s' negniezdi,
Zar taj narod k sreći jezdi?...
Zar se igda nada čemu,
Do nevolji u svačemu?...
Zašto viera da nas luči,
Koja ljude jasno uči,
Da su oni do cigloga,
Svi sinovi jednog Boga:
Daklen da su braća srodna,
Svome otcu sva ugodna?...
Pa dodajmo jošte istu,
Što nas žari krvcu čistu,
Isto ime, isto pleme,
I pod nebom isto šljeme:
Nù, ko poreć tada smije,
Da sramotno odveć nije,
Da se mrze braća taka,
Što bi mogla biti jaka,
Kolik narod budi koi,
Što s' u moći prvim broji
Kad bi samo složna bila,
I u jedan duh se slila;
Duh ljubavi domorodne,
Sa napriedkom svakim plodne,
U narodnom koracanju,
K vlastitome razvijanju? —
Nek svak svoju vieru štuje
Ljubi, drži i njeguje,
Dok mu saviest odobrava,
Da je ono viera prava.
Ali dje se tiče toga,
Da za korist doma svoga,
Jednom dušom prodišemo,
Jednim čuvstvom uzavremo;
Budmo jedni jednodušni,
Jednom glasom svi poslušni!...
Glasu što nam gromko viče
Da s' odvažno svaki miče,
Da narodnost našu milu,
Da narodni ponos, silu,
Podignemo iz krapljanja,
K suncu viečna živovanja. —

***

Tom proklestvo grozi,
Koi bratskoj slozi,
A na žalost ljutu
Još stoji na putu. —

***

Sveštenici!... vi ste zvani,
I našemu narodu ste dani,
Od božije Providnosti, koja
Udesima ljudskim razpolaže:
Da u svemu
Prednjačite njemu;
Da mu njedra razkrivate svoja;
Da mu vaša moćna riječ kaže
Put k spasenju obojih svietovah,
Da s' gluposti vine iz okovah. —
Vi, il' niko drugi na svijetu:
Možete mu izvidati rane,
Koje njaga umoriti kane,
U njegovu najprvome cvietu. —
Vi recite: „Bog nam u pomoći
„Ev' hoćemo!“ — pa je sve gotovo:
Narodu će sinut doba novo,
Narodu će dan uskršnji doći;
Narod će vam blagoslove nizat,
Narod će vas u zviezde dizat. —
A inače, bojte mu se kletve,
Koja-no bi ka' planina sama
Na dušu se stropoštala vama;
Jer pod nebom ništo kadro nije,
Glas narodni kada zavapije,
Vas sačuvat od takove žetve. —

***

Već je žito ovršeno,
Oviejano, ustrojeno;
Pa ga čista od trunja i pleve,
Treba sada sasut u koševe. —

***

Pokraj puna koša,
Nije sudba loša;
Nije udes loš,
Kad je punan koš. —
Nije samo znati:
Valja i imati,
Premda više krat,
Pobolje je znat;
Jer kod praznih šaka'
Nevolja je jaka;
Jak je vesma jad,
Dje se trpi glad:
A kod prazne glave,
Nema prave slave;
Tu je slaba moć,
Zlo se mora proć. —
Znat i imat treba,
Uz blagoslov neba:
Pa napriedak već,
Nije gola rieč. —
Tam' je sreća, tamo čest:
Dje imanje, dje je sviest;
To je dvoje moglo tek,
Periklesov stvorit viek,
Što-no svima
Narodima,
Odkad posta,
Divan osta;
I dok teče
Ljudske peče,
Biće divan
I nazivan:
Viekom zlatnim,
Blagodatnim,
Ljudskog stanja,
Uživanja,
Kod nas amo,
Dje se samo:
Gorko cvieli,
Uviek želi,
Nješto bolje,
Što nas kolje,
I mir ruši
Našoj duši:
A bez željah šta bi ljudi bili!...
Zar bi ikad k nebu se uzvili? —

***

Amo braćo sada,
Am' do ciglog rada!
Am' na guvno golo,
Da se igra kolo!
Da se svaki živi
Našem skoku divi!
Amo, amo sad,
Ko je slave rad!....

***

Skokni kole, kolo naše,
U kom braću sloga paše!
Skokni napried, skokni vrlo,
Skokni, pievaj, na sve grlo! —
Grlom okni — nogom skokni!
Skladno, složno — tika taka,
Procvala nam sreća svaka!
Oje! oje! oj!...
Slavni rode moj!
Odkada smo Karpat goru
Prevalili, sišli k moru:
Uviek znasmo svietljat lišce,
Silom naše snažne mišce. —
Grlom okni — nogom skokni!
Skladno, složno — tika, taka,
Procvala nam sreća svaka!
Oje! oje! oj!...
Slavni rode moj!
Dušan, Miloš, Jug i Relja,
I Kraljević živa želja,
Dojčin, Surić, Zrinić-bane,
Čuveni su na sve strane. —
Grlom okni — nogom skokni!
Skladno, složno — tika, taka,
Procvala nam sreća svaka!
Oje! oje! oj!...
Slavni rode moj! —
Izbavitelj Crni Gjoko,
Hajduk Veljko sivi soko,
I ostali tisućama,
Na maču su dika nama. —

Grlom okni — nogom skokni!
Skladno, složno — tika, taka,
Procvala nam sreća svaka!
Oje! oje! oj!...
Slavni rode moj. —
Ista Grčka, Grčka davna,
I Lacijum zemlja slavna:
Zar nam našu nješto više
U junaštvu nadkriliše?...
Grlom okni — nogom skokni!
Skladno, složno — tika, taka,
Procvala nam sreća svaka!
Oje! oje! oj...
Slavni rode moj! —
Pa su sada naša doba;
Mi smo dužni dić iz groba:
Ponos, diku, slavu roda,
Dok mu sine i sloboda. —
Grlom okni — nogom skokni!
Skladno, složno — tika, taka,
Procvala nam sreća svaka!
Oje! oje! oj!...
Slavni rode moj! —
Mi unuci slavnih djeda',
Ta nećemo... Bog nam neda!...
Rod zapuštit, stražnji biti,
Sebi obraz ogariti! —
Grlom okni — nogom skokni!
Skladno, složno — tika, taka,
Procvala nam sreća svaka!
Oje! oje! oj!...
Slavni rode moj! —
Domovine na oltaru,
U najboljem duha žaru
Rado ćemo žertve palit,
I našega Boga hvalit. —
Grlom okni — nogom skokni!
Skladno, složno — tika, taka!
Procvala nam sreća svaka!
Oje! oje! oj!...
Slavni rode moj! —
Što nemamo da imamo,
Želja će nam biti samo,
Bez poštede truda i znoja,
Bez odmora i pokoja. —
Grlom okni — nogom skokni!
Skladno, složno — tika, taka,
Procvala nam sreća svaka!
Oje! oje! oj!...
Slavni rode moj! —
Skokni kole, kolo naše
Samo nek nas sloga paše!
Nek smo jedni jednodušni,
Doma glasu svi poslušni! —
Grlom okni — nogom skokni!
Skladno, složno — tika, taka,
Procvala nam sreća svaka!
Oje! oje! oj!...
Slavni rode moj! —
Obća, prava, naša sama,
Prosvieta se hoće nama:
Tu prosvietu treba stvorit,
Pa okove tek oborit. —
Grlom okni — nogom skokni!
Skladno, složno — tika, taka,
Procvala nam sreća svaka!
Oje! oje! oj!...
Slavni rode moj!

*
* *

TOMAČENJE NJEKIH RIEČIH. *Granica* je trinest snopovah skupa naslaganih, po njekim miestima zovu je *krsti*. — *Valje*, odma, na sav mah (u Crnoj Gori i u Peroju u Istriji). — *Kumir*, lažni bog, idol. — *Umiet*, jest ona metla, kojom se pri viejanju s rpe *umiću* nečiste stvari, koje se na žitu nalaze. — *Klija*, razumieva se poviestnica.

NADA.

P. A. KAZALI.

Reposita est hæc spes mea in sinu meo.
Job.

Procvieliše vile povodkinje
Kod Kotora i kod Dubrovnika,
Jer su ovo peset godin' dana'
Od kada im propanulo carstvo
Divno carstvo na sinjemu moru,
A uhvanje od nikud ne sine
Jeda bi se kadgod povratilo.
Začule ih vile gorkinjice
S Velebića i s kršnog Mosora
I s Promine visoke planine,
Pak je vila vilu dozivala:
„Šta cvielite, vile povodkinje,
„Koja vam je golema nevolja?
„Ili vam je more presahnulo,
„Ili gorske iznemogle rieke,
„Il u vodam ribe pocrkale,
„Il koralja vašega uresa
„I bisera već vam je nestalo?“
Odgovara vila od Kotora:
„Što nas pitaš, vilo planinkinjo,
„Koja nam je golema nevolja?
„Nije nama presahnulo more,
„Nit nam gorske rieke iznemogle,
„Ni u vodam ribe pocrkale,
„Ni koralja našega uresa,
„Ni bisera nije nam nestalo;
„Al' ne znadeš, ali i nehaješ
„Da nam prodje peset godin' dana'
„Da su nami luke opustile,
„Opustile žliebi i zalievi,
„Ka' no da ih nikadar ne bieše?
„A šta će nam naše sinje more
„Kada ni je tko po njemu brodi?
„Zamuknuo usklik pomoraca',
„Umrtvilo na kraju veselje!
„Da vidite, drage posestrime,
„Da vidite i gorega jada!
„Gdie je bilo kruha iz obila
„Biela kruha i crvena vina,
„I poslasti ljudske svakojake,
„Jedva ti se paljavcem nasite.
„A cvijetna mladost iz primorja
„Sad nam bieži po dalekom svietu,
„Od nemila prosi do nedraga,
„Jeda bi se hlieba dohvatio,
„Sebi hlieba i diečici svojoj,
„Da ne idu poture po svietu,
„Il neumru od gladinje rane.
„A da čuješ, draga posestrimo,
„A da čuješ i gore žalosti!
„Od kada smo, seke, propadnule,
„Bavismo se o našemu jadu,
„I naše smo tužbe ugušale,
„I naše smo suze proždirale,
„Muče plačeć u srdašcu svome,
„Da nas nebi nitko osluhnuo,
„Jeda bi se udes promienio;
„Kad eto ti na žalost sramote!

„Od tamo su ljudi dojedrili
„Iz zamorja, iz daleke zemlje,
„Što nas nikad niêsu poznavali,
„Pa kad su nas teško ujarmili
„Te se stanu porugivat s nami,
„Da smo hrdje i neurednice
„I da soli nêma nam u glavi,
„Da će oni s nama upravljati,
„Da po njima štogod ćemo biti.
„Ti što mora niêsu ni vidjeli
„Da vladaju morske sokolove
„Što s' od vieka morem trgovali,
„Trgovali a i vojevali,
„Dočim oni sa zvierskiem skotom
„Hrvaše se za stan i za hranu.
„Joh žalosti! šta ste dočekali,
„Dubrovniče i Kotore slavni!
„Joh stiegovi sad zaboravljeni
„Svetog Vlaha i svetoga Tripa!"
A njoj veli sa Mosora vila:
„Muč', promuči, vilo povodkinjo,
„Muč', promuči, tu ti jada nêma;
„Da ti, vilo, naše jade kažem,
„Sve bi vaše pozaboravila.
„Ne spominjem slavu ostarielu
„Što me niekad dičnom učinila
„U narodih po svijetu svemu!
„To je prošlo i spomen se zgubi,
„Što ne zgubi dušman je satire.
„Sela su mi davno opustiela
„Nad gradovi volovi mi oru.
„A goni ih jadno slabo momče
„Što neznade čigovo je diete
„I čigove tu premeće kosti.
„Polja su mi tu omršavila,
„Amo voda na poljim mi leži,
„Mre od glada jedna kuća sama
„Gdie no niegda sto je boravilo;
„Mre od glada a trude mu ždere
„Tko ga satre, tko ga udivljači.
„A sada se s njime poruguje,
„Jerbo no je slavnoga naroda
„A slave mu kazát ne umije
„A ugnjetan na otčinstvu svome
„Dugim viekom i dugiem robstvom.
„Ugasnu se četnika veselje,
„Prestalo mi kolo dievojačko,
„Izčeznu mi piesma i povievka,
„Zuk gusala' i šum tamburice,
„I sve mi se pretvorilo jadom.
„No umuknuh u jadu, i trpim;
„A tko mu bi biedna žalovala?"
Al' joj veli vila povodkinja:
„Joh žalosti, dalmatinska vilo!
„To nam jače i probada rane,
„To nam jače bolesti ponavlja!
„Da je svaka jadna ter jednaka,
„Koliko nas ovom zemljom vlada.
„Da bi koju sunce ogrijalo!
„Da bi koja srdcem zapievala!
„I mi bismo u njenu veselju
„I mi bismo oćutiele rada.
„Al' ovako tužne i nesrećne
„Što bi ovdie i uhvali veće
„Nego samo da smrt zavapimo?
„Ali da nu klikni put oblaka'
„I dozovi vile nebeskinje,
„Bili koja od njih poznavala
„Udes zemlje i sudbinu našu!
„Il vapimo tanko iza glasa
„Jeda tkoga do miloga Boga,
„Jeda tkoga da nas spasi veće!"
Šetjala je vila nebeskinja
Šetjala je gori nad oblacim
Po svom dvoru od suhoga zlata,
A zastrtu svilom na okolo,
Ponizanu sitniem biserom,
Što joj resi na zahodu sunce,
Te začula mnogo tugovanje
Što joj sestram srdce zajadalo.
Sunula se kô božija munja,
Spustila se krajom niz oblake,
Doletila sestram u pohode
I ovako tiho govorila:
„Oj ljubice, vile posestrime,
„Što ste mi se tako prepadnule
„Ka' no da ste pamet izgubile
„U žestokom dugotrajnom robstvu?
„Uzdignite oči na nebesa,
„Razgledajte snake i zlamenje,

„Razmotrite što vam nebo kaže:
„Da, nastanu najposliedno vrieme
„Za nasilja gorka tudjinskoga:
„Svako vlatce svom se peru slaže,
„Svako pero svom se krilu vrsti,
„Svako krilo svojoj ptici raste,
„Svaka ptica svomu jatu leti,
„Svako jato svojoj domovini
„Što no joj je Tvorac uredio.
„Takvi udes svem se svietu sudi;
„Takvi udes i vami se sudi.
„A tko bi se ikad opriečio
„Što Car spravlja u viek i za vieka?
„A vi same, mile seke moje,
„Mogle biste dosietit se tomu
„Da pazite vašim bistrim okom
„Šta sa radi vami na okolo.
„Gdie su sada puci usmrtjeni
„Pod udarcem što padaju niemo,
„Tek kô da su niema životina
„Što neznadu što bi i kako bi?
„Jauk svuda, svuda uzdisaji
„Sad prodiru k nebu kroz oblake
„Do priestolja Boga istinoga,
„Pored s njima svetitelji plaču,
„Boga mole i umolit će ga:
„Da im skrši jaram sa ramena,
„A bič teški u dušmanskoj ruci.
„Joh narodu što se zlu ne tuži!
„Gotov mrtav jer ga i ne ćuti.
„Svak od sebe mrtvilo oždene,
„Svakom potok krvi i života,
„Što u srdcu i u tielu vrije,
„Štogod življi, štogod jači teče.
„Sada duša osietje se jadu,
„Sad razmatra što bi bolje bilo,
„A promišlja što će i kako će.
„Čujete li, mile posestrime,
„Kakve prošnje po narodim buknu,
„Kakve želje i kakvo uzdanje?
„Sad pod noguh sva se zemlja trese,
„Zametju se slova po oblacih,
„Svaki vietrić od svakojeg kraja
„Prenaša nam nieke tajne rieči
„Što nam búde srdca i pameti,
„Te predhode vrieme udešeno;
„A za takvim sčekivajmo spasa.
„U spilici gdie nam Marko leže,
„U koricah mač mu zasveketà,
„Napune se krvcom kamenice,
„Sve čas po čas da se prenaliju.
„A šarina konja pomamnoga,
„Tek se zbudi od težkoga sanka,
„Skoro ćete zaslušati hržnju.
„Bdite pomno, mile posestrime,
„Bdite pomno kad to vrieme stane,
„Ne gubimo ni malenog časa;
„Ilje za tren da mi pokrzmamo,
„Otamni nam i čast i poštenje,
„Otamni nam od vieka do vieka!
„Nek vitezi sablje prepasuju,
„Nek opreme dobre konje svoje,
„Nek spavaju kod opremnih konja'
„Da bi brže u sedlocu bili,
„A još prije juriš učinili;
„Pa što Bog da i pravica naša!
„Ali, seje, da vi pravo kažem:
„Nemojmo se pouzdavat samo
„U mišice i ruke junačke;
„S Himbom trieba vojevati mudro,
„A Himba je nami suprotiva.
„Neka pamet našu ruku vlada,
„Nek pametno naša ruka mahne,
„No kad mahne, neka ne prestane,
„Dok ne pade, ili ne pobiedi!
„Ako pade, pasti će za vrieme,
„A stvorit će drugih na tisuće.
„Ak pobiedi, neka pomiluje,
„Pomiluje, al se ne prevari;
„Milovanje nek pametno bude,
„A ne zapust gologa lienaka
„Da se sutra dobročinstvom kaje.
„Na to, vile, narod uputite
„Po planinah i po sinjem moru;
„Probudite u srdcim čekanje
„Živo, kriepko, kim se nada goji;
„To čekanje koje želju traži,
„Ni prestaje dok ju ne dosegne;
„Tkogod čeka, drage sele moje,
„Tkogod čeka tako i dočeka!“

Kad to reče vila nebeskinja
Pogledala gori na oblake,
Ko' da gleda u došastje vrieme;
Uz lice joj plami udarili,
Iz očijuh živi oganj sieva,
Na ustima laki posmieh plije,
Sve joj tielo trepti u veselju,
Čim uzlieta nebu u oblake.
U što bila nebeskinja vila
Da se svije nebu u oblake
Mahnu rukom zemskim posestrimam,
Mahnu rukom a zenicom sievnu;
Sve mi s' čini da je htiela rieti:
„Vaša nada izpunja se — brzo!"

KAČIĆU MIOŠIĆU

NAPOLEON MIROSLAVIĆ ŠPUN.

I.

Ti, izrani ljuto sudbo kleta
Sloviniju. — kao jastreb pusti,
Kad se crnih iz oblaka' spusti,
Da medj jagnjad grabežnik zaleta.
Priestolja si poborila sveta,
Zavila jim slavu u mrak gusti;
Sviet oholi više neizusti
Slavu slavnih slovinskieh četa'.
Tko bi car, taj robske negve nosi,
Tko dvoranin, skromna stada pase,
A tko junak, jadan hljeba prosi.
Slovinija liepa tako pade.
U mrtvilu narod nit sam za se,
Nit za slavu pradjedova' znade.

II.

Slavinkinja vila, što svedj haje
Za nevolju dičnog tvog plemena,
Sieti s' bolno roda pogažena,
Pa si sinku javor-gusle daje.
„Niz slovinske, veli, ajde kraje,
Pievaj piesmu slavnieh vremena',
Kupi blago zlatnih uspomena'
Piesmom braći gorke lieči vaje!" —
Ide sinak, kao glasnik s neba
S guslam nosi vilinskoga dara
U kolibe, gdje lijeka treba.
Kudgodj stupi, zviezde nove sviću,
Svom svud rodu slave hram otvara
Sin vilinski — Kačić-Miošiću...

III.

Davno ruka, što no čarno znade
Gladit strunu punu blagoslova
Već s' oledi; a i sljedstva nova
Nove bude roda našem nade.
Al' ko' naviek, tako još i sade
Žive piesme njeg've zlatna slova
U grudima slovinskih sinova',
Da u tuzi žiće njom si slade.
Neumire, tko vierno umije
Braći služit sred tuge i jada,
Dokgodj jednom bratu srce bije; —
Kolibama — bježeć dvore ohole —
Ti si pievo... u *srcu* nam sada
Živi, divni pievče — apostole!

VIENČIĆ
SLAVI PIESNIKOVOJ

spleo

B. M. LONJANAC.

> I meni uvidjet potrebno je,
> Da sviet ovi ništa nije,
> I da pravo blago ono je
> Što u sebi čovjek krije.
>
> *J. Jurković.*

Već se davno vruća želja sreta
Pobratimstva željom i zahvala',
Tvâ da bi se *slava* po sto lieta'
Oj, Kačiću slavni, povećala!
Što me nuka dakle na opielo
Tvog imena i slavnih ti diela'
S kîh duševne Rodu piće vrelo
Proiztiče i kruna neuve'la;
Što me bodri k peru otežćalom
U zakutnom tja na briegu savskom:
Neg' da uznesem što moćnijom hvalom
Domovcom ti ime Jugoslavskom.
Što mi kliče oda sviuh strana'
Da t' uvažim diela vlastoruka:
Glasi su ti Roda izabrana;
Rieč sinovah vriednih i unuka'.
A iz rieči, kâ no kule gradì
Što doviju nebu do oblaka'
O tieme ti kruna se usadì,
Kû s piesamah zrie ti duša svaka.
Jest Kačiću! mrtvi stolietniču
Tielom ništan jur svietu ovomu:
Onu želju duša moja kliče....
Bog ju dao u *imenu* tvomu! —

Čim nij' nebo kroz viekove jêklo
Posiedocî našieh zemalja',
Što nij' čedo još nijedno reklo
Za uprosvietit narod kako valja;
Što nijedno veleumje nije
Vrhu talah učinilo svomu
Milom rodu od sto lietah prije
Il' neukom, il' naobraženomu:
To je *Tvoja* proizvela ruka,
To veleum, koj Ti Višnji dao
Izbornošću na "Razgovor" puka
Tvoj Andrija prvi 'e pokazao.
S tog proslavom slavno *ime* Tvoje
O koje se Tvoje dielo kreta
Živalj roda k nebu zanielo je
I razpuklo u sve kraje svieta;
Pa obsjalo suncem spod mračine
Tamne umove i srca hladjana,
I, da od zime koje neugine
Raspè zràke milolietna dana.
Gdje no iz knjige koja riečca pala,
Mám tu sieme u skrovištu klija,
S trakah rieči klica razklicala
I bujnije iz zemlje probija.

Nebrojeno tako zrno palo
Vrh zemaljah Jugoslavje naše,
Svako stablo suncu se klanjalo
Kô s' i do sad odavna klanjaše.

Tisuć' srcah uzburkà se smielo
Više tisuć' očih zagledalo,
Gdje s' od žarkog' sunca zarudjelo
Gdje s' od trakah njegvih razasjalo

Tvoje ime od nebnijeh kraja'
Po čitavu našem vilajetu,
Pa se čude ljudi s dogadjaja
Pa Ti oni cviet u vienac pletu.

A tko nebi? kad je prvom Tebi
Um uz pero iz milosti dato
Pvevišnjega Gospara od nebi,
Oj piesniče, naroda nam zlato!

Tvoje ime po piesmicah tvoji'
Iz ljubavi u srcih Ti roda
Smilozvučjem zajekah se goji
Vaviek sgoda bila, ol' nesgoda.

Tvoje *ime* prvim sunca trakom
Kad zasjaji u iztoku dično
Bogatašem kô i siromakom
Milinjem je u srcu nepomično.

Od medjašnjih Bugro-Srbskieh gora'
Gdje prebiva narod naš djedjerni,
Pa od Kotora diljem sinjeg mora
Do Hrvatskih granicah sjeverni',

Sve to *Tvoje* sa Bosnom prekrasnom,
Oj Andriju Kačić-Miošiću,
Već stolieće u suncu prejasnom
Slavi *ime* kô i *Relkoviću!*

Sve to Tvojoj klicalo je slavi
Kroz sto lietah u ljubavi žaru
Sve to i sad veselo se spravì,
Da *T'* uzdiči u Bogu Gosparu.

A i pravo! — Tvoje ime sjaje
Gor' gdje sunce ljage bez zameta
Svim nam sreću s njega obećaje
Kad razvedri krug našega svieta.

Tvoja knjiga, čedo uma tvoga,
Čim razastrè sokolova krila
Svakog srce i pamet svakoga
Junaka je našeg uzhitila.

Pone *piesni* zlata i bisera
Okićene s njegdašnjeg junaštva
Gdje no braću skapčuć jedna viera,
Smrt jedina razvezà s pajdaštva.

Svaki redak urodì jim plodom
Dobru u srcu naroda našega,
One i *Satir* prve su povodom
Da poznaje danas svoj svojega.

Dà, — čudesah Bože Svemogući! —
Gdje se mnogo jurve pero lati,
Da mračinu od dana razluči
I da uzmogne dotle doćerati,

Da naš narod koju knjigu sljubi
Kô što Tvoju narodni piesniče:
Ali zaman — zaman sile gubi
Težko ikoji Tebe dostići će!

Pravo 'e dakle što Tebi klicasmo,
Pravo 'e slavni što zahvalu svetu
Djelu u Tvom i imenu gojasmo
U burnome prošlome stolietu! —

A sad nam se liepa sgoda pruži
Da muževe svoje, vriedne slave,
Jugoslavstva što nas zemlja kruži
Jednodušno na vrh veličave

Uznesemo gore od Siona
Gdje no vile Slavskoga rodjenstva
Slavskim sinom sveudilj smiona
Roba spremlju stáne od blaženstva.

I to za one ponajprvo vriedne,
Koji u Tvom se redu desijahu,
Koji rane naroda ozledne
Izliečiti pred očim imahu.

Ti i *Satirik* roda ljubitelji
Tja vrh zviezdah zanieste se tamo,
Okle ste nas jadnih gledatelji,
Okle iz vas sreću očekamo;

Da u pravcu nauka vašega
Sliedeć božju volju i nauku
Rod doživi doba sretnijega
I zasiedne u prosviete luku!

Bog nam dao! — i tim se tiešimo
Slavci roda; — ali zar vas tada
Prosvietnici naši tim gubimo; —
Zar vas nema, — nema u naših nada'?!

Avaj Bože! u komu sve živi
Što bivstvuje u svemiru ôdje,
Gdje su naši srci pogodljivi,
Gdje su ovi oba slavni vodje?...

Oj Neretvo da bi tiekom stala —
Kobna rieko da bi usanila!
Što si usred biesnih svojih vala'
Junakah nam pojca ugrabila?

Što sagriešì goram i dolinam
Što učinì da ga sviet prokleše,
Kad dobrotvor za života bì nam
Kô i *Relković* svog vremena bieše?

Ne! — nevajme kam' sam se zanieo:
Nit sagrieši goram ni dolinam,
Ni šta učinì da ga sviet prokleo;
Jer bjè revan sin našim svojinam:

Već bjè volja Višnjega ozgora
Našim griesim On tog neoprosti....
S tog tko niesi srca od mramorà
Daj izdahni, — izdahni od žalosti! —

Ti si mogo još prešjajnih diela'
Našem rodu, oj Kačiću, dati;
Ponos — dikom kâ Te i zavela
Njem i bolje obraz osvietlati;

Nu... smrt paka, kojoj sve na putu
Što je dobra svietu u taštome
I tu borbu nepreboljè ljutu
Te učinì žitju konac tvome.

Eto danas baš stotinu lieta'
Kako udes nemio taj Te udri,
Da prezrieti nemore se šteta
Ni preboljet oštar um Ti i mudri.

Ti s' utopì... Tebe ukopaše...
Danas slavni grob Tvoj obnavlja se,
Kad mu prašak kô i suze naše
Plamom sunca u biser pretvara se,

I uvehlo iznad groba cvíće
Već u slici lovorova kića
Jugoslavskom našom zemljom niče;
Duh bo oživì Tvojih Slavjanića'.

Sad narodni živi duh nam mio,
Kada svako diete spominje Te; —
Da li svrneš okom oj Andrijo
Gdje Ti svako u slavu vienac plete,

Od radosti suze bi ronío
Stolietnicu videć gdje ti mlâdi
Vedri danak i žar sunca mio
S uspomenom Jugoslavjančadi.

Vidio bi ovdje naške Vile
Tam mladiće vidio bi i dieve
Kako no su kolo prihvatile
Da Ti u slavu poju naške spieve.

Slavonku bi vidio o pročelu
Dalmatinku njojzi ob desnicu
A *Srbkinju* s lieva gdje Ti vélu
Kliču u slavu radostnu pjesmicu,

A za njima ine sporedjene —
Vile i dikle već tomu nevične
Vidjele bi uznos tvoje zene,
Oj piesniče slave neobične.

S prijatelji radostnijeh lica'
I rodjake zagledo bi svoje
Gdje u najliepših svako odorica'
Tebi u slavu pievat izašlo je.

Oko sebe vienci ovienčane
Alem-krunom okićen u sriedi
Vidjeo bi sinke izabrane
Od kîh u okô svaki Tebe gledi,

I proslavlja s miernim uzklicima
Tebe slavni i slavno ime Tvoje,
A iz njega našiem prostorima
Dielo i svietom što zagrmilo je!

Istu narav s Tvoga proslavljanja
S int stvorî što ju kite i diče
Gdje no tmine i biede razganja
Da Te uzslavi mili naš piesniče,

Te dozivlje ožudjeniem dankom
U *Zadarske* divne okòlice
Čarobnosti divnijem barjakom
Evropejske tice pjevalice.

Vidio bi; — sve to vidio bi!
Al' šta? — zašto da bi sve to bilo, —
Kad j' itako iz zemlje utrobi
Tvoje bitje danas oživilo!

I sad evo slike onog liesa
U koj crkvu niekoč duha tvêga
Položenu žig vremena splesà
U prah do dne sjajnog današnjega.

Ali vedri duh Tvoj i veliki
Svejednako kroz godine ove
U sjajnijem svedj veličju, diki,
Vedro gledje tavne u viekove.
To tvrdimo po stolietnoj zviezdi
Kâ na našem nebu kad zarodi
Veličanstvom uznešena jezdi
I u viečnost mliečniem putem brodi;
A za dana krilom zapetime
Čvrsto u viečnost brez zaprieke svake
Iza sunca sjaje Tvoje ime
Sipljuć na nas životvorne zràke,
Da se i Tobom kô zviezde po suncu
Medj drugimi narodî po samo
Od prevedre slave na vrhuncu
Svoje uz pojce jednom zasijamo.
Te da jednoč sa našega Juga
Tamna noći krila odaleči
I nastane za nas doba druga
Doba zlatna, gledajuća k sreći !! —
Tu, piesniče, tko da nezapîva
S ovog cilja stolietnice Tvoje, —
Toga duša nije osietljiva
Toga srce ledno, — kameno je!
Braćo moja, i majko nam jedna,
Hod' te dakle, dajte ruke simo, —
Dajte vriedni, da piesnika vriednâ
Svog Kačića Andriu proslavimo!
Da kliknemo dušom sjedinjeni:
„*Dok jeleni gorom budu pâsti....*
Dok uzživi rod naš poljubljeni:
Tvâ će slava, oj Kačiću, *cvasti!*
Dok na nebu sunce uzsievalo
A izhadjo noćju miesec mladi,
Sve u našinstvu bude ti pjevalo:
Ti s' u duši naše unučadi!!"
I tako će srećno stići doba
Kada će nam svieta sunce zaći —
A mi ćemo svi se preo groba
Tam u nebu kod svog Otca naći.
Proslavljeni duha ljubovniče
Slave dan ov' u bratskoj se slozi
Zasievao dok nam roda bit će!...
U to ime svim Bože pomozi!

VIERNOST U LJUBAVI POMORCA BOKELJSKOGA

PIESMA

ANE VIDOVIĆEVE

IZ ŠIBENIKA

I.

Jedreć Janko s puta dojedrio,
I umoren rad teške vrućine
Jedva kraju žudi pristupiti,
I dohodi i berzo s' iskerca;
Al' od luke dalek' dvor mu bio
Ter on dvoru joštera ne podje,
Neg videći tamo nedaleko
Velik jedan stabal od naranče,
I pod stablom da s' zeleni trava
Tamo ode, siede počivati.
Miris, vietrić takoga okriepe,
Da s' nasloni tu k'o u ložnici
Ter ga tverdi sanak pridobije
Jedna tanka šarovita guja
Iz travice do njega doplazi,
Oko grla junaćnog mladića
Do tri puta vijom se zavije.

II.

U to Dela tuda prolazila,
Vidi tužnu zgodu strahovitu,
Pa je sama sobom promišljala:
„Ajmeh meni! hoću l' ga probudit?
Grehota je da ga ćone guja,
Al' svakako ćonuti ga hoće
Ako njega ja sada probudim!"
Pak sve bolje ona ga upazi
I po licu, po odjeći pozna
Da tu leži Janko Talizija,
Pa da bi se mal' po mal' zbudio
A bez straha, i bez da se makne
Na pol glasa stane popievati:
„Junak Janko po svem te poznajem,
Ako tebe i nisam vidila
Neg kad si se samo izkrcao;
Majka moja meni dosta putah
Tvoju krasnu opisala sliku,
Pa o tebi još mi govorila
Kako ti je milo putovati
I daleke kraje pohoditi. —
Janko Janko jedriš bez prestanka,
I gusare i tieraš i gubiš,
Al' su jadni roditelji tvoji,
I nemirne dne rad tebe živu;
Svedj' to više žalu sina svoga.
Još ti ne zna tvoja tužna majka,
Da na kraju blizu dvora tvoga
Okol' grla guja t' se zavila.
Odvij mu se ti nemila zmijo,
Dè liepotu taku nenagrdi!
Neka majka, neka stari babo,
Medju željne zagerle ga ruke,
Na grud sebi neka ga pritisnu,
Na njegovo vedro čelo pusti
Neka suze od veselja rone!"

III.

Ali u to i Janko se sbudi,
Pa je modre oči otvorao
A Dela mu brže govorila:
„Nemoj, Janko, nemoj se maknuti
Jer će guja ončas te ujesti!“
On nju studnu oko grla čuje,
A djevojku po kraj sebe pazi:
„„A oh čuda! stane besiediti
Liepu curu mojim očim gledam;
Oko grla zmija mi se vije!
Jesi l' Vila, reci mi djevojko?
Odkuda li ovamo dohodiš?““
„Nisam Vila, nego sam djevojka,
Uprav Dela jedina u majke,
Da te mogu tužna izbaviti
Na svijetu sve bi prigorila
Vieruj meni, do života moga.“
To rekavši bielu ruku pruži
Prema glavi zmije šarovite;
Ta s' od grla Jankova odvine
Te s' djevojci oko ruke svine,
Gole ruke uprav do lakata'.
Janko tada na noge poskoči
Pa joj reče: “Oh djevojko draga,
„Ja ću tebe odmah izbaviti.“
Iza pasa mali nož izvuče,
U dve pole hoće da je sieče;
Al' mu Dela povika: “Molim te
Pust' da s njome odem tvojoj majci
Kaza ću joj da sam sina njenog
Sad od smrti sama izbavila,
Ko zna, tada smilit joj se mogu
Te me može s' tobom zaručiti.„
Janko njojzi tiho odgovara:
„„Zašto mene ti toliko ljubiš?““
Al' mu Dela rieč prihvatila:
„Ne čudi se: pre nego te vidjoh
U te sam se Janko zaljubila.
Kolik' putah sreću sam molila:
Daj mi srećo da ja budem ljuba
Ljubljenoga Janka Talizije!
Jer je milo čuti poviedati
Kako mejdan s gusarima dieli,
I kako ga prava mudrost vlada!“
Tad joj Janko 'vako progovori:
„„Oj djevojko u svem li si draga,
A najviše u slobodnom zboru,
Kojem slike nije u sladosti
Jer ga samoj tebi narav dala.
Slobodan je, čuje srce moje
Koje nezna jošte ljubav što je;
Ali sada njesto za te ćutim
Što ti ni sam nebih znao kazat,
I kad budem opet putovati,
Na daleko po moru jedriti,
Čini mi se da ću te ljubiti.
Pa stopro se ovamo povratim,
Ja ti dajem tvrdu vieru moju
Odmah ću te uzet za ljubovcu,
Te me budeš vierno dočekati. —
Pa te molim za biljeg viernosti
Medju sobom što sad potvrdismo
Pust' da zmiju tu ubijem sada
Jer me kruto moje srce mori.““
U to Dela njemu ruku pruži,
Al' se sama zmija odvijala,
Pa s' djevojci oko pasa mota,
Do tri puta kolom naokolo,
Te nenadno mrtva k' zemlji pade;
Pade mrtva kako ubijena.
Dela na to vikne zastrašena:
„Ah što vidim! na šlo ovo sluti?“
A Janko joj u riječ upao:
„„Nestraši se oj djevojko mlada!
Guja s' moga noža poplašila
Otrovom se svojim otrovala.““
„Ajmeh Janko! ajmeh! tako nije;
U toj sgodi vidim sreću moju,
Srce će mi vehst u nepokoju!“
Al' joj Janko presieče besiedu:
„„U toj zgodi vieruj draga nije
Niti sreće, niti nam nesreće. —
Što sam reko opet potvrdjivam
Vierna budi, bićeš ljuba moja!““
Tada Dela sladko ga zapita:
„Reci meni moje milo dobro,
Koliko ćeš postat u tvom dvoru?“
A njojzi mi odgovara Janko:

„„Opet sutra rano putovaću.““
„Tako brzo!“ — pridoda mu Dela —
„„Nije kuda, moje milo zlato!
Već ti moram u daleka mora
Opet jedrit na laganoj šajki.““
„A hoćeš se mene spomenuti?“
„„Kako neću draža od očijuh
Kad sam srećno s' tobom se sastao?
Često ćeš mi na um dolaziti;
A najskoli kad na kraju budem,
Kad upazim velike dubove
Tvoja slika meni će s' ukazat:
Jerbo ću se tada spomenuti,
Da sam ispod stabla golemoga
S tobom pervi put pobesiedio.““
Tad mu ona milo pridodala:
„S Bogom dragi, zdravo mi se vrati!“
A on njojzi srdačno odvrati:
„„S dobrom srećom mila ostanula
Svieruj rieči i ljubavi danoj.““
To rekavši odputi se Janko,
A zlovoljna liepotica Dela
Povrati se svojoj miloj majci. —

IV.

Njeni dvori bjahu pokraj mora,
Pa bi mlada gledala s prozora,
Dolazeće u luku brodove.
Pa kako bi kojeg upazila,
K prozoru bi odmah poletila
Nebi l' ladju dragog úgledala.
Pa dok nebi noćca zamrknula
Nije mlada gledat prestajala,
A po svu noć nebi opet spala
Nit' bi oku staka sanka dala,
Neg bi tužno jadna uzdisala;
A kako bi zoru opazila
K pendžeru bi mlada pohitila:
„Vidiću ga, — sobom govoreći —
Vidiću ga u brod s' ukrcati,
Vidiću ga jedra razaviti
Za njim će mi srdašce letiti.“

V.

Kad li eto iza brda sunce:
Eto Janka na svojemu brodu:
Na kraj gleda, svoju Delu sgleda,
Dragi pógled ljubavi joj šalje.
Bože kakov taj pogled bijaše!
Šta li njojzi on neizjavljaše!
Primila ga jadna duša njena;
Jer jòj k duši stigo i pristao. —
A kad vidje da se jedro diže
I da vietrić biela ga nadimlje:
Tri uzdaha mučna u mah pusti,
Da polete do njezina Janka;
Te misleći da su k njemu pošli
Stane mlada tako popievati:

„Ah! stani stani dragi,
Žalostna ja te prosim;
Jer težku tugu nosim,
Videć gdie m' ode ti!
„Oh! da li možeš znati
Kak' sad za tobom ginam!
Gotovo da poginem,
I da ti umrem ja.
„Srce mi grud nečuje,
Sam gorki udar ćuti;
Sam udar vesma kruti,
Što će mi i smrt dat.
„Liečit mi težku ranu
Mogo si, al' nies' htio;
Sobom si ti ponio
Bolesti moje liek.
„Nu kad obolim više
Zaludu ću te iskati,
Zaludu ću te zvati:
Čuti me nećeš ti! —
„Ah! da bi û goram često
Ta stabla razgledao,
Ter mene spominjao
Ka što s' m' obreko ti! —
„Nu kad hû spilu û gori
Uzbudeš još gledati,
Misli da b' u njoj stati,
Htiela, i s' tobom mriet!

„Akô li s' dragi ikad
S' gusarim budeš biti,
Misli se k men' vratiti;
Misli da t' čekam ja.
„Tvoj život čuvaj za me,
Čuvaj ga moj ljubljeni;
Kako te žudim k' meni
Vrati se dobitnik. —
„Ali ti brode biežiš!
Ko mi te sada krije?
Joh tebe više nije!...
Izčeze ti mi već!"

VI.

Brod uteče, i dočim je Dela
Niz pučinu bielit se gledala
Puste vale, očimą je njega
Sve pratila; pa od toga dana
Često se je tužna i nevoljna
Povraćala k bijelu pendžeru;
Često s tugah jadna bì plakala,
Kad bi more i nebo gledala;
Njoj se nješto viditi činjaše
Što joj njena dragog spominjaše,
Moru î nebu tako govoraše:
„Vedro nebo, i široko more,
Sad vas gledam, i sad može biti
Da vas gleda moj ljubljeni Janko;
Ko zna, ajmeh! jesam li mu draga.
On poznaje da ga pravo ljubim;
Ljubav sam mu moju izjavila,
Ljubav kojoj miere neimade. —
Onu vieru što mi je zadao
Ah moj Bože! hoće li mi drzat!
Hoće li mu druga omiliti!....
Puno svieta hoće pohoditi
Liepšijeh će od mene viditi
Rieči svojoj nesvierit bi mogo,
Kako bi ga sa drugom gledala!
Od jada bih ka' guja puknula,
Što-no mi je s pasa odpadnula."—

VII.

U to prodje puna godinica,
Ali Dela od miloga svoga
Neprimila ni lista ni glasa;
Te je vesma nemirno živila.—
Sad ga gleda gdie vojuje snažno;
Sad gdie s' bori pod mrkijem nebom
Sa olujom i bojnim ladjamą!
Pa sve misli i na jednu smišlja,
Da joj nije pusta sreća blaga,
Da joj reče: ljubljena si draga! —

VIII.

Rano rani jedno jutro Dela,
Došetala do pendžera biela,
A proljećne sijalo je sunce.
Vedro nebo, tiho more bjaše,
Još po luki ribari loviše;
Ko lovio, ko mreže sterao,
Ko se doma veselo vraćao,
To gledavši mlada govorila:
„Mili Bože liepo l' je viditi
Puk toliki u takoj raboti,
Al' ne može ništ' da obraduje
Dušu moju, tužno srce moje,
Jer mâ radost na daleko stoji!"
I dok ona u rieči bijaše
Na daleko začu lumbardanje,
Lumbardanje ka da gromi biju.
U to spazi jednu plav veliku
S' punim jadram da u luku jedri,
Morsku ladju tad pitati stane:
„Jesi l' meni jutros srećna ladjo?
„Nosiš li mi draga il' dragoga,
„Ili kakva bar glasa srećnoga?"
A sve većma plav se primicala
Kad, al' ladja njena vierenika;
Pozna ladju, pa pokliče glasno:
„Zdravo da si moja srećo blaga!
Duša moja evo s' k meni vraća!...
Al' što znači ono lumbardanje?
To veselje, tak'vo udaranje?
Jeda li je moj čestiti Janko

Nad gusarim sreću zadobio?
Il' s neviestom dolazi veseo?“
U to majka, koja za skrovitu
Svoje ćeri ljubav nije znala,
Nju je mladu k sebi dozivala:
„„Trči brže, hodi kćeri moja!
Dodji sa mnom do Jankova broda
Liepu ćemo vidjet nevističu,
Koju vodi izdaleka kraja.
Srećnu li je nju rodila majka
Kad joj Janko u sreću dopao!“
A ćerca je zamučika ovako:
„Majko muči, puno si mi rekla!“
Na to majka njojzi prihvatila:
„„Što govoriš moja jedinice?““ —
„Ništa, ništa eto s' tobom idjem.“
Jedva provru izmedj svega puka,
I dohodu baš blizu junaka: —
Dela čuje da mnogi govore:
„Sad će evo neviestu izići.“—
Drugi vele: “Neće s' ukazati
Dok svekrvu ne bude vidjeti.“ —
Majka s' u to Jankova ukaže
Trči k' sinu i neviesti mladoj.
Malo potle neg s' u brodu našla,
Janko nam se na kraj iskercava.
Kad ga tužna Dela ugledala
Tak'vu bolest u srcu je čula
Da je ončas umriet pomislila.
Janko njojzi: „„S' Bogom Dele! - kaže, -
I ti dodje neviestu vidjeti?
Kaž' mi pravo, jeli tebi drago
Da se mladjan jesam rukovao?““
Sva trepteći ona m' odgovara:
„Jel' istina?... rukovao si se?...
Pa ti Janko, to mi isti kažeš?“
Na što Janko njojzi odgovori:
„„Ja se jesam Dele rukovao
Taj dan isti kad sam te vidio.““
Na te rieči mlada s' nedosieti,
Neg u krilo padne svojoj majci;
Pade tužna kao mrtvo tielo:
„„Ajmeh meni! - njena majka kliknu -
Joh! što ti je draga kćeri moja?...
Kakvu tugu od majke si krila?...
Ajmeh! umri moja kćerca mila!““
Drkće Janko, ali odgovara:
„„Neće meni umriet moja draga!...
Liepe moje tol' žudjene oči
Nu s' otvorte mene pogledajte!
Liepo tielo moje krasne mome,
Neće mi te smrca ugrabiti!
Tvoje ruke sladko će grliti
Vrat mi bieli, što su izbavile
A od guje hude i nemile.
Dele moja, cigla meni draga!
Svedjer si mi u pameti bila.
S' tobom jesam gusare dobio,
I zate sam moj život branio.““—
To izreče od majke je digne
Pak je spusti na desnicu svoju.
Majka hladne donese vodice:
Mal' po malo djevojka oživi;
Tiho počne ona uzdisati,
S' crnim očim dragoga gledati;
A Janko joj tada progovori:
„„Curo moja! boginjice moja!
Draga Dele, slatka neviestice,
Nemir tugu radošću zamieni!““
Čudi s' ona gdie se tako vidi
U naručju svoga žudjenoga,
Pa mu s' trže, i 'vako govori:
„Gdie je tvoja, neviero, neviesta
Kaži mi je, da je ja poznadem
Da joj suze na njedra prolijem.“
Al' ljubavno pridoda joj Janko:
„„Baš u rukam, u naručju mome,
Bieše sada neviestica moja.““

IX.

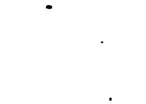
Kao û ljetu na tihoj rosici
Što s' zeleni loza i veseli,
Dela se je tak' razveselila
I smierno je njemu govorila:
„Prosti Janko jesam t' uvriedila!“
Janko njojzi na to pridodao:
„„Netuži se moj biesere dragi:

Tim sam viernost ja tvoju poznao.““
Pa po tomu majci pristupio;
Pa joj ’vako stao besiediti:
„„Nisam, majko neviestu doveo
Jerbo sam je kod dvorah imao!...
Bila mi je od Boga sudjena,
Ona mi je baš srce zaniela,
Odavna mi s’ ona dopadnula
Od smrti je mene sahranila,
Težke smrti, od zmijina jeda.““
Pa on tada pripoviedi majci
Ljutu zgodu sa ljuticom gujom. —
Ona s’ čudi, i Delu zagrli;
A govori sinu: „Janko vrli
I pravo je da ti ljuba bude,
Što bit ima nek odma uzbude.“

X.

Vas je tako puk neviestu mladu
Talizinu u Deli poznao.
Te od toga dana radostnoga,
Oni su se do groba ljubili
U porodu veselje imali. —

ПРЕУЗВИШЕНОМ ЂАКОВАЧКОМ БИСКУПУ

ЈОСИПУ ЈУРЈУ ШТРОСМАЈЕРУ

УТЕМЕЉИТЕЉУ ЈУГОСЛАВЈАНСКЕ АКАДЕМИЈЕ

итд. итд. итд.

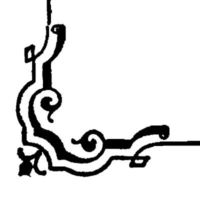
ПЈЕСМА.

Са вилама од свијух крајева
Југославског драга завичаја,
И Вила се Далматинка хвата,
Чврстом руком у лагано коло:
Милом пјесмом да поздрави Тебе;
Ловор-вјенце да увија Теби....
Теби сине, своје домовине,
Племенити и чином и умом!
Свјетлим чином да му равна нема;
Дивним умом да му с' дивит треба;
Штросмајеру похвало и дико
Хрватскога рода јуначкога!...
Штросмајеру поносе и славо
Свем Славјанству на четири стране!...
Храм знаности, Твој појам и дјело,
- Појам: искра народног живота;
Дјело: душа народности наше,-
Са безбројним осталим жертвама;
Красним жертвам што си положно
На запуштен олтар домородни, -
Твоје име, сладко име Твоје
Неумрлим у роду остављa,
И сунчаним обасипа зрацим,
Баш у роду, што већ никад неће
Узмакнути од напредка свога,
Док с' неиспне на поносно брдо
Народнога правог величанства:
Ђе-но ће се и још бољом славом
Тебе сјећат, пун душевна хара;
Над раком Ти подизат ступове,
Ка' знамења најдубљег чашћења;
Из гроба Ти прашак разносити,
Да му буде аманет домаћи. -
Хоће народ, - јер то народ није
Што мужеве незна цјенит своје,
Незнаде их у звејзде окиват, -
Хоће народ спомињата Тебе,
Док узима даха и живота,....
Хоће Виле наше пејвачице,
На част Теби пјесме изводити;
Дивне пјесме по гори зеленој;
Дивне пјесме по пољу широку;
Дивне пјесме по сињему мору;
Дивне пјесме по високу зраку:
У пјесмам ћеш живити до вијека,
Шторосмајеру славо југославска!-

У Задру на Преображење 1861.

Ј. СУНДЕЧИЋ.

PRILIKOM

ZLATNOGA PIRA

MIRKA PASTIRA

NAD PASTVOM SENJSKOM I MODRUŠKOM.

Čuješ, Mile! na put mi se spravljaj,
Hod' odapni i navezi plavcu;
Lahorac ti u krmu sad ćuši,
Te otvori jedro i jedarce;
Veslom upri, na zviezdice motri,
Te zajedrî u luku na moru;
Zar ti neznaš Lackovića kulu?
Gdie Senjani gradić osnovali,
Pod Vratnikom, vrletnom planinom,
Ljuta brka studenoga huka.
Pak zaidji u grad i medj ljude,
Medj Senjane, ta Markovu žilu,
Te razpitaj kućicu na moru,
(Tik do mora, a na miru božjem)
I pastira: MIRKO mu je ime.
U ruci mu ta štaka pastirska,
Sve ga znade, svak ti ga pokaže,
Pošten starac, dobar kao duša,
Oko prsta previti ga možeš,
Moj nebore, pravo da ti kažem:
Zadnji stup još Hrvatske starine;
Nikada mu kuća nije pusta.
K njemu dakle u kućicu zajdi,
Smiereno mu se do zemlje pokloni,
Poljubi mu ruku i skutove,
I ovako iza glasa klikni:

„Oj vladiko Senju i modrušam,
„Milim stranam sve junačke krvi;
„Oj plemiču naše korenike,
„OŽEGOVIĆ, čist Hrvaćanine!
„Koi sgradi nauku kućištje,
„Da luč jednom i medju nas sine;
„Pod krov spravljaš mladu sirotinju,
„Shranjuješ ju i k stolu primičeš,
„Nek doraste i knjigu izuči;
„U koga je srdce milostivo,
„Ter i onda hotjeć da izvadiš
„Kad u mosnji ništa veće nejma —
„Biela glavo, naša milo glavo,
„*Da t' je srećno zlatno pirovanje!*
„I dalje nas joštje blagoslivljaj,
„I dalje si stadašce napajaj:
„Mi te nikad prigorieli nebi. —
„A ni oblak dobra neskazuje. —
„Zato, Mirko, Bog nam te sahrani,
„Dani ti se i još umnožili
„(I, *po našoj*, nikad nekončali!)
„Proticali ni medom ni mliekom
„Neg osladom dobra Ti života,
„Ugodivšeg i bogu i ljudim:
„*Bog da živi Mirka nam pastira.*"

Jedna ovčica iz Krbave.

BOJ NA GRAHOVU *).

Narodna piesma iz najnovije dobi

Priobćio

Knez MEDO PUCIĆ.

Na hiljadu i osam stotina'
I pedeset i osme godine,
Telal viče od jutra do podne
U bijelu gradu Carigradu,
Telal viče, nikad neprestaje,
Sve spominje paše i vezire:
„Brzo da ste Caru na divanu!“
Kad se Turci na divan skupiše,
Svi Sultanu listom govoriše:
„Naš Sultanu, sunce ogrijano,
„Što si za nas hitro poručio?
„Koja ti je muka, al' nevolja,
„Kad si s Rusom ti mir učinio
„A kraljeve imaš prijatelje?“
Na to Sultan njima odgovara:
„Kako što je! moja braćo Turci,
„Al' čujete, ali nehajete
„Za Danila Petrovića kneza,
„Za pròkletu lomnu Goru-crnu?
„Danas višeg dušmanina nêmam,
„Baš vlaškoga kralja nijednoga,
„Od Danila Petrovića kneza
„Od starine dušmanina moga.
„On neslušа kralja nijednoga,
„No ustade Srbin na oružje
„Suprot mene Otmanović-cara,
„Svu je moju raju uzbunio.
„Za to poslah Jajak-pašu moga
„I s njim vojske četiri hiljade
„Nebi l' kako pomirio raju;
„Al' nedade crnogorski kneže,
„Posla vojsku, razbi Jajak-pašu,
„Pašu razbi, izsieče mi vojsku,
„Pa se ravnoj Sutorini spusti
„Do granice bečkoga Česara,
„Tu palanku moju razorio,
„Carski barjak pod noge zgazio,
„Štono turski nepodnosi zakon.
„I to njemu dosta nebijaše,
„Odmetnu mi sve Vasojeviće
„Do Novoga bijela pazara,
„Drobnjak, Pivu, Gacko, do Mostara;
„Nepoznaje mene za Sultana,
„No sve ôde na polje Cetinje
„Pokloni se Petroviću knezu.
„Ovo, Turci, dobro biti neće,
„Svu će Bosnu dići na oružje,
„Zato više živieti nemogu
„Dok pokorim onu zmiju ljutu,
„Koja mi je puno dodijala,
„Više no svi kralji i česari.
„No je l' majka rodila junaka
„I turskiem opasala pasom,
„Da mu dadnem silnu vojsku moju
„Da s njom podje lomnoj Gori crnoj,
„Ako bi mu Bog i sreća dala

*) Ovu krasnu noviju piesmu junačku prinudjeni smo stavit ovdie, jerbo nam je kašnje došla do rukuh.

„Ter bi Goru osvojio crnu,
„Pogubio Petrovića kneza,
„Bih metnuo njega za vezira
„Pred svom vojskom Mohur-Sejibijom,
„A evo mu zgoda i vrijeme
„Jer ja imam dobra prijatelja
„A od Boga, bečkoga česara;
„On je Goru zatvorio crnu
„Evo ima šest godina' dana'
„Ka je strašne metnuo kordune,
„Neda njima praha ni olova.“ —
Kad to čuše paše i veziri,
Svi veziri nikom ponikoše
A u divan paše pogledaše.
Mnogi znadu što su Crnogorci
Pak nesmiju vojsku prihvatiti,
Jer se boje bruke i sramote.
Al' negleda junak do starine
Porodicom iz zemlje Čerkezke,
No Sultana medju oči crne:
„Evo, care, Ferik-paše tvoga,
„Daj mu vojske dvanaest hiljada'
„Sve nizama' po izbor soldata',
„Kojizi su školu naučili
„Na bijelu gradu Silistriji,
„Silistriji i Sevastopolju
„Sproć Moškova dušmanina tvoga,
„I podaj mu Kadrik-pašu tvoga;
„Ja ću poći vlaškoj Gori crnoj,
„Ako Bog da i Muhamed svetac
„Crnu ti ću Goru poharati,
„Petrovića kneza pogubiti.“
To je caru mnogo milo bilo,
Sve mu dade što paša iskaše
A suviše bijela fermana.
Sve to sluša Mušir Omer-paša,
Te Feriku paši progovara:
„Ferik-pašo, carevo uzdanje,
„Nu poslušaj starca Omer-pašu.
„Ako misliš hodit Gori crnoj
„Na viteza Petrovića kneza
„Uzmi vojske trideset hiljada',
„Jer ti neznaš što su Crnogorci,
„Niti znadeš za njihove klance,
„A ja znadem što su Crnogorci,
„Udrit' će ti trista na hiljadu
„A hiljada na deset hiljada';
„Ja sam skoro s njima vojevao
„Dva mieseca od godine dana',
„Mnogu vojsku moju pogubiše.
„Kunem vi se svecem Muhamedom
„I šegjadom na koju se klanja
„Dje sam bio s vojskom ugreznuo
„Da u slogi bjehu Crnogorci
„Živa mene uhvatiti ćahu
„I svu moju vojsku pogubiti.“ —
Ferik paša nesluša vezira,
No okupi silnu vojsku svoju
Sve vojnika' dvanaest hiljada',
Osam uze ubojnih topova'.
Kak okrenu silnu vojsku svoju
Naveze se u ateš-gjemije,
Pak zajedri niz to sinje more,
Izveze se Kleku bijelome,
Zdravo dodje u gradu Mostaru.
Kako dodje sitnu knjigu piše
Gjanim-paši bosanskom veziru;
„Gianim-pašo, veliki veziru:
„Imam izam takvi od Sultana,
„Da pokupiš po Bosni nizame,
„Hajde s vojskom bijelu Mostaru
„Da idemo na Karadagliju,
„Koja no je caru dodijala.“—
Kad veziru sitna knjiga dodje,
On pokupi po Bosni nizama,
Hode s vojskom bijelu Mostaru.
Tu se turske paše prikupile,
Silnovitu vojsku podignuli,
Obrnuše niz Hercegovinu,
Zdravo do'še Trebinju bijelu;
Tu su s vojskom tabor učinili
Pa su paše viječ viječali
E kako će s vojskom udariti,
Pa zivnuše Čengić Hajdar-bega:
„Hajdar-beže, pile od sokola,
„Evo tebi vojske tri hiljade,
„Hajde pravo Pivi u Drobnjake
„Na junaka Cerović Novicu,
„Koji ti je baba pogubio
„I svu našu raju odmetnuo,

„Uzmi Drobnjak, nemoj poginuti.“ —
Pa mi zovu Jajak-pašu mlada:
„Jajak-pašo, sve naše uzdanje,
„Evo tebi vojske pet hiljada’,
„Hajde s vojskom bijelu Nikšiću,
„Tu ćeš s vojskom tabor učiniti,
„Ali nemoj s vojskom udariti
„Zmija da te neudari- ljuta
„Dok nečuješ silnu vojsku našu
„Da je sišla u polje Grahovo
„I na Humac tabor učinila;
„Ondan digni silnu vojsku tvoju
„Pa ti udri žuti gračinici
„Na kneževoj bijeloj fortici,
„Koju no je skoro načinio
„Na sramotu cara čestitoga.“ —
A treću ti vojsku ostaviše
U Trebinju gradu bijelome
I sa vojskom bosanskog vezira
Da im tain i zahiru sprema,
I da njima bude u hindatu
Ako bi im do nevolje bilo;
I s vezirom paše ostaviše,
Ostaviše lukavu lisicu
Po imenu Kemal efendiju,
Koga bješe care opravio
S efendijom velike darove
Da on s knezom čini dogovore
Nebi l’ s njima kneza prevario
I potajno na njeg udario,
Udario kada se nenada.
A svu drugu urediše vojsku
Da pohita u polje Grahovo.
Onda skoči Čengić Hajdar-beže
Ôde pravo Pivi u Drobnjaku
J s njim ôde vojske tri hiljade;
Jajak-paša podje put Nikšića,
S pašom podje vojske pet hiljada’;
Ferik-paša ôde uz Banjane
A s njim vojske dvanaest hiljada’,
I odvuče ubojne topove;
Sobom vodi Smajilagin-Deda
I ostale krajičnike Turke
Što no znadu kalauzit vojsku.
Sve to gleda od planine Vila
Pak poleće na lagahna krila,
Na Sominu izlećala Vila,
Na Sominu visoku planinu,
Pak klikuje tanko glasovito,
Zove Vila u polje Grahovo
Po imenu Petra vojevodu:
„Vojevodo Petre s Ljubotinja,
„Nije tebe kneže opravio
„Da ti piješ proz Grahovo vino
„Sa srdarom Pajom kapetanom
„Nit’ sokolom Matanović Perom,
„Nego te je kneže opravio
„Da granicu od Turaka’ čuvaš
„Da granicu Turci neprestupe;
„No na noge Petre vojevoda,
„Eto vojske u Banjane gornje
„A jutros će udrit’ niz Banjane.“ —
Kad je Petar Vilu razumio
Udari se šakom po koljenu,
Pa on zove Paja kapetana:
„Žlje ga sio samnom kapetane,
„Eto Turci u Banjane ravne!
„No na noge da ih dočekamo
„Da granicu našu neprestupe.“ —
Pa skočiše tri dobra junaka’
Vilovite konje posiedoše
A za njima druga’ tri stotine.
Kad izišli brdu Riječkome
Al’ su Turci sišli niz Banjane
I veliko oko učinili
Na studenu vodu Riječane.
Kad to vidje Petar vojevoda
Da su Turci priješli granicu,
On mi zove Čengića Ded-agu:
„O Turčine Čengiću Ded-ago,
„Jesam li ti sinoć poručio
„Da ti paši carevome kažeš
„Da granicu našu neprestupa?“ —
Odgovara Čengiću Ded-aga:
„Nebudali Petre vojevodo,
„Što granice kažeš i države?
„Ako Bog da i Muhamed svetac
„I u zdravlje cara čestitoga
„Granica nam na polje Cetinje.“ —
To je Petru mnogo mučno bilo,

Odgovara Čengiću Ded-agi:
„Bre nelaži Smajilagin Dedo,
„I prijed su paše udarile
„Al' Cetinju nijesu gledali;
„Neće ni sad, Dedo, ako Bog da,
„A poslušaj moga gjevrdana.“ —
Puče puška Petra vojevode,
Za njom puče Paja kapetana
A za Pajom Matanović Pera,
A za Perom tri stotine listom.
Tu s Turcima gjanak započeše,
Od megdana rati otvoriše,
Ondan skoči Petar vojevoda
Sede junak sitnu knjigu pisat'
Na Cetinje Petroviću knezu:
„Na znanje ti, mio gospodare,
„Jutros Turci nama udariše
„I u tvoju zemlju uljegoše;
„Mi s Turcima gjanak učiniesmo
„Od megdana rati otvorismo,
„I pet njima glava' posiekosmo;
„Al' sidjoše u Grahovac Turci,
„Na pogledu polja grahovskoga,
„U Grahovac šanac zakopaše
„Misle brzo u Grahovo sići.
„No na noge, mio gospodare,
„Pošli nama silnovitu vojsku
„I pred vojskom vojevodu Mirka
„Da se ovdjen muški pokoljémo.
„Velika je sila u Turaka,
„Ima vojske dvanaest hiljada',
„Osam ima ognjenih topova',
„S vojskom vlada paša Ferik paša.“ —
Kad je Petar knjigu napravio
Na mezile knjigu opravio,
Dodje knjiga na polje Cetinje
A na ruke Petroviću knezu.
Kad je kneže knjigu razgledao
Mnogo se je knjizi začudio
I ovako sobom govorio:
„Jaoh! tužni i mahniti Turci,
„Što ste tako poludili ludo
„Su vašijeh dvanaest hiljada'
„Da granicu moju potisnete
„I da Crnu goru osvojite!“ —
Pak srdito na noge skočio
Sebi zove cetinjske glavare,
Vojevodu Martinović Marka,
Kapetana Ivanović Steva:
„Ha! na noge cetinjski glavari
„Pokupite listom cetinjane
„Kojizi su starinom junaci.“ —
Pak razviše svilene barjake:
„Hajte s vojskom u polje Grahovo
„Tu čekajte Mirka vojevodu.“ —
Bratučeda kneže zovijaše
Po imenu Petrovića Krca:
„Ha! na noge, mio bratučede,
„Nu pojaši dobra konja tvoga
„Pak pohitaj u polje Grahovo
„Tu prikupljaj i ustavljaj vojsku.“ —
Perjaničkog zove kapetana
Po imenu Novaković Mila:
„Ha! na noge, mio kapetane,
„Pokupi mi diecu perjanike,
„Hajde s Krcom u polje Grahovo;
„Neka moja dieca perjanici
„Nek mi vojsku hrabre i vesele.“ —
Pa kad kneže naredi domaće,
On mi sebi zivnu sekretara:
„Nu donesi jedan list hartije,
„Raskomati knjigu na komade.“ —
Prvu kneže knjigu napravio
Čevu ravnu Petru Vukotiću:
„Vukotiću od starine bane,
„Kako primiš ovu knjigu bielu
„Odmah da si na noge skočio
„Razvi barjak na bijelu kulu,
„Pak pozdravi Jovan kapetana
„I pozdravi orla dvojeglavnog
„Po imenu Petrovića Luku
„Harambašu od Hercegovine
„Neka kupe Ozdriniće listom.
„Ti ćeš, Petre, knjigu napraviti,
„Knjigu pošlji selu Zagaraču
„A na ruke Bošku kapetanu
„Na krajini silnome junaku
„Neka kupi zagarčane listom,
„Pa kad, Petre, svu okupiš vojsku,
„Hajde s vojskom u polje Grahovo;

„Eto na nas Otmanović cara,
„Valja, Petre, s carom ratovati,
„Nad Turcima megdan održati,
„I junačku slavu zadobiti,
„Nek se čuje u sedam kraljeva'
„Što no znači lomna Crna-gora.“ —
Onu posla a drugu napisa,
Šilje knjigu Paju Trešnevome
Na rukama Milošu srdaru:
„O srdare, od Cuca glavaru,
„Kako primiš ovu knjigu bielu
„Odmah skoči na noge junačke,
„Pozdravi mi vojvodu Iliju
„Koji no je stari megdangjija
„Ka' delija Cmeljanić Ilija,
„Pak skupite Cuce svekolike,
„Hajte s vojskom u polje Grahovo.“ —
Onu šalje a treću napisa
U Bielice Boru kapetanu:
„Ej Miliću Boro kapetanu
„Od starine vierna slugo moja,
„Kako primiš list knjigu bijelu
„Skoči brže na noge lagahne
„Pak pokupi Bielice junake,
„Hajte s vojskom u polje Grahovo.“ —
Onu posla a četvrtu piše;
Šalje knjigu na ravne Njeguše
A na ruke Ivu vojevodi:
„Radoniću desna ruko moja
„Od starine plemiću i bane,
„Kako primiš list knjigu bijelu
„Skoči brže na noge junačke,
„Pozdravi mi Maša kapetana,
„Kupi Ivo sve listom Njeguše,
„Hajte s vojskom u polje Grahovo.“ —
Onu šalje a petu napisa,
Šalje knjigu u pleme Čekliće,
A na ruke Popoviću Gjuru:
„A na noge Gjuro vojevoda,
„Pokupi mi sve listom Čekliće
„Hajde s vojskom u polje Grahovo.“ —
Onu šalje a šestu napisa;
Šalje knjigu Riječkoj nahiji
Senaturu Luketinu Savu:
„Senature moj sivi sokole,
„Ti si meni vazda vieran bio
„I s Turcima vazda vojevao,
„Kako primiš ovu knjigu bielu
„Skoči brže na noge junačke,
„Pozdravi mi Gjoka kapetana
„Pak dignite Ceklinune listom
„Bez krvave na krajini župe,
„Pa kad dodješ selu Dobroskome
„Pozdravi mi Nika kapetana,
„Neka digne diecu Dobrljane,
„Hajde svojskom na polje Cetinje
„Er vas čeka Mirko vojevoda.“ —
Onu šalje a sedmu napisa;
Sedmu knjigu posla Lubotinju
Na sokola Stanka kapetana:
„Hajd' na noge Golubović Stanko,
„Pokupi mi listom Ljubotince
„I pozdravi Mila kapetana
„Neka digne Gradjane junake,
„Hajde s vojskom na polje Cetinje,
„Al' pohitaj, moj sivi sokole,
„Er vas čeka Mirko vojevoda.“ —
Onu posla a osmu napisa,
Osmu posla samom popu Gjuru;
U knjizi ga kneže pozdravljaše
I ovako njemu govoraše:
„O vojvodo, sve moje uzdanje,
„Vojvodstvo si na sablji dobio
„Er si vazda hrabro vojevao,
„Zato sam te ševom učinio
„Da ti s mojom gardom komandiraš,
„Brže da si na polje Cetinje
„Da pred gardom budeš u Grahovo.
„Er se, pope, s carom zavadismo,
„Valja s carom megdan dijeliti.“ —
Kad se sitne knjige rasturiše
Od Rijeke do Čeva krvana,
Vojvodama na ruke padoše.
Kad vojvode knjige razgledaše,
Vojvode se na noge digoše,
Pozdravljaše redom kapetane,
Kapetani redom stotinaše,
Stotinaše momčad barjaktare,
Barjaktari diecu desečare,
Desečari svu ostalu vojsku,

Da se dižu brže na oružje:
„Udariše u Grahovo Turci!“
Kad to čuše mladi crnogorci,
Svi radosno na noge skočiše,
Pripasaše svijetlo oružje,
A skočiše momčad barjaktari
Te razviše svilene barjake,
Kapetani vojsku okrenuše.
Pred njima su srbske vojevode,
Koji žele s Turcim vojevati,
Na Grahovo megdan dijeliti;
Er su, brate, ljuti crnogorci,
Er im bješe žalost ostanula
Kad je Omer-paša udarao
Dje uteče zdravo i veselo.
Al' vojvode ustavljaju vojsku,
Pričekuju vojevodu Mirka.
Malo bilo, mnogo netrajalo,
Evo, brate, Riječke nahije,
Ima vojske dvanaest stotina'
Ali bráte, ognja žestokoga;
Pred njima su silne poglavice
Koje no sam prije spomenuo,
Ondan kneže s kneginjom izide
Svoju vojsku glede i sehire,
Na put njima blagosove daju,
Od Turaka' da se hrabro brane
I junaštvo svoje da pokažu.
Sva se njima vojska poklanjaše
S barjacima knezu zahvališe.
Onda skoči vojevoda Mirko
Pokloni se knezu i kneginji,
Pak pripasa svijetlo oružje
A mladji mu konja privedoše,
Vilovita gjoga okročio
Obrnu ga uz polje Cetinje,
Za vojvodom sva ostala vojska.
Aprila je dvadeset osmoga
Kad vojvoda u Grahovo dodje
I na Humac Katunjane nadje
Dje su bieli tabor učinili,
Medju tabor srbske poglavice;
Tu vojvoda vojsku ustavio
I od puta malo počinuo
Dok odmori sebe i vojnike;
Tade Mirko vojvode poziva,
S vojvodama razgovor vodjaše
Kako treba vojsku razdieliti,
I vas tabor turski obkoliti,
I pašama na šanac udriti;
I o tome mnogo govoraše,
I sposobno vojvode rekoše
Da se danas vojska razdijeli,
Pak s pomoćju Boga velikoga
Da mi sutra na Turke udremo
I šanceve turske zatvorimo,
Nek se spazi grdni osmanlija
U čiju je zemlju ugazio,
I nek pozna što su crnogorci.
Tad vojvoda Petroviću Mirko
Skoči junak na noge lagahne
Stade srbsku razredjivat' vojsku;
Prvog srbskog vojevodu zivnu
Po imenu Petra Vukotića:
„Vukotiću od starine bane,
„Evo tebi Ozdrinići listom
„Pod barjakom vojske pet stotina',
„A sa vojskom dva siva sokola
„Bratučeda Jovan kapetana,
„Harambašu Petrovića Luku,
„Hajde, brate, s vojskom od zapada
„Niz Omutić visoku planinu,
„Drži, Petre, na okupu vojsku;
„Ali nemoj s vojskom udariti
„Dok ja dadem od boja znamenja.“—
Pak doziva Miloša srdara,
Kapetana vojvodu Iliju:
„Ha na noge dvije poglavice,
„Haj'te s Petrom Omutić planini
„I vodite Cuca pet stotina'
„I stavite vojsku u paradu
„S desna krila Petra Vukotića.“—
Pak pozivlje dva siva sokola,
Dva sokola do dva kapetana,
Po imenu Stanojević Bora
I junaka Boška kapetana:
„Ha na noge dva siva sokola,
„Hajte s Petrom Omutić planini
„I vodite vojske pet stotina',
„Postavite po načinu vojsku

„S lieva krila Petra Vukotića.“ —
Pak pozivlje dvije vojevode
Po imenu Luketina Sava
I vojvodu Petra s Ljubotinja:
„Ha na noge dvije poglavice,
„Pa dignite Riječku nahiju
„I četiri srbska kapetana,
„Haj'te s vojskom u Babljak planinu
„Udrit' ćete niz Osiečenicu
„Na šanceve cara cestitoga.“ —
Pak doziva Gjuru vojevodu:
„Ha na noge, vojevode Gjuro,
„Evo tebe garde šest stotina',
„Sve kneževa birana junaka,
„I sa gardom bratučeda moga
„Po imenu Petrovića Krca,
„Vodi vojsku brdu korjeničkom
„Da udariš vojsci izazada,
„Odkuda se nenadaju Turci
„Da udare crnogorski vuci,
„I ti druma širokoga čuvaj
„Od Klobuka i od Korjenića.“ —
Perjaničkog zove kapetana:
„A na noge Milo kapetane,
„Razdijeli diecu perjanike
„Na vojvode i na kapetane,
„Neka vojsku hrabre i vesele.„ —
A četvrtu vojsku ostavio,
Ostavio sebi vojevoda,
I sa vojskom tri srbske vojvode
A četvrtog Paja kapetana,
Da s njim ide u Orlju planinu.
Kada Mirko svu vojsku razredi,
Tad vojvoda medju vojskom stade
I svu onda slobodili podje:
„Crnogorci, moja braćo draga,
„Evo na vas Otmanović cara
„I njegova vojska silnovita.
„Sada treba da duh slobodimo
„I na Turke sutra udarimo
„Da mi tursku silu raskrhamo,
„Neka znadu svieta banovine
„Da su kadri mladi crnogorci
„Na militar carski udariti
„I s puškama posramit' lubarde,
„S noževima puške bajunete,
„I još, braćo, da se spomenete
„Što ste strašni zaviet učinili
„Da nećete žaliti umrieti
„Za svog kneza i za otečestvo.“ —
Kad vojvoda svu riječ izusti
U vojsku se učini znamenje,
Udariše svirke i muzike,
Barjaktari barjake razviše
I na koplja gore podigoše,
Vojevode vojsku razdieliše.
Bože dragi na svemu ti hvala!
Divno li je bješe pogledati
Kako vojska veselo idjaše,
Osobito tu kneževu gardu;
Na kape im orli dvojeglavi,
Na njima su svileni barjaci
Sve na novu formu načinjeni,
Na barjake crnogorska arma,
U sred arme slovo Danilovo
Što vojnike diže na junaštvo.
Medju njima vitez pope Gjuro
Svu je vojsku glavom nadvisio,
Njemu slike u ordiji nêma
Do vojvode Miloš Obilića.
Aprila je dvadeset deveti
Kad se hoće vojske udariti
U Grahovcu polju širokome,
Ferik paša bieše podranio
Piti kafu i avdes uzeti;
Dok se njemu dade pogledati
Oko šanca na četiri strane
Sve ugleda barjake krstaše,
Pod barjake silnovitu vojsku.
Kad pogleda u Orlju planinu,
Vidje paša u širinu vojsku
Baš od Orla visoke planine
Do studene grahovske rijeke,
Pak on zove Smajilagin Deda:
„O Ded-ago turska perjanice,
„Silna vojska u Orlju planinu,
„Medju vojskom jedna poglavica
„Na gjogatu konju od megdana;
„Hala! Dedo, da strašna junaka!
„Crni mu se do ramena brci,

„Sede njemu brci na ramena
„Ka' sokolu krila na koljena;
„Toke su mu prsi zapučile,
„Za pasom mu dvije puške male,
„A o bedri sablja dimiškija,
„O ramenu puška šeišana,
„A u ruku zrcali - durbina
„Te on naše pregledíva šance;
„Misli junak na nas udariti,
„Nego uzmi zrcali - durbina
„Nećeš li ga na durbin poznati.“ —
Uze Dedo zrcali - durbina.
Kako durbin na oko turio
Pozna Dedo vojevodu Mirka,
Ter Feriku-paši govoraše:
„Ferik-pašo, dragi gospodare,
„Ono ti je vojevoda Mirko
„Brat Danila Petrovića kneza
„Silni junak kano Zdrinoviću,
„On cijelom vojskom komandira.
„Zar nevidiš, dragi gospodare,
„Sokolove mlade Crnogorce
„Kako ih je uredio Mirko
„Oko šanca na četiri strane?
„Svaki drži pušku preko krila
„A desnicu na jatagan-noža;
„Misle Srbi danas udariti.
„Bit' će, pašo, hala od Turaka'
„Er junaci jesu Crnogorci.“ —
Kad je paša Deda razumieo
Ovako je njemu govorio:
„Bre, neluduj, Smajilagin Dedo!
„Nebojim se vojevode Mirka
„Dok je meni šanca i topova'
„I careva birana nizama,
„Rasćerat ću vlahe uz planinu
„A vojvodu uhvatiti živa.“ —
Al' nereče paša: *ako Bog da*;
Pak srdito na noge skočio,
Ter upravi vojsku u paradu
I popravi na šance topove;
Tri hiljade opravi vojnika'
Da udare Omutić planini
Na junaka Petra Vukotića;
A opravi carske konjanike
I ostale krajičnike Turke
Da udare na kneževu gardu,
Na junaka vojevodu Gjuru.
Kad je Petar vojsku ugledao,
Skoči junak na noge lagahne
Pak on zove Miloša srdara,
Dva sokola oba kapetana:
„Ha na noge, srbskí sokolovi,
„Evo na nas Turci obrnuše,
„Da se jutros muški pokoljemo.“ —
Tad skočiše srbske poglavice
I lijepo vojsku urediše.
Najprvi su mladi barjaktari,
A za njima hrabri načelnici,
A za njima sva vojska ostala,
Pak Turcima po'še u sretanje;
Željni Turci, željni Cernogorci,
Crne, brate, krvce od junaka;
A kada se blizu sastadoše
Tu se vojske grdno pozdraviše
Crnim prahom i teškim olovom,
Tri se puta vatrom prometnuše
Mnogi mrtvi ná zemlju padoše,
Al' se nezna čij'će megdan biti.
Ondan reče Petroviću Luka:
„Što je ovo, braćo crnogorska?“ —
Pak iztrže jatagana noža,
Pak u Turke juriš učinio
S druge strane Bore kapetane
Po tri turske razsiekoše glave,
Ali puče puška od Turaka'
Ter pogodi Petrovića Luku,
Mrtav junak pade zemlji crnoj;
Druga puče puška od Turaka'
Ter pogodi Boru kapetana,
I on junak pade zemlji crnoj.
Crnogorci kada to vidiše
Dje padoše dvije poglavice
Još se većma boju razpališe
Ter vrišnuše mladi kapetani,
Stotinaši, momčad, barjaktari,
Ter u Turke juriš učiniše,
A za njima sva vojska ostala
Dok ugnaše u šanceve Turke.
Tri stotine glava' posiekoše,

I u šanac Turke zatvoriše;
A udriše carski konjanici
Na viteza vojevodu Gjuru,
Na kneževu gardu odabranu.
Sade slušaj boja žestokoga
Kad se dvije vojske udariše
Crnogorci i carski konjici,
Tu se, brate, živi pohvataše,
Stoji praska malijeh pušaka',
S obe strane mnogi pogiboše.
Tader skoči vojevoda Gjuro
Trže sablju u desnicu ruku
Pak u Turke juriš učinio,
S druge strane Petroviću Krco,
A za njima sva garda ostala,
Polomiše carske konjanike
Do šanceva' cara čestitoga
Dviesti tridest glava' posiekoše;
Al' da vidiš vojevodu Gjura,
On mi ide pravo na šanceve
S golom sabljom u bijeloj ruci;
S njime idu mnogi crnogorci
Sokolovi lavi odabrani,
Hoće junak zaviet da izpuni
I šanceve turske da prodere.
Kad se junak šanca prihvatio
Al' ga plotun turski dočekao
I tu Gjura vojvodu ubiše
I sa njime halaj-barjaktara
Od Njeguša Kustudiju Maša
I ostale nieke sokolove.
Pope Gjuro! pokojna ti duša,
Tvoje ime nikad mrieti neće
Jer si viečni spomen ostavio;
Al' nehoće da uzmiče garda,
No jednako bojem jurišuje
Jere s gardom silan junak bješe,
Koji nezna što je umrijeti,
Po imenu Petroviću Krco
Od Senata vice-prezidente,
No jednako bojem jurišuje
A sve šance turske pogleduje
Da bi junak u njih uskočio,
No ga plotun turski uzbijaše,
Živu vatru na gardu sipaše.

A to gleda vojevoda Mirko
Dje se strašna krvca prolievaše
Od Turaka' i Crnogoraca';
Tada uždi topa ognjenoga
I od boja učini znamenje
Na vojvode i na kapetane.
Tad vojvode na noge skočiše
I lijevu vojsku urediše
I upravo na šanac ôdoše,
I kada se blizu primakoše
Poglavice tad vojsci rekoše:
„Ha sad, braćo, u ime božije.„
Sad da ti je, pobro, vidijeti
Kad udriše od svud Crnogorci
Na šanceve cara čestitoga!
Stade huka barjaka krstača
Ka krstača orla velikoga
Skaču momci kan' da stekli krila
I na šanac strašno udariše,
Al' ih Turci dobro dočekaše
Crnim prahom i' teškim olovom
I zorno se tad Turci opreše
Jer šanceve svoje nepuštaše,
No na vatru vojsku dočekaše
Siplju oganj i na svaku stranu,
Puška puca, broja joj se nezna,
Grme topi, prosipliju kartuče,
A kumbare lete pod oblake
Razbijaju pod oblak etire.
Paše trče šancu na sve strane,
Uredjuju vojsku u paradu,
Popravljaju na šancu topove;
Crnogorac nezna za paradu,
Niti znadu što puču lubarde,
Nego juriš čine, neprestaju,
I na šanac živu vatru daju.
Kako vietri travu povijahu
Tako mrtvi ranjeni padahu.
Nečudi se, dragi pobratime,
Koj nosiš od srbina ime,
Jer je takva strašna batalija,
Stari mi se poklaše krvnici,
Od tutnja se ništa nečujaše
A od dima ništa nevidjaše.
Gleda junak Petroviću Mirko

Kroz njegova zrcali-durbina,
Gleda junak na četiri strane
Da se nebi polomila vojska,
Ali ništa vidjet' nemogaše
Od gustoga dima od pušaka'
Nego djegdje barjaka krstača
Što kroz maglu prolećeti ćaše
Kako miesec kroz mutne oblake.
A kad bilo dnevi oko podne
Ferik-paša u muku se nadje,
Izgiboše njemu poglavice
Po izboru carski halaj-bezi;
Pogiboše careve bimbaše,
Izgiboše na tope topčije,
Ter dva topa prestaše pucati
Jere živi oganj nedavaše.
Kad se paša vidje u nevolji
Bieo barjak diže od zlamenja,
S topovima puca bez olova,
Da bi Srbi natrag ustupili
I od boja malo počinuli,
Crnogorac nezna to zlamenje
Niti znadu što je počinuti
No jednako šancu jurišuju.
Tader se je paša prisetio
Za nauku starca Omer-paše,
Pak otide tužan pod šatorom
Ljuto cvili i suze prolieva
I proklinje danke i godine
I Abdula sultana svojega,
Koj ga je na zlo naputio
I na Goru crnu opravio.
No da vidiš vojevodu Mirka,
Često junak topa užižaše,
Vojvodama na znanje činjaše
Da mu vojsku hrabre i vesele;
Traja vatra do mraka mrkloga
Dvije ure jeste noći bilo,
Kad od boja vojske počinuše,
Boj je traja' šesnaest sahata',
Nit' siedoše, nit' leba jedoše,
Nit' od boja taj dan počinuše;
Turcima je dobra sreća bila
Jere više nije dnevi bilo
Ćahu Srbi šanac osvojiti
I sve Turke pod sablju turiti
I na tome megdan prekinuti,
No ih tavna noćca uhvatila.
Al' da vidiš mlade Crnogorce,
Oko šanca vatru naložiše
I pievaju piesmu od pobiede,
I sve viču: „predajte se Turci,
„Predajte se da vas nekoljemo.“
Kad u jutru jutro osvanulo
Podranio vojevoda Mirko
Ter pregleda mrtve i ranjene,
Mrtve dade odmah zakopati
A ranjene posla u Grahovo,
Pak pozivlje sivoga sokola
Po imenu Henri Delaruja,
Koji bješe iz grada Pariza
A sekretar svijetloga kneza:
„Delaruje moj sokole sivi,
„Hajde podji taboru turskome,
„Pozdravi mi dva paše careve
„Neka dodju da mi se predadu
„I predadu careve topove
„I ostalo svijetlo oružje,
„Ja zadajem moju vieru tvrdu
„Životu im ništa biti neće.
„Ako li se nećedu predati
„I predati carevo oružje,
„Zadaj njima moju vieru tvrdu
„Da ću sutra na njih udariti
„I sve Turke pod sablju turiti.“ —
Kad je Francuz riječ razumieo
Skoči junak na noge lagahne
Ode pravo u tabor turskome
Pod šatorom dje paše siedjahu;
Njima Francuz dobro jutro zvaše,
Oba paše Boga prihvatiše,
Delaruje njima progovara:
„Pozdrav vam je od vojvode Mirka,
„Zove oba da mu se predate,
„Da predate careve topove
„I ostalo svijetlo oružje,
„Pustit' će vas zdravo i veselo.
„Ako li se nećete predati,
„Daje vama svoju vieru tvrdu
„Da će sutra na vas udariti

„I svu vojsku pod sablju turiti.
„A ja velim da mu se predate
„Jer se, Turci, branit' nemožete,
„Vidite li odsvud Crnogorce
„Da su vama drume prekinuli
„A živu vam vodu uhvatili.“ —
Ferik-paša pristati hoćaše,
Ali junak Kadrik-paša neće,
Pomoću se od Trebinja nada
I Francuzu paša odgovara:
„Delaruje iz grada Pariza,
„Pozdravi mi vojevodu Mirka,
„Ja sám volim glavu izgubiti
„No carevo predati oružje
„I sramotno u Carigrad poći.“ —
Delaru se natrag povrtio,
Sve kazuje vojevodi Mirku.
Kad je junak riječi razumieo
On iznova svu vojsku naredi,
Reče junak sjutra udariti
I sve Turke pod sablju turiti.
U riječi u koju zboraše
Evo njemu sitna knjiga dodje
Od Srbina dobra prijatelja:
„Na znanje ti vojevoda Mirko,
„Silen indat ide Ferik-paši
„Od Trebinja grada bijeloga
„Tri tabora careva nizama
„A hiljadu ostalieh Turaka',
„Sve od Bosne i Hercegovine,
„No ako si junak, kô te kažu,
„Nu dočekaj careva indata;
„Ako ti ga Bog razbiti dade
„Svi su tvoji u Grahovac Turci.“ —
Kad vojvoda knjigu proučio
Od radosti na noge skočio,
Pak pozivlje dvije vojevode
Po imenu Luketića Sava
I vojvodu Petra s Ljubotinja:
„Ha na noge dvije poglavice,
„Podignite Riječku nahiju,
„I četiri hrabra kapetana,
„Hajte s vojskom na drum od Trebinja
„I krvave dole Mirotinske
„Da čekate careva indata
„I da indat carev razbijete.“ —
Pak pozivlje jednoga junaka,
Baš srdara Jovičević Sava:
„Ha na noge moj sivi sokole,
„Vodi gardu s riječkom nahijom
„U krvave dole mirotinske,
„Uhvatite drume u planinu
„Pa mi snažno udrite na Turke,
„Neću ni ja sedieti zaludu.“ —
Tad skočiše srbske poglavice,
Silnovitu vojsku podigoše,
Obrnuše s njome uz planinu
Dje gledaju paše iz šanceva;
Tada skoči vojevoda Mirko
I dade mi znati vojvodama
Kako mrkne i počine sunce
Da primaknu do šanceva vojsku.
Kad u jutru jutro osvanulo
Na prvoga od Maja mieseca
Na Hristovo na voznesenije
Kad Turcima dodje pogibija,
Turski se je indat podignuo
Od Trebinja grada bijeloga,
Hita indat u polje Grahovcu,
A kad dodje gore u planine
Na krvave dole Mirotinske
Vidje Turčin barjake krstače
Oko druma na obije strane,
Vidje Turčin pa se usplanuo;
Tad viknuše srbske poglavice:
„Stan Turčine, kud si nakastio?
„Ti nijesi druma ugodio.“ —
Pa mi strašno udriše na Turke
S jedne strane garda izabrana,
S druge strane riječka nahija,
Al' se Turci tu zorno oprešе
Ter se vojske strašno udariše,
Pogone se vojske po megdanu
Pô sahata tamo i ovamo;
Kad je pola od sahata bilo
Crnogorci juriš učiniše
S noževima u bijele ruke,
Jadni Turci strpiet' nemogoše,
Nego svója pleća okrenuše,
Bieže tužni put grada Klobuka,

Put Klobuka i put Korjenića
Djeno ima hoda dva sahata';
Al' kako će, brate, uteknuti
Crna vrana sivome sokolu?
Ali soko orlu velikome?
Tak ćeliće Turčin Crnogorcu.
Ćeraše ih do grada Klobuka,
Do Klobuka i do Korenića,
Nepustaše živa djavoljega
Ni da kaže kako im je bilo;
To sviedoče krajičnici Turci,
Kojizi su očima gledali
Sa bedema iz grada Klobuka,
Uzeše im mladi Crnogorci
Mlogo pusta nebrojena blaga,
Prah, olovo i drugu zahiru
Što pašama u oko idjaše,
Pa se vojska natrag povratila
Svaki nosi od Turčina glavu,
Neki dvije, neki po četiri,
Nose tursko svijetlo oružje.
Očekuje Petroviću Mirko
Što će biti gore u planinu,
Kad vojvoda glase razumieo
Da je turski indat poginuo,
Tad veselo na noge skočio
I na šanac vojsku razredio,
S lieva krila Petra Vukotića
S bratučedom Jovan kapetanom,
A do Petra Miloša srdara
S pobratimom vojvodom Ilijom,
Do Ilije Boška kapetana
A do Boška Bjelice junake;
S desna krila uredio Mirko,
Uredio tri srbske vojvode:
Vojevodu Radonića Iva
S pobratimom Mašom Kapetanom
A do Iva Martinović Marka
S kapetanom Ivanović Stevom
A do Marka, Popovića Gjura,
A do Gjura Paja kapetana,
Po srijedi vojevoda Mirko
S perjaničkim Milom kapetanom,
Pak na šanac složno udariše.
Kad to vidje paša Ferik-paša
Prepade se, zlosrećna mu majka,
Pa pobieže, crn mu obraz bio;
Al' nebieži junak Kadri-paša,
No ustavlja careve vojnike,
Šuplje kolo čini od Nizama
Siplje oganj na svakoju stranu,
Ter on sebe i topove brani;
Al' mu kolo ništa nepomaže,
Crnogorci kolo prolomiše,
Mloge Turke pod sablju turiše,
I careve topove uzeše,
Kadrik-paši glavu posiekoše;
Posieče ga stari megdandjija
A od Cuca vojvoda Ilija,
Bieže jadni uz planinu Turci
Ćeraju ih mladi Crnogorci.
A to gleda iz Kosmača Vila,
Ter doziva tri dobra junaka
Po imenu Luketina Sava
I vojvodu Petra s Ljubotinja
I srdara Jovičević Sava,
Ovako im govoraše Vila:
„Što trajete srbske poglavice
„Ali ste se jutroš posilili
„Dje ste mlogo glava' odkinuli,
„Zar neznate ali nečujete
„Da je jutros Mirko udario
„Sa svom vojskom i sa vojvodama
„Na dva paše cara čestitoga,
„Vas mi šanac turski raskrhaše,
„Kadri-paši glavu odsiekoše,
„I careve topove uzeše,
„Ferik bieži tužan uz planinu,
„Za Ferikom sva careva vojska,
„Ćeraju ih mladi crnogorci,
„Hiljadu su glava' okinuli;
„No na noge srbski sokolovi
„Da vi carsku vojsku pretećete,
„Da od vraga neuteče traga."—
Kad to čuše srbski vitezovi
Što govori od planine Vila,
Svi od zemlje na noge skočiše,
Pobacaše od Turaka' glave
I to tursko svijetlo oružje,
Svoje šarke puške prihvatiše,

Pak na dvoje vojsku razdieliše
I Turcima poše u sretanje.
Kad dodjoše dolu Mirotinskom
Strašan stoji tutanj uz planinu,
Bieže jadni Turci kako vuci,
Ćeraju ih mladi Crnogorci
Sokolovi, krilati orlovi,
Što Turčinu neda odmaknuti
No mu nožem osijeca glavu.
Kad to vidje Riječka nahija
I kneževa garda odabrana
Što mi čini nahija katunska
Vrisnu vojska kan' da se pomami:
„Stan Feriku, da se pozdravimo,
„Sramota je bez zdravice poći;
„Što ćeš Caru čestitome kazat'?“—
Pak sprijeda udriše na Turke,
A o zada Katunjani mladi.
A moj Bože na svemu ti hvala,
Ko će ovo perom uspisati
Al' u piesnu, pobre, izpievati?
Kad se vojske dvije udariše
U krvave dole mirotinske
Jedna turska a druga hristjanska,
Stade crne zemlje tutnjavina,
Razležu se brda i doline
A trese se drvlje i kamenje
Od onoga ognja žestokoga,
Više vojske oblak se navuče
Od onoga dima iz pušaka'
Ter nad njima pomrčalo sunce,
Razgone se vojske po dolinam
I po brdam visokim planinam.
Dok prestade puška talijanka
I careva puška garambika,
Stade klepet noža' i paloša',
Bajuneta', sablje i hangjara',
Tada Srbi od svud napadoše
I strašno mi na Turke udriše
Tu s' razaznat', brate, nemogaše
Vojevoda niti kapetana,
Stotinaša niti barjaktara,
Desečara nit' prosta vojnika,
Nego složno razagone Turke
Po razboju krv se razlievaše,
U krvi su ugrezli junaci
Ter se mnogi poznat' nemogahu;
Naskaču se mladi Crnogorci
Ko će više glava' okinuti
Da častnije može knezu doći.
Ćeraše ih mladi Crnogorci
Do Klobuka grada bijeloga,
Tu gospodu tursku isjekoše
Od Stambula grada bijeloga
I ostalieh carskijeh delija'
Za četiri hiljade vojnika';
Al' uteče paša Ferik-paša,
Uvede ga Smajilagin Dedo
Neka bieži, vesela mu majka,
On će kazat' Abdulu Megjidu
Kako mu je ratovanje bilo
Sa Danilom Petrovićem knezom.
Kak se Srbska povratila vojska
Iskićena turskijem glavama
I mnogijem turskijem oružjem,
Zvijezdama i sa medaljama
Koje bjehu s Turaka skinuli,
U Grahovac prikupi se vojska
I od boja trudna počinula
Pod šatorje cara čestitoga.
Tader skoči vojevoda Mirko,
Po dobiću junak knjigu piše
Svome bratu Petroviću knezu:
„Pozdrav vama, kneže i knjeginjo,
„Od tvoijeh redom poglavica',
„Od vojnika tvoga svakojega,
„Mi s Turcima megdan prekidosmo,
„I viečiti spomen ostavismo,
„Osam hiljad glava' posiekosmo
„I Kadrika pašu carevoga,
„Uzesmo im ognjene topove,
„Sve šatorje i tursko oružje,
„Prah, olovo, i drugu zahiru,
„Drugog' blaga hesapi mu nema;
„A i mi smo, kneže, izginuli
„Sto i tridest i sedam junaka'
„Sve po izbor bolji od boljega,
„Medju njima njeke poglavice
„Kojeno ti moram spomenuti;
„Pogibe nam junak silnoviti

„Šef od garde Gjuro vojevoda
„Sa srdarom Gjurašković Gjurom,
„I pogibe Petroviću Luka
„Iz krvava sela Markovine
„S pobratimom Borom kapetanom
„Od vitežke od kuće Milića,
„I pogibe halaj-barjaktare
„Od Njeguša Kustodija Mato,
„I pogibe ptica soko sivi
„Po imenu Manojlović Risto,
„Tvoja, kneže, hitra perjanica,
„Ali pridje no je poginuo
„Trijest bješe posiekâ Turaka',
„Ali, kneže, netreba žaliti
„Ni jednoga što je poginuo
„Jere ginut' oni nikad neće
„Jer su viečni spomen ostavili
„Doklen teče sunca i Grahovca.
„Pet stotina ima ranjenijeh
„Od Turaka' i od bajuneta'
„Crnogorca' po izbor junaka',
„Šiljemo ih na polje Cetinje,
„A sva vojska siedi u Grahovcu
„I čekamo od vas zapoviedi
„Hoćemo li podignuti vojsku
„I uzeti svu Hercegovinu
„Do Mostara grada bijeloga,
„Do ciljana Crnojević Iva
„Što je naše od starine bilo.“ —
A kad knezu sitna knjiga dodje
Vidje kneže radostnoga glasa,
Pa veselo na noge skočio,
Dade uždit' stotinu topova',
Pak vojvodi knjigu odpišuje:
„Pozdrav tebi Mirko s vojvodama
„I vojniku mome svakojemu,
„Vrat' te vojsku, hajd' te Gori-crnoj
„Jere nema više ratovanja,
„Jerbo nama dobra pomoć dodje
„Od dva silna cara na svijetu,
„Od Rusije i zemlje Francuzke,
„A četiri velike gjemije
„Svaka nosi po sto lubarada',
„Na njima su sileni junaci
„Od Francuzke vitez Delagravje,
„Od Rusije Todor kapetane,
„Pristali su pod grad Dubrovnikom
„Pak nedadu više ratovati
„Nit' Sultanu vojsku podizati.“ —
Kad vojvodi sitna knjiga dodje
On svijema glas i knjigu kaže;
Kad to čuše mladi Crnogorci
Tu veselje strašno učiniše,
Pa stadoše šićar dijeliti
Na vojnika redom svakojega,
Vojvodama daše stariešinstvo;
Gospodaru knezu ostaviše,
Ostaviše zelene topove
I ostalo sve carsko oružje,
Sve barjake, zviezde i medalje
Da to drži u arsenal kneže
Rad spomena turske pogibije,
I dva hata paša' carevijeh
Pod pusatom uzda srebrnijeh.
Pak skočiše tada Crnogorci
A pred njima Srbske vojevode,
Zdravo dôše na polje Cetinje.
Lijepo ih kneže dočekao,
Veselje im čini iz topova'
I ovako njima progovara:
„Hvala vama braćo Crnogorci,
„Hvala vama, lafi odabrani,
„Kad ste takvi sileni junaci.
„Mi naš dio carstva osvetismo
„Na Kosovo što je poginuo
„Da nas niko prekorit' nemože.“ —
Sada vieruj, brate slavjanine,
Ovu moju piesmu od starine,
Ali vieruj, al' kako ti drago,
Al' će Turčin ovo vierovati
I naš susied koj je gledao
S vrh Vrsnika visoke planine.
I da ste mi zdravo i veselo,
Crnogorci sivi sokolovi.

SASTAVCI

U

PROZI.

JUGOSLAVJANSKI VITEZOVI.

Na izmaku XV vieka silni Turci bijahu već sasvim zauzeli srbske i grčke države. Isti čvrsti Biograd, nakon mnogogodišnje snažne obrane, nemogne najzad održat se suprot velikome Solimanu, koi ga osvoji 29 kolovoza 1531 godine, ako i teškom mukom i prolitjem potokah krvi. S Biogradom pade i najjača zaštita i obrana proti silnim navalama okrutnih aziatskih divljakah, koji prešavši Dunavo i Savu razidju se po svoj susiednoj Madjarskoj i posestrimi Hrvatskoj, plieneći ju svu i paleći. Nemila ta sudbina nije ni našu Dalmaciju dugo minuti mogla. Pitomo primorje s blagim svojim podnebjem vuklo je k medjama otačbine naše obiesnoga neprijatelja. Vrieme i okolnosti bijahu mu u pomoći. Kao druge silne kraljevine on pokori ubrzo i Dalmaciju, osim jedinih otokah i njekoliko primorskih gradovah, i preko 150 godinah biesnio je u njoj, mučeći kroz to vrieme na svaki mogući način biedne hristjane, i zemlju po običaju svome plieneći, — dok najposlie tolika nečojstva dotužiše narodu, i prisile ga te za izbavljenje svoje svojski postara se. Rat, što ga je mletačka republika okolo polovine XVII stolietja vodila s Turčinom, bude znak obćem ustanku. Čete dalmatinske strašno razjarene, pod upravom viteških serdarah navale složno na Turke, osvoje mnoge turske gradove i miesta, i nabrzo očiste zemlju od neprijatelja. Onda se, rekao bi, ponoviše vremena kosovske bitke (1389). Duh Jugovićah, Obilićah, Topličanina, Kosančića oživljavaše Jankoviće, Smiljaniće, Močivune, Suriće. Medjutim, dok se vitezi naši boriše junački, harni narod ne bijaše njih zaboravio. Naši Omirovići, po primieru stari Grkah, zadahnuti kano i ovi zbiljnim domorodnim duhom, pievahu uz javorgusle sjajna diela svojih stariešinah i vojvodah u ljutih bojevih, njihovo velikodušje i smiernost, i druga liepa svojstva njihova, bez kojih i najveća hrabrost od male je ili nikakve ciene. Pa da im ime s vremenom nebi poginulo bez glasa i ploda, pojavi se u isto doba ubogi jedan fratar, te prvi od Jugoslavianah shvati uzvišenu zadaću pravog domorodca. Redovnik je taj naš neumrli Fra Jandrija Kačić Miošić. Izbirajuć na polju domaćega piesništva cviet po cviet, on splete junacima našim dičan vienac, uzgojen u domaćem vrtu, zaodieven narodnom odorom, zalievan čistim domorodnim duhom, nazvavši ga *Razgovorom ugodnim naroda slovinskoga*. Imade tome 100 i više godinah odkako divni taj umotvor Kačićev ugleda bieli sviet, i kroz ovo vrieme mnogo je u nas bilo glavah i mudrih i umnih, koji se plemenitoj svrhi posvetiše, da nas upoznadu s prošlošću našom, sa dičnim starima našim.

Ali je pritom živa istina, da na domaćoj toj njivi ima žalibože i dan današnji dosta gustog grmlja i trnja, što nam ga triebiti valja, ako želimo da luč prosviete i narod naš izza stoljetne tmine blagotvorno razsvietli i ugrije. Poznavanje bo svoje vlastite poviestnice jest najbolja poluga za uspiešno razvijanje i promicanje duševnog života u narodu; ona jedina može nam zadojiti mladež domorodnim duhom; ona će ju naučit štovati i ljubiti narodnost i jezik svoj. Radi toga neka svak, komu napredak naroda svoga na srcu leži, neumorno i revnostno posluje u tom smislu i pravcu, kako bi jednoć prestao onaj mal-ne obći ukor, što ga sa više stranah čuti moramo, da smo hladni prema slavskoj majci, koja nas rodi i odhrani, da zanemarujemo vlastitu narodnost i tražimo u tudjinstvu sebi i narodu slavu i spasenje [1]). S ovom namierom evo hoću i ja ovdie da opišem u kratko dvie znamenite srbske porodice — Mitrovića inače Jankovića i Smiljanića — kojima pripada riedka zasluga, da su uz sjajno viteštvo svojih članovah, u vrtlogu tudjinstva najprije turskoga pa talijanskog, uzčuvale vazda čisto i neoskvrnjeno svoje slaviansko poriekle i ljubav domovini svojoj.

[1]) Na žalost našu moglo se je odavna opazit u Dalmaciji, kako je niekima i to našincima malo za tim stalo da i srbsko-hrvatski naš narod u prosvieti korak korači. Drugi opet tome nisu, istina, protivni, ali bi voljeli da se on u tudjemu jeziku — talijanskomu dakako — odgojiva. Ima žalibože i takovih, koji dalmatinom slaviansko poriekle upravo odriču. Tako u knjižici *Annuario dalmatico* (anno I. Spalato 1859) na strani 176 čita se: "non *siamo* nè "dobbiamo essere o Italiani o Slavi, ma siamo e "dobbiamo essere Dalmati". Dvojim jako da li pisac onog članka znade što je narod, što li narodnost u etnografskom smislu. Ta zar je malo u austrijanskoj carevini narodnostih, da za ljubav gdiekojim zanešenicima gradimo još druge? Nebi rad da se o pisou onom rekne, što je kazao negdie naš Gjuro Dančić za niekojeg novotara, "da je ovako radio i onaj zviezdar što je gledao miesec na durbin, pa ugledao vola u miesecu, te uzbunio vas sviet, kako je on našao vola u miesecu! Kad tamo, a on ne očistio durbina, nego mu Bog zna od kad zapala nekakva mušica medju stakla". —

a) Mitrovići iliti Jankovići.

Mitrovići starinom su iz Žegara [1]). Prvi, koi se odtuda izselio i u Kotare došao, jeste slavni vitez *Janko Mitrović.* Bijaše na glasu junak, i hrabrost svoju pokazao je u različitih bojnih prigodah. Evo što o njemu pjeva naš fra Jandrija:

> Poslušajte slovinske krajine
> Vitezove vaše od starine,
> Koje pieva starac Milovane;
> Ter spominje stare Koterane,
> Od Žegara silnoga junaka
> Po imenu Mitrovića Janka,
> Britku sablju dužda mlietačkoga

[1]) Po ustmenome pričanju Mitar Mitrović dobiegavši iz Turske bijaše se nastanio u Madjarskoj. Sin njegov Janko sa četiri sina preseli se odatle u Dalmaciju, ostaviv onamo najstariega sina Jovana, od kojega i postanu u Madjarskoj grofi Jankovići.

Od Kandie rata žestokoga.
Viteški je Janko vojevao,
Mnogo turskih glavah odsiekao,
Zaplinio ovce i volove
Pofatao Turke vitezove.
Na Graovu razbi Vazli-pašu,
Opošteni svu Krajinu našu;
Isiče mu vojsku silovitu
Na Graovu puno straovitu.
Dužde Janku dade kavalirstvo
Za veliko njegovo junaštvo,
Zlatno krilo divan-kabanicu,
Ravna polja, zelene livade.
I pravo je, jer je zadobio,
I gradove turske osvoio;
Bješe Janko rodjeni babajko
Kavalira Janković Stojana.

Kao poglavica Kotarskih seljanah (capo dei Morlacchi) nakupi g. 1651 i 1652 četu vojnikah, pa udari na obližnje Turke, prodre do u Liku i Krbavu, oplieni duvanjsko polje, i najprije kod Otresa pa na Grahovu razbi silnu tursku vojsku pod Vazli-pašom, odsiekavši svojom rukom 24 turske glave. Iste 1652 godine, čuvši da se velika četa Turakah primiče k Posidariju blizu Novoga, udari na njih sa svojih 250 momakah, i nakon krvava boja razbie ih sasvim, te tako onu krajinu od očite propasti spase; za koje junačko dielo glavni proveditur od Dalmacije Lovre Dolfin po zapoviesti mletačke gospode 10ga siečnja 1653 odredi mu miesečnu plaću od 20 zlatnih dukatah, a senat poveljom od 17 veljače najmenuje ga vitezom sv. Marka. Pošto umre Pilip Smiljanić postane Janko serdarom od svega Kotara, i u tom dostojanstvu smrt ga zateče god. 1667. Ostavio je nakon sebe četiri sina: Stojana, Savišu, Janka i Iliju i kćer Andjeliju, koju narodne piesme opisuju kao nieku osobitu liepotu:

A kakva je! da od Boga nadje!
Ta ljepša je od biele Vile:
Oči su joj dva kamena draga,
Dva obraza dva djula rumena,
Obrvice s mora pijavice,
Trepavice krila lastavice,
Bieli zubi dva niza bisera:
A tanka kako i šibljika,
Visoka je kako omorika;
Kade igra, kanda paun šeće,
Kad govori ko da golub guče,
Kad se smie, kanda sunce grie;
Pod grlom joj tri sitna djerdana,
Dva od zlata, treći od bisera.
(Knjiga IV. str. 236. 237).

Sva četiri sina Jankova proslave se kao i otac im, najviše pak *Stojan*, rečeni po ocu Janković, kojeg ime i slavna diela srbski Omirovići po Srbiji, Bosni, Ercegovini, Dalmaciji uz gusle pievaju, i s Kraljevićem Markom u junaštvu ga uzporedjivaju. Odmah po smrti očevoj Stojan bude naimenovan serdarom, i malo za tim u žestokoj bitki sa Turcima bude zarobljen, i radi svoga velikog junaštva tada pokazanog pošlju ga Turci u Carigrad caru na dar, koi ga liepo primi i pomiluje, i oženi ga s Ajkunom dievojkom. U sužanjstvu probavio je 14 miesecih, dok mu jednom dodje zgoda te uteče iz Stambola, ostaviv Ajkunu i dva nejaka sinčića. Ovi Stojanovi sinovi zvalisu se Kulen-aga i Bešir-aga, od kojih potekoše današnji Kulenovići i Beširevići, koji priznaju se Stojanova koljena, i u kojih se uviek broji junakah do dana današnjega; pa ne samo što se ne odriču svoga starinskog plemena nego se njime uprav diče, i nazivaju se srodnici Jankovićah, s kojima se ne riedko dopisuju i darove im šalju. Stojan povrativši se u domovinu postane od tada najžešći neprijatelj Turakah, i počne ih svuda zadievati. O njemu ovako pjeva Kačić:

Poglavite kažem vitezove,
Najprvoga Janković Stojana,
Ljutu zmiju lava žestokoga,
Kavalira dužda mletačkoga,
Koga slavi Lika i Krbava
Slavna Bosna vitežka država,
Dalmacia i Ercegovina
Kossarića lipa Banovina;
Jer ne osta sela ni varoša,

Koe nije ognjem sažegao;
Veće neg' je u godini danah
Svojom sabljom on odsiče glavah.
To svidoče duždeve dukale,
Svitla krila od zlata medalje;
Jer porobi Liku i Krbavu
Bosnu zemlju i Ercegovinu;
Već se taki ne rodi delia
U Kotaru ni okolo njega.

On je predvodio male no odabrane čete, s kojima je Turkom smrtni strah zadavao. Tako u Kotaru okolo 1669 pogubi svojom rukom Redžebagu Filipovića; na Cetinskom polju pobi Turakah 70 a zarobi 30; kod Udbine osieče drugih 9 turskih glavah a 7 zarobi sa 30 konjah i ostaloga svakojaka pliena, i malo poslje pod istom Udbinom pogubi 90 Turakah i medju njima samoga poglavicu Agu Velaića, osim velikog pliena u roblju i konjma što je tu zadobio. Isto tako u Petrovupolju ubi Agu Gračačkog a u Kosovu Agu Baju Hovića, oduzevši tom prigodom neprijatelju dva barjaka. Za ove vitežke trude i svietla preduzeća mlietačka republika pod 19 ožujka 1670 učini ga vitezom sv. Marka, i Senat mu posla kolajnu od zlata, što je 100 zlatnih dukatah valjala. Nakon smrti grofa Gjurdja Possidarca, odlukom senatskom od 24 lipnja 1681 postane Stojan poglavarom od svega Kotara, s 25 dukatah plaće na miesec. Bivši u ovom dostojanstvu, sakupi i uredi jednu pukovniju dalmatinsku od 10 kumpanijah, i upravu nad njom preda senat dne 7 studenoga 1686 Nikoli sinu njegovu, a vitezu Stojanu daruje prâvo, da častnike do pukovnika sam on imenovat može, — počast, koju težko da je ko drugi onda imao. Za tim podigne na svoje troške kumpaniju konjikah, sve samih delijah, i zapovieništvo primi Kosta mladji sin njegov. Ako je Stojan u boju bio vazda strašan neprijatelju, on se dvostruko više starao, kada se Mlietčići s Turcima pomiriše, da se ljubav i sloga održi izmedju ova dva pogranična naroda. Zato bijaše mu najveća briga, da umiri i očisti zemlju od mnogih zlikovacah i hajdukah, koji su putnike, trgovce i Turke sadirali i ucienjivali. Mudrost i vieštinu, koju on pokaza u tome prevažnom i trudnom poslu, pohvaljuju mnogi dukali i dekreti proveditorski, što se u potomakah njegovih i danas nalaze. Kao zapoviednik nad cielim Kotarom imao je Stojan pod sobom (kao što narodne piesme vele) više serdarah, od kojih najodličniji bijahu Šarić Cvijan, Vid Žeravica, Smiljanić Ilija, Mandušić Vuk, sva četiri u ono vrieme glasovita junaka:

Aber daje na četiri strane,
Pa se vrati, siede piti vino.
I to vrieme za dugo ne bilo,
Al' eto ti četiri serdara
Eto prvog' Šarića Cvijana,
I on vodi hiljadu momakah;
I drugoga Vida Žeravice,
I on vodi hiljadu momakah;
I trećega Smiljanić Ilije,
I on vodi hiljadu momakah;
Sve konjikah ljutih oklopnikah,
I četvrtog' Mandušića Vuka.
(Narodne pjesme).

Bijaše Stojan slavianski domorodac i dušom i tielom. Koliko je pak svomu zakonu bio vieran i u njemu postojan, pokazuje najbolje odgovor njegov Ajkuni dievojci, koja ga nudjaše da se poturči:

A ne luduj Ajkuna dievojko!
Boga mi se nebi poturčio,
Da mi dadu Liku i Udbinju.
(Narodna pjesma).

Glasoviti ovaj junak preminu 1688, ubivši ga iz puške u boju Turčin jedan. Ostavio je poslje sebe sinove Nikolu i Kostu, koji se oba prestaviše još za života Stojanova, te se s njima i porodica njegova utamani.

Saviša (il terror dei Morlacchi, kao što u dukalu od 13 ožujka 1688 stoji o njemu) postane glavarom koterskim izza smrti brata mu Stojana. Slavnima i neumrlim dielima odlikovao se i ovaj, kao i junački njegov predhodnik, u novome ratu izmedju Mlietčićah i Turakah. Spomenut ću ovdie samo niekoja preduzeća njegova. Kada Mlietčići osvojiše Sinj, ostave Savišu da brani ono miesto od Turakah. Pošto neprijatelj to sazna, navali odsvuda na Sinj; al se Saviša tako jako njemu odupre, da Turci nabrzo pleći obrnuše, ostavivši za sobom mnogo oružje i ranjenih vojnikah, medju kojima bijaše isti Izdanbeg od Udbine. U to paša Atlagić s jakom vojskom podje na Zadar da ga bije iz topovah; čuvši to Saviša poleti gradu na pomoć, stigne pašu blizu Zadra, razbie ga sasvim i vojsku mu raztiera. U osvojenju Knina on se takodjer veoma odlikovao, i od Turakah silno roblje preoteo. Od 1692 do 1696 gledamo viteza ovog kako Turke po Bosni goni i strah im u srce zadaje. Kod Bišća uhvati 100 Turakah a 20 pogubi, Gabelu pomogne osvojiti, Turke iz Čitluka protiera, pa došavši do Skoplja dvaput Turke pod saraparom Užičkim potuče, zarobi dva barjaka i usieče 100 turskih glavah, u kom boju konja mu pod njim rane. Ali Savišino najsjajnije bojno dielo jeste juriš na Kupres, gdie s četom svojom učini trista jadah od Turakah, počem je kupresku kasabu zapalio i množinu neprijateljah poubijao, razorivši najposlie most, te više od 300 Turakah u vodi potonu. Ovo vitežko dielo isti general Danilo Dolfin sviedoči, govoreći izmedju ostaloga: *allo splendor delle vampe delle case che incendiavansi spiccava il marzial suo coraggio ed il trionfo delle pubbliche glorie* (sviedočanstvo od 12 prosinca 1696). Savišino ime već veliko i poznato po Slavjanstvu, pope se onda do vrhunca slave. I u toj prigodi pokazao je mlietački senat da zna cieniti i nagradjivat pravu zaslugu. Dukalom od 27 lipnja 1696 bude Saviša naimenovan vitezom sv. Marka, a dne 11 travnja 1697 plaća mu se povisi do 50 dukatah na miesec. Preminu ovaj slavni junak godine 1701. Smrt njegovu oplakà senat naročitim dukalom od 22 siečnja 1702, u kom izriče grdnu žalost i štetu, koju osieća država gubitkom takoga junaka. Ostavio je jedinca sina Iliju, i dva sinovca od pokojnog mu brata Ilije: Nikolu i Stojana. Sva tri bijahu nejaka, kada Saviša preminu. Triebalo je da se novi serdar naimenuje, i tad se privrženost i velika ljubav Kotaranah prama plemenitoj porodici Jankovića najljepše pokaza, jer vaskolik narod stane moliti da serdarstvo jednome od njih trojice ostane, buduć da žele "*pod diecom milih svojih vojvodah krv svoju i nadalje za republiku prolievati*". Ova im se prošnja usliša i serdarstvo ostane Iliji, a dok on, buduć onda još diete nejako, ne dodje u godine punolietstva, preda se serdarija kapitanu Gvozdenu Radoševiću da njom upravlja. Godine 1705 kolovoza 20 senat mlietački uvažavajuć i cieneć velike i sjajne usluge porodice Mitrovića obdari Iliju, Nikolu i Stojana dostojanstvom mlietačkog grofstva (Conti) sa svima preimućstvima i odlikama što su s tim plemstvom sadružena. Ilija kad naraste primi odredjenu mu serdariju, pa se ubrzo pokaže dostojan sin vitežkog otca svojeg. U pohodu na Mostar (1717) predvodio je svoje Kotarane i s njima se junački odlikovao;

za nagradu pokazane hrabrosti vlada povisi mu plaću do 40 dukatah na miesec. Grof Ilija umre 1731 godine neoženjen kao i dva bratučeda mu, Nikola i Stojan, bez poroda, i tako zatre se muško koljeno Jankovićah. Saviša još za života svog udade jedinu kćer Jelenu za podpukovnika Teodorina Dede, koj je u mnogo prilikah pokazao svoje junaštvo, kao što sviedoče dukali od 1706 15 kolovoza, 1710 10 siečnja, 1712 24 rujna, 1715 4 lipnja i t. d. Dieca od ove ženidbe prozovu se *Dede-Mitrovići*, od kojih najstariji Ciriak izmieni ujca svog Iliju u serdarstvu. Senatskom odlukom od 1731 8 studenoga sva dobra i zemlje obitelji Mitrovića prenesu se na višerečenog podpukovnika i njegov porod, a pod 4 lipnja 1739 i grofstvo mlietačko, koje je najprie Mitrovićima dano bilo. U docnije doba, nemajuć republica ni s kim rata, nije se ni od ove slavne kuće kogodj u vojštenju mogao proslaviti. Izza Ciriaka postane serdarom (1768) grof Petar Dede-Mitrović, koj je nieko vrieme služio u vojsci kao barjaktar, i za tim se kod Ostrovice odlikovao. Od ove vlasteoske porodice bili su serdari sve do najnoviega vremena, odlični svi zrielim izkustvom u službi duždevoj, i točni u izvršivanju poslovah, koje bi im vladanje povieravalo, i s toga su vazda bili u velikoj časti kod više i najviše vlasti, uživajuć k tomu ljubav i poštovanje cielog naroda.

b) Smiljanići.

Najstariji iz ove plemenite kuće jest Petar Smiljanić rodjen negdie u Lici, gdie je kao arambaša predvodio male čete i Turcima dosta zla činio. U junaštvu može se dostojno uzporedit s Mitrović Jankom, kojemu bijaše vrsnik i drug. Godine 1647 doseli se Petar sa svoja četiri sina Matom, Pilipom, Jovanom i Ilijom u Dalmaciju i postane podanik Mlietački. Od tada život njegov i junačkih mu sinovah nije drugo do niz slavnih dielah i preduzećah, kojima se toliko proslaviše, da i dan današnji živu u harnoj uspomeni dalmatinskog naroda. Kao arambaša pojake čete Ličanah, razbio je u Bukovici jedno razdieljenje turske vojske od 600 ljudih i mnoge neprijatelje zarobio, a u Plavnu sa svojih 180 odabranih drugah još je veći broj pohvatao, te istoga zapoviednika njihova Selimagu ubio. Dostojna je viečitog spomena i pobieda, koju je sa svojom četom od 700 dalmatinah održao nad 2000 turskih Ličanah, koji se bijahu spustili u ravne Kotare da robe i pale. Plod ove pobiede bila su dva barjaka, 270 konjah i 50 zarobljenih Turakah, a mrtvima se ni broja nezna. Odtole podje k Livnu, i pošto zapali onu varoš uputi se na Zadvarje, kamo je paša Mostarski stiesnjenoj tvrdji spiešio na pomoć s 3000 piešacah i konjikah.

Tu on počini trista jadah od Turakah, otme im mnoge zastave i džebanu i vas prtljag, dok i paša su nešto zaostavše mu vojske obrne pleći, i tvrdja se Smiljaniću preda. Za tim predje u tursku zemlju do pod sami Glamoč, i u Grahovu udari na Turke pod Topalpašom, koje nakon krvava boja do noge potuče, zaplienivši osim mnoštva roblja i kolah s džebanom i bojnom pripravom 150 volovah, 250 konjah, a ostalo ognju predavši. Pogibe ovaj glasoviti junak

Na Krajini pod Udbinom gradom,
Pogubi ga junak od Krajine
Po imenu Ogračević Mujo.
(Razgovor Ugodni).

Od spomenuta četiri sina njegova proslavio se najviše Ilija Smiljanić:

Ljuta zmija na glasu delia,
Koji Turke pod mač okrećaše
Žestokoga rata od Kandije,

najprie u jurišanju na Zemunik, pa kod Nadina, Vrane, Novoga i drugih miestah u Dalmaciji, koja pomože osvojiti od Turakah, mnoge od ovih posiekavši svojom vlastitom rukom. Pod Gračacem u Lici za pokazano junaštvo postane arambaša; godine 1652 dobie 600 dukatah plaće na godinu, kao nagradu za tolike državi učinjene usluge, *avendo*, kao što veli dukal od 19 veljače 1652, *per le pubbliche glorie sacrificati due fratelli, riportato molte ferite nelle conquiste di piazze, tagliata la testa d'Ocledi pascià a Plavno, rotto il Zancovich con la morte di Selimaga sotto Sebenico*, a malo miesecih za tim pod 6 travnja 1653 dobie na dar od senata jednu kuću u Zadru za prebivanje. Nezna se uprav godina kad je preminuo. Fra Jandrija ovako smrt njegovu opjevà:

Pogibe nam na glasu delia
Po imenu Smiljanić Ilia
Na Vučiaku izpod Velebita.
Pogubi ga Markić Radojica,
Koga tri krat vadi iz galije,
A četvrto s tanenih viešalah.
Radojica raja ne vidija
Jer pogibe svoga poočima.

Izza smrti Ilije, koj se nije ženio kao ni dva starija mu brata Mato i Pilip, postane ovaj posliednji arambašom hrabrih Kotaranah, a prie toga upravljao je kumpanijom lakih konjikah, s kojima se sjajno odlikovao u Kosovu i pri uzimanju Zadvarja. Jovan, treći brat Ilijn, imao je sinove *Smoljana* i *Marka*, oba na glasu junaka. Prvi, postavši serdarom 1664, junački podnio se kod Bribira u Bosni, gdie u jednom sudarcu s Turcima njih 36 zarobi, i medju njima vojvodu Asanagu Crvičića, ubivši k tome 60 Turakah na miestu. Za ovo vitežko dielo glavni upravitelj dalmatinski darova mu dragocieni prsten. U odluci obćenog proveditura pod 2 prosinca 1669 pohvaljuje se i uznosi s najlaskavijim riečima junaštvo Smoljanovo u bitci s Turcima kod sela Bosiljine blizu Trogira, gdie je ubio 27 Turakah, medju kojima bijaše glasovita balija Abramal Beg Vidučiak brat sančaka ličkog. Godine 1679 s dozvolom mletačkog senata podigne na svoje troške kumpaniju od samih Hrvatah, i upravu nad njom 22.og ožujka 1680 primi sin njegov Lazar. Iste godine plaća mu bude povišena do 45 dukatah. Marko Smiljanić u hrabrosti nije stražnji ostao izza junačkog mu brata Smoljana. U ratu od Morije 1686 odlikovao se pri obsadi Navarine, a g. 1687 kod Kalamate i Atine. Za junaštvo pokazano pri obsadi grada Napoli di Romania dobije kumpaniju pokojnoga Vučetina Ljubotice. — Lazar sin Smoljanov postane 1700 poglavar

Kotarski, a g. 1706 podpukovnik s 30 dukatah plaće na miesec, i u ono vrieme zapoviedao je pukovnijom od 700 momakah, koje po naredbi senata bijaše nakupio u Dalmaciji. Lazar imao je dva sina Marka i Petra, od kojih posliednji izmieni otca u serdarstvu. Najzadniji od ove slavne porodice bio je Ivan Smiljanić serdar (r. 1759 † 1832), s koim porodice Smiljanićah nestade.

U Zadru, mieseca listopada, 1860.

D.r M. Petranović.

Podmaršal Ivan Šimonić.

(1792 — 1851).

Ime ovoga glasovitoga dalmatinskog sina sadruživa se s velikiem dogadjajima, u kojima je dielovalo i pero diplomatičko i sablja vitežka. On sjaje ne samo u zgodopisima dugoga i krvavoga kavkaskog, ruskog i ugarskog boja, dali i u èrvanju izmedju Rusije i Engleske radi stećenja prvenstva u Persiji.

Ove niekolike rieči crpljene iz domaće i današnje historije podobne su prikazati potomcima da je general Šimonić bio slavan vitez i vrli diplomatik.

Rodi se ovi hrabri muž u Šibeniku, malom gradu Dalmacije, god. 1792 od plemičke obitelji. Njegov se otac kano uman i vriedan odvietnik još spominje. Prva mu mlada lieta prodju u onoj nestavnosti duha i poziva, kao i svijuh velikih muževah, koji ćuteći se sposobnima za mnogostručna velika poduzetja, trieba da čekaju vrieme i razvitak okolnostih da bi poznali oni jedini put, koj samo vodi na slavu imena i na korist ljudsku. Ovo zgodno vrieme i razvitak ovijeh okolnostih bijaše za Šimonića doba Napoleonovo i boj što ga Francuska činjaše polovini Europe.

Dalmacija, kako je poznato, bila je sastučena i smiešana s cesarovinom francuskom, i zato god. 1807 nahodimo Šimonića pobočnikom kod ukupnog vladaoca Dalmacije Dandola, i u takom činu stupi u vojsku dalmatinsku, koja stajaše pod zapoviedju Marmonta vojvode dubrovačkoga, te se je nalazio u svijem bojevima koji su sliedili god. 1809 sve do svršetka bitke kod Wagrama. Tada ga Napoleon isti imenova poručnikom kod regimenta "Royal".

Kada Marmont god. 1810 vladaoc ukupnih ilirskijeh pokrajinah sakupi i uredi hrvatske regimente, Šimonić bi postavljen starijim pobočnikom kod III regimenta ilirskijeh lovacah. Ali hrabrost, moć duše i pravi bojni duh tako se zasja u Šimoniću mladiću od 18 godinah, da stariešine cieniše da bi bio od veće koristi i slave cesarovoj vojski kao zapoviednik neg li podložnik. Radi toga bi postavljen za kapetana kod jednog regimenta laganhnog piešačtva, koj se bijaše uredio u Gorici (Görz), i s kojiem se g. 1812 nadje u ratu protiva Rusiji. Ovi regimenat, spadajuć k III zboru velike

vojske "grand' armée„, dopre samo do Smolenskoga, te usljed nesrećna svršetka onog boja, i nevoljnog uzmaka vojske k Berezini, Rusi uhvate Šimonića, i osta u sužanjstvu sve dokle ne zapade u Atlantik Napoleonova zviezda.

Stoprv tada stupi u rusku službu kao kapetan u regimentu Kremenčuk. Godine 1819 kao major predje u Georgiju, gdie se junački borio protiva stanovnicima onijeh brdah.

Od god. 1819—22 u krvavim bojevima sa Črkezima, zadobie i ranah i lovorah, koje milost careva spozna i nadari s vitežkijem redovima svetoga Vladimira i Ane. Pri koncu god. 1822 zaruči se Šimonić s georgijanskom knjaginjom Amilakvarov udovicom knjaza Orbelianov-a, poznatom u Rusiji radi glasovite svoje liepote.

Od god. 1822—25 Šimonić je kao kapetan granadirah sliedio boj biti suproć brdjanima kavkaskijem, na koje udarajući Rusija gubila je svake godine skoro po čitavu vojsku i zaman trošila mnoge tisuće rubaljah.

Mieseca srpnja 1826 vojska persijanska pod zapoviedi Abbasa-Mirce prekorači granice ruske i počme zadavati jade obližnijem pokrajinama. Glavni zapoviednik ruski pošlje s malom vojskom Šimonića iz Tiflisa put Elisabetpola, i vojska mu umnožena drugijem zborovima stojećim pod zapoviedju knjaza Madatova, nemilo se udre s Persijancima. Šimonić zapoviedaše prednjom stražom, te sa svojim granadirima slavno se odlikova u podpunoj pobiedi nad neprijateljem ne daleko od Elisabetpola. Vojska Abbas-Mirce bì razbijena i razpršena prem da je osam putah veća bila nego ruska. Šimonić u ovom strašnom boju, pred očima glavnog zapoviednika knjaza Paskevića svedj prvi pred svojiemà na konju, kao pravi vitez, zamieša se medju Persijance, te skoro smrtno ranjen bude u bedro, i za svega života ostane nemoćan u onoj strani tiela.

Vas u goloj krvi obliven prenesu ga u Tiflis, gdie je više miesecih bolovao, nemogavši se naći u ostalijem bitkama one godine. Za pokazano junaštvo car okiti vitežkim redom sv. Jurja svog viernoga i hrabrenog vojnika.

Sasvijem tim da bijaše hrom u nozi povrati se Šimonić k vojsci sliedeće godine, kada Abbas-Mirca su 50,000 ratnikah dodje na briegove rieke Gehama. Na obali rieke te Paskević razbi Persijane do noge, i prognavši ih sve do desne strane Araksa, s vojskom predje ovu rieku po mostu sagradjenom pomoću naduhanih miehovah. Šimonić bì pri obsadi i predaji Erivana i Taurisa, i nakon mira sklopljena u Turkmančiaju dne 28 veljače 1829 (koj priloži k carstvu ruskom pokrajine Erivansku i Nahičevansku s dvadest milionah rubaljah za ratne stroškove) postane general, a persijanski Šah okiti ga redovima Sunca i Lava u dragom kamenju okovanima.

Netom bijase sklopljen mir, eto se opet probudi rat protiv Turcima. Pod vrhovnom zapoviedi knjaza Paskevića vojevao je Šimonić u maloj Aziji i opoštenio se pri uzetju Karsa (koj je do onda cienjen da se predobiti nemože), Alkalhalakia i Alkalcika, u kojoj prigodi zapoviedao je nad lievim krilom vojske. U tom boju dva mu puta bijaše konj izpod njega ubijen.

Sa velikijem trudom i hrabrostju mieseca srpnja iste 1829 god. provede Šimonić svoje brigade kroz kršna brda iz medju Karsa i Erceruma, i pokaza toliku hitrinu i jakost, da mu se ime svedjer s častju spominje u

službenim izviešćama. Muhamedanske sile i ako bijahu jače u broju, ipak budu razbijene; Rusi uzmu Ercerum, poglaviti grad Turske azijatičke; i zajedno s Paskevićom razdieli Šimonić slavu u osvojenju Beirburta, Trapezunta i Gummisch-Khana, koje posliednje miesto u prkos prevelikijem trudovima osvoji sami odiel vojske njegove. Tako on bude zaisto dostojan na svrhu spomenutoga rata biti uzvišen na stepen višjeg generala, i počastjen novijem vitežkijem redovima od strane svojega cara.

Sa prevelikom časti primiše junaka našeg u Petrogradskom dvoru god. 1831, i na 14 prosinca predstavljen pred lice ruskoga cara, za kojega on u tolikim slavodobitnim bojevima proli svoju krvcu, isti ga predusriete sa riečima punijem velike milosti i ljubavi.

Nu ako mu ime bijaše dosele poznato u Rusiji kano ti vrlog vojskovodje, unapried steče on slavu i u svoj Europi kao vrli diplomatik radeći perom na korist cara svojeg. Ime Šimonića bilo je nazad malo godinah spominjano više putah u englezkome parlamentu kada se tužiše štovani lordovi da Englezka izgubi svaki upliv u Persiji, i u jednomu članku časopisa *Debats* opisan je napriedak što ga Rusija učini u Aziji od kada Šimonić postade punomočnim poklisarom ruskim kod persijanskog dvora, kao što se može svaki uvieriti od ovog što sliedi.

Odavna žudjaše ruski car da u miru bude i da se dobro sporazumi sa Persijom kao s dobrijem susiedom, da bi uzmogao odtuda dobaviti onu korist, koja se svedj ima kad je jedna kraljevina u miru sa drugom obližnjom. Ali sve bijaše zaludu. Car dakle upravi svoje oko na Šimonića, kao na muža, koj baveći se dugo i ratujući s onijem pucima poznavaše dobro njihovu ćud i običaje. Mieseca daklen svibnja god. 1832 naimenuje Šimonića svojim punomoćnim ministrom kod persijanskog dvora. U listopadu iste godine dodje naš general u Tauris, gdie do tog vremena obično prebivahu tudji poklisari, osim englezkoga, koj boravljaše u Teheranu. Šimonić dakle, dočim drugi poklisari iskaše da uljegnu u milost Šaha i da se s njime dobro sporazumu, potraži prijateljstvo njegova nasljednika u prestolju Abbas-Mirce. Da se dobro shvati diplomatičko ponašanje Šimonićevo u ovom poslu, potrebito je poznati kako se nahodjahu medju sobom Englezka, Persija i Rusija. Pol vieka prie Englezka politika imala je taki upliv u Persiji, da je motala klupko kako je ona hotiela. Dok je Napoleon vladao u Franceskoj, samog se njega bojaše Englezi, strašeći se za svoja posiedovanja u Indijama. Pokle pade Napoleon, vas strah englezki okrene se put Rusije. Politika iskaše zabraniti da se Rusija i Persija nebi pogodile, nego da bi se svedj krivo gledale, što je i prouzročilo gore napomenuti rat od god. 1826. Nu Englezka nije žudjela ovi rat, predvidjajuć da će Rusija navladati Persiju, te u sklopljenju mira takove uvjete Persiji staviti, koji bi na štetu Englezkoj bili. Iskrena nastojanja i plemenito ponašanje maršala Paskevića bijahu malo podavila oni oganj, ali ne sasviem podunula, tako da se uprav zgodi ono čemu su se strašili Englezi, to jest rat. Kraljevaše onda u Persiji Šah Feth-Ali već s nogama nad grobom. Abbas-Mirca najstariji sin Šahov, jur razjaren poradi ruskijeh pobiedah o kojima govorismo, opet bijaše podigao svoju vojsku da

preotme Khorovan i da se opošteni pred pukom. Velikome broju njegove bratje, koji ga mrzijahu (kako je običao u onijem stranam), bijaše povoljno ovo odalečenje, uhvajuć se da će se oni, ako bi im medjutim' stari babo preminuo, mogli štogodj okoristiti u onoj smutnji. Englezi, koji protivni bijahu onome ratu zbog svojieh posiedovanjah u Indiji, mutiše vodu protiv bratu najstarijemu, čineći velika i budalasta obećavanja ostaloj braći, jeda bi tako zaplašili Abbas-Mircu, i prinudili ga da odustane od namierenog rata, da nebi izgubio zavidjenu mu krunu.

Takovi dakle bijahu posli kad Šimonić dodje u Tauris, a brzo i još gori postadoše kada iznenadno preminu Abbas-Mirca, kojega je kruna od Persije išla. Glavno staranje ruskog poklisara bijaše da zateče još starog Šaha u životu, da bi se uzmogao s njim sporazumieti i učiniti da po njegovoj smrti kruna dopane ili bratu pokojnoga Abbas-Mirce, ili njegovom prvorodjenom sinu. Stari Šah imadjaše okolo stotinu sinovah, od kojieh svaki ili vladaše kojom državom, ili bijahu generali u vojski, ali u svakom činu bijahu manje ili više nezavisni, i nastojahu da još i većma budu. Da je Šimonić kojemu od njih davao uhvanje da će otčevo miesto zastupiti, nebi bio u politiki dobro dielovao, jer nebi bilo moguće podložiti ostale i skučiti ih pod posluh jednog samog izmedju bratje, i jer bi takim načinom ono kraljestvo bilo slabo u sebi i to u vrieme kad je trebovalo da bude jako, da Rusiji njegovo prijateljstvo koristno bude. Poradi česa najslavnije bijaše nedat vladanja nijednomu od bratje pokojnoga Abbas-Mirce. Dočim dakle englezki poklisar laskaše krunom nepogodnoj bratji, Šimonić se brinjaše da vladanje zapadne prvorodjenom sinu pokojnoga Abbas-Mirce, i tako sviestno opravi ovaj posao, da je stari Šah najposlje potvrdio taj izbor, naredivši da po njegovoj smrti nastupi za Šaha unuk mu.

Ovo slavno dielo, koje oslobodjivaše Persiju od unutarnjega razdora i boja, usprijatelji Persiju s Rusijom; a to se prijateljstvo umnoži još više počem iza smrti Feth-Ali, unuk mu Muhamed-Mirca uzadje dojsto pomoću ruskom na persijansko prestolje, a Englezima ne pomogoše ni troškovi ni lukavština.

Šimonić se nezadovolji tim što toliko mogućan bijaše u dvoru persijanskomu, nego još znade sebi pribaviti i ljubav naroda svojim umnim i krasnim načinom, i učini te Persijancima omili i Rusija od koje se toliko strašiše, uklonivši onu omrazu koju imadjahu persijanski sveštenici prema svemu onom što je rusko ime nosilo, ostavši tako podpuno slavodobitan i u ovom diplomatičkom ratu.

Budući dakle Englezi izgubili svaku moć i upliv u Persiji što ga stekoše i uživaše kroz deset godinah tolikijem lukavstvom i pienezima, počmu nemilo mrziti Šimonića, tražeć svaki mogući način odalečit ga od Persije kao *čovieka koj obvonja njihovu slabost u Indijama.* Izmisliše protiv njemu himbe i obiedienja, koja mi poznasmo i čitasmo u mnogim časopisima. Toliko progoniše našeg generala da ga najzad prisiliše zaiskati od cara Nikole da bi ga odazvao s poklisarstva od Persije. Nikola I sasvijem da spoznade trude Šimonićeve i da mu podieli kroz pet samih miesecih viteške redove s. Stanislava i s. Ane I reda, sasvijem da on bijaše ljubimac i

Šahov, koj ga naresi redovima Sunca i Lava u dragom kamenju na velikoj zlatnoj verigi i svojom slikom u diamantima, što se o vratu obiešena nosi, da mu darova više svietlih sabaljah u zlato i biser okovanijeh, i da njegovo ime pievaše persijanski piesnici u krasnomu onomu istočnom jeziku, "kakono muža kog posla svietli car ruski radi mira, pokoja i čestitosti puka persijanskog." Car ipak usliša želju Šimonićevu i odazva ga iz Persije; ali spozna u isto vrieme njegove sviestne i koristne trudove s darovima i milostima, ne samo njemu nego i svoj njegovoj obitelji potvrdjenima.

Miesto Šimonićevo bude godine 1838 predano generalu Duhamelu, a on sliedeće godine vrativši se u Rusiju bude postavljen zapoviednikom vojene posade u Ivangorodu, a god. 1845 imenovan podmaršalom i kao gubernator u Varšavu premiesten.

Nakon tridest i tri godine pohodi Šimonić svoju i našu Dalmaciju, koja veselo primi svoga častnog i milog viteza, te na toliku čast služi joj sa svietlijm svojiem dielima. U Šibeniku prije nego što zagrli svoju rodbinu ulieze u crkvu da se pomoli nad grobom gdie ležahu kosti otca mu. Ruski general moleći se za pokoj duše otca svog zaplače se i procvieli. Čisto slavensko srdce .... lav u boju, janje u miru!

Po tom vidje i nadari svoju rodbinu, htiede jednog po jednog vidieti od svojieh drugovah u vojski Napoleonovoj, proste i siromašne seljane još krstom vojničke slave okitjene. Imadjaše parobrod na svoju poslugu. Vidje Dalmaciju, Crnugoru, i Italiju.

Ali nema pokoja vitezovima. God. 1848 buknu prevrat u Ugarskoj. Austrija zovne Rusiju na pomoć. I eto ti Šimonića opet na bojnom polju s ostalijem ruskijem generalima poslanima da bi sadružili svoje vojske s austrijanskijema. Svršetak toga rata jur svakom je poznat. Liepo počastjen od Austrije, vrati se Šimonić opet na svoje miesto u Varšavu, ali 13sti siečnja 1851 bude za njega nesrećan dan, jer hodeći u crkvu izvratimu se kočija i ostade smrtno ranjen, s velikijem veseljem Englezah, kako vele zli jezici. Tiho preminu na 15 istog mieseca i sjajnijem provodom i žalostju svijeh dobrijeh bi pokopan u katoličkoj crkvi svetog Ivana (kojeg ime nosijaše) u Varšavi. — Nakon sebe ostavi zaručnicu, dva sina, četiri kćeri u Varšavi, sestru i unukah u Dalmaciji. Pokazuje se još u Šibeniku njegova otčinska kuća i soba u kojoj se je rodio.

Ime Ivana Šimonića dično sjaje medju ostalijem domorodcima najposliednjeg vieka, koji izvan Dalmacije učiniše čestito i milo ime dalmatinsko pred inostrancima i kraljevima kojiem služiše. Stay dubrovčanin bješe glasoviti tajnik Klementa XIV, Pia VI i VII; Altesty takodjer dubrovčanin savietnik i desno oko ruskog ministarstva; Rajčević austrijanski dvorni viećnik, poklisar i prvi opisalac Vlaške i Moldavije; podmaršal Kaboga upravitelj vojničkog genija sve austrijanske cesarovine. Negovoreći o živućijem, imenujemo samo Lukšu Gozze vrlog diplomatika.

Veseli se moja krasna ako i siromaška Dalmacijo! Dobro stablo nemože radjati zlo voće .... Sve su ovo listovi našijeh granah, koji

Čast nam biće pred cijelim svietom:
Čast im budi pred Bogom i svietom.

U Zadru, na prvi kolovoza 1860.

D.r Grgur Rajčević.

JOSIP GROF JELAČIĆ

BUŽIMSKI

Ban hrvatsko-slavonski-dalmatinski i t. d.

Nacrtao B. L.

O quantum *Jelačićio* pia Patria debes!

. . . .

"Omnia perfecit: si non tamen omnia durant
"Non animus, verum res variare solent„.
Franciscus Milašinović.

Kad je prije njekoliko miesecih buknuo grozni talijanski rat, koj nas je krvavih žrtvah stojao pa opet jalovim plodom urodio, upre sav ratoborni sviet oči na Austriju, koga će ova na čelo junačkoj vojski svojoj stavit. A nije tu šala gdie se radi o glavi — pa je težko izbirat. Junačina, što no je istog neprijatelja prije 10 godinah porazila — *Radecki* — počiva u hladnom grobu; a drugi junak ne manje slavan, koj bijaše za kobnih godinah jedina upora rušećega se priestolja, taj junak ležaše na umoru. Na jedan isti dan izgubi Austrija bitku kod Montebella, i izdahnu veliki duh svoj neumrli *Jelačić* ban hrvatsko-slavonsko-dalmatinski.

Roj tužnih mislih zaokupi svakoga Hrvata kad pomisli na *Jelačića* bana. Jošte jednom utvori mu mašta kobne godine 1848 i 49 poput sjajna meteora zablistne još jedanput slava njegova, koja baš 49 godine postigne svoj vrhunac. Koli golema razlika izmedju *sada* i *onda!* Onda slavljen i pievan u svih jezicih, časopisih i knjigah; staro i mlado, bogato i siromašno proslavljivalo stup Austrije, tvorca poredka i mira hrabroga i na bojnom polju ovienčanoga junaka; a sada? — Vierni njegov narod plače, za njim uzdise, a drugi, kojim je najveću uslugu učinio, šute — nemare; — inojezični casopisi, koji su ga prije u zviezde kovali, sada ga ni nenapominju. — Ovako se obično nagradjuju veliki muževi.

Josip grof Jelačić ugleda sviet 16 listopada 1801 u Petrovaradinu. On je najstariji sin barona *Franje Jelačića* c. k. podmaršala i zapoviednika kod reserve. Otac vojevaše proti Napoleonu I, postà vitezom reda Marije Terezije, vlastnikom jedne regimente, te je kao takav u *Szalo-Apathi* 1810 umro i ondie zakopan.

Mali *Josip* bijaše ljubimcem svoje nježne majke, koju je sinovskom ljubavju do smrti ljubio, te o njoj uviek s največim uzhićenjem govorio. Već za mlada pokazivaše krasna duševna svojstva, koja su mu najbolju budućnost proricala. Roditelji, želeći da se

ovi naravski darovi miloga sinčića što sjajnije razviju, pošalju ga u Beč u vitežku Terezijansku akademiju.

Punih 10 godinah sprovede ondje zabavljajuć se znanostmi svake ruke, a osobito revno prionuv za poviestnicu i jezike, te je sebi onu klasičnu naobraženost prisvoio, koja mu je kasnije toli dobro došla.

Već druge godine svoga boravljenja u Beču dodju mu tužni glasi o smrti otčevoj. Ova viest gorko rani mlado srce dečaka, koj je svoje roditelje, rek bi, obožavao. Jedina nježna ljubav mile majke utješi ga po nješto, dok napokon neizlieći vrieme i tu ranu.

God. 1819 osvrši svoje nauke s obćenitom pohvalom, te stupi kao poručnik u dragonerski regiment barona Kneževića svoga ujaka i tadajšnjega kapetana hrvatskoga. Njegova umiljatost, blagi značaj i iskrena otvorena ćud pribavi mu mnogo prijateljah medju častnici, koju oni kasnije toli liepo zasviedočiše. *Jelačić* bijaše najbolji jezdioc u cieloj pukovniji; vatren, mlad, uživao se života poput inih mladićah svoga vremena. Nu baš ovaj slobodni način života baci ga u težku bolest, kojoj se tek poslje jedne godine njekako otme. Za vrieme svoga bolovanja izpieva njekoliko krasnih piesamah, koje su nam najboljim tumačem njegova stanja.

Pripovieda se takodjer da je njegov strogi ujak naložio obrstaru pukovnije, da predloži *Jelačića* za penziju. Čuvši to ostali častnički sbor pohiti namah k pukovniku, te ga umoli da *Jelačić* ostane što je, a da će oni rado sve njegove dužnosti izpunjivati. — U koliko je ova poviest u sebi vriedna, neću sudit, nu svakako toliko čoviek može reći, da je bio pokojnik obljubljen i vrlo štovan drug.

Napokon ozdravi posve god. 1825 te se povrati opet k svojoj regimenti, gdie ga drugovi sa uzhićenjem dočekaju. Iste godine postane nadporučnikom i pobočnikom generala Geramb, te je kao takav morao u Beču ostati, dočim je njegova pukovnija u Galiciju otišla. Tek sliedeće godine dopuste mu okolnosti, da se je mogao k svom puku, koj no stojaše pod zapoviedju obrstara St. Quentina u Galiciji, onamo vratiti, gdie započme na 'novo stari veseo život. U ono vrieme izpieva takodjer njekoliko davorijah, koje vojnici i častnici još i danas pievaju. God. 1830 naimenova ga bojno vieće kapetanom kod ogulinske regimente; a iste godine otidje sa svojom regimentom u Italiju, gdie ga sreća zapadne da je mogao češće obćiti sa slavnim *Radeckiom*, koj našega *Jelačića* kao hrabra i viešta oficira vrlo obljubi.

Vrativ se iz Italije življaše mirno kod svojih graničarah, koj ga štovahu kao svoga otca. God. 1835 odlikovaše se toli sjajno u bitci sa Turci, da ga je ondašnji kordonski zapoviednik baron *Rukavina*, slavni branitelj *Temišvara*, napose u svom izviestju pohvalio. — God. 1837 postane četnikom i pobočnikom grofa Lilienberga, F. Z. M. i vojenoga i gradjanskoga zapoviednika u Dalmaciji, komu imade naš ban mnogo zahvalit, budući se mogao pod njegovom mudrom upravom u vojničtvu znatno naobraziti.

God. 1841 naimenova ga bojno vieće podpukovnikom I banske regimente, gdie se opet tiešnije skopčao i upoznao sa ondiešnjim pukovnikom *Benkom*, koj je njekada našega bana na rukuh nosio i milovao. God. 1843 postane pukovnikom kod iste regimente, te kao takav nastojaše iz svih silah, da poboljša tužno stanje jadnih gra-

ničarah; što i po nješto podje mu za rukom. Zahvalni narod štujući njegove napore obljubi ga sve više; — a ova ljubav pretvori se skoro u obožavanje. Najliepše zasviedoči ovu ljubav njegovu napram graničare ona uznosita upravo narodna piesma, o kojoj se može reći da je tumač njegovih mislih i činah:

Za sirotu krajišnika,
Ti bi dao život svoj;
Ti ga braniš mučenika
Jer po krvi brat je tvoj.

Da pokaže svoju hrabrost, no jošte više da se dostojnim načini svoje časti, prodre god. 1845 na čelu od 5 kumpanijah svojih banalacah u Bosnu, da kazni u jedan mah razbojnička napadanja divljih bosanskih poturicah: kod *Podzvizda* dodje do krvava okršaja, u kom naši potuku i raztieraju čopore divljih razbojnikah; nu na povratku njekom nezgodom bude jedan dio njegovih vojnikah razpršen, i on sam dodje u pogibelj. Medjutim brzo izpravi tu pogriešku ostala momčad, te se opet sretno kući povrate. Ovom prigodom bude više vojnikah zlatnim i srebrnim kolajnami obdareno, a *Jelačić* od bojnog vieća pohvaljen. Ovo bijaše važniji čin za vrieme njegovoga boravljenja u Granici; sve ostale dane posveti izključivo unatar njemu shodnijemu uredjenju i poboljšanju stanja biednih graničarah. — U to se primaknu i velevažna godina 1848. — Silna rieč "sloboda" koja usried smrtonosne tišine zaori na Seni, pred kojom uzdrknù klecajući se priestol Luis-Filipa te se napokon strovali; onaj silni glas odazva se na Visli, Dunavu i Savi, i od onoga zvuka potrese se Beč, uzavrije Pešta i podignu Zagreb. Narodi prenuše se iz duboka sna, jedna ćut, ćut slobode obhrva sve, reko bi pomami sav sviet.

Hrvati vodeć više od 20 godinah ljuti boj moralni protiv jednoj ultramagjaronskoj stranki, koja si bijaše zadaću stavila sve Slavene pod Ugarskom krunom živuće pomagjariti, te koja se osobito zazirala na Hrvate kao najkriepčiju odporu, Hrvati rekoh, kojim ta stvar do gusta dodje, upotrebiše takodjer ono vrieme, te izrade posebnu predstavku na Nj. Veličanstvo kralja *Ferdinanda* — na svom saboru 26 ožujka god. 1848 — u kojoj oni u 30 točkah mole dobroga kralja, da im poboljša tužno stanje. Medju timi zahtievanji bijaše odmah prva točka, koja ovako sbori: "buduć da se u izvanrednom položaju nalazimo, i za povraćenje zakonitog stanja potrebno je da imademo zakonitu vrhovnu glavu, za to izabrasmo jednodušno za bana trojedne kraljevine *barona JOSIPA JELAČIĆA Bužimskoga*, muža svega naroda povierenje imajućeg, kojemu banu ima se predat i zapovied nad vojskom graničarskom i pràvo sazivati sabora."

Dobri kralj *Ferdinand* izpuni to pravedno zahtievanje svojih viernih Hrvatah. Već 27 ožujka iste godine dodje radostna viest, da je Nj. Veličanstvo izbor narodnoga sabora potvrdilo, *Jelačića banom*, *general-majorom*, *vlastnikom obijuh banskih pukovnijah i svojim tajnim savjetnikom* naimenovalo, te ovako jednu od prvih narodnih željah izpunilo. Radost koju ova viest porodi neda se opisati. Misao da će dobit za bana muža, kog je *narod sam sebi izabrao*, svojom snagom ga na to uzvišeno miesto podigao, ova samosviest uzhiti svakoga.

Kad je to začuo *Jelačić*, pohiti odmah u Zagreb da uzdrži poredak i mir, pa svršiv krenu se put Beča da se ondie kralju zahvali i zakletvu položi.

Ovom prigodom naimenova ga car pod-maršalom i zapoviedajućim generalom. Povrativ se u Zagreb razvije ovdie neobičnu radinost, da mu se čoviek upravo diviti mora ako promisli da je već za rane mladosti bolovao, pa u obće dosta slaba tielesna sastava bio. Kao ban, vojeni i gradjanski zapoviednik u Hrvatskoj i Slavoniji, imadjaše svu izvršivnu vlast u svojih rukuh, a to bijaše za ono burno vrieme težka zadaća. Nu sve to svlada kriepak njegov duh. Odmah čim se povrati iz Beča, izdade dva poziva, jedan na narod u obće, a drugi na činovničtvo. U jednom i drugom izražuje se njegova snažna volja, iskrena ljubav prama domovini i stalna viernost k vladajućoj kući. Mislim da ne bude zgorega ako priobćim ovdie jedan proglas. Evo ga kako sliedi od rieči do rieči:

Gospodo!

Njegovo Veličanstvo naš premilostivi kralj blagovolio je mene u suglasju naroda naimenovati banom kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, svojim tajnim savietnikom, podmaršalom i zapoviedajućim generalom u Hrvatskoj, što vam s ovim javiti nepropuštam, uzdajuć se u vaše domoljublje, da će te mi u riešenju moje velike zadaće biti od pomoći.

Dočim dan kad se sabor rečenih kraljevinah sastati ima, i kad ću se ja u svojoj časti predstaviti, obznaniti vam kanim, smatram radi izvanrednih okolnostih vremena za potrebno da sad odmah kriepko postupam, i iz sviuh silah o tom nastojim da se red, povierenje i sloga u domovini povrati i učvrsti, jer to samo može učiniti, da kod nas opet nastane mir kao jedino uslovje za moći uspješno raditi na životnih pitanjih, koja će pretresati naš narodni sabor.

Zato vas ozbiljno pozivam da se trsite svoje dužnosti točno izpunjavati; *te nemisleći na nikakav nazadak* prosti puk o stanju stvarih kriepko i shodnim naukom izviestiti, svakom se nasilju čvrsto oprieti i svakog buntovnika, narušitelja mira i puntara prostoga puka zakonitim putem bez razlike stališa uklonuti.

Dok se sabor sdruženih kraljevinah nesazove, ima svako poglavarstvo i svaka oblast pod osobnim odgovorom u svom krugu u smislu ovoga naloga kriepko i neumorno dielovati, od nikoga i od nikuda službene naloge neprimati, pa se jedino i izključivo na mene kao na postavljenog od Nj. Kraljevskog Veličanstva vrhovnog poglavara zemaljskog u svemu i svačem obraćati.

Dano u Zagrebu dana 25 *travnja 1848.*
JELAČIĆ v. r. ban.

Silan, energičan duh sboreći iz ovoga proglasa najbolji nam je jamac njegove odvažnosti i podaničke viernosti.

Da *Jelačić* bijaše vieran do *smrti* svomu kralju i caru to je historička istina; nu istina jošte veća da je njega gadna opakost i nenavist tako kod vladara ocrnila, da ga ovaj svih častih liši, te ga na opravdanje u Insbruk pozove. Magjari izposlovaše kod dobroga cara Ferdinanda svoje vlastito ministarstvo, komu bi se bila morala — po njihovu mnienju — i trojedna kraljevina podvrći. Ali Hrvati poznavajući Magjare nehtiedoše na to pristati, već si stvoriše svoje vlastito popečiteljstvo; a duša ovoga odlučnoga koraka bijaše *Jelačić* ban. Nije se dakle čuditi što je bio naš ban Magjarom trn u oku, zaprieka koja je njima najviše smetala u

izvedenju sebičnih svojih nakanah. Ukloniti ovoga mogućega neprijatelja bijaše zadaća magjarskoga ministarstva, i ono zbilja upotrebi sav svoj upliv kod cara da taj ožudjeni cilj postigne. Pa gle! podje mu stranom za rukom našega *Jelačića* ocrniti kod kralja kao muža koj radi o glavi caru i ukupnoj monarkiji, koj bi rada stvorit njeko sveslavensko carstvo i t. d. Car se dade zasliepiti, izdade manifest od 10 svibnja po kojem bi se imao Jelačić lišiti svih svojih častih, te glavom doć u Insbruk da se opere od ljage.

Jelačić se odvaži na sve, njegova čista saviest nedade mu mira, on htiede i odluči cielom dvoru u lice svoja načela, čine i želje kazati, nu ujedno caru oči otvoriti. Nu da uzmogne kao ban hrvatski svoj put nastaviti, dade se prije svečano u novu svoju čast uvesti (inštalirati). Narodni poslanici kao i ini duhovni i svietski velikaši sakupiše se jur koncem svibnja u Zagrebu; a budući da je biskup zagrebački Gj. *Haulik* odsutan bio, pozove ban Josipa Rajačića da prisustvuje tomu svečanom činu. Lipnja 3ćeg otidje Jelačić sa ukupnom svojom pratnjom u grad Brezovicu — dobro grofa Gyulaya — da odanlje drži svoj svečani ulaz.

4 lipnja, bijaše upravo nedielja, u 3 ure uzjaše *Jelačić* svoga bielca — arabske krvi — zaodjeven sjajnom narodnom odiećom na staro-hrvatsku. Sliedjaše ga sjajna pratnja, u kojoj si mogao opaziti okrom carskih uniformah i najsjajniju narodnu nošnju. Kad se Zagrebu približavaše raztegnu se pratnja u duljini od po milje. Sve što je Hrvatska i Slavonija liepa i bogata imala razvi ovom prigodom u veličanstvenoj mieri. Kuda prolazaše, posvud ga narod primi i odprati gromovitim i bezkrajnim "živio„. Ko nije prije vidio što će reći narodu ugoditi kad mu se dade glava koju si on želi; ko nije vidio kako narod umije cieniti svoje muževe, taj se mogao osviedočiti 4 lipnja u Zagrebu.

Došav u glavni grad Hrvatske odsiedne u banskoj kući, pošto su već prije sve graničarske čete, narodna straža i ini čete defilirale. U večer bijaše grad sjajno razsvietljen a ulice i trzi orile su se od uzhićenih narodnih piesamah. Može se reći da nije nikada Zagreb onako uzhićeno-narodnim duhom dihao kao tadaj.

Na 5 lipnja u jutro u 9 satih sakupi se neizmierna množina naroda na trgu sv. Katarine. Velikaši, plemstvo i svećenstvo, prostoga naroda sila turaše se amo tamo. Ovdie u očigled zastupnikah trojedne kraljevine, o nazočnosti silne svietine zakune se svečano *Jelačić*, da će narodnost i stara prava ovih kraljevinah do zadnje kapi krvi branit i štitit. A poslje reče uzhićeno slovo, koje pretrgnù gromoviti "živio„. Nu kad se izrazi da se osobito srietnim scieni što je Slavjan, *da se upravo time ponosi što ga Hrvatica majka rodila*, onda postigne ona uzhićenost svoj najviši stupanj; svojom riečitosti očara sav narod.

Na to dignu ga u naslonjač, pa onako noseć ga dodju u crkvu sv. Marka, gdie bijaše svečana služba božja sa Ambrozijanskom zahvalnicom. Cieli dan orile su piesme po uzhićenom Zagrebu:

Ti si bane sve uhvanje naše,
Ti si sami utočište naše,
Ti naš uviek, a mi viekom tvoji,
Ti naš otac, a mi dieca Tvoja!
Jošte jednom: *Živio nam bane!!*

Da li je naš glavni grad veće slavlje ikada vidio dvojim; da li će ga vidieti nemogu reći, jer nisam prorok.

Pošto su se 6 lipnja sabrali narodni zastupnici u priredjenoj u tu svrhu kazališnoj dvorani da otvore prvu siednicu sabora, kakvoga još narod hrvatski nije vidio, krenu se sjajna deputacija pod čeoničtvom pokojnoga biskupa Schrota da dovede *Jelačića* bana u dvoranu. Kad se pojavi pred dvoranom zaori gromoviti: "Živio naš ban„; vienci i piesmice tiskane prnuše sa galerije, gdie siedjahu domoljubne gospoje, poput sniežnih lepiricah. Kad se utiša ta narodna radost, zahvali se ban sa njekoliko vatrenih riečih domorodcem na njihovoj ljubavi, te otvori sabor. Što se je sve ovdie viećalo, i o čem se radilo to nespada amo; samo imam napomenuti zaključak, uslied kojega bì odlučeno sjajnu pratnju s banom u Insbruk poslati. Hrvati nisu posve vierovali dvorskim lisicam, ili bolje veleć magjarskomu popečiteljstvu, koje progonjaše onda svakoga prijatelja ukupne monarkije. Hrvati sloviše u ono vrieme kao buntovnici *par excellence*, a ban bijaše glava tomu tako zvanomu buntovničkom klubu.

Da tim lisicam skine krinku sa crna obraza, da opere ljagu sa sebe i svoga naroda, ljagu, kojom ga nitko jošte u poviestnici nije potvorio, zaključi *Jelačić* u sedmoj siednici narodnoga sabora posietiti Insbruk uzprkos odporu od strane njekih domorodacah, kojim bijaše život banov odviše dragocien, te ga nehtiedoše kojekakvoj neizviestnosti ili pogibelji izmetnuti. Naimenov prije odbornike za bečki sabor — medju njimi bijahu i naši veterani i punozaslužni domoljubi *J. Kukuljević* i Lj. *Vukotinović* — a sebi za namiestnika mnogozaslužnoga *Mirka Lentulaja*, koj i osta sve do ukinutja banske vlade pod-banom, zaputi se u sjajnoj pratnji put Insbruka. — Na putu bijaše svugdje radostnimi uzklici primljen, svi su u njem izgledali izbavitelja ukupne monarkije, štit i podporu obćega poredka. Tirolci u Insbruku priprave njemu u slavu sjajnu bakljadu, kojoj je više tisućah ljudih udioničtvovalo.

Car primi bana i hrvatske deputirce 19 lipnja u svečanoj audienciji. Sav dvor, diplomacija, ministerij, a s njim i knez *Esterhazy*, bijahu prisutni. *Jelačić* izrazi u poduljem govoru viernost i podaničku neuzkolebivu odanost naroda hrvatskoga naprema carskoj dinastiji, predoči mu živo koli težko grieše oni, koji ga nezasluženim i nečuvenim u hrvatskoj poviestnici *buntovničkim* imenom krste, dà žigoše pred cielim svietom. — Rieči prelievahu mu se poput čista meda iz govorničkih ustiuh, vidilo se je, da su mu uprav odziv nutarnjih čuvstvah; nu ipak nepodje mu za rukom carski dvor o protivnom mnienju *sasvim* osviedočiti. — Toli silan bijaše upliv magjarske stranke.

Poslje posieti i nadvojvodinju Sofiju i nadvojvodu Franju, roditelje sadašnjega cara, koji njega i cielu deputaciju prirodjenom si blagostju i učtivostju primu.

Koli nepravedni bijahu neprijatelji banovi koreć ga nevierom i izdajom, kazuje nam najjasnije njegov proglas na hrvatske graničare u Italiji. Za njegova boravljenja u Insbruku dodje onamo carski general knez Švarcenberg, te mu uruči pismo starca junaka *Radeckoga*, u kojem ga posliednji moli i zaklinje, da uputi graničare o boljem, jer da su ovi počeli njekako komešati se, budući jim dolaze iz domovine svakojaki uznemirivajući glasi o pogibelji, koja prieti

vlastitoj domovini. Nikada zgodnije prilike *Jelačiću* no upravo onda da se osveti, ili da oživotvori svoje tobožnje separatističke idee; da jih je ikada imao! Al on poštena duša, vieran poslanik, posla u Italiju krasnu proklamaciju, u kojoj opomenu graničare, da čuvaju svoju slavu, viernost caru, da se neimadu za domovinu bojati, koja imade jošte toliko sile, da se je vrstna svakom nenadanom nasrtu oprieti. — *Jelačić* reče a graničari se umire, ostav vierni caru, boreć se uviek slavno i hrabro sve do konca rata.

Vraćajuć se iz Insbruka dodje u Linc, gdie nadje slučajno službene novine i u njih, carski manifest, koj bi ga imao lišiti banske časti i svih inih pravah. Da se to njegovoga srca živo kosnulo neima dvojbe, nu opet svlada bolje čuvstvo; nadvlada sama sebe i svoje uvriedjeno poštenje, imajuć svoju dužnost kao ban i podanik pred očima. Pospiešiv put dodje nakon toga u Zagreb, gdie se je već svašta govorilo, te bijaše slavno, kao triumfator, primit.

Umiriv razdražena srca u Zagrebu, posieti 14 srpnja Slavoniju i Sriem, gdie je vladala podpuna anarhija. Težkom rukom podje mu za rukom povratiti toli žudjeni mir, jer se ovdie još silnijim nego gdie drugdie pojavljao magjarizam, te mnogim glavom zavrtio. — Ovdie blizu Petrovaradina pozove ga Hrabovski na njekakvo viećanje. *Jelačić* htiede doista otići, nu župnik Heldenthalski učini ga pozorna na zasiede, u kojih leži njekoliko stotinah honvedah i piešakah magjarskih. Buduć da nije htio *Jelačić* ići, stoga dodje Hrabovski, nu svaka dogovaranja ostanu bezuspiešna.

Vrativ se 24 srpnja u Zagreb dobije istoga dana pismo od nadvojvode Ivana, koj ga pozva u Beč na konferenciju, u kojoj bi se imalo viećati o načinu kako da se Ugarska opet pomiri. 25 srpnja ostavi Zagreb, a 27 stigne u Beč, osiedne kod "divljega čovieka„; 28 u jutru dodje oficirski sbor bečke posade *en plein parade* da mu načini svoj naklon. Ovom prilikom reče *Jelačić* živo slovo, u kojem izrazi cielo svoje političko vieroispoviedanje, svoje namiere glede Austrije, o kojoj reče, da ako je već neima imade se na novo stvoriti. Svu svoju krasnu riečitost izlije ovdie, rekao bi, njegov govornički talent uznese se ovdie na stupanj prve savršenosti, zamašaj mislih bijaše uznesen, te upravo poetičan; sav uzhitjen reče napokon: "*Jelačić* će pokazat da je dušom i tielom Hrvat, ali da je uz to i pošten general„.

Ovaj kriepak odgovor očara sve nazočne častnike, te jih opoji njekim uznešim čuvstvom, koje napokon prodre u gromoviti: "živio, eljen, hoch i t. d.„, mnogi su suze lijali kao malena dieca, a drugi se ljubili, grlili, rukovali i t. d.

Istoga dana prisutstvovaše ban konferenciji kod nadvojvode Ivana, u kojoj se medjutim ništa nezaključi. Na večer bijaše veličanstvena bakljada kakve nije Beč naskoro vidio. Preko 10,000 što vojnikah, što oficirah, što slavjanah nošahu baklje, a neizmierna množina pučanstva nagrnu sa svih stranah grada u korušku ulicu gdie stanovaše ban. Najprije ga pozdravi pokojni dr. K. hrvatskim govorom, pa pošto mu se *Jelačić* zahvalio, stupi na prozor, te reče òdanlje niemačkim jezikom njekoliko vatrenih riečih; zahvali se Bečanom na prijateljskom dočeku, izrazi opet svoje mnienje "o

jedinstvu Austrije„. Govor pratijaše gromovito klicanje, a medju ovim mogao je čoviek čuti kojega ultro-germana, frankfurtistu, gdie pieva svoj "fuchslied„ ili viče "nieder mit Jelachich„.

Slavjani bečki dodjoše drugo jutro takodjer k njemu, da mu se poklone, a akademički legioneri stajahu kao počastna straža pred njegovim stanom šve vrieme dok se je bavio u Beču.

Posliednji stanak imadjaše ban s knezom Batthyanyom; nu dakako bez svakoga uspjeha. Pri rastanku reče Batthyany Jelačiću: "*S Bogom, vidit ćemo se na Dravi;* na što njemu *Jelačić: "prije na obali Dunava nego na Dravi„.*

Buduć da su sva dogovaranja i konferencije o pomirenju obih narodah — Hrvatah i Magjarah — razbila o tvrdoglavosti protivne stranke, nepreosta narodu trojedne kraljevine drugo, nego čvor koj nije mogla diplomacija mirnim putem razriešiti, mačem razsieći. *Jelačić* je zahtievao, da se ustroji jedno obćenito ministarstvo bojno, financijah i izvanjskih poslovah, jednopravnost hrvatske narodnosti, i izpunjenje pravednih željah naroda Srbskoga. — Batthyany nehtiede pristati na banova zahtievanja u obziru ministarstva, stoga razbije se svaka dalnja misao o pomirenju.

Došav u Zabreb izdade *Jelačić* 6 kolovoza proglas, u kom objavi narodu, da je svako mirno porazumljenje bezuspiešno, te da mora i može jedino mač cielu stvar riešiti. Hrvati bijahu kao uviek tako i sada na boj spremni; nu neimadjahu glavnih bojnih faktorah: novca i oružja. *Jelačić* umoli Radeckoga jedno i drugo, a ovaj mu posla po našem vriednom i mnogoštovanom domorodcu g. *Ivanu Kukuljeviću* jedva 100,000 fl. i njekoliko hiljadah pušakah, a što je to! — Konjaničtva nebijaše okrom banderijalcah, od kojih ustroji posebnu regimentu grof Oto Sermage. — Bez novacah, bez oružja, bez svega boj voditi! Doista čudnovata stvar. Drugi bi valjda bio mignuo ledji, pa cielu stvar pustio svom udesu; nu upravo ovdie pokaza *Jelačić* koliko može *jedan* čoviek čvrsta značaja, zdravih načelah, ako si uz to znade pribaviti povierenje naroda. Takav može graditi pa prietile mu kakove zaprieke, čvrsta volja i odanost naroda može sve shrvati, može najposlje slavodobitno boj svršiti.

Jelačić uvidi dobro goleme zaprieke, nu one ga nesmetahu ni malo, dapače pobudjavahu ga na novu radinost. 3 kolovoza dodje u Varašdin, gdie se je imao sastati u posebnom dogovoru s generalom Ottingerom. *Jelačić* razloži posliednjemu u kratko nu jasno tužan položaj Austrije, narisa mu nesreću koja bi mogla odavlje se poroditi. — Dogovor ovaj urodi najboljim plodom, on bo pribavi banu odličnoga generala, koj mu je u ratu velikih uslugah učinio, te znatno k njegovim pobiedam doprineo. Odavlje otidje u Granici; a na njegov glas ustane listom momčad sluinjska, ogulinska i lička, a isto tako pohrle i vrli Banovci na mio poziv svoga njekadašnjega toli ljubljenoga oberstara; sve što je moglo pušku nositi, ili kosom mahati, pohrli k Varašdinu, gdie se sakupljavahu i ostale čete.

O doista veličanstvena prizora! Hrvati nisu nikada pokazali koliko mogu i što mogu kao baš u ono burno vrieme. Glas jednoga muža uzhiti sav narod, na glas jednoga muža ustane

on listom na oružje da operu sramotnu ljagu sa sebe, da mačem kazni tlačitelje svojih svetinjah i pravah čovječanstva. Al ovakovo šta može se tek onda slučiti, kad je na čelu naroda muž koga narod pozna; muž koj je niko iz sriedine svoga naroda, koj pozna njegove biede i nevolje, pa i hoće i umije jih vidati; muž koj mu njegovim jezikom sbori, a koga i narod razumije. Takav muž bijaše *Jelačić* ban; stoga ga je narod ljubio i reć bi obožavao.

Početkom mjeseca rujna prenese ban svoj glavni stan u Varaždin, gdie se na skoro sakupi iz svih krajevah trojedne kraljevine momčad sve po izbor junaci premda mnogi i kosami oboružani. Znatan manjak oficirah i konjaničtva zadade mu mnogo brige; mnoga četa od 2000 imadjaše jedva po tri ili četiri oficira, a cielo konjaničtvo brojilo je jedva 1902 konjah.

Prije nego je prekoracio granice magjarske, upravi dva liepa proglasa na magjarski narod i ondiešnju vojsku, u kojim jim razloži uzrok svoga ratnoga pohoda. A napokon stigne i odlučni dan; — 11 rujna u jutro u 8 urah uzjaše ban svoga bielca u Varaždinu, u 9 urah predje sa svojimi četami, 45,000 momakah, hrvatski Rubikon — Dravu. — Medjumurje, prije brojeno k Magjarskoj, bijaše opet povratjeno Hrvatskoj, pa kako se je opet prešav Muru s generali Zeisbergom i Kempenom složio, stupaše upravo u srce Magjarske. Isto vrieme dobije general Roth nalog da se sa 8,000 svojih ljudih sdruži s banom; nu ova se je vojska kasnije neprijateljem predala. Nenaišav na nikakav odpor, stupaše *Jelačić* mirno sve do *Mölvara*, gdie se zametnu krvavo krešivo, u kojem bijaše neprijatelj do noge potučen. Zatim išlo se dalje, premda bijaše ovaj put veoma težak, jer se komunikacija s Hrvatskom jedva uzdržavati mogla.

Došav do stolnog Biograda, pridruži mu se ondie više četah konjaničtva carskoga, koje znatno vojsku podkriepi, jer se dosele moraše najviše s nedostatkom konjaničtva boriti. 29 rujna stigne pod Valencu, nasusriet mu prispije knez Batthyany, koj htiede tobože o miru se pogadjati. Nu *Jelačić* uvidiv da ti razgovori neće imati nikakvih posljedicah odpusti ga, pa poleti k svojim, od kojih jur jedna četa bijaše u borbu, a drugu povede osobno, dočim treća nemogaše za vrieme stići. Bitka trajala je više urah; napokon se Magjari povuku k Budimu, a *Jelačić* posjedne Pakózd.

Medjutim zgodiše se toli u Pešti koli u Beču zanimivi dogadjaji. Nadvornik magjarski vidiv da više nemože opraviti mirnim načinom, otidje u Beč ter položi svoju čast u careve ruke. Dobri car *Ferdinand* hoteć na svaki način Hrvate i Magjare opet pomiriti, posla svoga punomoćnika podmaršala grofa *Lamberga* u Ugarsku, komu izruči vrhovno zapovledničtvo nad vojskom ondiešnjom. Nu jedva što je ovaj prispio u Peštu, već mu nazdraviše zdravicu, i grozna njegova smrt sried peštanskih ulicah uništi i posljednju sienu nade o ikakvoj mogućnosti pomirenja. Protivna stranka u Ugarskoj zadobi posve prevagu, a caru ostade jedini *Jelačić* i Hrvati vierni boreć se za priestol i *svoja prava.* Nu nije sama Ugarska buktila plamom biesnoga prevrata, sried priestolnoga grada pope se ona na takov stupanj, da je car nesretni grad ostavio, te se sa cielim dvorom u Schönbrun povukao. Ondiešnji proletariat počini diela,

kojih se čoviek mora sgroziti, a za primier neka nam služi okrutna smrt bojnoga ministra Latoura, kojega objesiše, — pa još kako?... Sried ovih grozovitih dogadjajah stajaše *Jelačić* ban kao silna klisurina sried biesnećega mora, kao jedina sjajna zviezda na tamnom debelimi maglušami zastrtom zrieniku. O koli liepo reče o njem jedan od naših piesnikah:

S tobom iz poraza
Sigetskog ustane
Vitežkog obraza
Zrinoviću bane.

Car Ferdinand u golemoj nevolji posla manifest iz Schönbruna 3 listopada 1848, gdie opozivlje svoj dekret od 10 lipnja, *Jelačiću* podaje vrhovno zapoviedničtvo nad ukupnom vojskom u Ugarskoj i pridruženih kraljevinah, imenuje ga svojim punomoćnikom, te nalaže da mu se sve vlasti imadu pokoravati, riečju učini ga svojim "*Alter Ego*", a ko znade što će reći biti kraljevskim punomoćnikom u burno vrieme, ko znade, da se tu zahtieva viernost neuzkolebiva, taj će jamačno moći prosuditi ono neograničeno povierenje, koje kralj Ferdinand položi u *Jelačića* bana, — pa se nije prevario! —

"Vix aliquis Domui Augustae devotior Illo;
Aut adeo meritis plenus ut Ille fuit"

kaže vrlo umno naš vriedni Franjo Milašinović u svojoj osmrtnici na pokojnoga bana.

Poslje bitke kod Valence povuku se Magjari k Budimu a *Jelačić* k Altenburgu; posliednji najviše radi toga, da si uzdrže savez s Hrvatskom. Čuvši grozovite slučajeve u Pešti a osobito u Beču, te uvidiv da mu je trud jalov ako i satre glavu magjarskoj guji, ako ostane nepovriedjena dvoglava bečka aždaja, koja stajaše u savezu sa cielim buntovnim svietom, a osobito sa glasovitimi (!) frakfurtisti. Stoga brzo sve misli u jednu smislio, pa odpustiv generala Todorovića s većim dielom neuredne vojske preko Štajerske u Hrvatsku, da domovinu brane, uputi se on s jezgrom svoje vojske i njemačkim konjaničtvom put Beča. 10.ga listopada stignu banove prednje straže do briega Laa kod Beča, a 12 sjedini se s posadom bečkom pod grofom Auerspergom, te obkoli Beč. Već 19 stigne banu znatna pomoć iz Češke a s njom i knez *Windišgrec*, koj je prije niekoliko miesecih premda silovitim načinom i krvavim mačem ugušio ustanak u Pragu. Windišgrec bijaše najmenovan vrhovnim zapoviednikom sve vojske osim talijanske, te tako morade mu se dosele samostalni *Jelačić* podvrći. Koliko je ovo kasnije hasnilo, a koliko mnogo više škodilo — jer Windišgrec nije osobiti vojnički genie — vidjeti ćemo na skoro.

28 listopada stade carska vojska na Beč sa svih stranah jurišati, a *Jelačića* i Hrvate zapadnu najteža i najpogibelnija miesta, tim više, što se je mogao iza ledjah od Švehata nenadanom napadu Magjarah nadati; nu čim mučniji posao tim slavnija pobieda. Borba trajaše do 4 ure pod večer, a hrvatska vojska i njezin junački vodja — kako *bezpristani* sviedoci kažu — boraše se divnom smionosti i nevidjenim junačtvom, oni dopru do Belvedera, dočim Gradišćani i Brodjani prodru iz Pratera u Jagerzaile i Leopoldstadt. 30 listopada stigne viest da su Magjari prešli Leithu kod Švehata, te da hite Bečanom u pomoć. *Jelačić* dobije nalog da Magjare protjera. Bitka, koja se istoga dana zametne, ovjenča banovu glavu i hrvatsku vojsku — u ovoj bitki sastojaše

veći dio vojske iz Hrvatah, jedino konjaničtvo pripadaše različitim narodnostim — novim neuvelim lovor-viencem. Košut, koj takodjer prisustvovaše borbi — mal da nije banu u ruke pao. Neposredna posliedica ove sjajne pobiede bijaše predaja Beča; jer još istoga dana predobiju Otočani glavni ulaz carskoga dvora i posjednu sam dvor. Boj se svrši, Bečani polože oružje, carska vojska udje slavodobitno u grad, a ta slavodobit ima se s veće strane pripisati *Jelačiću* i hrabrim Hrvatom.

Sada se pope *Jelačić* na najviši stupanj slave. Njegov car i kralj priznajuć zasluge uresi mu junačke grudi velekrstom Leopoldova reda; zajedno dobije komanderski krst reda Marije Terezije, i car ruski *Nikola* posla mu red sv. Vladimira prve vrsti, kralj hanoveranski velekrst reda Guelfah s vrlo laskavim pismom, a kasnije sliedilo je toga i više. Piesnici, pisci slavljahu ga u javnih listovih kao junaka i pobieditelja prvoga neprijatelja čoviecanskih pravah; od svih stranah dolazahu deputacije da mu se poklone; *Slovanska Lipa* posla mu adresu, a Hrvati dolazahu svaki čas da se svomu milomu banu poklone, te mu na novo zasviedoče svoju staru i neuzkolebivu ljubav.

Vojska koja se je imala uputiti u Magjarsku stajaše jur pripravna u polovini mieseca prosinca na bečkih poljanah. *Jelačić* dobije zapoviedničtvo nad 1 odielom sastojećim iz dvih divizijah i konjaničke brigade generala Ottingera; osim toga pratjahu bana banderijalci i serežani. 23 prosinca prenese *Jelačić* svoj stan u St. Mikloš, 27 osvoji neproliv ni kaplje krvi dobro utvrdjeni Raab, a 29 stajaše kod Kiš-Bera. Ovdie začuje da stoji Perczel sa 10,000 momakah i 24 topovah kod Moora, ter da nastoji, nemogav se s Görgöyom siediniti, put Budima okrenuti. *Jelačić* umah za njim, te ga stigne sried Bakonya, gdie ga poslie kratka nu junačka boja, u kojem se proslavi sjajno carsko konjaničtvo, pobio, preko 2,000 neprijateljah uhvatio, i 6 topovah mu oteo. Ostatci razbijene Perczelove vojske pobiegnu k Stolnom-Biogradu (Stuhlweissenburg). Strah koj zavlada u Pešti poslie ove bitke najjasnije nam dokazuje bieg buntovničke vlade iz Pešte u Debrecin, koja bijaše u tolikoj smetnji, da je svoj glavni grad bez svake obrane udesu i milosti slavodobitne vojske izvrgla. 4 siečnja bijaše zauzet glavni grad Ugarske, a ban *Jelačić* povuče kao u Beču tako i ovdie obćenitu pozornost na se.

Prva polovina ovoga rata bijaše svršena, nu započinjaše druga i to krvava, koja je našoj vojski mnogo više jadah zadala i mnogo više krvi stajala. *Jelačić*, koj je u prvoj polovini pokazao vojničku vieštinu i odvažnost praćenu i ovjenčanu s veće strane najboljim uspjehom, razvije u drugoj mnogo kritičnijoj izvanrednu snagu duha, kojom jedinom mogaše onako goleme zaprieke sretno svladati.

Poslie bitkah kod Hatvána, Gyongyeša i Tapis-Bitske, u kojih vojnički um banov u najliepšem svietlu zasinù, sliedila je krvava borba kod Joasega, gdie je on, boreć se sa dva putah pretežnijim neprijateljem, sretno i slavno izplivao pomoću jedne brigade konjaničke, koju posla general Šlik u baš zgodno vrieme. Mieseca travnja, kad se stoprv krvava drama počela razvijati bijaše opozvan knez Windišgrec, a njega zamieni general topničtva baron *Welden*.

Nemogu ovdie mimoići nespo-

menuv krvave bitke kod Tapio-Bicske, gdie si je naš vriedni zemljak general *Rastić* neuvehli ako i krvavi lovorvienac stekao, gdie je hrabrost naših Otočanah u skoro nečuvenom sjaju zablištila, gdie se stara hrvatska hrabrost novim viencem slave zaodjela.

"3 travnja ostavismo — tako pripovieda njeki častnik, koj je bio kod banovoga generalštaba — Czégled, da se polag naloga čim prije sdružimo s generalom Šlikom. Cielu noć putovasmo; put bijaše zločest i tako vlažan, da su prednje straže tek oko 2 ure po ponoći u Tapio-Bicske stigle. Oko 8 urah ostavismo miesto putujuć uz lagahno muljnjati Tapio potok; ban, koj je na čelu prve čete stupao stane s prednjimi stražami kod Höcza, te zapoviedi ostalim odielom da korak podvostruče.

U 2 sata zaore topovi najednoć za našimi ledji; Magjari napadnu še naše zapleće kod Tapio-Bicske, dobru milju od Seczóea udaljene. Banu bijaše naloženo da se nepušća u bitku, nego da se čim prije sa Šlikom sdruži; stoga zapoviedi Rastiću generalu, da neka s kakvog brdašca s topovi Magjare u zaptu drži, da uzmogne ostala vojska put svoj nastaviti. Nu kad pucanje nije htielo prestati, stavi cielu vojsku u bojni red, a mene pošalje ban vidivo zabrinut, budući da *Rastić* ni glasa ne davase od sebe, da mu naviestim da bitku prekine.

Paralelno s nami u duljinu od 1 $^1/_2$ milje stupahu Görgöy i Klapka s 18,000; Klapka dakle hoteć naše zadnje straže medj svojom vojskom i potokom Tapio bez velikoga krvoprolitja dobiti, navali nanj sa 8,000 svojih momakah. U tu svrhu ustavi svoje čete pó ure od sela, te pošalje njekoliko hitacah iz topovah, da naše poplaši. Nu na nesreću namieri se baš na junake Otočane. Čim se pojavi tutanj topovah skoče Otočani na noge, te poput ljutih lavah nasrnu na dušmana; bajonetom u ruci navale na topčare, momčad povale a topove okrenu proti neprijatelju. General *Rastić* htiede sada, vieran banovoj zapoviedi, put svoj nastaviti, nu razjareni i bojnim uspiehom opojeni vojnici nehtiedoše slušati zapoviednikah, već se poput gorske lave otisnu za biežećim neprijateljem.

Ali sada pošalje Görgöy generala Damianića sa 10,000 Klapki u pomoć; a ja upravo stignem na bojište kad je brigadi Rastić najveća pogibelj prietila da će u močvarnom Tapio — nemogav odolieti na prvi pogled mnogo pretežnijemu dušmanu — i nehotice morati se kupati. Kartači brodjahu zrakom sa svih stranah; dva bataljuna opirahu se deset putah jačemu neprijatelju. Tle zastirahu tielesa ranienih, mrtvih ili grozovito osakatjenih. Moj prijatelj baron Ridesel major kod banderijalacah, kapetan Gjurković ležahu grozno osakatjeni, i mnogo drugih častnikah i prostakah.

Otočani borahu se kao biesni

Gori barjak! s toka mače!
Junak krvjom put svoj piše!
Samo mrtav miesto dat će,
Koj našiem duhom diše!
Napried, složno Otočan!
Tapio! nam je slavan dan!
(*Vukotinović*).

Golim mačem i bajonetom navale na Magjare, koji jih sa svih stranah obkole. "Zar je samo ovo njekoliko stostinah momakah preostalo od Rastićeve brigade„ poviknem častnikom; nu moj glas zagluši tubanj topovah i zviždanje pušakah. Ja pohitim k mostu, da ga sa njekoliko vojnikah razorim čim predje posliednja četa. Za našimi ledji plane selo živom vatrom i Magjari

nemogahu više krozanj proći. Ja stisnem konja te pohitim pred četom, koja baš njekim klancem prolazaše. Al kako se obradovah kad sam opazio ukupnu brigadu na briežuljku pripravnu na nov boj. Dočim je jedan dio hrabrih Otočanah daleko pretežnijega dušmana suzbijao, prevali drugi sa zarobljenih 6 topovah most, te se utvrdi na desnoj obali Tapio potoka na briežuljku, pripravan opet krvav posao začeti.

Veselim slavodobitnim klicanjem budu naši Otočani od svojih drugovah na briegu sakupljenih primljeni; preostavši — premda desetkovani — nosjahu svoje ranjene drugove i častnike na ledji sretni i ponosni nad toli sjajnom pobiedom.

Ja pohitim napried da izviestim naše, koji su brigadu Rastićevu za propalu držali. Došav onamo opazim umah tajnu žalost, koja se sa svakoga lica pojavljala. "Svietli Gospodine„, poviknem banu, "za uru bit će ovdie brigada sa njekoliko topovah, koje su Otočani neprijatelju oteli„. "Ah moji hrabri Otočani, moji hrabri vojnici; živio Rastić!„ povikne vidivo ganut ban, dočim mi je krepko desnicu stisnuo.„

Ovako pripovieda jedan častnik u ***Revue de deux mondes*** o ovoj znamenitoj bitki, koja nam na novo pokazuje što Hrvati mogu, kad se i njim dade što jih ide, kad su jim poglavari ljudi, koje oni poznaju, koji umiju narodu žicu pogoditi.... *Duh Jelačića*, — kao što vrlo umno primetjuje naš Vukotinović — ***živio je u vojsci!*** ....

U proletju 1849 godine, kad se je sa obih stranah na novo začela krvava vojna, te pošto bì jur prije naimenovan generalom topničtva, dobì *Jelačić* zapoviedničtvo nad južnim odielom vojske. Boljega nemogahu izabrati; ime bo Jelačićevo, kojega se slava po cielom slavenskom jugu orila, imadjaše njeku čarobnu moć, te je moglo i hladno srce do najvećega uzhita uzpiriti. 19 ostavi Peštu sa 15,000 piešakah, 6,000 konjanikah i 70 topovah, te podje niz Dunavo do Osieka kamo stigne 24 travnja.

Jelačić nadje na jugu sve bojne sprave i vojsku u tužnom stanju; nu ipak, kakav bijaše krepka duha i tvrde volje, nezdvoji, dapače upotrebi i napne sve sile, razvije na toliko svoju dielotvornost, da mu je prem velikim naporom za kratko vrieme pošlo za rukom stvoriti vojsku prilično kriepku, te joj uliti duh ponosan, samosviestan, bez kojega je vojska niema makina, koja napried stupa dok ju turaš. On glavom obadje Sriem i jedan dio Slavonije, izdade kriepke proglase na Jugoslavene, bodrio i nukao gdie je mogao; pa samo ovako mogaše svoju svrhu oživotvoriti, te vojsku uzkrisiti, s kojom je bio vrstan tako dugo opiratse, dok se nije baron Haynau približio jugu, te mu ruku pružio.

Jelačić hoteć se siediniti s glavnom armadom, zauzme položaj medj ***Kaćem*** i ***Jarkom*** uzduž tako zvanoga rimskoga nasipa. 4 lipnja pokuša dušman jurišati na obkope banove vojske, nu morade se nakon krvave borbe, krvavih i razbitih glavah vratiti. 5 lipnja predje prieko Vilova i Mosora, a 7 napadne *Perczel* utvrdjen banov tabor kod Kaća, nu tu ga s boka napadne hrabri Ottinger, te ga potjera kao što tiera silna bura sivu maglu, a 11 i 12 potuče *Jelačić* Magjare kod Novogsada, osvojiv obkope; nu dušman rigaše neprestano vatru iz svojih topovah iz bližnjega Petrovaradina,

te obrati veći dio Novogsada u kup prašine. 16 lipnja uputi se ban dalje, uzme zapušteni od Magjarah *Franjev kanal* i miesta Földvár, St. Thomaš i Verbas.

Eto koli dičnih vojničkih pobiedah, a koliko bi jošte *Jelačić* učinio da se nije morao s dvojakim neprijateljem boriti; kugom, koja mu zadavala više jada nego magjarske lumbarde i granate. Što je moglo hrabroga vodju više dirnuti no pogled na žrtve nemile pošasti, pogled na junake umirauće ne slavno od neprijateljskog mača, no boreć se s ljutom kugom.

Boreć se neprestano s težkoćami različite ruke, stupaše *Jelačić* napried. Ostaviv Novi Sad zauzme tvrd položaj kod Franjevoga kanala, a glavni stan prenese u Kiš-Ber. Mimoiduć ostale manje borbe i čarkanja, napomenut ću ovdie bitku kod Hegyeša.

Ban dobije glas da je Perczel kod Hegyeša stao. Odmah odluči potražiti ga, nu prevari se u veličini i broju protivnika svoga. Polag viestih njemu stigavših imala bi ta Perczelova vojska biti tekar jedan dio magjarskoga južnoga odiela, stoga nepovede ni svu svoju momčad. Al kad tamo stvari se drugčije pokažu. Hrvati borahu se kao junaci viešti maču i puški, borahu se kao kod *Tapioa;* nu dvostruko mnogobrojnija sila njihovih protivnikah, te pogibelj koja jim izza ledjah zaprieti, prinuka bana da nebaca uzalud jošte više žrtvah u čeljusti nezasitne smrti; on se povuče natrag.

Bitka kod Hegyeša bijaše izgubljena, ali ban je pokazao onakovu hladnokrvnost usried zviždajućih hitacah i zveke sabaljah, onakovu vieštinu u ravnanju, da mu bitka ma i dobijena nebi mogla slavu ovdie zadobijenu povećati. Sa 7,000 momakah i 70 topovah borio se on sa dušmanom, koj imadjaše na ruci 15,000 momčadi i 100 topovah! — Utvrdiv obkope kod Petrovaradina i podkriepiv ondie vojsku povuče se u Sriem a za glavni stan odabra si Rumu, kasnije Titel.

Za ovih borbah na jugu stajaše carska vojska na sieveru Ugarske. Magjari su okriepiv se u zimi novom snagom udarili, te carskoj vojski jedno miesto za drugim otimali. Uz to bijahu jim na čelu sami vieštaci n. p. Poljaci Dembinski, Bem, Klapka, Magjari Görgöy i t. d.; nije se čuditi indi ako su onako služni i od samoga naroda svigdie podupirani uspiešno dielovali, ter carsku vojsku pred sobom više manje uviek tierali. Nu naskoro se stvari promiene. Rusi dodju našim u pomoć, a time dobije ciela vojna posve drugo lice. Carska vojska dočepa se opet ofensive, a osobito odkada je miesto Weldena Haynau na čelo vojske stupio. Ovaj potuče kod Temišvara, koga je naš zemljak general Rukavina hrabro branio i obranio, Magjare do noge, te pruži i našemu banu na jugu pomočnicu ruku. Görgöy položi oružje kod Vilagoša; najjače tvrdjave u zemlji, kao Komorn, Petrovaradin, Munkač otvore vrata. Poglavice bune razbiegoše se na sve strane, a najviše jih ode u Tursku; narod osta oslabljen, osiromašen očekivajući milost od pobieditelja Cara i Kralja svoga. — Krvavi rat je svršen, rik topovah umuknù, bojna trublja zaniemi, a junaci koje sačuva Bog i dobra sreća vratiše se kući da ondie primu nagradu za svoje trude...

Jelačić nakon silnih vojničkih naporah, nakon poduljega odsutja, povrati se opet u svoju domovinu med svoje Hrvate, koji ga neopisivom ra-

dostju kao triumfatora prime. — Kasnije otidje u Beč na poziv carev, da ondie sudieluje kod tobožnje reorganizacije naše domovine. Koliko je ondie radio, kako se napinjao, s kakovimi se zapriekami od svih stranah boriti imao o tom neću govoriti. Osobe, koje su ga u tom poslu ili pomogale ili priečile, jošte se većinom broje medj živuće; — budućnost neka sudi; — nu toliko moram reći, da bijaše *Jelačić* jedan od najpoštenijih, najiskrenijih Hrvatah, što ikada življahu. Što njegove plemenite želje i namiere nisu prodrle, pače s veće strane jalove ostale, *tomu on nije kriv*, već oni koji stajahu na kormilu...

Običavao je češće svojim prijateljem i znancem reći: "Mene ljudi možebiti krivo sude, nu poslje smrti vidit će se iz mojih pisamah„ .. tu pokaže na stol u kom ležahu zatvorena pisma.

God. 1850 baveć se u Beču dodje mu medj ostalimi velikaši u pohode i grof Stockau, s kojim se je *Jelačić* jur od prije dobro poznavao, jer je isti grof pod njim kao dobrovoljac služio. Grof znajuć dobro da je ban ljubitelj lova, pozva ga na svoje dobro Napajedl u Moravsku; *Jelačić* dodje, pa — ulovi sama sebe, ili bolje rekuć njegovo srce ulovi mlada 16 godišnja kći grofova, Sofija. *Jelačić* kako bijaše neoženjen, hoteć svomu narodu dati i banicu, zaprosi bez okolišenja u grofa kćercu, a ovaj mu drage volje izruči svoje najveće blago. Vienčanje ovrši se u Napajedlu 23 srpnja 1850. Bijaše tu mnogo sjajnih licah, veliki broj plemićah, hrvatska sjajna deputacija. Vienčanje ovršio je glavom nadbiskup Olomučki. Zatim uputi se u Hrvatsku, u glavni grad Zagreb. Kako Hrvati proslavili onaj dan, kako su dočekali svoga junačkoga bana i umiljatu banicu, neću pisati; većina zagrebčanah sieća se jošte dobro onoga uzhita; samo toliko se dade reći, da se Hrvati nisu nikada na onako velik stupanj uznešenosti i narodnoga čuvstva popeli kao u ono vrieme.

God. 1853 bijaše biskupija zagrebačka na nadbiskupiju povišena, a to je veće strane dielo *Jelačićevo*, kao što priznaje i sam sadašnji naš nadpastir. Ovom prilikom uruči našemu banu kardinal Viale Prelà papinski red sv. Grgura, kao znak zaslugah od strane sv. Otca pape.

God. 1854 prilikom vienčanja careva povišen je na grofovsku čast, a njegova supruga, naša banica, bijaše caričinom pridvornom gospojom naimenovana. — Nu sva ova odlikovanja nemogahu ugušiti *duševnu* bol Jelačićevu, koja se prehiti i u tielesnu, te ga napokon nakon petogodišnjega težkoga bolovanja razstavi s životom.

Jelačić umre bez potomka; jedina kćerka Ankica umre god. 1855; a od to doba bijaše mu jedina utieha ljubeća supruga, koja ga je vierno do posljednjega uzdaha njegovala, te mu gorke — nezaslužene — dane života po nješto osladjivala.

God. 1859 mieseca svibnja izmed 19 i 20 preslavi se providjen svetotajstvi umirućih u naručaju vierne duboko razlužene supruge, brata Antuna, njekoliko viernih prijateljah i g. župnika brdovačkoga, nakon težke duševne i tielesne boli, iz ovoga svieta na drugi, u 58 godini slavnoga i za narod mnogozaslužnoga života. — Mrtve ostanke sahrani vieran mu hrvatski narod u Novih dvorih, na njegovom dobru, gdie počiva i mladjahna mu kćerca.

***

Jelačić je bio muž bistra pronicava

uma, vatrena značaja, kriepke željezne volje; vojnik al uz to rodoljub dušom i tielom. Svomu narodu posveti on sve svoje sile duševne i tielesne, radi njega otruje sam svoj život, kad nije hotio onako plesati kako su drugi svirali... Stoga nije se čuditi ako mu baš nije sve za rukom pošlo što je naumio; nije se čuditi ako je imao neprijateljah...

Jelačić bijaše velik prijatelj znanostih i umietnostih, osobiti ljubitelj narodnoga našega jezika, koj je uviek gojio, granice mu širio, te ga i onda štitio kad su ga neprijazne okolnosti iz javnoga života izturale, te ga opet na prostu kućaricu stegnule. O koli krasno izrazi viešt naš piesnik g. Milašinović:

Quod, quando Bani valuit pro lege voluntas,
Stabat honorifico tunc tua lingua loco . . . .

On nije poviestnice pisao, ali ju je tvorio; bijaše osobiti ljubitelj narodnih starodavnostih; njemu [1]) imade današnje historičko družtvo u Zagrebu zahvaliti svoj postanak i obstanak, on mu bijaše pokrovitelj, pa da neima većih zaslugah već samo radi toga zaslužuje miesto u Kačićevom Albumu. On bijaše pokrovitelj svih naših domaćih družtvah, pomogao jih gdie i koliko mogao, svaki narodni podhvat nadje u njem darežljiva mecena, toploga prijatelja, vatrenoga rodoljuba.

Njim izgubi narod hrvatski svoga najvećega prijatelja, zaštitnika i pomoćnika, kao što liepo veli mladi naš piesnik Gj. D.

Izgubismo *mecenata*
Duhom, srcem prebogata
A rukama darežljiva:
Da netone, što još pliva.

A na drugom miestu opet:

Narod gubi prijatelja,
Dobročinca, tiešitelja,
Zastupnika, zaštitnika
I vojvodu svog velika.

[1]) I revnom nastojanju našega neumornoga g. *Ivana Kukuljevića.*

Poviestnica narodah crpi se najviše iz života velikih njegovih muževah; gdie neima takovih, ondie neima ni poviesti, jer je nije imao ko tvoriti. Veliki su muževi stožeri oko kojih se kreće sav narod, oni su mu srce i redište svakoga pokreta. *Jelačić* je muž, jest proizvod god. 1848. Izvanredne dobe vremena vrstne su samo roditi izvanredne muževe, a medj ove poslednje spada i *Jelačić* ban. On svojimi dieli sagradi sebi tvrd spomenik u srcu viernoga svoga naroda, a ovaj narod neće zaboraviti da je imao *Jelačića Josipa* za bana, neće zaboraviti muža, koj ga ljubljaše svom snagom srca svoga, onoga srca, iz koga poteče ona krasna rieč:

Što Bog dade i sreća junačka.

Ne, narod tvoj, proslavljeni junače i rodoljube, neće te zaboraviti; živiš i živit ćeš vjekoma u njegovih grudih.

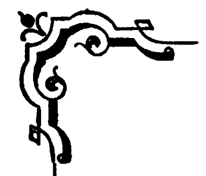
Živ si i *Ti*, ko' junaci ini,
Koje znamo i danas po činih;
Jer ih narod u piesmah proslavlja
I potomstvu za spomen ostavlja;
I o *Tebi* pieva narod piesme.

Ime *Jelačića* bana sjati će u pročelju hrvatske poviestnice zlatnimi slovi ubilježeno, da ga se sieća i kasno potomstvo kao svoga velikoga rodoljuba i najiskrenijega prijatelja.

Svaki iskren našinac, komu je srce na pravom miestu, mora zajedno samnom reći: *Slava i viečna uspomena Jelačiću banu u hrvatskih lietopisih; vječan pokoj njegovoj neumrloj duši!*

O bratjo trojedne kraljevine, sietimo se riečih zlatnih doista našega piesnika, pak jih sliedimo, a neumrli duh Jelačićev radostno i zadovoljno gledat će s nebeskih visinah na nas:

"Tanto nempe Viro monumentum pone decorum.
Tantam Virtutem lauda, imitare, cole
Fida Thronum et natale solum defende, peregit
Hanc immortalis Banus ad astra viam." —

KNJIŽEVNOST.

O CRKVENO-SLAVJANSKOMU JEZIKU I BOGOŠTOVJU U DALMACIJI. [1]

Od prastarih vremenah do današnjega dneva puno je bivalo u Slavjanstvu velikih i sjajnih dogadjajah, ali ja mislim da od tih zgodah nijedna nemože se dostojno uzporediti s djelom što ga preduzeše dva solunska brata, Konstantin nazvan u kaludjerstvu Ćiril s pridjevkom filozof i Metodije, oba sinovi znatnoga boljara iz Soluna. Do polovine XIX vieka ako slavjanski narodi i biahu stranom Hristjani, ipak neimahu na

[1] *Izvori:* Vita cum translatione S. Clementis u knjizi Acta Sanctorum Bolland. Martii. Tom. II. Antverpiae 1668. Fol. pag. 19-21. — Legenda Sanctornm Cyrilli et Methodii Patronorum Moraviae u Acta Sanctorum Boll. Tom. II. pag. 22 seg. — Mährische Legende von Cyrill und Method. Nach Handschriften von Joseph Dobrowsky. Prag 1826. — Legenda de S. Ludmilla. Acta Sanctor. Bolland. 16 Sept. — Kritische Versuche, die ältere böhmische Geschichte von spätern Erdichtungen zu reinigen. Von J. Dobrowsky. Prag 1803. — Cyrill und Method der Slawen Apostel od istoga. Prag 1823. — Legenda Pannonica u knjizi Archiv für Kunde österreichischer Geschichtsquellen XXX. Bd. Wien 1854. S. 156-63. — Vita S. Clementis Episcopi Bulgarorum. Graece edidit D.r Franciscus Miklosich. Vindobonae 1847. — Wattenbach, Beiträge zur Geschichte der Christl. Kirche in Mähren. Wien 1849. — P. J. Šafarik Pamáky drevn. písemnictvi Jihoslov. Život S. Methodia. V Praze 1851. — Barth. Kopitar Glagolita Clozianus. Windobonae 1836. — A. Boczek Codex diplom. et epistol. Moraviae. Olomucii 1836. — Erben Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae. Pragae 1855. — Harduin acta Concil. Tom. VI. Paris. 1714. — Assemani Kalendaria Ecclesiae Univ. Romae 1755. — Dümmler, Archiv für Kunde österreichischer Geschichtsquellen. Bd. XIII. — Farlati, Illirici sacri Tom. III. Venetiis 1765 apud Sebastianum Coleti. — Presbyteri Diocleatis regnum Slavorum u Schwandtner Scriptor. rer. Hungaric. Tom. III. Vindob. 1748. — Thomas Archidiaconus Spalatentis apud Schwandtnerum Tom. III. Scriptor. rer. Hungaric. p. 552-54. — Benedicti P. XIV. Bullarium Tom. IV. Romae 1757. — De conversione Boioariorum et Carantanorum u Marquardii Freheri Rerum Bohem. Script. Hannov. 1602. — Joаннъ Ексархъ Болгарскій. Изданіе Калайдовича. Москва 1825. — Кириллъ и Меѳодій. Изд. Проф. Погодина. Москва 1825 — Кириллъ и Меѳодій Славянскіе просвѣтители. Сочиненіе Филарета епископа Рижскаго. Москва 1846. — Geschichte der Slawenapostel Cyrill und Method und der Slawischen Liturgie. Von D.r J. A. Ginzel. Leitmeritz, A. Schnürlein, 1857. — Viek i Djelovanje sv. Cyrilla i Methoda slovjenskih Apoštolov. Nacrtao D.r Franjo Rački. Svez. I. II. U Zagrebu. Tiskom D.r Ljud. Gaja 1859 i t. d.

svom jeziku ni pismenah ni prevoda sv. pisma. [2]) Jedno i drugo dobiše oni stoprv od pomenute solunske braće. Tek se ovi na svršetku 862 godine vratiše u Carigrad iz zemlje Hazarah — ex provincia Cazarorum — na današnjemu krimskom poluotoku, kuda ih poslà cesar grčki na prošnju onoga naroda da ga pravoj vjeri nauče, dodju u Carigrad poslanici moravsko-panonskih knezovah Rastislava, Sviatopluka i Kocela, koji želeći slušat na rodnom jeziku službu božju i nauku Hristovu, moliše cesara Mihajila da bi im u tu svrhu poslao vještih i naučnih učiteljah. Car i patriarh odabraše za ovaj bogougodan posao gornja dva brata — Konstantina i Metodija —, oba izobražena i vješta slavjanskomu jeziku, koi se onda (kao i danas) u Solonu i u okolini govoraše. Sva je prilika da je Konstantin, prie nego će poći u Moravsku, izumio pismena zgodna za jezik slavjanski, i da je uz to učinio prvi pokus u prevodjenju svetih knjigah; jer je težko vjerovati da se oni nepripravni mogoše odvažiti na toli pretežak posao, kao što je propoviedanje slova božjega u jeziku, koi za pisanje neimaše jošte svojih vlastitih pismenah. S ovim mnenjem slaže se i panonski životopis (legenda pannonica): ibique t. j. Constantinopoli manifestavit Deus philosopho slovenicas litteras, et illico litteris formatis et sermone composito cum Methodio *iter aggressus* est Moravicum. Na putu u Moravsku Metodije pokrsti cara bugarskog Borisa (863), koi odsele bude veliki podpor Hristjanstvu, nastojeći duhom i razumom da nadvlada neznabožačku upornost podanikah svojih.

Došavši Konstantin i Metodije u veliku Moravsku, prvi im bude posao da uče djecu zakonu hristjanskomu, i da ustroje po gradovih i selih bogoslužienje jedno i drugo na slavjanskom jeziku. Za ovaj sveti i uzvišeni cilj oni su neumorno bdili i znojili se, boreći se u isto vrieme s ostancima poganskoga neznabožtva i s neznanjem niemačkoga svećenstva. Ali im s druge biaše u tomu velika polakšica, što propoviedajuć istinu u živomu pučkom jeziku narod je gomilama odasvud k njima trčao i rado slušao nauku njihovu. Ova revnost slavjanskih apostolah i uzhitjenje naroda davaše sladku nadu, da će započeto vandjelsko djelo bogatim uroditi plodom. I narod bi odista do uzvišene svrhe svojih učiteljah stigao bio, da mu po nesreći niemački biskupi u tome na put nestadoše. Ovima bo bješe mrsko a i koristi njihovoj protivno, da se ti novi grčki došljaci uvlače u njihovo crkveno područje, i što narodu slavjanskom u njegovu materinskom jeziku članke sv. vjere tumače. Konstantin i Metodije budući obtuženi od svojih niemačkih protivnikah kod pape Nikole, ovaj ih k sebi u Rim pozove. Uzrok pozivu tomu ljetopisi i *legende* različito poviedaju. Meni se čini da je istini najpodobnije što veli moravska legenda, da ih je niemačka stranka tužila u prestola rimskog što slavjanski jezik uvode u crkvu. A da su baš toga radi bili tuženi o tome nije

[2]) Nagadjanja niekih učenjakah da su se prastari Slavjani zadugo prie Hristjanstva služili vlastitim jezikom i pismom nisu ničim temeljito dokazana. Neocienjene važnosti o tomu jest sviedočanstvo kaludjera Hrabra, koi je izmedju X i XI stoletja ovako pisao: priežde ubo sloviene ne imiehu knig, no črtami i riezami čtiehu i gataahu, pogani susče. Krstivše že sja, rimskimi i grčaskimi pismeni nuždaahu sja pisati sloviensku rieč bez ustroenia, — tako bieša mnoga lięta, *dokle* človiekoljubec Bog posla im sviatago Konstantina filosofa, naricaemago Kirilla, i stvori im 30 pismena i osm i t. d.

sumnje kada dalje razsudimo, da svetitelji naši netom došavši u Mletke moradoše ondie braniti postupak svoj protivu gdiekojim nasrtačima na slavjansko bogosluženje. Putovanje njihovo u Rim znamenito je i za to, što Konstantin nosaše sobom tielo sv. Klimenta pape, našav ga s velikim trudom i nastojanjem u Hersonu ne daleko od Hazarah. Poviestnica ništa ne kazuje kakove zu razgovore vodili solunska braća s prvosveštenikom rimskim; tek se može s razlogom misliti da se nisu uzaman branili, počem Metodija po preporuci kneza Rastislava posveti papa za biskupa Slavjanima. Konstantin pak pokaludjerivši se pod imenom Ćirila preminù u Rimu 14 veljače 869 u 42 godini života svog. Sedmi dan iza smrti Ćirilove krene se Metodije iz Rima i vrati se u svoju prostranu eparhiju moravsko-panonsku, koja se širila prema jugu do same Dalmacije.

Sva je prilika da se on po svomu povratku iz Rima bavio najprie u Moravskoj, gdie sve do propasti Rastislava (870) izvršivaše biskupsko zvanje, ako i s velikom mukom i pogibelju života svog poradi krvavih ratovah Rastislava s Niemcima, koji zemlju moravsku nemilice opustošavahu. Pošto Rastislav podlegne sili niemačkoj izdajstvom slavoljubnoga sinovca svog Svatopluka, ne biaše ni Metodiju više stanja u Moravskoj, te on godine 870 predje u obližnju državu kneza Kocela, u oni dio svoje panonske eparhije, što je odprie u crkvenih stvarih spadao pod vlast solnogradskih arcibiskupah, t. j. u današnju Krajnsku, Hrvatsku i Slavoniju. S velikim uzhitom i častju primi ga Kocel, te s pomoću i pod obranom vladara ovog poče Metodije i onuda ustrojavat sv. bogusluženje i ostale crkvene obrede u slavjanskom jeziku, što narodu toliko omili da je izdaleka odasvud vrvio da bi rieč božju u svom jeziku čuti mogao. Gubeći time niemački svećenici svaki upliv u narodu, počnu i ondie na Metodija tajno i javno napadati, a tobožnji uzrok nadju ga u novom običaju slavjanske službe. Prvostolnik solnogradski Adalwin tuži Metodija našeg papi Adrianu 871 ili sliedeće 872 godine, i nasrtanja ta ponove slavjanski neprijatelji i kod pape Ivana VIII, išteći, da se Panonska opet vrati pod duhovnu oblast solnogradskih arcibiskupah. Protivnici od česti odolješe, jer papa još g. 873 zabrani Metodiju upotrebljavanje slavjanskog jezika u crkvi. No protivna stranka ne bude time zadovoljna, nemogaše bo ravnodušnim okom gledati uspiešni napredak Slavjanstva, niti lahko zaboraviti gubitak svoje vlasti i svojih dohodakah. Zato da bi postigli željenu svrhu tuže ovi put Metodija papi: da je odpadnik od sv. vjere, da ne vjeruje u izhodjenje duha svetog i od sina (filioque), jednom riečju da ne slieduje učenju rimske crkve. [3]) Na izmaku godine 877 ili u početku 878 umre pokrovitelj njegov knez Kocel. Zato nije se

---

[3]) Dužnost bezpristrasna poviedaoca nalaže mi ovdie napomenuti, da različiti znameniti spisatelji tvrde i dokazuju, da sv. Metodije ako i biaše u hierarhičnomu obziru podčinjen rimskomu prestolu ipak držao se tvrdo učenja istočne pravoslavne crkve. Takovi spisatelji jesu poimence: Paul *Stransky* († 1657); slavni *Dobrowsky* u knjigama Cirill und Method i Mährische Legende; *Dummler* u Archiv für kunde österr. Geschichtsquellen X. XIII. Band; *Kossing* u liturgische Vorlesungen über die heil. Messe. Regensburg 1856; *Filaret* Episkop Rižki u knjizi Кириллъ и Методій Славянскіе просвѣтители. Москва 1846. Vidi o tomu i исповѣданіе вѣры Св. Кирилла što ga napisa u ime svoje i brata svojeg Metodija str. 15 *Filaretove* knjige.

čuditi što neprijatelji Metodijevi i slavjanskoga crkvena obreda digoše tada slobodnije glavu, upinjuć se na svaki mogući način da radu i nastojanju njegovu pobiu cienu kod rimskog prvosveštenika, ocrniv ga kao okoriela eretika. Misli se da je papa iz početka tužbi toj povjerovao, jer g. 879 morade Metodije na poziv papin ići u Rim da se opravda. Evo što mu o tome piše Ivan VIII (Kalend. Julii 879): "Predicationis tue doctrinis populum domini tibi quasi spiritali pastori comissum, salvare instruereque cum debeas, audivimus, quod non ea, que sancta Romana ecclesia ab ipso apostolorum principe didicit, et cottidie predicat, tu docendo doceas, et ipsum populum in errorem mittas. Unde his apostolatus nostri litteris tibi jubemus, ut omni occasione postposita, ad nos de presenti venire procures, ut ex ore tuo audiamus, et cognoscamus, utrum sic teneas, et sic predices, sicut verbis ac litteris te sancte Romane ecclesie credere promitisti, aut non veraciter cognoscamus doctrinam tuam." Papa našav Metodija pravoviernim (880) odpusti ga nazad slobodna u Panonsku, potvrdiv njega tom prigodom ne samo u nadbiskupskom dostojanstvu, nego jošte i pohvaliv ga radi odpravljanja službe božje u slavjanskom nariečju. Ovo su rieči papine u poslanici ka knezu Sviatopluku (mense Junio, 880): "Nos autem illum (Methodium) in omnibus ecclesiasticis doctrinis et utilitatibus (čitaj: *veritatibus*) orthodoxum et proficuum esse reperientes, vobis iterum ad regendam commissam sibi ecclesiam dei remisimus, quem veluti pastorem proprium ut digno honore et reverentia, laetaque mente recipiatis jubemus." A malo nižje u istom pismu govori: "Litteras denique sclaviniscas a Constantino quondam philosopho repertas, quibus deo laudes debite resonent, jure laudamus; et in eadem lingua Christi domini nostri preconia et opera enarrentur jubemus."

I tako Metodije povrati se u krilo svojih milih sinovah. Ali i tada niemački svećenici ne dadnu mu mira ni pokoja. Oni se obratiše k Sviatopluku, u čiju državu (Moravsku) biaše se vratio Metodije nakon smrti kneza Kocelą, i stanu ga podbadati na svetog muža. Ove spletke podju im tim lašnje za rukom, što svetitelj neprašťaše poročnomu Sviatopluku radi mrskoga življenja njegova, dočim niemački svećenici laskaše mu u svačem, eda bi ga samo povukli na svoju ruku. Odtuda nepriaznost Sviatopluka k njemu; odtuda i pečali nanešene mu od neposlušnoga svećenika niemačkog Wihinga (Wiching), kog papa posveti za biskupa Nitranskog (Nitra) bez znanja Metodijeva i po tajnoj preporuci Sviatopluka. Postavljen rukom kobne sudbine u preležki položaj trpio je sv. naučitelj slavjanski do samoga groba tugu i napasti svakojake za apostolske svoje trude! No s druge opet, uzprkos protivnostima što mu niemačka pohlepa za koristju i vlastju uzrokovaše, on je još za života svojeg doživio radost, da su sva slavjanska plemena počinjuć od Hrvatske i Dalmacije do granicah Poljačke slušale sv. liturgiju njegovu. Ali u čem nemogoše uspieti Niemci za života Metodijeva, uspieše po smrti njegovoj, koja se sgodi 6 travnja 885. Oni izagnaše iz Moravske i Panonske bezbrojne učenike njegove, medju kojima najznatniji — του χορου Κ'ορυφαιοι — bjehu: Gorazd, rodjeni Moravac, vješt jezicima slavjanskomu i grčkomu, Kli-

ment, Naum, Lavrentije, Angelar. Sjeme razumne pobožnosti, što ga podatnom rukom posijaše Ćiril i Metodije u obširnih jugozapadnih naselbinah slavjanskih, poče iza njihove smrti usahnjivati malo po malo pod barbarstvom ondašnjega niemačkoga neznanstva. Od svih tih zemaljah najsretnija bì Bugarska, u koju g. 886 dobjegoše prognani iz Moravsko-Panonske učenici Metodijevi, donesavši sobom slavjanske bogoslužbene knjige, te u njoj pod zaštitom praviteljstva nastaviše s velikim uspiehom i koristju sveto preduzetje slavjanskih prosvietiteljah. Sto godinah poslie slavjansko bogosluženje bì preneseno u Rusku, i ovim načinom postalo je da Slavjani latinskoga i grčkoga obreda imaju i dan današnji jedan isti crkveni jezik s tom samo razlikom, da su prvi još od početka služili se vazda pismenima glagoljskima a drugi tako zvanom ćirilicom.

Kao što poviše rekosmo slavjansko bogoštovje biaše se jošte za života Metodijeva razpružilo medju Slaviane jadranskoga primorja, jer novost toli spasonosna, kao što je hvaljenje Boga u živom svakomu razumljivom jeziku morala je i našim primorcima biti mila i dobrodošla, te nji i željom nadahnuti da se medju njima to većma udomaći. Najboljim dokazom toga oduševljenja i ljubavi naših starih prema slavjanskoj liturgiji služi to, što se ona u Istriji i Dalmaciji u početku X stoletja (914) bješe već do toga utemeljila i razprostranila, da je mržnju mnogih protivnikah na se navukla. Protivnici ti kao negda u Moravskoj biahu i kod nas svećenici latinskoga obreda. Želeći oslabiti i ako bi moguće bilo ukinuti novo bogosluženje, stanu o Slavjanima glas posvuda raznositi da oni Metodija ciene i uvažavaju više nego isto evandjelje, više nego ustanove svete crkve, više no zakone rimskih prvosvećenikah, i da ne vjeruju kao što vjeruje i uči crkva rimska, te u tom smislu izvjestiše i papu, koi povjerovav knjigama piše okolo 925 biskupima splietske crkvene države: "fama revelante cognovimus per confinia vestrae parochiae aliam doctrinam pullulare, quae in sacris voluminibus non reperitur.... Absit hoc a fidelibus ut doctrinam Evangelii atque Canonum volumina Apostolicaque etiam praecepta praetermittentes, ad Methodii doctrinam confugiant, quem in nullo volumine inter sacros auctores comperimus.„ Tom prilikom opravi papa Ivan X svoja dva poklisara u Spliet Ivana biskupa jakinskog i Lava kardinala-biskupa prenestinskog (Praeneste), i u isto vrieme naloži pismeno biskupima, da bi gorljivo nastojali u suglasju s pomenutim legatima o izkorenutju neredah vladajućih medju Slavjani, motreći bodro da se božja služba po običaju rimske crkve ovršava u latinskomu a ne u tudjem jeziku: „Unde hortamur vos, dilectissimi, ut cum nostris Episcopis Ioanne sanctae Anconitanae et Leone sanctae Palestrinae Ecclesiarum Dei juncti, cuncta per Slavinicam terram audacter corrigere satagatis: ea videlicet ratione, ut nullo modo ab illorum supradictorum Episcoporum doctrina in aliquo deviare praesumatis. Ita ut secundum mores Romanae Ecclesiae Sclavinarum terrae ministerium sacrificii peragant, in Latina scilicet lingua, non autem in extranea, quia nullus filius aliquid loqui debet vel sapere, nisi ut pater ei insinuaverit.„ On je u istom smislu pisao i Tomislavu kralju hrvatskomu i Mihajilu

vojvodi humskomu, kao i svima županima, svećenicima i narodu slavjanskom i dalmatinskom, naredjujuć svima i svakomu napose da slušaju naredbe njegovih poslanikah, ako nisu radi biti izključeni od obćinstva s papom, jer za one (nastavlja govor papa) koji hoće da ovršivaju bezkrvnu žrtvu u slavjanskom jeziku, može se reći s pismom svetim: od nas izidjoše ali nisu od nas: "Quis etenim specialis filius sanctae Romanae Ecclesiae sicut vos estis, in barbara seu sclavinica lingua Deo sacrificium offerre delectatur? Non quippe ambigo, ut in eis aliud maneat, qui in sclavinica lingua sacrificare contendunt, nisi illud quod scriptum est: Ex nobis exierunt et non sunt ex nobis."

S tima poslanicama dodjoše legati u Dalmaciju, obhodeć gradove dalmatinske i polazeći poglavare hrvatske i srbske, pa sabravši okolo g. 925 u Splietu biskupe i svietovne vlasti sastaviše svečani sabor. Ovaj sabor pošto dosudi splietskomu arcibiskupu naslov i vlast dosele nepripoznatu prvostolnika — primata — zemlje Hrvatske, odredi u 10 članku da se nebi nijedan biskup usmielio postavljati u koi mu drago svećenički red ikojega klerika služećeg na slavjanskom jeziku. Evo ovdie iste izvorne rieči toga članka: "Ut nullus Episcopus nostrae provinciae audeat in quolibet gradu Slavinica lingua promovere: *qui* tamen *promoti sunt* in clericatu et monachatu Deo deservire *poterunt*. Nec in sua Ecclesia sinat eum missas facere; praeter si necessitatem sacerdotum haberet, per supplicationem a Romano Pontifice licentiam ei sacerdotalis ministerii tribuat." Može svak si predstaviti kakav utisak poslanice papine i saborski zaključak proizvede na vaskolik slavjanski narod, koi s razlogom poboja se da će se lišiti dragociena blaga — slavske liturgije. I u istinu gornji zaključak bio je prava smrtna osuda nad slavjanskom liturgijom! Po naredbi onoj nijedan biskup splietske crkvene države nije smio posvećivat za svećenike diake znajuće samo slavjanski jezik. Ovakovi svećenik nije mogao u nijednu crkvu biti primljen da odsluži sv. bezkrvnu žrtvu, i samo gdie bi bila oskudica u latinskih popovih, biskup dobivši najprie na to dozvolu iz Rima mogaše čistomu Slavjaninu dopustiti izvršivanje svećeničkoga zvanja. Proti ovoj ustanovi, koja smieraše na izkop slavjanskog bogoštovja, ustadoše niekoliko revnostnih biskupah na saboru bivših a navlastito Grgur biskup Ninski. Ovaj vrli pastir, rodjen Slavjan, nadje se kroz to pobudjenim rediti klerike ne samo iz svoje vlastite nego jošte iz tudjih biskupijah, pa zajedno s niekolicinom inih domorodacah obrati se s molbenicom u Rim papi, i u njoj snažnim izrazima iznese na vidjelo i pokaza golemu štetu, koja bi od gornjega zakona morala proizići za vâs hristjanski slavski narod. Povodom tim upoznav Papa važnost raspre, te hotijući biti miritelj objema stranama, obustavi izvršenje saborske odluke, korediv vrh toga da bi arcibiskup splietski Ivan ili kojigod od njegovih sufraganah s biskupom Grgurom prišli glavom u Rim i naustice kazali mu sporni predmet, kako bi on saslušav obje stranke pravednu odsudu izreći mogao. Što se od te papinske naredbe dogodilo, bješe li ona izvršena ili ne, nezna se ništa stanovito. Ali je sva prilika da je stvar na tomu i ostala, jer u drugoj polovini XI stoletja vidimo gdie ista opasnost sla-

vjanskoj liturgiji grozi. Godine bo 1059, kao što piše Toma arcidiakon splietski (1200-68) sabrani u Splietu dalmatinski i hrvatski biskupi u prisustvu došavšega iz Rima stožernika Maynardus'a de Sylva Candida ponoviše i opet utvrdiše opredielenje splietskoga sabora od g. 925 glede upotrebljavanja slavjanskoga jezika u crkvi. Pošto papa potvrdi zaključak taj, odmah se uvede u život s velikom tugom hrvatskih svećenikah, jer kao što dalje veli pomenuti Toma, svekolike crkve budu pozatvorane i nebješe u njima čuti običajnih zvukovah narodnog jezika: "denique cum hoc statutum fuisset synodali sententia promulgatum et apostolica auctoritate confirmatum, omnes sacerdotes Sclavorum magno sunt moerore confecti, omnes quippe eorum ecclesiae clausae fuerunt, ipsi a consuetis Officiis siluerunt". Onda opet ozvaše se gorljivi domorodci te sastaviše poklisarstvo za Rim da bi umolilo papu Aleksandra II (1061-73) da izmieni opredielenje sabora splietskog. Ali na žalost poslanstvo to ostade bez i najmanjega uspieha, a to sa grdnoga neznanja osobito onih osobah, kojima posao bi povjeren. Po sviedočbi arcidiakona splietskog ovako je papa odgovorio poklisarima: "Scitote filii, quia haec, quae *Gothi* petere student, saepe numero audisse me recolo, sed propter Arianos inventores literaturae hujusmodi dare eis licentiam in sua lingua tractare divina sicut praedecessores mei, sic et ego nullatenus audeo. Nunc vero euntes gentem illam facite observare omnia, quae a venerabili fratre nostro Maynardo, sanctae Rufinae Episcopo Cardinali, synodaliter statuta sunt, quoadusque legati nostri accedant". Ovdie treba nam znati da je neznanstvo za X stoletja medju ilirskimi Slavjani bilo tako veliko, da ni oni isti nisu čisto znali kojega su poriekla, koje li narodnosti. Uz to medju Latinima i Slavjanima u primorju bješe se ukorienila lažna misao, kao da su Slavjani jezikom i porieklom Goti, i zato slavjansko pismo držaše se onda obćeno da je gotsko, a tobožnji iznahodnik njegov Metodije da je eretik, naklonjen gotskomu arianstvu; pa s toga nije se ni čuditi što pri ovakim okolnostima svećenici slavjanskoga obreda iz dana u dan to većma zaboravljahu stari crkveni jezik. Ovo stanje može se reći da je obstojalo sve do pape Innocentia IV (1243-1254). Za vladanja toga rimskog prvosvećenika svane i glagoljskomu književtvu zora bolje budućnosti. Na prošnju biskupa senjskog, kojeg nam ime poviestnica žaliboże ne sačuva, papa uzev u obzir da je jezik podčinjen stvari a ne stvar jeziku (sermo rei et non res est sermoni subiecta) dozvoli biskupu upotrebljavanje glagoljskoga pisma u crkvi, no samo u onih krajih gdie dosele slavjanski obred bješe u običaju. Ovo pripoznanje slavske liturgije i glagoljskoga pisma prestolom rimskim učini, te se obred taj još bolje razširi i učvrsti medju Slavjanima rimske crkve duž jadranskoga mora.

Ali kako nebiaše prave prosvjete u otačbini našoj niti učionicah, u kojima bi se jezik crkveni i književnost njegova uredno predavala, — kako svećenici neznajući niti cieniti naslıedstvo slavjanskih apostolah niti se njim okoristiti, jedino gledahu da površno znanje o njemu sebi pribave, učeći se kojekako samo čitanju i pisanju, to posliedice od nehajstva toga nisu dugo izostati mogle. Jer kad je uslied zak-

ljučka tridentinskoga sabora trebalo da se razvide i poizprave rukopisi i stara izdanja glagoljskih crkvenih knjigah, nebiaše u čitavu hrvatsko-dalmatinskom narodu cigla čovieka, da bi za taj posao dorastao bio. Tako franovac fra Rafailo Levaković Hrvatjanin, komu bi preporučeno pregledanje *Missala* (1631) i *breviara* (1635) morade se obratiti na maloruske uniatske kaludjere u Rimu boraveće, da mu u tome budu na ruci; i Pastrić mogao je g. 1658 reći s punim razlogom: "miror sane tot seculis squaluisse nostras regiones in praecipuo coronae nostrae radio, nempe in literali dialecto." Takav upliv tudjinskoga ako i suplemenog življa prouzroči, te se u missalu i breviaru zamieniše s ruskima mnoge čiste pučke rieči, koje hotimice prepisaoci ili tumačitelji uvedoše u rukopise od XIII do XVII vieka, na pr. *vo imja otca* mjesto *va ime otca*, što jedno i drugo pogriešno je, jer je pravilnije *v ime otca*. Nakon Levakovića gorenapomenuti svećenik Pastrić (Pastritius) Spliećanin († u Rimu 1708, 20 ožujka) dobi nalog od sbora de Propaganda fide da se postara okolo izpravljenja novoga izdanja Missala Levakovićeva. No budući i on malo vješt crkvenomu jeziku, što i sam iskreno priznaje, morade kao i predhodnik mu Levaković služiti se tudjom — ruskih kaludjerah — pomoću. Dodje naposliedku svećenik Mato Karaman rodom iz Splieta, potonji arcibiskup zadarski († 1771). Ovaj izučiv temeljito u Petrogradu, gdie se neko doba bavio, staro-slavjanski jezik iz knjigah, kojima se istočna crkva služi, bude po svom povratku u Dalmaciju preporučen Propagandi od arcibiskupa Zmajevića kao najsposobniji da iznovice razvidi i popravi Missal. Karaman bješe do toga zaljubljen u ruskocrkveni jezik, da je tvrdo držao pa ustmeno i pismeno branio i dokazivao, da se u njemu sadrži nepokvareni stari Metodijev jezik. Radi toga što je bilo još riečih pučkih ili oblikah prema staromu jeziku, sve to on iz glagoljskih knjigah izbaci, primiv nasuprot ne samo način izgovaranja i naglaske ruske nego i množtvo rusizmah, koji dosele glagoljašima biahu sasvim nepoznati. Ovaj trud Karamanov pohvališe istina niekoliko naučnih ljudih, kao Antun Tripković odabrani biskup ninski, Vasilije Bošković obćeni zastupnik reda sv. Vasilije a navlastito Assemani (Editio numeris omnibus absoluta et Ruthenorum omnium atque Dalmatarum plausu excepta. *Kalend.* IV. p. 435), ali ga glagoljsko svećenstvo nemogne nikako usvojiti, niti mu omili, te ono i dan današnji ako se i služi izdanjem Karamanovim, ipak novouvedene rieči po staromu načinu čita i izgovara. Pošto sve te knjige budu naštampane papa Benedikt XIV svojom poveljom ex pastorali munere od 15 kolovoza 1754 zabrani ilirskim svećenicima upotrebljavanje inih crkvenih knjigah osim onih, koje s odobrenjem prestola rimskog bjehu pečatane u staroslavjanskom jeziku i s glagoljskimi pismeni.

Bilo je doduše i tvrdoga revnostna nastojanja u različno vrieme da se dopomogne oskudici toj u znanju staroga jezika. Splietski sabor od 1688 uvidiv da je znanje jezika tog duhovniku neobhodno potrebito starao se izpraviti nedostatak, išteći strogo od klerikah poznavanje crkvenoga nariečja, narediv napose za Poljicu šest svećenikah znajućih pismeni jezik, kojima dužnost biaše izpitivati ine sla-

vjanske pope, i učiti ih obavljanju sv. liturgije, časovah i drugih obredah po propisu crkvenih pravilah. U istu svrhu sabor porečki (Parenzo) g. 1755 postavi šest izpitalacah (examinatores) iz crkvenoslavjanskog jezika. Naredba prekoristna ali ostavša bez izvršenja sa nestašice vieštih učiteljah! Isti papa Benedikt XIV, komu je podpuna neučenost ilirskih duhovnikah bila dobro poznata, htiede da se i sa svoje strane pobrine za bolji napriedak pismenosti glagoljske, naredivši g. 1742 da se u učilištu Urbanskom — Collegium Urbanum — u Rimu podigne stolica crkvenog jezika. Za učitelja bude opredieljen Mato Sović starinom iz Raba a rodjen u Petrogradu, gdie se još dietetom dobro izvještio crkvenomu jeziku i pismu, i kašnje postao arcidiakon ossorski († 1774). Sović je za tu svrhu preveo na latinski slovnicu Meletija Smotriskog, očistiv ju od mnogih izlišnostih, pridodav jošte svoje primietbe za veću udobnost učećih se klerikah. Šteta što se učilište to razbilo u samom početku svomu nehtievši Sović primiti se učiteljstva, a inog nebiaše koi bi ga dostojno zamienio. Godine 1748, 8. svibnja pod arcibiskupom Karamanom otvorise u Zadru ilirsko siemenište, komu začetnik bì Karamanov predhodnik Vicko Zmajević peraštanin (1713 i 1745); a Pacifik Bizza arcibiskup splietski pobrinù se takodjer za svoje mnogobrojno ilirsko svećenstvo, utemeljiv siemenište u Priekom kod Omiša. No kako stojaše obučavanje u tih siemeništih, imeno u zadarskomu? Lahko se tomu domisliti kad razsudimo, da o slovnici staroslavjanskoj nebiaše tu ni spomena, i sav nauk o glagoljštini sastojaše u tome, da je prefekt ili drugi koi sposoban učenik u smislu naredbe splietskoga sabora od 1688 učio ostale saučenike iz bukvara (azbukvidarium) samo dobro čitati i pisati. U siemeništu kod Omiša učilo se i tumačenje crkvenih knjigah a kašnje i nešto slovnice, ali azbukom ćirilskom tako zvanom bosanskom. To je tako stálo do 1823. Ove godine siemenište zadarsko bude preustrojeno shodno novim potrebama i prema napriedku nauke, dobiv za učitelje niekoliko izvrstnih ljudih, kao Pavla Miošića bivšega potom biskupa splietskog, Dominika Budrovića, Matu Santića i t. d. Medju učebne predmete, koji se svikolici predavahu u narodnom jeziku, spadaše i crkveni slavjanski jezik. Učitelj njegov fra Benedikt Mihaljević iz otoka Krka (1768 † 1855) služio se Dobrovskovom knjigom: Institutiones linguae slavicae vet. dialecti (Vindobonae 1822). Siemenište Zadarsko trajalo je samo do 1829 godine. Onda se ustanovi obćeni seminar za sve biskupije dalmatinske, ali s poučavanjem u latinskom jeziku, neizuzamši ni bogoslovje pastirko (!!). Ovu uredbu, kojom se jezik i živalj narodni izstisnù iz siemenista, gdie bi valjalo da se najvećma goji, težko primiše k srdcu dalmatinski domorodci. Jer ako je dužnost svakoga napose gradjanina promicati po mogućnosti blagostanje otačbine i širiti prosvjetu u narodu, to je dvostruko veća dužnost svećenikah, koji s pukom neposriedno obće i njegovo povjerenje uživaju. A da tomu povierenju oni podpuno odgovore, potrebito im je nada svim savršeno poznavanje narodnoga i crkvenog jezika. Nego je s druge strane velika sreća, što po smrti dobroga ali za učiteljstvo nedospieloga starca Mihaljevića, stolica glagoljske pismenosti u Zadru pade u

dio Ivanu Brčiću rodjenomu Zadraninu. Ovaj dostojni svećenik, savršeni znalac crkvenoslavjanske knjige i cienitelj dragociena nasliedstva solunske braće, stara se svojski naukom i djelom, da se prečastno to pismo ne samo sačuva od grozeće mu propasti nego i da prvašnju slavu zadobije. On je u tu svrhu za upotrebljenje svojih učenikah izdao izvrstnu čitanku: *Chrestomathia linguae veterosloveniсae charactere glagolitico. Pragae 1859*; a brzo će mu ljubitelji stare slavjanštine zahvaliti i na slovnici i malomu riečniku, o kom već od poduže vremena radi. Pa ako je vriedni naš Kurelac u svojoj zlatnoj knjižici "Recimo koju" na str. 53 pospiešio da štogod progovori o staromu jeziku, *prie nego što ga sasvim nestane*, nadežda nas tieši, da će se kod revnosti takova učitelja kao što je Brčić, i pri to višjé rastećoj ljubavi učenikah prema glagoljskomu pismu i jeziku, pomenuta opasnost bar u Dalmaciji odkloniti moći. Na završetku ovoga članka ostaje mi ovdie još primietiti, da je g. 1853 nastojanjem presvietloga gosp. Pini'a biskupa splietskog otvoreno u Priekom kod Omiša, u bivšemu negda glagoljskomu učilištu novo siemenište, opredieljeno za početno obučavanje mladićah osobito seoskih, koji bi se misništvu posvetiti želili, iz kojega nakon četiri godine u splietsko siemenište prieći mogu.

D.r Petranović.

